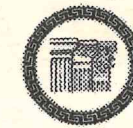

ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ

Τριμηνιαίο περιοδικό για την Έλληνική

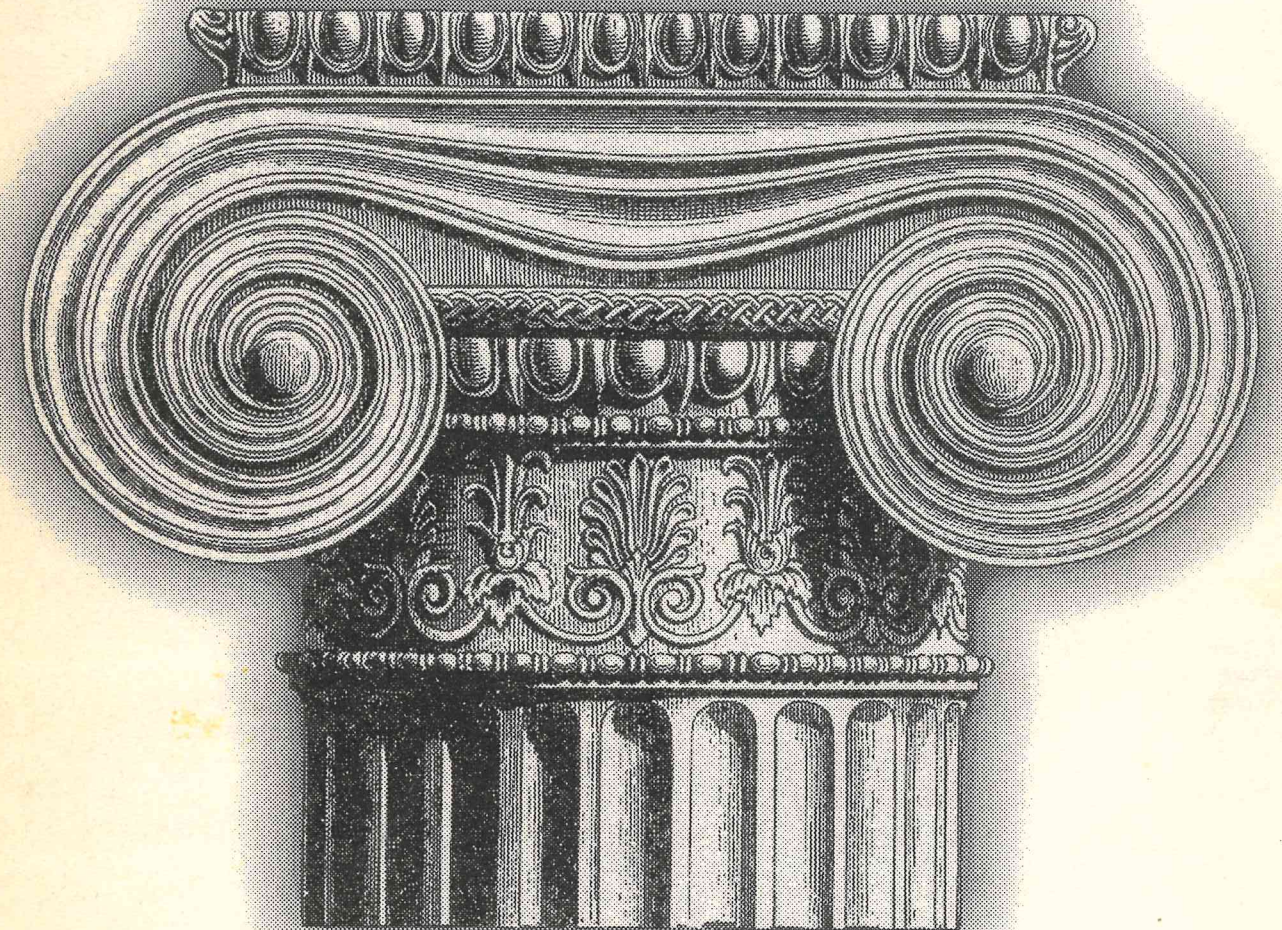

Μυθολογία - Φιλοσοφία - Πυθαγορισμό

ΕΤΟΥΡΜΑΡΗ 57 104.32 ΑΘΗΝΑΙ

ΕΑΡΙΝΗ ΙΣΗΜΕΡΙΑ '99

ΤΕΥΧΟΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ (5) ΔΡΧ. 1.200

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
 ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ Η ΜΗΤΡΑ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ
 ΤΟ ΕΝΙΑΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
 Η ΟΜΟΙΟΤΗΤΑΣ - Η ΕΛΕΝΗ ΤΗΣ ΣΠΑΡΤΗΣ
 Η ΨΥΧΗ, Η ΑΘΑΝΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΘΙΜΑ ΘΑΝΑΤΟΥ
 Η ΕΑΡΙΝΗ ΙΣΗΜΕΡΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΘΕΙΟΝ ΟΡΦΕΑ
 ΤΟ ΙΕΡΟΝ ΑΛΦΑΒΗΤΟ ΚΑΙ Η ΑΘΑΝΑΣΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

Τί είναι λεξάριθμοι, αριθμοί πυθμένες
καί ισότιμοι ή ισάξιοι αριθμοί;

Λεξάριθμος είναι μία σύνθετος λέξις. Αποτελείται από την έννοια «λέξις» καί την έννοια «αριθμός». Τά γράμματα πού αποτελούν την λέξι αντιστοιχούν σέ συγκεκριμένους αριθμούς του Αρχαίου Ελληνικού Αλφαβήτου σύμφωνα μέ τόν Πίνακα (1). Τό άθροισμα τών αριθμών πού αντιστοιχεῖ στά γράμματα τῆς λέξεως ή όποία εξετάζεται καλεῖται λεξάριθμος. Π.χ. ή λέξις **Κόσμος** ἔχει λεξάριθμο τόν αριθμό **600**.

ΚΟΣΜΟΣ:

$$K=20+O=70+\Sigma=200+M=40+O=70+\Sigma=200=600$$

Αριθμός - πυθμήν τῆς λέξεως **Κόσμος**=600
εἶναι τό **άθροισμα** $600=6+0+0=6$.

Ισότιμοι ή ισάξιοι ονομάζονται οἱ λεξάριθμοι πού οἱ αριθμητικές τους ἀξίες ταυτίζονται, π.χ.

$$\text{Αγαθός} = 1 + 3 + 1 + 9 + 70 + 200 = 284$$

$$\text{Άγιος} = 1 + 3 + 10 + 70 + 200 = 284$$

$$\text{Θεός} = 9 + 5 + 70 + 200 = 284$$

Ο κοινός αριθμός πυθμήν εἶναι:

$$284 = 2+8+4 = 14 = 1+4 = 5$$

Η χρῆσις καί ή σκοπιμότης τών λεξαρίθμων ἔχει πολλούς στόχους ὅπως ἀναφέρει καί πάλι ὁ Ἱππ. Δάκ-
γλου στόν 4ο τόμο, σελ. 97:

α. Γιά εκπαιδευτικούς σκοπούς.

β. Γιά ἐμπορικούς λογιστικούς σκοπούς.

γ. Γιά φιλοσοφικούς σκοπούς.

δ. Γιά πλάσιμο εἰδικῶν συμβολικῶν λέξεων εὕρισκο-
μένων σέ αἰτιώδη σχέση μέ τόν συμβολισμό τους.

ε. Γιά μόρφωση ποιητικῶν μέτρων.

ς. Γενικῶς ὡς μέθοδος συμβολισμοῦ, ἀποσυμβολισ-
μοῦ κ.λπ..

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ Η ΔΙΤΤΗ ΤΗΣ ΟΥΣΙΑ

Η «έν ενεργεία» σημασία τῆς λέξεως

Ερωτηθεῖς ὁ Πυθαγόρας:

Τί τό σοφώτατον πάντων;

Αριθμός, ἔφα. Τί δέ δεύτερον εἰς σοφίαν;

Ο τά ὀνόματα τοῖς πράγμασι θέμενος

καί ή «έν δυνάμει» τοῦ **λεξαρίθμου**:

Εκ τών δύο σαφεστάτων ἀπαντήσεων τοῦ Πυθα-
γόρου προκύπτει ὅτι πρῶτος ἐτέθη στήν σειρά τῆς
σοφίας ὁ αριθμός καί δεύτερος ὁ ὀνοματοθέτης τών
οὐσιαστικῶν καί ἀφηρημένων ἐννοιῶν.

Οἱ λέξεις, συνεπῶς, αἱ ὁποῖαι παρήχθησαν ἀπό τά
σύμφωνα καί τά φωνήεντα καθίστανται δεύτεραι εἰς
σοφίαν **μετά** τοὺς ἀριθμούς. Τό Ἀλφάβητο, ὄν πάνσοφος
ιερῶτατος Κῶδις, συνδυάζων τοὺς ἀριθμούς μέ τά γράμ-

ματα, ἐμμέσως πλὴν ὅμως σαφῶς, προτρέπει ἀπόπειρα
συσχετισμοῦ τών δύο ἐνοτήτων: **τῶν γραμμάτων ἐν συν-
δυσμῶ μετά τῶν ἀριθμῶν**. Οἱ ἀριθμοί ὅμως καθιερώθη
ὅπως λαμβάνονται στήν καθημερινήν ζωήν ὡς ποσο-
τικά διαβαθμίσεις, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχοντες μέ ποσοτι-
κῆς σημασίας λειτουργικῶν **ἀρχετυπικῶν οὐσιῶν**, τὰς
ὁποίας εἰς τήν ἀφηρημένην σκέψιν ἐκπροσωποῦν.

Πέραν συνεπῶς τῶν λέξεων, πού δέν εἶναι συμβατι-
καί καί ἄσχετα κατὰ συνθήκην παραθέσεις γραμμάτων
καί μελετώμεναι ἀποσαφηνίζουν διευρύνουσαι τὰς ἐν-
νοίας τὰς ὁποίας ἐκπροσωποῦν, οἱ ἀντιστοιχοῦντες εἰς
τά γράμματα ἀριθμοί σχηματίζοντες **λεξαρίθμους**, ἐμπε-
ριέχουν τήν «έν δυνάμει» κατάστασιν τῆς ἐννοίας, τήν
ὁποῖαν περιγράφει ή λέξις εἰς τήν ἐνεργητικήν της φύ-
σιν διά τῶν συμφῶνων καί τῶν φωνηέντων. Η «έν δυνά-
μει» αὐτή κατάστασις τοῦ λεξαρίθμου κατατάσσει τήν
λέξιν μέ ἀκρίβειαν εἰς τόν χῶρον ἐντός τοῦ ὁποίου ἔχει
τήν καθ' ὁλοκληρίαν δυνατότητα δράσεως, πράγμα μή
ἐμφανές ἀπό τήν λέξιν ἐάν ἐκληφθῇ μόνον μέ τήν ἐν-
νοίαν, τήν ὁποῖαν παρουσιάζει ή «έν ἐνεργεία» κατά-
στασις αὐτῆς.

ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΝ ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ

ΕΙΝΑΙ ΔΙΤΤΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

Αποτελεῖται :

α) Ἀπό τό φυσικό σῶμα, πού ἐκπροσωπεῖται ἀπό τά
28 γράμματα καί

β) Τό νοητικό σῶμα, πού ἐκπροσωπεῖται ἀπό τοὺς
χιλίους ἀριθμούς. (βλέπε σχ. 1)

Σύνολον γραμμάτων καί ἀριθμῶν εἶναι τό σύνολον
τοῦ ὀργανισμοῦ.

α) Ἐκ τῶν 28 γραμμάτων τά 21 σύμφωνα ἀποτελοῦν
τόν σκελετόν, τά 7 φωνήεντα τοὺς μυῶνας. Ὁ ὀργανι-
σμός αὐτός παρουσιάζεται εἰς τήν κοινήν θέαν, ὥστε οἱ
πάντες δύνανται νά ἀντιληφθοῦν αὐτόν διά τῆς ἑλξεως
τῶν συμφῶνων καί τῶν φωνηέντων εἰς **λέξεις** κατὰ τόν
ἴδιον τρόπον, μέ σαφήνειαν καί ἀντικειμενικότητα. Πραγ-
ματοποιεῖται δέ αὐτό μέ τά 24 μόνον γράμματα καί ὄχι
τά 28, διότι τά 4 (τό Στίγμα, Δίγαμμα, Κόππα καί Σαμπῖ)
διά κάποιον ἄγνωστον λόγον ἀφηρέθησαν. Προφανῶς
διά νά καλυφθοῦν οἱ συσχετισμοί μεταξύ γραμμάτων καί
ἀριθμῶν, ὥστε ὁ ἱερός Λόγος νά καταστή ἀνενεργός
στούς ἀμυήτους.

Η μελέτη τῶν συσχετισμῶν ἦτο μυστική καί ἀπηγο-
ρευμένη, καθῶς πρόσβασιν εἰς αὐτήν εἶχαν μόνον οἱ Με-
μνημένοι.

Ὁ **Λόγος**, ἐλληνική Γλῶσσα, εἶναι ὁ ἡχητικός φυσικός
ὀργανισμός μέ τόν ὁποῖον ἐπικοινωνοῦν οἱ πάντες, κατα-
νοοῦντες ὅλοι διά τῶν συμφῶνων -σκελετοῦ, καί τῶν
φωνηέντων -μυῶνων τῶν λέξεων τὰς ἰδίας ἐννοίας.
Εἶναι ἡχητική ή «έν ἐνεργεία» κατάστασις τῆς Γλώσσης.

β) Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς ἀριθμούς, αὐτοί ἔχουν διπλό
ρόλο. Δροῦν ἀφ' ἑαυτοῦ διά τῆς ἀριθμοσοφικῆς τῶν ἐν-
νοίας, σύμφωνο μέ τήν Πυθαγόρειο Ἀριθμοσοφία. Συν-
δυσάζομενοι δέ μέ τά γράμματα συμπορεύονται προκει-
μένου νά ὁλοκληρώσουν καί νά ἀποκαλύψουν τήν βαθυ-
τέρα ὄντολογική καί λειτουργική σημασία τῆς ἐννοίας
τῆς λέξεως.

Ὁ μεικτός τρόπος προσεγγίσεως τῶν ἐννοιῶν ἀπο-
καλύπτεται πολὺ ἀργά καί σταδιακά στόν ἐρευνητή καί
στόν ἀσχολούμενο σταθερῶς μέ τά ἱερά αὐτά σύμβολα,
τόσο τῶν γραμμάτων, ὅσο καί τῶν ἀριθμῶν.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΑΓΡΑΜΑΤΙΣΜΟΙ ΤΗΣ

Οἱ λέξεις ἐξετάζονται ἀπό τήν Γλωσσολογία ἐτυ-
μολογικῶς προκειμένου νά εὕρεθῇ ή ρίζα ἀπό τήν
ὁποία ἔχουν προκύψει οἱ παράγωγες λέξεις. Τό Μνημεῖο
τοῦ Ἑλληνικοῦ Λόγου εἶναι τό μεγαλύτερο νοητικό Μνη-
μεῖο τοῦ πλανήτου Γῆ καί ἀναμφιβόλως τό σοφώτερο.

Οἱ λέξεις ὅμως ἔχουν καί μία παράλληλο, βαθύτερη
πηγή ἀπό τήν ὁποία εἶναι δυνατόν νά ἀντληθοῦν ποτα-
μοί γνώσεων, οἱ ὁποῖες διευρύνουν τήν συνειδητότητα
τοῦ Εἶναι, διότι ἄπτονται καθαρῶς φιλοσοφικῶν καί
θεολογικῶν ἐννοιῶν, καί ὄχι μόνο.

Ἀπό τοὺς ἀναγραμματισμούς εἶναι ἐμφανές ὅτι ή
Ἑλληνική Γλῶσσα εἶναι πράγματι ή μητέρα τῶν Γλῶσ-
σῶν, διότι δέν εἶναι δυνατόν λέξεις πού προήλθαν ἀπό
ξένες ρίζες ἀρχικῶς, νά ἔχουν τήν δυνατότητα νά ἐπα-
ληθεύωνται μεταξύ των, χωρίς τήν παρέμβασι ἀντιστοι-
χῶν ξένων ριζῶν ἀπό τίς ὁποῖες ἐνδεχομένως νά ὑπο-
στηριχθῇ ὅτι προήλθαν.

Η **δευτέρα** αὐτή πηγή εἶναι οἱ **ἀναγραμματισμοί**.

Ὁ τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι εἶναι ἐπαναστατικός καί
ἀπαιτεῖ μεγάλη προσοχή, διότι εἶναι εὐκόλο νά παρεκ-
κλίνη καί νά δημιουργήσῃ ἐσφαλμένες ή παραπλα-
νητικές ἐντυπώσεις, ἐάν δέν μελετηθῇ σέ βάθος μέ τήν
εὐσέβεια πού ἀπαιτεῖ ή ἐρευνα αὐτή.

Τό μέγα ἀπόρρητο τῶν ἀναγραμματισμῶν ἀπέκρυψε
ἐπιμελῶς ὁ Πλάτων στόν Κρατύλο, χωρίς νά δώσῃ τήν
μεθοδευμένη, μαιευτική διαλεκτική τῆς συνήθους σκέ-
ψεώς του. Μήπως δέν ἦταν εἰς θέσιν νά τό πράξῃ; Ὁχι
βεβαίως. Ἀφῆσε στόν ἐρευνητή τήν παρακαταθήκη τοῦ
Κρατύλου μέ ἐντολή ὅπως τό θέμα τύχῃ περαιτέρω ἑ-
ρευνας. Ὁ διάλογος αὐτός κλείνει μέ τά ἐξῆς λόγια τοῦ
Σωκράτους πρὸς τόν Κρατύλο:

«Μπορεῖ λοιπόν, Κρατύλε, νά εἶναι ἔτσι, μπορεῖ ὅμως
καί ὄχι. Ὡστε πρέπει νά ἐξετάζῃς μέ θάρρος καί μέ
προσοχή καί νά μή παραδέχεσαι τίποτα ἀπερίσκεπτα -
γιατί ἀκόμα εἶσαι νέος καί στό ἄνθος τῆς ἡλικίας - καί

ἔπειτα ἀπό τήν ἐξέτασι, ἂν τό βρῇς, νά τό μεταδώσῃς
καί σέ μένα».

Οἱ ἀναγραμματισμοί εἶναι τό θεῖο δῶρο τοῦ
Ἑλληνικοῦ Λόγου πρὸς τήν ἀνθρωπίνῃ διάνοια
προκειμένου νά ἐξελιχθῇ καί νά συλλάβῃ τίς ἐπέ-
κεινα ἐννοίες μέσω ἐνός κώδικος. Ἐνας σταθερός
καί ἀναλλοίωτος κώδις εἶναι ή μόνη ἐγγύησις τῆς δια-
χρονικῆς ἀλήθειας τοῦ Ὁλοῦ, τό ὁποῖον ἐμπεριέ-
χεται στό Ἑν. Ὁ Κῶδις αὐτός εἶναι τό Ἀρχαῖο Ἑλλη-
νικό Ἀλφάβητο (τῶν 28 γραμμάτων καί τῶν 1000
ἀριθμῶν).

Οἱ λέξεις, πού εἶναι ἑλξεις γραμμάτων, περιελί-
σσουν τίς ἑλικες τοῦ νοῦ καί τόν καθιστοῦν ἐξαι-
ρετικά εὐστροφο, προκειμένου νά ἀν-ελιχ-θῇ στό
ὅρος Ἑλικῶν τῶν 9 Μουσῶν, μέ μουσαγέτη τόν ἐτε-
ροθαλή ἀδελφό των τόν Ἀπόλλωνα.

Οἱ λέξεις

λ   ε   ξ   ι   ς
ε   λ   ξ   ι   ς
ε   λ   ι   ξ
Ε   λ   ι   κ   ὠ   ν

εἶναι ἀπτό παράδειγμα τῆς ἱκανότητος τοῦ Λόγου ὅπως
ἐλίσσῃ τίς ἑλικες τοῦ νοῦ καί καθιστᾷ τόν Ἑλληνα ἰδιαι-
τέρως, ὄχι μόνον εὐστροφο, ἀλλά καί ἐρευνητικό ὡς πρὸς
τήν φυσική καί νοητή πραγματικότητα.

Ὁ Ἑλληνικός Λόγος ἀποσαφηνίζει μέσω τῶν
ἀναγραμματισμῶν τίς πολλαπλές ἐννοίες τῶν λέξεων,
πού εἶναι παρούσες καί ἐτοιμες νά ἐνεργοποιηθοῦν μόλις
ὁ νοῦς δραστηριοποιηθῇ στά ἀνώτερα νοητικά πεδία
τῶν ἀφηρημένων, καθαρῶν ἰδεῶν. Ὅταν δοθῇ τό ἀρχικό
ἐναυσμα μέ τόν μίτο τοῦ νήματος τῶν ἀναγραμματι-
σμῶν, ή ἐπιστροφή ἀπό τόν λαβύρινθο εἶναι ἐξασφαλισμέ-
νη.

Ὁ **Μινώταυρος** θά ἔχῃ παραδοθῇ στήν ἐκλαμπρο
διαύγεια τοῦ Λόγου, διότι ὁ νοητικός Μινώταυρος εἶναι
ἐκεῖνος πού πρέπει νά κατακτηθῇ καί νά ὀδηγηθῇ ἀπό
τόν Θησέα Μυσταγωγό ἐκτός τοῦ δαιδαλώδους, σκο-
τεινοῦ καί πλήρους ἀδιεξόδων λαβυρίνθου. Μίτος εἶναι τό
νήμα καί ή σφαῖρα τοῦ νήματος, τό κουβάρι. Γιά νά μή
κοπῇ τό νήμα τῶν σκέψεων, τό κουβάρι, πρέπει νά εἶναι
πλήρες ἀγαθῶν σκέψεων. Οἱ ἀγαθές σκέψεις θά ὀδηγή-
σουν τόν νοῦ ἔξω ἀπό τόν νοητικό λαβύρινθο τῶν ἀδι-
εξόδων. Οἱ ἀναγραμματισμοί λειτουργοῦν μόνον ἐφ'
ὅσον ὁ νοῦς εἶναι σταθερῶς προσανατολισμένος στό
Ἀγαθόν μέ τήν πλατωνική ἐννοια μέ ὀδηγὸ τήν θηλυκή
ὑπόστασι τοῦ Εἶναι, τήν Ἀρι-άδνη, τήν πολὺ ἀγνή.

Η € Λ Ι Ξ

Ἡ Ἑλληνική Γλῶσσα:

συνδυασμός ἀναγραμματισμῶν τῶν λέξεων
μετά τῶν ἀντιστοιχῶν λεξαρίθμων:

Τί σημαίνει ἔλιξ γιά τήν Θεία Φυσική Πραγματικότητα; «Βιολογικῶς εἶναι δυνατόν νά θεωροῦμε τόν γενετικό κώδικα τῶν κυττάρων ὡς μέσον ἀναδιπλασιασμοῦ καί συνεχίσεως, ὁ κῶδιξ ὁμῶς αὐτός δέν ἀφορᾷ εἰς τά εἰδικά ἄτομα (ἄνθρωκος, ὑδρογόνου, ὀξυγόνου καί ἀζώτου) ἀπό τά ὁποῖα τό γενετικό ὑλικό τοῦ **DNA** εἶναι δομημένο, διότι καί αὐτά ὑπόκεινται στήν συνεχῆ ἀλλαγὴ καί ἀντικατάστασι. Συνεπῶς φορεὺς τῆς ἀλύσεως δέν εἶναι μόνο ἡ μοριακὴ σύνθεσις τοῦ **DNA** ἀλλὰ ἐπίσης καί ἡ **ἐλικοειδής** του μορφή. Ἡ μορφή εἶναι ὑπεύθυνος γιά τήν ἀναπαραγωγικὴ δύναμι τοῦ **DNA**. Ἡ **ἐλιξ**, πού εἶναι εἰδικός τύπος ἀπὸ ἓνα σύνολο κανονικῶν σπειρῶν, προκύπτει ἀπὸ καθωρισμένες, σταθερές γεωμετρικὲς ἀναλογίες. Οἱ ἀναλογίες αὐτές θά πρέπει νά θεωρηθῇ ὅτι προϋπάρχουν, χωρὶς καμμία μορφική, ὑλικὴ ἀνταπόκρισι, σάν ἀφηρημένες, γεωμετρικὲς σχέσεις. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ σώματος καθορίζεται ἀπὸ ἓναν ἀόρατο, αὐλο κόσμο καθαρῶς γεωμετρικῆς μορφῆς».

(Ἀπὸ τὴν ἐργασία τοῦ Robert Lawlor «Sacred Geometry, philosophy and practice» Copyright 1982 Thames and Hudson Ltd., London.)

Συνεπῶς ἡ προϋπάρχουσα αὐτὴ νοητικὴ ἀρχιτεκτονική, πρὶν ἀκόμη δώσῃ μορφή στὸ φυσικὸ κύτταρο ἐνδημεῖ στὸν κόσμον τῶν ιδεῶν.

Ἡ **ἐλιξ**, διὰ τῆς ὁποίας ἀναπαράγονται τά κύτταρα στὸν φυσικὸν κόσμον ἰσχύει καί στὸν νοητικόν, μέ πλήρη ἀνταπόκρισι στὸν Ἑλληνικὸ **Λόγον** τοῦ συνδυασμοῦ ἀναγραμματισμῶν καί λεξαρίθμων. Δηλαδή ὁ προφορικός **Λόγος** διὰ τῆς ἑλέξεως τῶν γραμμάτων προκειμένου νά σχηματισθοῦν οἱ **λέξεις**, ἀντιστοιχεῖ στὸ φυσικὸ κύτταρο τοῦ ὁργανισμοῦ, ἐνῶ ὁ λεξάριθμος ἀποτελεῖ τὸν ἀφηρημένο, ἀόρατο, αὐλο κόσμον τῆς νοητικῆς πραγματικότητος.

Ἀπὸ κοινοῦ τό σύνολον τῶν ἀναγραμματισμῶν μιᾶς λέξεως σέ συνδυασμό μέ τόν ἀντίστοιχο λεξάριθμο παραδίδουν στὸ κέντρο τοῦ ἐγκεφάλου, στὸν Νοῦ, τήν πλήρη καί πραγματικὴ εἰκόνα τῆς ἐπέκεινα νοητικῆς ἰδέας, ἀπὸ τὴν ὁποία προήλθε ὁ **Λόγος** καί ἐσχημάτισε τό οἰκοδόμημα τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης.

ΤΟ ΔΙΝΙΓΜΑ ΤΗΣ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΦΩΝΗΕΝΤΟΣ ΟΜΙΚΡΟΝ

Τό κλειδί τῆς ἐργασίας κρατεῖ ἡ ὀνομασία τοῦ φωνήεντος **Ὀμικρον**. Ἐάν τοῦ ἀφαιρεθῇ ἡ ὀνομασία δέν εἶναι δυνατὴ καμμία ἐρμηνεῖα σέ κανένα ἐπίπεδο τοῦ ἱεροῦ Κώδικος τοῦ Ἀρχαίου Ἀλφαβήτου. Ἡ ὀνομασία αὕτη πρέπει νά εἶναι ἀρχαιοτάτη καί νά ἐδόθη μαζί μέ ὅλες τίς ἄλλες ὀνομασίες στὰ ἀντίστοιχα γράμματα.

Ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια ὁμῶς εἶναι ἄλλη. Λέγεται ὅτι ὁ μέγας ἀστρονόμος ἐξ Ἀλεξανδρείας Πτολεμαῖος Κλαύδιος (125-161) καθιέρωσε τὴν ὀνομασία τοῦ **ΟΜΙΚΡΟΝ**, τό ὁποῖον μέχρι τότε ἀναφέρετο ὡς **οὔ** καί **οχι**, ὡς **Ὀμικρον**. Πρὶν δὲ ἀπὸ τὸν Πτολεμαῖο, ὁ Πλάτων διὰ στόματος Σωκράτους στὸν μυστηριακὸ διάλογο Κρατύλο (393 ε) λέγει τά ἑξῆς:

«**ΣΩ. Τίποτα τό περίπλοκο, ἀλλά, καθὼς ξέρεις, ὀρίζομε τά στοιχεῖα μέ ὀνόματα, ἀλλ' ὅχι αὐτά τά ἴδια τά στοιχεῖα, ἐξω ἀπὸ τέσσερα, δηλαδή τό ε, τό υ, τό ο καί τό ω. Καί γιά τά ἄλλα ὁμῶς φωνήεντα καί σύμφωνα ξέρεις ὅτι τά προφέρουμε προσθέτοντας καί ἄλλα γράμματα καί τά κάνομε ὀνόματα. Ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἐκφράζομε καλὰ τὴν δύναμι τοῦ κάθε στοιχείου εἶναι σωστό νά τοῦ ἀποδίδωμε ἐκεῖνο τό ὄνομα πού θά μᾶς δείξῃ καθαρά τό πρᾶγμα. Λόγου χάριν τό βῆτα βλέπεις ὅτι ἡ πρόσθεσις τοῦ η καί τοῦ α (βῆτα) διόλου δέν ἐβλάψε, ὥστε νά μὴ ἐκφράξῃ τὴν φύσιν ἐκείνου τοῦ στοιχείου μέ τὴν βοήθεια ὁλοκλήρου τοῦ ὀνόματος, ὅπως τό ἦθελε ὁ νομοθέτης. Τόσο ἀμφέβαλλε ὅτι ἔδωσε στά γράμματα τά ταιριαστά ὀνόματα».**

Ποῖός εἶναι ὁ λόγος πού τά τέσσερα φωνήεντα ε, υ, ο καί ω στεροῦνται ὀνόματος, ὅταν ὁ Σωκράτης διευκρινίζῃ ὅτι ὁ νομοθέτης ἐφρόντισε ἰδιαιτέρως, ὥστε ὅλα τά ὀνόματα νά δοθοῦν σωστά στά γράμματα (πού τά ἀποκαλεῖ στοιχεῖα); Εἶναι δεδομένο ὅτι τά γράμματα ἔχουν ὀνόματα πού «ταιριάζουν» στήν φύσιν τοῦ γράμματος. Μήπως σκοπίμως, λόγῳ ἀπαγορεύσεων ἀπὸ τό ἱερατεῖο, ὁ Σωκράτης κρατᾷ τίς 4 ὀνομασίες μυστικές, ἐάν αὐτές ἀναφέρονται σέ γνώσεις, οἱ ὁποῖες δέν πρέπει νά κοινοποιηθοῦν;

«**Τά τέσσερα ἀναφερόμενα φωνήεντα εἶναι τά μόνα γράμματα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου πού ὀρίζονται μέ τὸν φθόγγο πού παριστάνουν. Σήμερα, ὅπως εἶναι γνωστό, προσθέτομε ἐπίθετα σ' αὐτά τά στοιχεῖα γιά διάκρισι (ἔ ψιλόν, ὤ ψιλόν, ὀ μικρόν καί ὦ μέγα), τά ὁποῖα συνήθως προφέρονται ἐνωμένα. Αὐτές οἱ ὀνομασίες χρονολογοῦνται ἀπὸ τὴν Βυζαντινὴ ἐποχὴ».**

Σχόλια τοῦ Ἡλ. Λαγίου τῶν Ἐκδόσεων Ι. Ζαχαρόπουλος

Η ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΦΩΝΗΕΝΤΟΣ ΟΜΙΚΡΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΗΜΑ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ

ΟΜΙΚΡΟΝ: 70+40+10+20+100+70+50= 360.

Ο συνδυασμός τῆς λέξεως μετά τοῦ λεξαρίθμου παρουσιάζει φαινόμενο δυσερμήνευτο. Εἶναι δυνατόν ἡ λέξις **Ὀμικρον** νά προέκυψε μεταγενεστέρως, ὅταν ἡ γλῶσσα εὕρισκετο ἤδη σέ πλήρη διάρθρωσι; Πῶς τά γράμματα μέ τὴν συγκεκριμένη νοηματικὴ σύνθεσιν πού προσδιορίζει **κάτι μικρόν**, πού ἔχει ἐκ τοῦ σχήματος τοῦ φωνήεντος κυκλικὴ μορφή, συνέπεσαν μέ τὸν λεξάριθμο τοῦ γράμματος καί ἔδωσαν μέ ἀπόλυτο ἀκρίβεια τριψηφίου ἀριθμοῦ, τὸν ἀριθμὸ τῶν μοιρῶν τοῦ κύκλου;

Ὁ ἀριθμὸς τῶν μοιρῶν τοῦ κύκλου, ὁ ἀριθμὸς 360 ἀναπαρίσταται μέ κύκλον εἰς τό Ἀρχαῖον Ἀλφάβητον τῶν 28 γραμμάτων, πρᾶγμα ἀδύνατον νά ἔχη προκύψει ἀπὸ μίαν ἐκ τῶν ὑστέρων διάρθρωσιν τῆς ὀνομασίας τοῦ φωνήεντος.

Ἐπειδὴ τό αὐτὸ συμβαίνει καί μέ τὰς ὀνομασίας τῶν ἄλλων τριῶν φωνήεντων, θά θεωρήσωμεν ὅτι τό ὅλον θέμα χρῆζει περαιτέρω ἐρεύνης προτοῦ γίνῃ ἀποδεκτόν, ὅτι αἱ ὀνομασίαι χρονολογοῦνται ἀπὸ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν. Ἴσως τότε ἐκoinοποιήθησαν εἰς τὸν εὐρύτερον χῶρον χάριν διασώσεως τῶν ἐσωτερικῶν ἐννοιῶν.

**ΣΥΝΕΠΩΣ
ΚΥΚΛΟΣ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ
ΣΧΗΜΑ ΤΟΥ ΦΩΝΗΕΝΤΟΣ
ΟΜΙΚΡΟΝ ΚΑΙ ΛΕΞΑΡΙΘΜΟΣ 360,
ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΩΝ ΜΟΙΡΩΝ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΥ,
ΑΠΟΣΕΦΗΜΙΖΟΥΝ ΟΤΙ ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΚΥΚΛΟΥ,
ΚΥΚΛΟΥ ΖΩΔΙΑΚΟΥ,
ΚΥΚΛΟΥ ΖΩΗΣ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΚΟΣΜΙΚΟΥ
ΟΝΤΟΣ, ΠΟΥ ΩΣ ΜΟΝΑΣ
ΔΙΕΡΧΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΥΚΛΟΝ
ΑΥΤΟΝ ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΝΑ ΛΑΒΗ
Η ΨΥΧΗ ΤΑΣ ΑΝΑΓΚΑΙΑΣ
ΕΜΠΕΙΡΕΙΑΣ**

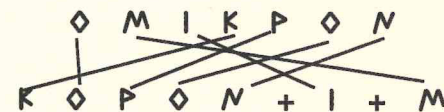
Ἐχει ὁμῶς περαιτέρω τεκμηρίωσι ἀστρονομικῆς ὑφῆς ὁ λεξάριθμος αὐτός ὥστε νά δικαιολογῇ τὴν ἀποψιν τοῦ Ζωδιακοῦ Κύκλου στήν θέσιν πού βρίσκεται στὸ Ἀρχαῖο Ἀλφάβητο; Βεβαίως καί ἔχει. Τό θέμα τοῦ παρόντος ἀρθρου εἶναι ὁμῶς ὁ Κῶδιξ τοῦ ἱεροῦ Ἀλφαβήτου

καί ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς καί συνεπῶς πρῶτον θά ἐξετασθῇ κατὰ τό δυνατόν πληρέστερα αὐτό τό θέμα καί ἐν συνεχείᾳ θά προσεγγισθῇ ἡ ἀστρονομικὴ ταυτότης τοῦ **Ὀμικρον**. Μέ τὸν τρόπο αὐτὸν θά καταστή σαφὴς καί ἡ σχέσις τοῦ ἱεροῦ Ἀλφαβήτου τὸσον μέ τὸν μικρόκοσμον, ὅσον καί μέ τὸν μακρόκοσμον.

ΟΜΙΚΡΟΝ ΚΑΙ ΑΝΑΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΙ

Πρὶν προσφύγῃ ἡ ἐρευνα στοὺς ἀναγραμματισμούς πρέπει νά ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ λέξις προσδιορίζει ὅτι πρόκειται περὶ κάποιου **μικροῦ** πράγματος ἢ ἰδέας. Αὐτοπροσδιορίζεται εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ὁ **Λόγος** καί τοῦτο δέν πρέπει νά διαφύγῃ τῆς προσοχῆς.

Οἱ ἀλλεπάλληλοι ἀναγραμματισμοὶ θά ὁδηγήσουν σέ μία σύνθεσιν τοῦ Λόγου προκειμένου νά καθορισθοῦν τά κωδικοποιημένα στοιχεῖα καί νά ὁλοκληρώσουν νοήματα ἐγγενῆ τῆς λέξεως.

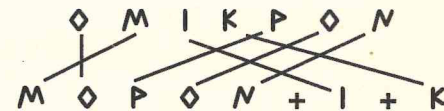

Μεταξύ τῶν διαφόρων ἐννοιῶν τῆς λέξεως **κόρος**, σημαίνουσα στήν προκειμένη περίπτωσι εἶναι ἡ ἐννοία τῆς καθαρότητος, ὅπως τὴν ἐρμηνεύει ὁ Σωκράτης στὸν Κρατύλον τοῦ Πλάτωνος (396 β):

«**Γιατὶ μικρὸ παιδί, κόρος, σημαίνει ὅχι παιδί, ἀλλὰ τὴν καθαρότητα καί τό ἀμόλυντο τοῦ νοῦ».**

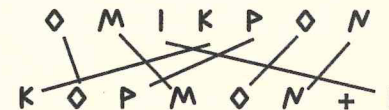
Ἀπαιτεῖται καθαρὸς καί ἀμόλυντος νοῦς προκειμένου νά διανύσῃ κάποιος **Μ** - Μιούμενος τὸν **Ι** = ἱερόν **μικρόν κύκλον** = **Ο**).

Νέος ὁμῶς ἀναγραμματισμὸς ἐξ ἴσου σημαντικὸς ἐπιβεβαιώνει τὸν πρῶτον:

Ἐξχωριστῇ, **Ι** = ἴδια μοῖρα θανάτου = **μόρος** κλείνει τὸν **Κ** = **Κύκλον**, τό **Ὀμικρον** καί αὐτός εἶναι ὁ Ζωδιακὸς **μικρὸς Κύκλος**.

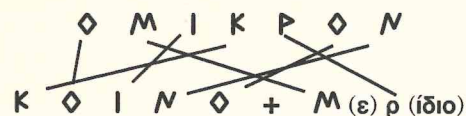
Ὁ τρίτος ἀναγραμματισμὸς ἀποκλείει κάθε περίπτωσι συμπτώσεως τῆς ἐννοίας τοῦ μικρο-κοσμικοῦ ὄντος, διότι

τό **μικρὸ ὄν** ἔχει **Ι** = ἴσον κορμόν.

Είναι δηλαδή ὄν εὐθυτενές, πού μετέχει τῆς μορφῆς, ἐφ' ὅσον ἔχει **κορμόν** καί διὰ τοῦ **κόρου** καί τοῦ **μόρου** δηλώνεται ὅτι θά ἔχῃ καί

ἢ **κοινή μοῖρα**. Οἱ δύο λέξεις **μοῖρα** καί **μόρος** προέρχονται ἀπό τό ρῆμα **μείρομαι** = **μοιράζω**, λαμβάνω μερίδιον, συμμερίζομαι, λαμβάνω διὰ κλήρου, μετέχω τινός. Ξεχωριστή (ἴδια) **μοῖρα** θανάτου, ἀλλά **κοινό μερίδιον** ζωῆς κατανέμεται στό **Ὅμικρον** = **360° μοιρῶν ἢ μόρων** στό **μικρό ἐν-σάρκον ὄν**.

Μηδένα πρό τοῦ τέλους μακάριζε

Στήν λέξι Ὅμικρον μνημονεύεται ἡ γέννησις τοῦ θνητοῦ ὄντος, πού θά διανύσῃ μία **μικρά** κυκλική τροχιά ἀναπτύσσοντας τήν καθαρότητα τοῦ νοῦ προκειμένου νά ἐπιτύχῃ τήν Μ = Μάθησι καί ἐν συνεχείᾳ τήν Μ = Μύησι ὡς Ι = Ἱερό σκοπό τῆς παραμονῆς του στόν πλανήτη Γῆ = **Ὅμικρον**.

Υπάρχουν ἄλλα στοιχεῖα πού νά ἐπιβεβαιώνουν αὐτήν τήν ἐκδοχήν;

Κάθε ἔλλογο, μικροκοσμικό ὄν εἶναι καί μία μονάς. Ὡς μονάς ἐν-σάρκος ἔχει περιωρισμένο χρόνο ζωῆς ἐπὶ τοῦ πλανήτου. Τό φωνήεν Ὅμικρον προσδιορίζει τήν μέση διάρκεια ζωῆς τοῦ ἐλλόγου ὄντος στά 70 ἔτη, διότι ὁ ἀριθμός 70 εἶναι ἡ ἀριθμητική ἀξία τοῦ φωνήεντος Ὅμικρον = 70. (Σχ. 1)

Ἡ Ἡρόδοτος στήν ΙΣΤΟΡΙΑ Α' (Κλειώ) 32 ἀναφέρει τά ἐξῆς:

«Ἐς γάρ ἐβδομήκοντα ἔτη οὖρον τῆς ζωῆς ἀνθρώπῳ προτίθημι» (Εγώ τουλάχιστον ὀρίζω εἰς τά ἐβδομήκοντα ἔτη τό τέρμα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς).

Ὁ λεξάριθμος τῆς λέξεως Ὅμικρον εἶναι μονοειδής, ἐνῶ ὁ λεξάριθμος τῆς **μονάδος** εἶναι διπλός, διότι στόν ἀριθμό 360 - ἔννοια Ζωδιακοῦ Κύκλου, ἔννοια ζωῆς χωρίς ὅμως ἐκδήλωσι, πού εἶναι ὁ λεξάριθμος τῆς λέξεως Ὅμικρον - ἔρχεται τώρα μέ τήν λέξι μονάς ὁ λεξάριθμος νά προσθέσῃ τήν ἔννοια τῆς ζωῆς.

Μονάς = $40+70+50+1+200 = 360+1$. Αὕτῃ ἡ μονάς εἶναι καί ὁ ἐκδηλωμένος ζῶν ὁργανισμός, **μοναχικός**, **νομάς**, ἐλεύθερος, περιφερόμενος σέ κυκλικό χορό (360), ἀγνός (1)....

εἶναι οἱ κυριώτεροι ἀναγραμματισμοί τῆς λέξεως **μονάς**.

Ἡ λέξις **μονάς** = **μόνος** χαρακτηρίζει τήν μοναχική περιπλάνησι τῆς ψυχῆς ἐπὶ τοῦ πλανήτου Γῆ, περιφερόμενη ἐπάνω στόν Ζωδιακό Κύκλο = **Ὅμικρον** = 360.

$$\begin{matrix} \text{Ο} & \text{Μ} & \text{Ι} & \text{Κ} & \text{Ρ} & \text{Ο} & \text{Ν} \\ \text{Μ} & \text{Ο} & \text{Ν} & \text{Α} & \text{Ξ} & & \end{matrix} = 360 + 1$$

Ἡ σύνδεσις τῶν δύο λέξεων διὰ τῶν λεξαρίθμων προξενεῖ τώρα ἀκόμη μεγαλύτερη ἀπορία: Λεκτικῶς οἱ δύο ἔννοιες **Ὅμικρον** καί **μονάς** δέν παρουσιάζουν καμία σύνδεσι. Λεξαριθμικῶς ἡ ἀφανής σύνδεσις των καθίσταται φανερή.

Μέ ἐστίασιν τῆς προσοχῆς στίς δύο λέξεις Ὅμικρον καί μονάς, ἀποκαλύπτεται ἡ ταυτοσημία των μέ ἐντελῶς ἀπροσδόκητο τρόπο. Οἱ ἀναγραμματισμοί δίδουν:

$$\begin{matrix} \text{Ο} & \text{Μ} & \text{Ι} & \text{Κ} & \text{Ρ} & \text{Ο} & \text{Ν} \\ \text{Μ} & \text{Ο} & \text{Ν} & \text{Α} & \text{Ξ} & & \end{matrix}$$

τό **Ο Μ + Κ Ρ Ι Ο Ν** μέ τό **Α Μ Ν Ο Ξ**

Κ ρ ι ό ς = τό ἄρρεν πρόβατο - ὁ ἐπιβήτωρ, τό κριάρι τό ὁποῖο ὁ ρ μ ᾱ πρὸς τήν κατάκτησι τοῦ Ὅμ(ι κ ρ ο ν)=360, τοῦ Κύκλου (Ο) τῶν Μυήσεων (Μ).

Ἄ μ ν ό ς: Ἀμνή κ. ἀμνίς κ. νεώτ. ἀρνίον, ἀρνάκι θηλ. τό ὁποῖον ὡς **μ ο ν ά ς** καί **ν ο μ ά ς** κάνει τήν κυκλική περιφορά πού τοῦ ὑποδεικνύει ὁ λεξάριθμος τῆς λέξεως **μ ο ν ά ς** = $360 + 1$

Ἡ νοηματική διαδικασία συμπλέκεται, ὅταν οἱ ἀναγραμματισμοί ἐπιβεβαιώνουν τοὺς λεξαρίθμους καί συλλειτουργοῦν δίδοντας ὁλοκληρωμένες εἰκόνες τῆς πραγματικότητος τῶν ΙΔΕΩΝ. Ἡ σύνθεσις συνεπῶς τῶν δύο λεξαρίθμων $ΟΜ + ΚΡΙΟΣ ΟΜΙΚΡΟΝ 360 = ΑΜΝΟΣ = ΜΟΝΑΣ 360 + 1$

δέν εἶναι παρά ἡ ἐπιβεβαίωσις τοῦ κριοῦ=ἀμνοῦ ὁ ὁποῖος θά διανύσῃ καί στίς δύο περιπτώσεις, εἴτε ὡς ἀμνός - ἄκακον ἀρνίον, εἴτε ὡς κριός - ἀρχηγός τοῦ ποιμνίου καί πατέρας αὐτοῦ, ἐπιβήτωρ τῶν ἀμνίδων.

Ἄς μὴ λησμονῇται ὅτι ὁ Κριός εἶναι τό πρῶτο Ζῶδιο τοῦ Ζωδιακοῦ κύκλου Ὅμικρον. Οἱ δύο αὐτές λέξεις, «ἐν ἐνεργείᾳ» διὰ τῶν λέξεων καί ἐν «δυνάμει» διὰ τῶν λεξαρίθμων, δι-ασταυρώνουν τό ἐσωτερικό μήνυμα, πού ἐπιθυμεῖ νά ἐκφρασθῇ τόσο μέ τό ὕλικό μέρος τοῦ Λόγου - λέξεων, ὅσο καί μέ τό νοητικό τῶν λεξαρίθμων.

Πῶς εἶναι δυνατόν νά συνδυάζονται οἱ λεξαρίθμοι μεταξύ των, ἐάν μεταγενεστέρως προέκυψε ἡ ὀνομασία τοῦ νευραλγικοῦ φωνήεντος, πού ἀποκαλύπτει τήν βασικώτερα ὁδὸ διεισδύσεως στίς ἔννοιες τοῦ Πλανητικοῦ Συστήματος; Ἀπὸ τήν στιγμή τῆς ἀποκαλύψεως ἡ ὁδὸς μετετράπη σέ λεωφόρο, πού ἐπιτρέπει τήν περαιτέρω διεύρυνσι καί ἐπιβεβαίωσι ὅτι τό Ἀλφάβητο εἶναι Κῶδιξ

συμπαντικός, διαχρονικῶν ἀληθειῶν. Ἠἀρχῇ ἐγινε. Τό **Ὅμικρον** εἶναι τό κλειδί τῆς ἐξω θύρας, τό ὁποῖο λόγω τῶν ἀληθειῶν πού ἀνακινεῖ, δέν ἔπρεπε νά παραδοθῇ στοὺς ἀμυήτους, γι' αὐτό καί δέν παρεδόθη παρά πολὺ ἀργότερα, ὅταν ὁ ἀληθής Ἑλληνικός Λόγος εἶχε πέσει σέ λήθαργο.

Ἡ λέξις **μονάς** λειτουργεῖ καί αὕτῃ καί στά δύο ἐπίπεδα: στό μικρο- καί στό μακρο-κοσμικό, τό ὁποῖον δέν ἐρευνᾶται πρὸς τό παρόν.

Στό μικρο-κοσμικό συνδέεται μέ τήν φυσική σύστασι τοῦ ἀνθρωπίνου ὄντος στήν ὁποία μέ ἰσοτιμία ἢ ἰσαξία καθορίζει τόν ἴδιο λεξάριθμο μέ τήν λέξι **σάρξ**. Λεκτικῶς οἱ δύο λέξεις **μονάς** καί **σάρξ** ἐτυμολογικῶς ἢ διὰ τῶν ἀναγραμματισμῶν δέν ἔχουν καμία σχέσι μεταξύ των.

Λεξαριθμικῶς ἰσοψηφοῦν:

$$\Sigma \Delta \rho \Xi = 200+1+100+60 = 360+1 = \text{Μ Ο Ν Α Ξ}$$

Ἡ λέξις **σάρξ** παρουσιάζει μία ἐνδιαφέρουσα σύνθεσι, ἡ ὁποία πιστοποιεῖται μέ τήν ἀπομόνωσι τοῦ ἀρκτικού της γράμματος: **Σ + ἀρξ** (ασθαι).

Αρξ- εἶναι τὰ 3 ἀρκτικά γράμματα κάθε ἐν-ἀρξ-εως. Ἐναρξίς ἔργου ἢ καταστάσεως ὑποδηλώνεται μέ τήν ὑπόδειξιν ὅτι τό πρῶτο γράμμα, τό σύμφωνον Σ, ἔχει διὰ τῆς σχεδιαστικῆς παραστάσεως τήν ἐκδήλωσι τῆς ὀριζοντίου παλινδρομικῆς κινήσεως, διότι λέγει ὁ Σωκράτης στόν Κρατύλο (427 α) ὅτι τό **σῖγμα** προέρχεται «ἐκ τοῦ σείομαι καί γενικά τόν σεισμό», ὁ ὁποῖος κατὰ κύριο λόγο εἶναι ὀριζόντιος, παλινδρομική κίνησις. Ἡ καλυμένη ἔννοια τῆς λέξεως **σάρξ** εἶναι ἡ παλίνδρομος συνεχῆς ἐπανάληψις τῆς **ἀρχ-ικῆς ἐν-σ+αρκ+ώσεως**, (ώσεως τῆς ψυχῆς), ὅπως κάνει ἐν-ἀρξιν παλινδρομικῶν κινήσεων ἀπὸ τόν αὔλον κόσμον στόν κόσμον τῆς **σαρκός**.

Ἡ λέξις **σάρξ**, ἀναφερομένη στήν φυσική ἐν-σάρκο κατάστασι τοῦ ὄντος, διδάσκει ὅτι ἰσότητοι ἢ ἰσάξιοι λεξάριθμοι, ἔχουν κοινές ἐσωτερικές «ἐν δυνάμει» διασυνδέσεις, ἀκατανόητες ἐκ πρώτης ὄψεως, διότι ἡ λέξις

$$\Sigma \Delta \rho \Xi = 200+1+100+60 = 360+1 = \text{Μ Ο Ν Α Ξ}$$

Χωρίς ἐν-σάρκ-ωσιν δέν ἔχει δυνατότητα ἀποκτήσεως αὐτοσυνειδησίας ἢ ψυχῆ.

Ἡ δυνατότης ἀποκτήσεως αὐτο-γνωσίας γίνεται μόνον ὅταν τό ὄν συνειδητοποιήσῃ τήν ἀνεξάρτητον δρᾶσιν, δηλαδή τήν **μοναδικότητα** τῆς ψυχῆς του καί τήν ἔνταξι στό σύνολον τοῦ ὑφισταμένου κύκλου τῆς ζωῆς (360°=Ὅμικρον) προκειμένου νά ἀποτελέσῃ ἀρμονικόν μέλος τοῦ **Μικροῦ Κύκλου** ὡς αὐτεξούσιος καί ἐλεύθερη ψυχῆ ἐνσάρκωμένη εἰς σῶμα (**σάρξ**=360+1).

Οἱ τρεῖς συνεπῶς λέξεις **Ὅμικρον**=360, **μονάς**=360+1 καί **σάρξ**=360+1 ἐπισημαίνουν ὅτι ἐφ' ὅσον ἡ ψυχὴ ἐν-σάρκ-οῦται, εἶναι κοινός ὁ ἀριθμός 360 καί στίς τρεῖς λέξεις, μόνον ἡ προστιθεμένη μονάς εἶναι ἐκείνη πού διαφοροποιεῖ ὁρθὰ τίς ἔννοιες.

Αὕτῃ ἡ ἀνεξάρτητος **μονάς** ὑφίσταται πάντοτε, εἴτε μετέχει τῶν 360° ὡς ἐν-σάρκ-ος ψυχῆ εἴτε ὡς **Μονάς** δέν μετέχει τῶν 360° τοῦ Μικροῦ Κύκλου τοῦ **Ὅμικρον**. Διότι ἡ **ψυχὴ** εἶναι ἀθάνατος, ἐφ' ὅσον μετέχει τῆς **Μονάδος**, ἡ ὁποία **Μονάς**=360+1 δηλώνει ὅτι οἱ 360° εἶναι **κοινό χαρακτηριστικό γνώρισμα**, ὃχι μόνον τοῦ Ζωδιακοῦ Κύκλου, ἀλλὰ ὅλων τῶν κύκλων, ἀπὸ τόν ἐλάχιστον μέχρι τόν μέγιστο.

Τό Ἀρχαῖο Ἀλφάβητο μέ τοὺς ἰσαξίους ἢ ἰσοτίμους λεξαρίθμους φέρει στό προσκήνιο τό ἐπίμαχο θέμα τῆς **ἀθανασίας τῆς ψυχῆς** καί μέ σοφὸ καί ἄριστο τεχνικὸ τρόπο δίδει τήν αὐτὴν ἐννοιολογία πού ὁ Πλάτων τόσο διεξοδικῶς ἀνέπτυξε στόν Φαῖδρο περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς (245 c):

«**Ψυχὴ πᾶσα ἀθάνατος· τό γάρ αὐτοκίνητον ἀθάνατον· τό δ' ἄλλον κινεῖ καὶ ὑπὲρ ἄλλου κινούμενον, παῦλαν ἔχον κινήσεως, παῦλαν ἔχει ζωῆς**».

Μέ τόν ἴδιο ἀριθμό, 360+1, οἱ δύο λέξεις **μονάς** καί **σάρξ** περιγράφουν, ἡ μὲν **μονάς** τήν ἀθανασία τῆς ψυχῆς χρησιμοποιοῦντας τίς 360° μεγίστου κύκλου, ἡ δὲ **σάρξ** τίς 360° τοῦ **μικροῦ** Ζωδιακοῦ Κύκλου, τοῦ **Ὅμικρον** τῶν 70 ἡλιακῶν περιστροφῶν τῆς ἐνσάρκης ζωῆς τοῦ φθαρτοῦ σώματος.

$$\Sigma \Delta \rho \Xi = 360+1 * \text{Μ Ο Ν Α Ξ} = 360+1$$

Οἱ δύο λέξεις εἶναι ἰσοτίμες ἢ ἰσάξιος καί δέν ἔχουν τυχαίως τόν ἴδιο λεξάριθμο. Ἡ **σάρξ** περιγράφει τόν **μικρόν** βίον, πού διανύει ἐπὶ τοῦ Ζωδιακοῦ Κύκλου τῶν 360°, τοῦ **Ὅμικρον** = 360 (λεξάριθμος τῆς λέξεως **Ὅμικρον**) καί καθορίζει διὰ τοῦ **Ο** = 70 ἀριθμητικῆ ἀξία τοῦ **Ὅμικρον**, τήν μέση διάρκεια τῆς ζωῆς τοῦ ἐλλόγου ὄντος. 70 ἡλιακά ἔτη ἢ 70 γήινες περιστροφές γύρω ἀπὸ τόν ἥλιο (κύκλος τῶν 360°) πραγματοποιεῖ ἐξοπλισμένη μέ τόν **σάρκινον** φορέα της διὰ τῆς **μονάδος** ἢ **ψυχῆς**. (Ἡρόδοτος).

Ἡ παρουσία τῆς **μονάδος** στήν λέξι **σάρξ** ἐνεργοποιεῖ τήν σάρκα, πού δέν εἶναι παρά ἓνα **ράκος** χωρίς τήν παρουσία τῆς **μονάδος**, διότι στήν γενική ἡ λέξις **σάρξ**

σ ά ρ ξ γεν. σ α ρ κ ό ς

μεταβάλλεται σέ (Σ) + ρ ά κ ο ς

Ἡ **σάρξ** συνεπῶς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τήν παρουσία τῆς **μονάδος**. Ὅταν ἡ **μονάς** ἐγκαταλείπει τήν σάρκα, αὕτῃ μεταβάλλεται σέ **ράκος** γιὰ νά ἐπανέλθῃ μέ τήν ἀφίξι τῆς **μονάδος** στήν ἐν «ἐνεργείᾳ» καί πάλι κατάστασι, περιφερομένη στήν τροχιά τοῦ **Ὅμικρον**, **μικροῦ** κύκλου τῆς ζωῆς. Τό ἀρκτικό σύμφωνο **Σῖγμα** ὑποδεικνύει τήν συνεχῆ ἔλευσι καί ἀναχώρησι τῆς **μονάδος**-ψυχῆς ἀπὸ τό **ράκος**+Σ, τό ἀρκτικό **Σῖγμα**, τῆς παλινδρομικῆς κινήσεως.

«**Παῦλαν ἔχον κινήσεως, παῦλαν ἔχει ζωῆς**»

ή σάρξ, όταν ή μονάς ψυχή ἐγκαταλείψη τό ράκος, ὅπως ὁ Πλάτων στόν Φαῖδρο (245 c).

Καί μέ τό ἀπ. 15 τοῦ Ἐμπεδοκλέους δίδεται ή πλήρης διάστασις τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς:

«**Οὐκ ἄν ἀνὴρ τοιαῦτα σοφός φρεσί μαντεύσαιτο, ὡς ὄφρα μέν τε βιώσι, τό δὴ βίοτον καλέουσι, τόφρα μέν οὖν εἰσίν, καί σφιν παρά δειλά καί ἐσθλά, πρίν δέ πάγην τε βροτοί καί (ἐπεὶ) λύθεν, οὐδέν ἄρ' εἰσιν.**»

Δέν θά μπορούσε ἄνδρας σοφός καί μάντις τέτοια νά πῇ: ὅτι ὅσο ζῶντας οἱ θνητοί, αὐτό πού λένε ζήση, τόσο μονάχα ὑπάρχουν, καί ἀνταμώνουν ἄσχημα καί καλά· ἐνῶ πρίν οἱ θνητοί ἀρμολογοῦν, καί ἀφοῦ διαλυθοῦν, δέν ὑπάρχουν.

Τό ἀποσπ. 15 παραφράζει ὁ Fr. Solmsen (1980, σ. 225) εὐστοχα ὡς ἑξῆς:

«Δέν θά μπορούσε σοφός ἄνδρας νά πιστέψῃ ὅτι παύει νά ὑπάρχῃ ὅταν πεθάνῃ, ἢ ὅτι ἀρχίζει νά ὑπάρχῃ ὅταν γεννιέται». (Γιάννη Τζαβάρ, Ἡποίηση τοῦ Ἐμπεδοκλή)

Ἡ **μονάς**-ψυχή εἶναι ἀεὶ ὑπάρχουσα ἐφ' ὅσον συμμετέχει τοῦ μεγίστου κύκλου διὰ τῶν **360+1**.

Ἡ **σάρξ**-**μονάς** ἐπαναλαμβάνει τόν **μικρό** κύκλο τοῦ **Ὀμικρον** στόν Ζωδιακό Κύκλο ἄγνωστο, ἀριθμὸ **ἐν+σάρκ+ώσεων**.

$$\begin{aligned} \text{Μ} \text{ } \diamond \text{ } \text{Ν} \text{ } \text{Α} \text{ } \text{Ξ} &= 360+1 \\ \diamond \text{ } \text{Μ} \text{ } \text{Ι} \text{ } \text{Κ} \text{ } \text{Ρ} \text{ } \diamond \text{ } \text{Ν} &= 360 \times 1 \\ \text{Ξ} \text{ } \text{Α} \text{ } \text{Ρ} \text{ } \text{Ξ} &= 360+1 \end{aligned}$$

Στὴν Ὀρφικὴ Θεολογία ὁ ψυχοπομπός Ἑρμῆς στόν ὁμώνυμο Ὀρφικό Ὑμνο συναινεῖ καί μέ τὴν πανίερη ράβδο του εἶναι ὁ ἐντεταλμένος νά μαγεύῃ τίς ψυχές τῶν θνητῶν καί νά τίς ὁδηγῇ στόν Ἀδῆ, ἀπὸ ὅπου ἀφοῦ τίς ξυπνήσῃ καί πάλι, τίς ἐπαναφέρει στὴν

ἐν+σάρκωσι:

«ἄς (ψυχάς) κατάγεις, ὅποταν **μοίρης** χρόνος εἰσαφίκτηται, εὐιέρω ράβδω θέλων ὑπνοδότιδι πάντα, καί πάλιν ὑπνώνοντας ἐγείρεις».

(Αὐτές τίς ψυχές ὅταν φθάσῃ ὁ **μοιραῖος** χρόνος, καθοδηγεῖς πρὸς τὸν κάτω κόσμον, ἐσύ πού μαγεύεις τὰ πάντα μέ τό μαγικό ραβδί, πού ὑπνωτίζει, καί πάλιν τοὺς σηκώνεις ἀπὸ τὸν ὕπνο).

Ὁ **θάνατος** διὰ τῆς ἀντιστροφῆς τοῦ **λεξαρίθμου** παραμονεύει:

$$\begin{aligned} \text{ΘΑΝΑΤΟΣ} &= 9+1+50+1+300+70+200=630+ \\ \text{ΞΑΡΞ} &= 200+1+100+60=360+ \end{aligned}$$

Ἡ **μονάς** εἶναι παρούσα τόσο κατὰ τὴν διάρκεια τῆς **ἐν-σάρκ-ώσεως**, ὅσο καί κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ **θανάτου**.

Ὁ **μικρὸς κύκλος**=**Ὀμικρον**=360 ἐπαναλαμβάνεται.

$$\begin{aligned} 360+1 &= \text{ΜΙΚΡΟΝ} = 360 = \diamond \text{ ΜΙΚΡΟΣ ΚΥΚΛΟΣ} \\ \text{ΞΑΡΞ} &= 360+1 = \text{ΞΑΡΞ} \end{aligned}$$

Ὁ **θάνατος** τῆς **ἐν-σάρκ-ώσεως**, ὁ **630+1** μετατρέπεται σὲ **ζωή** τῆς **μονάδος**=**360+1**, ἀφοῦ πρῶτα ἐξήντηλῃσε τὴν **ἐν-σάρκ** διάρκειά τοῦ **μικροῦ κύκλου**, **360+1**. Ἄγνωστος εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν **Ὀμικρον** κύκλων τῶν **ἐπανε-σάρκ-ώσεων**. Τώρα γίνεται κατάφανῆς ἡ σοφία τῆς ὀνομασίας τοῦ φωνήεντος, τοῦ ὁποῖου ἡ ὀνομασία ἔπρεπε νά παραμείνῃ ἄρρητος καί ἀόρατος.

Ἄπειροι **μικροὶ κύκλοι** τῶν **360°** περιέχονται ὡς **ἐν-σάρκ-ώσεις** στόν **1** καὶ **μοναδικὸ μέγα κύκλο** τῆς **ψυχῆς**. Τό **διαφορετικὸ μέγεθος** τῶν **μικρῶν κύκλων** πού **βρίσκονται μέσα** στόν **Μέγα Κύκλο** τῆς **ψυχῆς**, **ἀναπαριστᾷ τὴν διάρκειά** τῆς **ἐνσάρκου ζωῆς**, ἡ ὁποία **εἶναι ἄλλοτε σύντομος καὶ ἄλλοτε μακρά**. (σχ. 3)

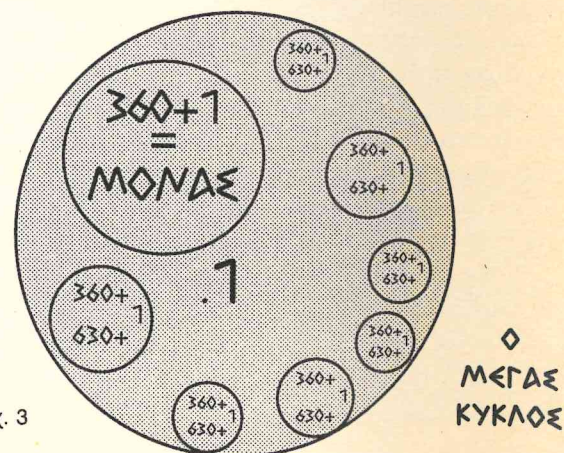
Ἡ ἀνάπτυξις τῶν **λεξαρίθμων** τῶν **λέξεων** **θάνατος**, **σάρξ** καὶ **μονάς** ἔχει **μυστηριακὸ, ἀριθμοσοφικὸ περιεχόμενον**.

Ἡ προσέγγισις τῆς ἐσωτερικῆς ἐννοίας τοῦ **Ὀμικρον** κατέστη δυνατὴ μόνον ὅταν παρεκάμφθῃ τό ἐμπόδιο τῆς πραγματικῆς γενέσεως τοῦ ὀνόματός του, ἡ ὁποία διὰ τῶν ἀναγραμματισμῶν καὶ τῶν **λεξαρίθμων** παρέδωσε τὴν ὠλοκληρωμένη σύνθεσι τῆς **ζωῆς** τοῦ **μικροκοσμικοῦ ἑλλόγου** ὄντος στόν **πλανήτη Γῆ**. Τότε ἐγίνε ἐφικτὴ ἡ περαιτέρω συνέχισις τῆς πορείας στὰ **δαιδαλώδη, σκοτεινὰ καὶ ἀπόκρυφα ἀδιέξοδα** τοῦ **Κώδικος**, ὁ ὁποῖος **λόγῳ** τῆς **ἱερότητός** του **κρατεῖ τὴν γνώσι** ἐπιμελῶς **μακρὰ ἀπὸ τοὺς βεβήλους**.

Ἡ **ἀστρονομικὴ ἐρμηνεία** τῶν **δύο λέξεων ἐν συνδυασμῷ**, τῶν **λέξεων** **Ὀμικρον** καὶ **Μονάς** θά **ἀποδείξουν καὶ τὴν μακροκοσμικὴ λειτουργία** τῶν **ἐννοιῶν** πού **εἶναι συσσωρευμένες** στό **Ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ Ἀλφάβητο**, **διότι ὁ Κώδιξ αὐτός, ὁ πανίερρος, ὁμιλεῖ δύο γλώσσας: τὴν ἀστρονομικὴ καὶ τὴν γλῶσσα τῆς ψυχῆς**

Στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα καὶ τὰ δύο θέματα ἦσαν ἀπόρητα καὶ ἄρρητα καὶ συνεπῶς ἐφ' ὅσον οἱ ὀνομασίες τῶν γραμμάτων πού ἀπεκάλυπταν τὰ θέματα αὐτὰ διὰ τοῦ **ἱεροῦ Κώδικος** τοῦ Ἀλφαβήτου θά ἐδίδοντο στὴν δημοσιότητα, θά παρεβιάζετο ὁ αὐστηρὸς αὐτὸς περιορισμός.

Ἡ συνέχεια τῆς ἐρευνας θά καταστήσῃ **μέχρι τοῦ ἐπιτρεπτοῦ βαθμοῦ** τὴν ἀποκωδικοποίησι φανερὴ, διότι τώρα πλέον δέν ὑφίστανται οἱ λόγοι τῆς τότε σιωπῆς.

Σχ. 3

ΤΑ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΑ ΚΑΙ ΜΥΗΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΠΟΥ ΙΔΡΥΞΕΝ Ο ΟΡΦΕΥΣ

ΑΝΤ. ΧΑΛΑ

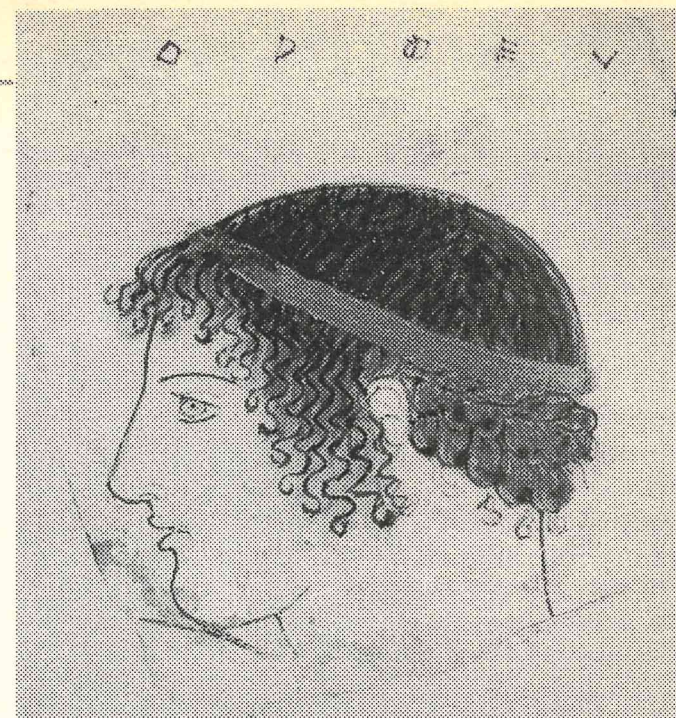
Πρό τοῦ Ὀμήρου, ὁ Ὀρφεύς ἦτο ἐκεῖνος ὅστις ἀνέλαβεν ὅπως μεταδῶσῃ τὴν Ἀπόκρυφον Γνώσιν, εἰς ὅσον τό δυνατόν εὐρυτέρους κύκλους ἀνά τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀμέσως ἤρχισε τὴν ἴδρυσιν τῶν μυστικῶν κέντρων καθ' ὅλην τὴν χώραν, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ σημαντικώτατα ἦσαν τὰ «Μυστήρια τῆς Σαμοθράκης» καὶ τῆς Ἐλευσίνος. Πολυτιμώτατος καὶ λεπτομερὲς κατάλογος τῆς ἐξαιρετικῆς εὐεργετικῆς καὶ πολυμόρφου δράσεώς του, εὐρίσκεται εἰς τὰς πρῶτας δύο σελίδας τοῦ ἀφθάστου ἀποκαλυπτικότητος ἔργου του, «Ὀρφῆως Ἀργοναυτικά». Εἰς τοὺς 50 ἢ 60 ἐκείνους πρῶτους στίχους τοῦ θεο-πνεύστου αὐτοῦ ἔργου ἀποκαλύπτονται τόσοι τὰ σπουδαιότατα τῶν μυητικῶν κέντρων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ὅσον καὶ τὰ κύρια σημεῖα περὶ τὰ ὁποῖα περιστρέφεται ἡ «Ἀπόκρυφος Γνώσις».

Εὐθύς δὲ ἐξ ἀρχῆς μᾶς ἀποκαλύπτει δύο λησμονημένας περιόδους τῆς ἀνθρωπότητος, ἑκατομμυρίων ἐτῶν μεγαλουργοῦ ἱστορίας, ἐπιστήμης καὶ πολιτισμοῦ οὐρανογεΐτονος! Μᾶς ἀποκαλύπτει δηλαδὴ τὴν ἱστορίαν ἀφ' ἐνός τῶν Λεμουρίων, ἀφ' ἐτέρου δὲ τῶν Ἀτλαντίνων. Ἡ ἱστορία τῶν πρῶτων ἔχει διαρκέσει ἑκατομμύρια ἔτη, ἡ δὲ κολοσσιαία ἡπειρος, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔζων οἱ γίγαντες ἐκεῖνοι, κατὰ τὴν συντέλειαν τοῦ οὐρανογεΐτονος ἐκείνου πολιτισμοῦ, κατεστράφη διὰ πυρός.

Καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἐλάχιστα λείπανα διεσώθησαν ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ αὐτοῦ.

Ἐπηκολούθησαν σεισμοὶ τρομεροὶ καὶ νέα διαμόρφωσις τοῦ πλανήτου μας. Καὶ τοιοιτοτρόπως ἡ γῆ μας διεσχευάσθη καὶ διεμορφώθη πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ λεγομένου «τετάρτου γένους», τῶν... Ἀτλαντίνων, οἱ ὁποῖοι καὶ αὐτοὶ ἦσαν γίγαντες. Τὰ ὅρια τῆς ζωῆς τῶν γιγάντων αὐτῶν ἦσαν κατὰ πολὺ ἀνώτερα τῶν σημερινῶν. Οὗτοι εἶναι οἱ Κύκλωπες περὶ τῶν ὁποίων κάμνει μνεῖαν ὁ Ὀμηρος εἰς τὴν Ὀδύσειάν του. Διότι, καλῶς πρέπει νά ἐννοηθῇ, ὅτι τὰ Ἔπη τοῦ Ὀμήρου περιέχουν ὁλόκληρον τὴν ἀπόκρυφον γνώσιν καὶ ἔχουν περισώσει πλεῖστα ὅσα μυστικά τῆς ἱστορίας τοῦ πλανήτου μας. Τό δὲ περιέργον εἶναι, ὅτι ἐλάχιστοι μέχρι σήμερον, ἐκ τῶν Ἑλληνιστῶν ἀντελήφθησαν ὅτι «ἡ Καλυψώ», περὶ τῆς ὁποίας κάμνει μνεῖαν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἡ Ὀδύσεια, δέν εἶναι ἄλλη ἢ ἡ ὑπὸ τῶν ὑδάτων κατακαλυφθεῖσα Ἀτλαντίς!

Ἐνα λοιπὸν μέρος τῆς «ἀποκρύφου γνώσεως» ἀσχολεῖται μέ τὴν ἀποκάλυψιν τῆς λησμονημένης ἱστορίας

τοῦ πλανήτου μας καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἡλιακοῦ μας συστήματος, τοῦ ὁποῖου τμῆμα ἀποτελεῖ ἡ γῆ.

Κατόπιν ὁ Ὀρφεύς μᾶς ἀποκαλύπτει τὰ μυστικὰ κέντρα τῆς Φρυγίας, «τὰ ὅρη τῆς Κυβέλης». Τοιοῦτος εἶναι ὁ σεβασμὸς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος πρὸς τὴν λατρείαν τῆς Κυβέλης καὶ πρὸς τὰ «Κυβέλεια Μυστήρια», ὥστε πρέπει νά εἶναι κανεὶς πλέον ἢ πεπεισμένος, ὅτι ἐπὶ μακροτάτους αἰῶνας μετεδίδοντο ἐκεῖ, ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, τὰ μυστικά τοῦ ὑπνωτισμοῦ, μαγνητισμοῦ καὶ τῆς ὑπερνήκσεως τοῦ θανάτου. Ἡ Φρυγία προσέφερεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν ἕνα ἐκ τῶν τριῶν θεμελιωδῶν τρόπων τῆς μουσικῆς, ὡς ἀποκαλύπτει ἡ φράσις: «φρυγιστὶ ἁρμονία» ἢ συναντᾷ κανεὶς συχνά εἰς τὰ ἀρχαῖα συγγράμματα. Εἶναι ἀφάνταστος ἡ ἐπίδρασις τῶν Μυστηρίων τῆς Κυβέλης ἐπὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος. Δυστυχῶς ὁ πανδαμάτωρ Χρόνος ἐπέθηκε τοιαύτην λήθην ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ὥστε μόλις ὑποτρέμει ἀμυδρὰ ἀνάμνησις τῶν ἐκεῖ τελομένων, διδασκομένων καὶ παραδιδόμενων συνταρακτικῶν Μυστηρίων.

Ἀκολουθῶς ὁ Ὀρφεύς μᾶς ἀποκαλύπτει ἄλλα σπουδαιότατα μυητικά κέντρα: τὰ «ὄργια τῶν Ἰδαίων Δακτύλων» καὶ «τὴν πελωρίαν καὶ ἄπλετον ἰσχύν τῶν Κορυβάντων»! Τὴν παντοδυναμίαν, δηλαδὴ, τῶν μεμνημένων εἰς τὰ Μυστήρια τοῦ Ὑπνωτισμοῦ καὶ τοῦ Μαγνητισμοῦ. Περαιτέρω μᾶς ὁμιλεῖ περὶ τῶν Μυστηρίων τοῦ Βάκχου, τῆς Λήμνου, τῆς Σαμοθράκης! Ἀναμνήσεις καὶ περὶ τούτων ὑποτρέμουςαι μᾶς ἔχουν παραμείνει.

Ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν παρὰ τό Ταΐναρον Μυστηρίων κάμνει ὁ Ὀρφεύς λόγον, πρᾶγμα πού ρίπτει τελείως νέον φῶς ἐπὶ τῆς μυστηριώδους Σπάρτης!

«Ἀλλὰ δέ σοι κατέλεξ' ἅπερ εἰσίδον ἡδ' ἐνόησα, Ταΐναρον ἡνίκ' ἔβην σκοτίνῃ ὁδόν, Ἀἴδος εἰσω, ἡμετέρῃ πίσυνος κιθάρῃ, δι' ἔρωτ' ἀλόχοιο...» (Καὶ ἔχω ψάλει σέ ἄλλα μου ἔργα, ἐκεῖνα, πού εἶδα

όταν έπηγα στό Ταίναρο, μέσα στόν σκότιο δρόμο, ακολουθώντας τόν οΐστρο τής Μούσας καί νά αποσπάσω από τοῦ "Αδη τά μαῦρα βασίλεια, τήν Εὐρυδίκη, πού ἦταν γιά μένα ἡ μόνη ἀγάπη, ἐλπίδα καί πόνος).

Κατόπιν ἀπαριθμεῖ ὁ Ὀρφεύς ὅλα τά εἶδη τής «ἀποκρύφου Γνώσεως»: τήν οἰωνοσκοπεῖαν τήν θυτικήν ἢ τήν διά τῶν σπλάγχχνων μαντεῖαν τήν ἐπιστήμην τῶν ὀνείρων πού ἐξυμνεῖ καί ἡ Παλαιά Διαθήκη, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰωσήφ τās πορείας τῶν ἀστρων ἢ τήν ἀστρολογίαν καί τόν λεγόμενον «καθαρόν», πού εἶναι σήμερον τελειωτικῶς λησμονημένος. Τί εὐεργετική, ὅμως, δυναμικότης ἐγκλείεται εἰς τήν ἐπιστήμην αὐτήν, πού προσέφερεν ὁ Ὀρφεύς εἰς τήν Ἀρχαίαν Ἑλλάδα, ἀποδεικνύει ὁ ἀκόλουθος, πολυσήμαντος στίχος του:

«ἀγνοπὸλον τε καθαρόν, ἐπιχθονίοις μέγ' ὄνειαρ». (Τόν καθαρόν τούς ἐχάρισα, πού τήν ψυχὴ καθαρίζει, κι εἶναι πηγὴ διαρκῆς εὐλογίας καί κέρδους μεγάλου).

Ἔνας, πού μελετᾷ τά ἔργα τοῦ Ὀρφέως, καθὼς καί τόν Βίον Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως, ὑπὸ τοῦ Φιλοστράτου, σχηματίζει ἀμέσως μίαν τελείως διάφορον ιδέαν καί περὶ τής Ἀρχαίας Ἑλλάδος καί περὶ τής σημερινῆς «προόδου» καί «ἐπιστήμης». Μὲ ἄλλους λόγους ἀποκαλύπτεται διὰ τοῦ Ὀρφέως καί τοῦ Φιλοστράτου ἡ πραγματικὴ ἀπαστράπτουσα ἀπὸ παντοδυναμίας, σοφίας καί κάλλος Ἑλλάς, τῆς ὁποίας ἡ ἀνωτάτη της φροντίς καί μέριμνα εἶναι «νά ἀποκρύψῃ διὰ τῶν ἐπτά σφραγίδων τῆς Ἀποκαλύψεως» μακράν ἀπὸ τούς ὀφθαλμούς τῶν βεβήλων, τήν παντοδύναμον ἀπόκρυφον Γνώσιν καί Ἐπιστήμην! Καί αὐτός εἶναι ὁ κύριος λόγος, διὰ τόν ὁποῖον δέν κατωρθώσαμεν ἴσα μέ σήμερον νά κατανοήσωμεν τό πραγματικόν μεγαλεῖον τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος καί τήν ἐπιστήμην! Πρέπει νά θεωρητῇ αὐτυχὴς καί προνομιούχος ὁ Νεώτερος Ἕλλην, διότι κατέχει τήν αὐτὴν σχεδόν γλῶσσαν καί κατοικεῖ τήν αὐτὴν Γῆν, μέ τούς μεγάλους ἐκείνους προγόνους του, πού εἶχαν μετατρέψει σχεδόν κάθε σπιθαμὴν τῆς πατρώας γῆς εἰς κέντρον ἐπιστήμης καὶ μεταδόσεως τῶν μυστικῶν τῆς Ἀθανασίας καί τῆς ὑπερνηκίσεως τοῦ θανάτου!

ΟΙ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΜΕΝΕΣ ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

ΘΡΗΣΚΕΙΕΣ

Χριστιανική
Ἰσραηλιτική
Μουσουλμανική

ΔΟΓΜΑΤΑ

Ἀρμένιοι
Ρωμαιοκαθολικοί
Ἑλληνόρρυθμοι (Οὐνίτες)
Ἀγγλικανοί

ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΟΜΕΝΟΙ

1. Ἐλεύθεροι Εὐαγγελικοί - 2. Ἕλληνες καί Ἀρμένιοι Εὐαγγελικοί - 3. Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία τῆς Πεντηκοστῆς - 4. Ἐλευθέρα Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία τῆς Πεντηκοστῆς - 5. Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ τῆς Προφητείας (Πεντηκοστῆς) - 6. Χριστιανοὶ Ἀδελφοί (πρώην Πλημμούθιοι) - 7. Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ - 8. Μεθοδιστές - 9. Ἀντβεντιστές 10. Ἐκκλησία τῆς Χριστιανικῆς Ἐπιστήμης - 11. Μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά (Χιλιαστές) - 12. Διεθνὴς Ἐκκλησία τοῦ Τετραγωνικοῦ Εὐαγγελίου - 13. Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ - 14. Μελετητὲς τῆς Βίβλου - 15. Ἐκκλησία Ἰησοῦ Χριστοῦ τῶν Ἁγίων τῶν τελευταίων ἡμερῶν - 16. Χριστιανικὴ Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία.

ΟΙ ΠΟΛΥΘΕΟΙ

Μακαρισμένος ἐσύ πού μελέτησες
νά τόν ὀρθώσης ἀπάνω στοὺς ὤμους σου
τόν συντριμμένο ναὸ τῶν Ἑλλήνων.
Τοῦ Νόμου τ' ἀγαλμα, σταινεις κορώννα του
στὶς μαρμαρένιες κολῶνες του, σκαλίσες
τούς λογισμούς τῶν Πλωτίνων.

Εἶδες τόν κόσμον ἀτέλειωτο ἀναρχο
ψυχῶν καί Θεῶν, μαζί κύριων καί ὑπάκουων,
σφιχτοδετὰ κρατημένη ἀρμονία
καί τῶν καπνῶν καί τῶν ἰσκιῶν τὰ εἰδῶλα,
παραμερίζοντας ὅλα, ἴσως τράβηξες
προς τήν Αἰτία
καί σέ κρυψῶνα ἱερό, καί σωπαίνοντας
ἐσπείρες, ἔξω ἀπ' τό μάτι τοῦ βεβήλου,
κ' ἐπλάσες λίσκαλη ἐσύ Σπαρτιάτισσα
τὴ θυγατέρα σου τὴν Πολιτεία.

Στοὺς χριστιανούς τούς μισόζωους ἀνάμεσα
ξαναζωντάνεψες Ὀλυμπους ἀγνωρους,
ἔθνη καινούριων ἀθανάτων κι ἀστρων
μέσα σέ σένα Λυκοῦργοι καί Πλάτωνα
ἀπαντήθηκαν. Τό λόγο ξανάνοιωσες
τῶν Ζωροαστρων.

Κι ἀφοῦ τό τέκνο μεγαλώσες, ἐνοιώσες
τότε τὴν κούραση, κ' ἐγείρες
ζωὴ κατόχρονη ἰσόθεης σκεψῆς,
κι ἀλαφροπῆρε σε ὁ θάνατος κ' ἐφύγες
τό μυστικό, τὸν ἱακχο
μές στοὺς Ὀλύμπους Θεούς νά χορέψης.

Σοφός, κριτὴς καί προφήτης μᾶς μοίρασες
ἀπὸ τό γάλα πού ἐσένα σέ πότισε
τῆς Οὐρανίας Ἀφροδίτης ἡ ρῶγα.
Τοῦ κόσμου ἀφήνεις τό τέκνο, τό θᾶμα σου
μά ὁ μισερὸς κι ὁ στραβὸς κι ὁ ζηλόφτονος
λυσσομανάει καί τό ρίχνει στὴ φλόγα.

Ὅμως ὁ ἀέρας τριγύρω στὴ φλόγα σου
πνοὴ σοφίας κι ἀλήθειας γίνεται
κι ἀπὸ τὴ θράκα τῆς φλογος πεταχτὴ
στόν ἥλιο ὁλόισα ἕνας νοῦς μεγαλόφτερος
τ' ἀποκαΐδια σου κρυβουμε, γκόλφια μας,
καί θησαυρός, τῆς φωτιάς σου εἶναι ἡ στόχτη.

Κ. Παλαμᾶς

Homo quanticum;

Θά κατανοήσουμε τό Σύμπαν μέσο ἀπὸ κβαντικές ἐξισώσεις;

ΔΗΜ. ΝΑΝΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀκαδημαϊκός, δ/ντὴς Κέντρου Προηγμένων Ἑρευνῶν τῆς ομάδας Ἀστρονομικῆς Φυσικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Χιοῦστον.

Ἀκούγεται περίεργο, τραβηγμένο, «τρελό» ἀλλὰ μπορεῖ νά εἶναι καί ἀλήθεια! Οἱ βασικὲς λειτουργίες τοῦ ἐγκεφάλου, ἀντίληψη σκέψης, συναισθήματα, νά βασίζονται σέ κβαντικούς νόμους.

Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τό ἀνθρώπινο εἶδος περνάει ἕνα καινούργιο κατώφλι γνώσεως καί ἴσως καί αὐτοσυνειδήσεως. Δέν ἀναφέρομαι βέβαια στά συμβατικά μέτρα τοῦ χρόνου, ὅπως τέλος αἰῶνα ἢ τέλος χιλιετίας, ἀλλὰ στήν οὐσιαστικὴ ἐξέλιξη τοῦ ἀνθρώπινου μυαλοῦ, πού κατόρθωσε, ἀπὸ τίς σαβάνες τῆς Κένυας καί Αἰθιοπίας, νά φθάσῃ νά «δαμάσῃ» τὴν φύση. Θά δοῦμε τά καλά καί κακά αὐτῆς τῆς ἐξελιξέως ἀλλὰ ἕνα εἶναι γεγονός: Τό ἀνθρώπινο εἶδος περνάει σέ ἕνα νέο ἐπίπεδο, ἴσως, τολμῶ νά πῶ, ἕνα μικρὸ βῆμα δαρβινικῆς ἐξελιξέως. Πῶς φθάσαμε, ὅμως, σέ ἕνα τέτοιο στάδιο;

Ἀναμφίβολα, ἡ δραματικὴ πρόοδος στὶς γενικὲς ἐπιστῆμες καί ἡ ἐξέλιξη τῆς τεχνολογίας εἶναι ὁ θεμέλιος λίθος καί συνάμα κινητήρια δύναμη ὅλης αὐτῆς τῆς ἐξελιξέως. Στόν αἰῶνα αὐτό πού τελειώνει σέ λίγο, ἔχουμε μίαν ἀνατροπὴ τῆς κανονικῆς, ἢ ἂν θέλετε, ἀριστοτέλειας λογικῆς, ὅπου τό μαῦρο εἶναι μαῦρο καί τό ἄσπρο εἶναι ἄσπρο καί τὴν ἀντικαθιστοῦμε μέ τὴν «κβαντικὴ» λογικὴ, ὅπου μποροῦμε νά μιλάμε μόνο μέ πιθανότητες γιὰ τό τί εἶναι κάτι. Δηλαδή, μίαν ριζικὴ ἀναθεώρηση τῆς καθιερωμένης ἀνθρώπινης λογικῆς, πού ἐφαρμόζουμε ἐδῶ καί χιλιετίες.

Δέν νομίζω ὅτι ὁ πολὺς κόσμος, οἱ φιλόσοφοι, οἱ ποιητές καί ὅλοι οἱ μὴ ἀσχολούμενοι ἰδιαίτερα μέ τὴν φυσικὴ ἔχουν συνειδητοποιήσει τό μέγεθος αὐτῆς τῆς ἀνατροπῆς καί τίς τεράστιες συνέπειες, πού συνεπάγεται γιὰ τόν ἄνθρωπο, τά «πιστεύω» του καί γιὰ τὴν εἰκόνα πού ἔχει γιὰ τό Σύμπαν.

Ἀλλὰ ἂς δοῦμε ἀπὸ

πού προέρχεται ὅλη αὐτὴ ἡ τεράστια ἀνατροπὴ.

Ὅπως ὅλοι ξέρουμε, προέρχεται ἀπὸ μελέτη φαινομένων σέ ἀτομικὸ καί ὑποατομικὸ ἐπίπεδο.

Ξέρουμε ὅτι οἱ κλασσικοὶ νόμοι φυσικῆς, πού μαθαίνουμε στό σχολεῖο, δέν ἐφαρμόζονται στόν μικρόκοσμο, πού ἀκολουθεῖ δική του λογικὴ καί ἀρχές: ἀβεβαιότητα, συμπληρωματικότητα καί τά συναφῆ.

Μπορεῖ κανένας νά διερωτηθῇ, δικαιολογημένα, τί μᾶς νοιάζει ἐμᾶς γιὰ τόν μικρόκοσμο, ἐμεῖς εἴμαστε ὁ μακρόκοσμος; Λάθος μέγα!

Εἴμαστε παιδιὰ τοῦ μικροκόσμου κυριολεκτικὰ καί μεταφορικὰ.

Ὄντας τό Σύμπαν διαστελλόμενο, σημαίνει ὅτι κάποτε ξεκίνησε ἀπειροελάχιστο, ἄρα μικροκοσμικὸ καί ἄρα κβαντικὸ.

Πιστεύουμε σήμερα ὅτι ἡ ὅλη ὑπαρξὴ τοῦ Σύμπαντος ὀφείλεται σέ μία κβαντικὴ διαταραχὴ, ὅπου μπορεῖ, σύμφωνα μέ τὴν ἀρχὴ τῆς ἀβεβαιότητας, νά παραβιάσουμε, ἔστω καί γιὰ ἐλάχιστο χρόνο, αὐτὴν καθ' ἑαυτὴ τὴν διατήρηση τῆς ἐνέργειας καί νά πῶς, λοιπόν, βρίσκουμε τὴν πηγὴ τοῦ παντός!

Ἀκόμη πιό πέρα, ὅχι μόνον ἡ ὑπαρξὴ τοῦ Σύμπαντος ὀφείλεται σέ μίαν κβαντικὴ διαταραχὴ, ἀλλὰ ἀργότερα στήν ἐξέλιξη τοῦ Σύμπαντος, ἡ ὑπαρξὴ ὁποιαδήποτε δομῶν στό Σύμπαν, σμήνη γαλαξίων, γαλαξιακοὶ ἀστέρες κ.λπ. ὀφείλονται ἐπίσης σέ κβαντικὲς διαταραχές, «τυπωμένες» στήν ἀρχὴ τοῦ Σύμπαντος καί ἐτοιμες νά δράσουν πολὺ ἀργότερα σάν «σπόροι» πού θά ὀδηγήσουν στὶς μεγάλες δομὲς τοῦ Σύμπαντος.

Οι συνέπειες της κβαντικής φυσικής στην καθημερινότητα είναι έκδηλες: από τα laser στα transistors, στα chips, στην υπεραγωγιμότητα, έχουν αλλάξει κυριολεκτικά την ζωή μας. Άλλα ή δράση της κβαντοφυσικής δεν σταματά εδώ. Τα τελευταία χρόνια μία σειρά από εργασίες έχουν δείξει ότι υπάρχει πιθανή εφαρμογή της κβαντικής φυσικής στην λειτουργία του έγκεφάλου. Ακούγεται περίεργο, τραβηγμένο, «τρελό» αλλά μπορεί να είναι και αλήθεια! Τα νευρικά κύτταρα ή νευρώνια έχουν εσωτερικές δομές, τα μικροσωληνίδια (microtubules) που έχουν βασικά χαρακτηριστικά κβαντικού συστήματος και φαίνονται να παίζουν ουσιαστικό ρόλο στην μνήμη και άρα σε όλα τα συνεπακόλουθά της.

Δηλαδή είναι δυνατόν οι βασικές λειτουργίες του έγκεφάλου, αντίληψη σκέψης, συναισθήματα, να βασίζονται σε κβαντικούς νόμους. Δηλαδή ή συνειδητοποίηση για τον εαυτό μας και τον κόσμο που μας περιβάλλει να είναι ουσιαστικά κβαντική! Πράγμα που έχει τεράστιες συνέπειες για την «συνείδηση κόσμου» που έχουμε και όπου ή «βεβαιότητα», τό «κουρδιστό» Σύμπαν του Laplace, αντιδιαστέλλονται από τό τυχαίο και μη προσδιορισμένο. Όχι ότι δεν υπάρχουν βασικοί νόμοι, εκπεφρασμένοι μέσα από μία σειρά εξισώσεων, αλλά ή μορφή των εξισώσεων και ή λύση τους μας δίνουν ποσοτικές εκφράσεις πιθανότητας γεγονότων και όχι βεβαιότητας.

Αν είναι έτσι τα πράγματα, προβλέπω, όχι στο πολύ άπώτερο μέλλον, όλες οι λειτουργίες του έγκεφάλου να αναλυθούν μέσα από ένα σύστημα κβαντικών εξισώσεων, που θα αποτελούν την βάση μιας ιεραρχίας για τα πιο καθολικά συναισθήματά μας. **Θά ρωτήσετε, κβαντική εξίσωση για τον έρωτα;**

Και ή απάντησή μου; Ίσως ναί! Μπορεί όλη αυτή ή προσπάθεια μελλοντικά να οδηγήσει σε καταπολέμηση βασικών έγκεφαλικών δυσλειτουργιών, όπως ή νόσος Alzheimer, όπου ήδη ξέρουμε ότι ή «λανθασμένη» διακλάδωση των μικροσωληνιδίων είναι μία από τις κύριες αιτίες της νόσου. Άλλα τώρα μιλάμε για πράγματα του 21ου αιώνα, που νομίζω ότι θα είναι ίσως πιο συναρπαστικός από τον αιώνα που τελειώνει σύντομα. Προτού αφήσω τό μέλλον και γυρίσω σε μία ανασκόπηση του παρόντος, θέλω να τονίσω ότι πιστεύω ακράδαντα ότι ό «θαυμαστός, καινούργιος κόσμος» του Huxley, θά είναι μία αναιμική φιγούρα μπροστά σ' αυτά που θά ζήσουμε(ν)ε στον επόμενο αιώνα. Άλλά άς αφήσουμε τις εικασίες και άς γυρίσουμε στην εποχή μας.

Όταν ήμουν μαθητής στο Λύκειο, στα μέσα της δεκαετίας του '60, πίστευα, πολύ αφελώς, με την τεράστια έκρηξη γνώσεως που αισθανόμουν να συμβαίνει γύρω μου, ότι ό κόσμος θά αλλάξει, σίγουρα προς τό καλύτερο, χωρίς να είχα την παραμικρή άμφιβολία. Πόσο λάθος είχα! Ποτέ δεν πίστευα ότι όλη ή γνώση και ή συνεπα-

κόλουθη τεχνολογία, θά χρησιμοποιείτο για να κρατήση τον πολύ κόσμο στο ίδιο και ίσως χειρότερο επίπεδο από πριν.

Μπορεί τό βιοτικό επίπεδο να έχη ανεβή, μπορεί να κάνουμε «ανάιμακτες» έγχειρίσεις μιας μέρας, μπορεί να έχουμε περισσότερο ελεύθερο χρόνο στην διάθεσή μας, μπορεί να τρώμε υγιεινότερα, μπορεί να πληροφορούμαστε πράγματα γρηγορώτερα, έχουμε όμως γίνει πραγματικά καλύτεροι;

Νομίζω πως, όχι αναγκαστικά. Δεν είναι ότι είμαι απαισιόδοξος, τούναντίον είμαι αισιόδοξος από την φύση μου, αλλά δεν μπορώ να κλείνω και τα μάτια μου στην πραγματικότητα. Θά πίστευε κανείς ότι στο τέλος του αιώνα αυτού, όπου πιστεύω ότι έγινε ή μεγαλύτερη πνευματική επανάσταση από ποτέ, στην τέχνη (Πικάσο), στην φιλοσοφία (Wittgenstein Camus...), κινηματογράφο (Orson Welles, Φελίνι, Bergman, Renoir, Antonioni...) στην επιστήμη (κβαντική φυσική, μοριακή βιολογία...), στα κινήματα σαν τό New Age και τα ανάλογά τους δεν θά είχαν θέση. Και όμως, υπάρχουν. Πού σημαίνει ότι οι επιστήμονες έχουμε μερικώς αποτύχει στο να περάσουμε τα μηνύματά μας, που είναι ή αντικειμενική αλήθεια, πειραματικά στηριγμένη, όσο σκληρή και άν είναι. Δηλαδή ότι είμαστε προϊόντα τύχης και ότι όλο τό Σύμπαν, από την ύπαρξή του, την εξέλιξή του και τό μέλλον του, μπορεί να κατανοηθί μέσα από ένα σύστημα κβαντικών εξισώσεων, που ίσως κάποτε κατορθώσουμε να αποδείξουμε ότι ή πιθανότης υπάρξεως του Σύμπαντος είναι μεγαλύτερη από την πιθανότητα άνυπαρξίας του!

Φαντάζομαι, πλέον, ό τίτλος του άρθριδίου μου να γίνη τώρα πιο κατανοητός!

ΤΟ ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ
ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ
ΤΗΣ ΔΙΕΚΘΟΥΣ ΕΝΩΣΕΩΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΔΟΣΗ ΤΩΝ
ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ
ΕΔΕ ΠΡΟΤΙΝΕΙ ΝΑ ΥΙΟΘΕΤΗΣΕΤΕ
ΕΝΑ ΑΡΧΑΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΟΝΟΜΑ
ΤΙΜΩΝΤΑΣ ΤΟ ΚΑΙ ΜΕ ΤΟ ΧΡΕΟΣ ΟΠΩΣ
ΔΙΑΔΩΣΕΤΕ ΑΥΤΟ ΣΤΟΥΣ ΑΠΟΓΟΝΟΥΣ ΕΔΕ
ΚΑΘΕ ΗΛΙΟΣΤΑΣΙΟ ΚΑΙ ΙΣΗΜΕΡΙΑ
ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ
ΟΙ ΟΝΟΜΑΤΟΔΟΞΙΕΣ.
ΟΙ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΟΙ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ
ΤΗΛΕΦΩΝΗΣΟΥΝ ΣΤΟ 52.37.543

ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ ΜΗΤΡΑ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ

Σέ τί αλήθεια εύτυχή θέση εύρισκόμεθα όμιλώντες τήν Έλληνική.

Μετά την αποκάλυψη του Αρχαίου Γεωμετρικού Τριγωνισμού τό 1967 και την μετρική μαθηματική και Αστρονομική έρμηνεία των Αρχαίων μνημείων, διερωτήθηκα, μήπως τό άπόλυτο κάλλος του Πλάτωνος εύρίσκεται σε αυτά τά έργα. Από σχετική έρευνα όμως, διεπιστώθη ότι ναί μέν αποτελούν έργα θαυμαστά, αλλά όχι, τέτοια που να μας εισάγουν στην πεμπτουσία της Έλληνικής σκέψης. Τό κλειδί προς τότο είναι ή Έλληνική γλώσσα. Αυτή αποτελεί τό ωραιότερο μνημείο τέχνης του Λόγου της ανθρώπινης ιστορίας.

Οι Νεοέλληνες, εύρισκόμενοι πλησιέστερα από κάθε άλλο λαό στον αρχαίο κόσμο έχουν καθήκον να έρευνήσουν και να έρμηνεύσουν τό όλο περιεχόμενο αισθητικού, ήθικού, πνευματικού και επιστημονικού χαρακτήρος του περιλάμπρου αυτού μνημείου της οικουμένης.

Πρέπει, προς τότο, να κάψουμε τό καρφί τό όποίο δεν μας κάνει, ακριβώς διότι έχομεν ξεχάσει την Έλληνική. Κάρφος και καρφίον κατά τον Αριστοφάνη (Όρνιθες, στίχος 642) είναι τά υλικά μέ τά όποια πτηνά κατασκευάζουν τις φωλιές των. Σκουπίδια δηλαδή (από της κύλικος κάρφος τῷ μικρῷ αφαιρεῖν), φράση του Αθηναίου στίχος 604 c ή επίσης: «καρφίον εις τούς όφθαλμούς», δηλαδή σκουπιδάκι στα μάτια. Αυτό ακριβώς είναι, αυτό που μας έμποδίζει. Τόσο άπλό και νομίζω πολύ εύκολο να καθ' έν αντιθέσει μέ την πρόκα που πραγματικά δεν καίγεται.

Τόσο λοιπόν άπλό είναι. Άρκεί να διώξωμε τά καρφία από τά μάτια μας.

Τό σημερινό θέμα είναι ή τετρακτύς μήτρα της δημιουργίας.

Η τετρακτύς ήταν ένα σύμβολο τό όποίο εκτός από τά Δελφικά Μνημεία, εικονιζόταν στις έσθητες της Θεάς της Σοφίας, Αθηνάς.

Η γνωστή φράση: «Ζεύς Τετρακτύν έποίησεν» (ή όποία έξεφωνείτο δοξαστικά κατά τις έορτές των Παναθηναίων), μας κάνει να πιστεύσωμε ότι ή Τετρακτύς ταυτίζεται μέ την ΘΕΪΚΗ ΣΟΦΙΑ. Ναί αυτός είναι ένας σπουδαίος όρισμός, στον όποίο πιθανώς θά επανέλθωμεν μετά κάποια πιο έμπεριστατωμένη ανάλυση του θέματος.

Ό Διάλογος, π.χ., του Πλάτωνος Τίμαιος, ό όποίος αποτελεί συνέχεια της Πολιτείας και τό πρώτο μέρος μιας τριλογίας, που συμπληρώνεται από τούς διαλόγους Έρμokraτης και Κριτίας, ήταν αναμενόμενο να τραβήξη την προσοχή και τό ενδιαφέρον των ασχολουμέ-

νων μέ την φιλοσοφία της Τετρακτύος, γιατί αναφέρεται σε πολύ σημαντικά θέματα, όπως της κοσμογονίας, της ψυχογονίας και της δημιουργίας του ανθρώπινου όντος.

Στό γνωστό χωρίο του Φαίδωνος (Κεφ. 96 Α), ό Πλάτων έλέγχει τούς προγενεστέρους φιλοσόφους ότι απέτυχαν να έντοπίσουν την αιτία της διαδικασίας της δημιουργίας του κόσμου. Άκόμα και ό Αναξαγόρας μέ την εισαγωγή της έννοιας (ΝΟΥΣ) δεν έπιτυγχάνει να βάλη τις βάσεις μιας αιτιοκρατικής αρχής. Αντιθέτως στον διάλογο «Τίμαιος» γίνεται διάκριση μεταξύ μιας βασικής και μιας συμπληρωματικής αρχής συνδυάζοντας κατά βάση τον ΝΟΥ μέ την Δυναμική ώθηση της αναγκαιότητας (βλέπε τελευταίο συλλογισμό του παρόντος). Έτσι έπισημαίνεται ή ύπαρξη μιας δυνάμεως άκατανίκητης στην ύμπα που κατ' αρχήν δεν επιτρέπει ούτε στον δημιουργό της να ύλοποιήση τά σχέδια του άν δεν επανέλθη ή ισορροπία της τάξεως.

Μέ σημερινά λόγια, Ο ΝΟΥΣ δημιούργησε τό Μπίγκ Μπάγκ και, μετά την αρχική βία, όταν άπεκατεστάθη ή τάξη των ισορροπιών εκόσμησε (κόσμος = Σύμπαν) διά της Μεθέξεως του πνεύματός του τό σύμπαν δίδοντας ζωή.

Όμοιότητα μέ τις άπόψεις που εμφανίζονται στον Τίμαιο περί Τετρακτύος (Μήτρας γεννέσεως Κόσμου) θά βρούμε και στον Φίληβο (κεφ. 230) όπου ως αίτία δημιουργίας του Σύμπαντος επαναλαμβάνεται ή δημιουργική δύναμη του Θείου ΝΟΥ (προσέξτε: όχι του Θεού, του Θείου ΝΟΥ).

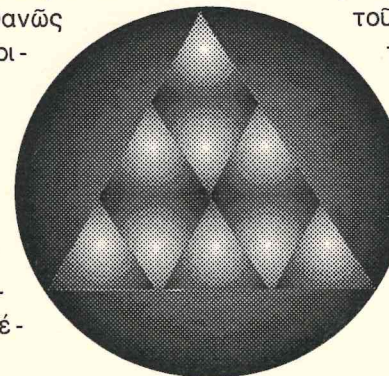
Προκειμένου να μελετηθί πληρέστερα τό έργο αυτό του Πλάτωνος, θά πρέπει να χωρισθί,σε τρία μέρη:

α. Την εισαγωγή, που περιλαμβάνει τον μύθο της Ατλαντίδος, όπως αυτός αναφέρεται σε σχέση μέ την συζήτηση του Σόλωνα και του Αιγυπτίου ιερέως.

β. Την Ψυχογονία και την Κοσμογονία, δηλαδή προέλευση και σύσταση του υλικού και του ψυχικού κόσμου.

γ. Την δημιουργία της ψυχής και του σώματος του ανθρώπου, καθώς και σημαντικές παρατηρήσεις που άφορούν στην υγιεινή αυτών (φυσιολογία-παθολογία).

Σχετικά μέ τό πρώτο μέρος και σύμφωνα μέ την αφήγηση, οι Αθηναίοι εμφανίζονται ως έναργείς, άνιδιοτελείς έλευθερωτές, όχι μόνο των Έλλήνων αλλά και των γειτονικών λαών, αναχαιτίζοντας και νικώντας τούς Ατλαντες πριν 9000 χρόνια, υπερασπιζόμε-

νοι την ιδέα της ελευθερίας. Για τό θέμα αυτό, καθώς και για την ανάλυση της ελληνικής Έναργείας, έχουμε ήδη ασχοληθῆ ὥστε νά μή απαιτῆται τίποτα ἄλλο πλὴν τό ἀπολύτως ἀναγκαῖο, τό ὁποῖο ἀναφέρεται στόν Τίμαιο.

Έναργεια εἶναι: ἡ ἔμφυτη ἀλλά ἐπικείμενη ἡύξημένη ιδιότητα τῶν Ἑλλήνων νά σκέπτονται ἀκόμα καί ἂν δέν γνωρίζουν πολλά γύρω ἀπό τό θέμα πού χειρίζονται. Πιθανῶς ἤθελε νά κολακεύσῃ τοὺς Ἑλληνες ἀκροατὲς προκειμένου νά ἔδιδαν περισσότερη προσοχή στὰ δυνάτα νοήματα πού ἔμελλε νά ἀκολουθήσουν.

Ἡ διάταξη τῶν τριῶν μερῶν τοῦ διαλόγου θυμίζει παράταξη μάχης μέ ὀλιγάριθμον τό ἀριστερό καί δεξιό κέρασ καί πυκνὸ τό κέντρο.

Κέντρο λοιπὸν τοῦ διαλόγου καί αἰτία τῆς ἱερότητος καί τῆς φήμης του εἶναι ἡ ἀναφορά στό θέμα τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου.

Ὁ Τίμαιος ἀμέσως μετὰ τὴν προτροπὴ τοῦ Σωκράτους νά μῆι στό θέμα δέν ξεκινᾷ ἡπια καί περιγραφικά, ἀλλὰ δυναμικά καί ἐπιθετικά, χρησιμοποιῶντας ὡς ὄπλον τὴν ἐρώτησι: «*Τί τό ὄν αἰεί, γέννεσιν δέ οὐκ ἔχον καί τί τό γινόμενον μέν, αἰεί, ὄν δέ οὐδέποτε;*»

Δηλαδή: Τί εἶναι αὐτό πού πάντοτε ὑπάρχει χωρίς νά γεννιέται καί τί αὐτό πού πάντοτε γεννιέται καί ποτέ δέν εἶναι αἰῶνα.

Ἡ ἐρώτησι αὕτῃ εἶναι κρίσιμη, γιατί θέτει τίς βασικές ἐννοιες τοῦ Πνεύματος καί τῆς ἐνεργείας (εἶναι-γίνεσθαι).

Τό ὄν εἶναι ἀγέννητο, αὐθύπαρκτο, ἀμετάβλητο, αἰώνιο καί ἀναλλοίωτο θεωρεῖται δικαίως ON AEI καί συνεπῶς βρίσκεται στόν χώρο του NOY. Ὅπως π.χ. οἱ ιδέες. Ὅτι ὅμως κινεῖται μεταξύ γεννήσεως καί θανάτου, ὅτι εἶναι πρόσκαιρο καί γίνεται ἀντιληπτό ἀπό τίς αἰσθήσεις μας, εὐρίσκεται στό γίνεσθαι.

Ὁ κόσμος λοιπὸν χωρίζεται σέ νοητά καί αἰσθητά ἀμφότερα ἐν μέρει γνωστά, ἐν πολλοῖς δέ ἄγνωστα.

Ὁ κόσμος ὑπάρχει καί τὸν ἀντιλαμβανόμαστε διότι ἡ Τετρακτύς διέλυσε τό χάος τῶν πρωταρχικῶν Τιτανείων δυνάμεων (ἐπαναλαμβάνω σήμερα λέμε Μπίγκ Μπάγκ) καί ἔφερε τὴν ἁρμονία πού συνταιριάζει τὰ ἀντίθετα καί τὰ διαφορετικά καί τὰ βοηθᾷ νά λειτουργοῦν μέ τάξη.

Ἐκεῖνο, λοιπὸν, πού βγῆκε διὰ τῆς τετρακτύος ἀπὸ τό χάος εἶναι ὁ κόσμος, τό στολίδι ὅπως τό ὀνόμασε ὁ Πυθαγόρας, κόσμος ἰδεῶν καί φαινομένων.

Ἐδῶ γιὰ νά μή ξεχαστῶ θά σᾶς θυμίσω τὸν πνευματικὸ γίγαντα τῆς ἐποχῆς μας ΧΟΤΚΙΝΣ ὁ ὁποῖος μᾶλλον ὑπάρχει σ' ἓνα κόσμο ὁ ὁποῖος δέν εἶναι ὑλικός. Καθολικά ἀνάπηρος καί ἀμέτοχος τοῦ ὑλικοῦ γίνεσθαι. Καί ὅμως αὐτός πού ὅλοι θαυμάζουμε καί ὅλοι νομίζουμε ὅτι ἔχει πιάσει ἐπιστημονικά τό θέμα τῆς

κοσμογονίας εἶναι ἀνεπαρκὲς μπροστὰ στὴν Σοφία τοῦ Πλάτωνος.

Γιατί; Μά αὐτός ἀσχολεῖται μέ τὸν προσδιορισμὸ τοῦ Μπίγκ Μπάγκ καί μόνο. Δηλαδή μέ τό ὑλικὸ γίνεσθαι τοῦ θέματος, παραβλέποντας τὴν δημιουργικὴ δύναμη τοῦ NOY, τὴν ἀπό αὐτὴ δύναμη (Φίληβος, Κεφ. 23 D).

Ὁ Χότκινς, μελετώντας τὴν διαστολὴ τοῦ σύμπαντος, ὑπολογίζοντας τίς ταχύτητες ἀπομακρύνσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων, μπόρεσε νά ὑπολογίσῃ ἀντιστρέφοντας τίς ἐξισώσεις, τίς θέσεις τῶν σωμάτων στό παρελθόν καί ἀκόμα τὸν χώρο καί τὸν χρόνο ἐκκινήσεως τοῦ Γίνεσθαι. Μπίγκ Μπάγκ.

Λέει ὅτι κάποια στιγμή στὴν ἀρχὴ τῆς παρελθούσης αἰωνιότητος, δισεκατομμύρια χρόνια πρὶν, ὅλη ἡ ὕλη τοῦ σύμπαντος ἦταν συγκεντρωμένη σ' ἓνα σημεῖο. Ἄν τὰ ἀκούγε αὐτὰ ὁ Πλάτων θά γελοῦσε. (Ἑλλήν ἐναργείος βλέπετε). Τί λέει ὁ ἄνθρωπος; Κανείς δέν τοῦ εἶπε γιὰ τὴν συνέχεια τοῦ χρόνου; Κανείς δέν τοῦ μίλησε γιὰ τὴν Τετρακτύν καί τὴν ἰσχυρότερη ἀπὸ ὅλες τίς δυνάμεις, αὐτὴν τῆς πνευματικῆς δυνάμεως τοῦ ὄντος NOY;

Γιὰ νά ἐννοήσετε τί σᾶς λέγω, πρέπει πρῶτα νά ἀναφερθῶ στὰ τελευταῖα κεφάλαια τοῦ ἔργου «Τίμαιος». Μετὰ θά ἐπανέλθω νά δώσω ἐξηγήσεις γιὰ τὴν ἱεροσυλία πού νομίζετε ὅτι αὐτὴν τὴν στιγμή διέπραξε.

α. Ψυχογονία

Ἀπὸ αὐτό τό κεφάλαιο θά ἀναφέρω τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦνται γιὰ τὴν νόησι τοῦ θέματος.

Τὰ στοιχεῖα τῆς Δημιουργίας εἶναι τρία: Τό πρεσβύτερο ἡ ψυχὴ καί ὁ νοῦς ὡς ιδιότητα αὐτῆς. Τό νεώτερο ἡ ὕλη καί τό τρίτον ἡ συνεκτικὴ δύναμη τῆς ἐνεργείας πού τὰ ἐνώνει καί τὰ κάνει νά λειτουργοῦν ἁρμονικά.

Ἄν ἀνατρέξουμε στόν Φαῖδρο καί τοὺς Νόμους (896 A) ὁ Πλάτων προσδιορίζει τὴν ψυχὴ ὡς ἀεκίνητη. «*Τό γὰρ ἀεκίνητον ἀθάνατον ὡς ἀν πηγὴ καί ἀρχὴ κινήσεως*». Μάλιστα, κ. Χότκινς, πηγὴ ἀρχικῶν κινήσεων, καθ' ὅσον ὁ Νοῦς θεωρεῖται ὡς ἡ κυριώτερη ιδιότης τῆς Ψυχῆς.

Λογιστικὸν τό ἔλεγε.

β. Κοσμογονία

Ἐδῶ γίνεται ἐν πρώτοις κατανοητὴ ἡ ἀνάγκη νά προϋπάρχῃ, ὅπως χαρακτηριστικὰ διατυπώνεται καί στόν Ἀριστοτέλη, ὁ ΑΡΙΘΜΟΣ καί ὁ ΧΡΟΝΟΣ τῶν σχημάτων. Ἔτσι θά πρέπει νά δεχθοῦμε ὅτι **γιὰ νά ὑπάρχουν σχήματα θά πρέπει κατὰ τὴν πρώτη στιγμή τῆς δημιουργίας νά ὑπῆρχε μὴ ὑπόστασις πού ἴδια μέν νά μὴ ἔχῃ σχῆμα, ἀλλὰ νά μπορῇ**

νά φιλοξενηθῇ σάν μήτρα ὅλα τὰ ἄλλα σχήματα, ἐξασφαλίζοντάς τους τὸν ἀναγκαῖο χωροχρόνο γιὰ νά ὑπάρξουν.

Αὕτῃ ἡ πρώτη στιγμή τῆς δημιουργίας ἦτο ἓνα σημεῖο, ἀλλὰ **ἓνα σημεῖο ὀρίζεται ἀπὸ ἓνα προηγούμενο καί ἓνα ἐπόμενο**. Τὰ δύο αὐτὰ σημεῖα ἦσαν ἡ **ΜΗΔΕΝΕΙΑ** καί ἡ **ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ** μέ σύμβολα τὸν δεξιόστροφο καί τὸν ἀριστερόστροφο ἀγκυλωτὸ σταυρό.

Πολλοὶ νεώτεροι φιλόσοφοι ὅπως κι ὁ Χότκινς, ταυτίζουν τὰ δύο αὐτὰ σημεῖα σέ ἓνα δηλαδή τό Μπίγκ Μπάγκ. Δέχονται τὴν ὑπαρξὴ τοῦ σημείου χρόνου μὴδέν ὡς ἀρχὴ καί πέφτουν στό παράδοξο ὅτι ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ σημείου ἦταν συγκεντρωμένη ὅλη ἡ ὕλη πού ἀποτελεῖ τό σύμπαν. Κάτι παράλογο. Ὁ Πλάτων θά τοῦ ἔλεγε ὅτι καταπιάνεται μέ τὴν Τετρακτύν. Δηλαδή Ἐνέργεια (πῦρ), Ὑλὴ (ἀήρ, ὕδωρ, γῆ) τὴν Πειπτουσία (πνεῦμα) καί τὸν χρόνο, δηλαδή τὴν τετάρτη ἀκτῖνα τῆς Τετρακτύος, θεωρῶντας ὅμως ὅτι... αὕτῃ ἡ τετάρτη ἀκτὶς ξεκίνησε ἀπὸ ἓνα σημεῖο. Τό σημεῖο «χρόνος μὴδέν» πού ὁδηγεῖ στό παράλογο τῆς παραλλήλου συγκεντρώσεως ὅλης τῆς ὕλης τοῦ σύμπαντος σέ ἓνα σημεῖο.

Θλίβομαι, συνθλίβομαι διότι ἀκούω τὸν Πλάτωνα νά μοῦ λέγῃ: Ἄνθρωπε τὰ σύμβολα μόνο πού ἄφησα εἶναι ἱκανὰ νά σᾶς κένουν νά σκεφθῆτε. Ὁ Σταυρὸς συμβολίζει τό σημεῖο διὰ τῆς τομῆς τῶν εὐθεῶν. Αὐτό πού ἐσεῖς ὀνομάσατε σβάστικα δέν εἶχε ὄνομα γιατί ἦταν γιὰ μᾶς ἀνύπαρκτο. Αὕτῃ ὅμως ἡ ἀνυπαρξία ἡ μηδενεία δηλαδή ἐν συνδυασμῷ μέ τὴν Τετρακτύν, ἔπρεπε νά σᾶς δώσουν νά καταλάβετε ὅτι **δέν ὑπάρχει σημεῖο μὴδέν, ἀλλὰ σημεῖο τροπῆς τοῦ χρόνου ἀπὸ ἀρνητικές σέ θετικές τιμές**. Αὐτὲς οἱ τροπὲς συμβαίνουν μὴν ἓνα φορὰ σέ κάθε αἰωνιότητα καί εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἐκδήλωση τοῦ παγκοσμίου ρυθμοῦ. Ἄν ἤθελα θά μπορούσα κι ἐγὼ νά σᾶς πῶ ὅτι καί τὰ δύο χαρακτηριστικά τῆς ἀρχῆς μαζί, τὰ ὁποῖα θά τὰ ὀνόμαζα «*μηδενεία τοῦ ὄντος ὄντος*» εἶναι τό ἀπώτατο σύνολο πού μπορεῖ νά συλλάβῃ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς. Μέ λίγα λόγια περιλαμβάνει ὅτι ὑπάρχει καί ὅτι δέν ὑπάρχει, δηλαδή τὰ πάντα ἀπὸ τό ἀπείρο μέχρι τό μὴδέν. Ὅχι ὅμως διότι τό ἀπείρο ἀποτελεῖται ἀπὸ μὴ μεριστὴ οὐσία, ἀπὸ ἄτομα, ἀπὸ ἀστέρες, πλανῆτες, διάστημα καί χρόνο, ἐνῶ ἡ μηδενεία ἀπὸ ἐν δυνάμει ἀμερίστη οὐσία.

Ὑπάρχει λοιπὸν «ὁ ἐνεργεῖα κόσμος» καί ὁ «δυνάμει κόσμος» ὅπου καί ἐδράζονται ὅλα ὅσα εἶναι ἀναγκαῖα γιὰ τὴν δημιουργία. Μέ παράπονο βλέπω ὅτι ἀσχολεῖσθε μέ τὸν «ἐνεργεῖα κόσμος» ξεχνώντας τὸν «δυνάμει» καί πέφτετε σέ παράδοξες καί παράλογες ἀποδοχές. Τὰ πράγματα εἶναι ἀπλοῦστερα ἀπ' ὅτι νομίζετε. Βεβαίως ὑπῆρξε... Μπίγκ Μπάγκ ἀλλὰ ἐν ἀρχῇ στὴν μηδενεία ὑπῆρχε αὐτό πού ἤδη ἔχουμε πεῖ. Ὑπῆρχε ἡ τεράστια δύναμη τοῦ θεοῦ

νοῦ τό Α δηλαδή. Τό Β ἐγινε μετὰ. Σ' αὐτό ἄλλωστε συμφωνεῖ καί ὁ φίλος μου ὁ Φίληβος (κεφ. 230).

Πρέπει ἐπίσης νά σᾶς πῶ ὅτι, στὴν ἐποχὴ μου αὐτὰ πού ξέρετε ἐσεῖς, ἦταν γιὰ μᾶς μεταφυσική.

Ἀπ' ἐδῶ πού εἶμαι, βλέπω ὅτι δύο σοφοὶ τῆς ἐποχῆς σας, ὁ ΑἼνσταϊν καί ὁ Planck, κατανόησαν καί κατέγραψαν σέ μαθηματικούς τύπους τίς δύο μεγάλες μορφές τῆς ἐνεργείας. Αὕτῃ τοῦ μεσοκόσμου $E=mc^2$ δηλαδή ἐνέργεια εἶναι ἡ μάζα ἐπὶ τό τετράγωνο τοῦ ὁρίου τῆς ταχύτητος. Αὕτῃ προϋποθέτει τὴν ὑπαρξὴ μάζας, δηλαδή ἰσχύει μετὰ τὴν ἀρχὴ Μπίγκ Μπάγκ ὅπως λέγεται κι αὕτῃ τοῦ μικροκόσμου (Planck) $E=h\nu$, δηλαδή ἐνέργεια εἶναι ἐπίσης τό γινόμενο τοῦ συχνοῦ (συχνότητα δηλαδή) τῆς ἐν δυνάμει σταθερᾶς (Planck) πού εἶναι τό... Ἐνέργειας φυσικὰ αὐλο ἐν δυνάμει τεμάχιο τῆς πρωταρχικῆς δυνάμεως τοῦ Νοῦ.

Λόγω τοῦ παραλογισμοῦ σας, ὅχι μόνο πέφτετε σέ διλήμματα (σεῖς οὔτε ἓνα κόκκο σινάπεως δέν μπορεῖτε νά συμπίεσετε τόσο ὥστε νά μηδενισθῇ ὁ ὄγκος του, πόσο μᾶλλον τό σύμπαν), ἀλλὰ καί ἀδυνατεῖτε νά ἐξισώσετε αὐτὲς τίς δύο μαθηματικές παραστάσεις καί τοῦτο διότι, τὰ ἔχω ἤδη πεῖ. Ὅχι, κύριοι, λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ δέν ὑπῆρχαν μάζες.

Ἐξισώστε τὰς προαναφερθέντες τύπους καί ἄστε ὡς πρὸς μάζα. Θά ὀπτε ὅτι αὕτῃ ἡ πράξι θά σᾶς πῇ ὅτι mc^2 δηλαδή τό γίνεσθαι ν, (συχνότητα) ἐπὶ τό ἐν δυνάμει στοιχειῶδες φορτίο δυνάμεως τοῦ Νοῦ διὰ τό τετράγωνον τοῦ ὁρίου ταχύτητος δίδει μὴ μάζα m.

Αὐτό τό ἔχετε ἤδη κάνει ἀλλὰ τό ποσὸν τῆς μάζας αὐτῆς $7,36 \cdot 10^{-47}$ γρ. πού ἐξάγεται εἶναι γιὰ σᾶς παράδοξο καί μάλιστα πὶο παράδοξο ἀπ' αὐτό τῆς ἀπείρου συγκεντρώσεως τῆς ὕλης. Αὐτὰ φυσικὰ γιατί ἔχετε ἀπορρίψει τὴν ὑπαρξὴ τῆς μηδενείας, ξεκινώντας ἀπὸ τὸν χρόνο μὴδέν ἐναρξέως τῆς Τετρακτύος μὴ γνωρίζοντας τίποτα γιὰ τὴν ἐν δυνάμει ὑπαρξὴ τῆς ἀπολύτου δυνάμεως τοῦ Νοῦ ἐντὸς τοῦ ἀντιστρόφου χρόνου τῆς Μηδενείας.

Γιὰ νά καταλάβετε θά σᾶς μιλήσω μέ ὅρους πού γνωρίζετε.

Δέχεστε ἀνεπιφύλακτα ὅτι ἓνα ὑλικὸ σημεῖο ἀποκτᾷ ἀπείρο μάζα ὅταν κινῆται μέ τό ὅριο τῆς ταχύτητος. Ἄν καί αὐτό εἶναι λίγο παράδοξο, ἐν πάσῃ περιπτώσει τό δέχομαι καί ἐγὼ. Ἄν ὅμως τό δεχθῶ, τότε σᾶς λέω ὅτι θά ἦταν ἀδύνατον νά γίνῃ τό Μπίγκ Μπάγκ, διότι ὅπως σᾶς λέει ὁ Χότκινς, ἡ ἐκτίναξη τῆς ὕλης ἐγινε μέ τὴν ταχύτητα τοῦ ὁρίου τῆς.

Ἔτσι ὅμως ἡ ἀπειρὴ μάζα πού ἦταν μέσα στό «ἀρχικὸ σημεῖο» θά ἦταν ἀδύνατον νά ἐκτιναχθῇ διότι αὕτῃ θά γινόταν ἀπείρως ἀπειρη. Γιὰ νά σκεφθῆτε. Ἄν τό τίποτα «ὁ κενὸς χώρος» δηλαδή ἡ τό κβάντο χώρου πού ἐπίσης ἀνεπιφύλακτα δέχεστε, ἐκινεῖτο μέ τὴν

ταχύτητα του φωτός αυτό προϋποθέτει ύπαρξη Νοῦ ἐντός τῆς Μηδενείας, ὅπως ἔχω ἤδη πεῖ. Μήπως ἐπαναλαμβάνω, αὐτό ἀποκτᾷ τὴν μᾶζα $7,36 \cdot 10^{-47}$ γρ. πού δὲν ξέρετε τί εἶναι, δηλαδή τὴν μᾶζα πού ἀποκαλύπτεται ἀπὸ τὴν ἐξίσωση τῶν ἐνεργειακῶν συναρτήσεων Ἀϊνστάιν καὶ Planck; Εἶναι τόσο εὐκολο νὰ τὸ δεχθῇτε ὅσο καὶ αὐτό πού ἔχετε ἤδη δεχθῇ! Μετὰ ὅλα τὰ παράδοξα τῆς φυσικῆς σὰς γίνονται νοητά.

Ὁ Νοῦς εἶναι φυσικό νὰ μπορῇ νὰ κινήσῃ τὸ τίποτα.

Ἀκόμα καὶ ὁ ἀνθρώπινος. Ἔτσι ἡ μετάβαση ἀπὸ τὴν Μηδενεία στὴν Τετρακτὺν ἦταν ἐκρηξη ἀλλὰ μία ἐκρηξη πού προεκλήθη ἀπὸ τὴν ὥθηση τοῦ κενοῦ χώρου ἀπὸ τὸ μηδὲν στὸ ἄπειρο, πρᾶγμα πού θὰ μπορούσε νὰ προκληθῇ ἀπὸ τὴν δύναμη τοῦ προϋπάρχοντος νοῦ, καὶ ὅταν ὁ χώρος ὠθεῖται στὰ ὅρια τῆς ταχύτητος παράγει μᾶζα καὶ ἡ μᾶζα συμπυκνώνεται σὲ σωματίδια, σκόνη, ἡ σκόνη συγκεντρώνεται σὲ ἀστέρες, οἱ ἀστέρες ψήνουν, μαγειρεύουν τὰ βαρύτερα ὑλικά καὶ δημιουργοῦν τίς μορφές τῶν ὑλικῶν κρυστάλλων: Τὰ πέντε γεωμετρικά σχήματα πού σὰς ἔδειξα καὶ πού ἴσως ἀπὸ τότε δὲν βρήκατε ἄλλα.

Μέ αὐτές τίς σκέψεις ἐπαναλαμβάνω, ὅλοι οἱ μαθηματικοὶ τύποι τῆς φυσικῆς σὰς γίνονται παραδεκτοὶ καὶ συμφωνοῦν. Σὰς ἔχω ἤδη ἀναφέρει ὅτι ἡ Πεμπτουσία καθιστᾷ διὰ τῆς τάξεως ἰσορροπία καὶ συνεργασία τῶν ἀντιθέτων. Καταλαβαίνετε;

Στόν Τίμαιό μου σὰς προτείνω νὰ μελετήσετε ἐπισταμένως τὸ σημεῖο αὐτό διότι ἐνδεχομένως θὰ μάς ὁδηγήσετε πάλι στόν τόπο ὅπου (δυνάμει) ὑπάρχει καὶ λειτουργεῖ τὸ φαινόμενο τῆς δημιουργίας, δηλαδή τὴν Μηδενεία (Κεφ. 53 c).

Σιγή.

Ἐν κατακλείδι πρέπει νὰ ἀναφέρω ὅτι γιὰ τὴν κατανόηση εἰς βάθος τῶν διαλόγων ἀπαιτεῖται γνώση τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Μουσικῆς, τῶν Μαθηματικῶν, ἀλλὰ κυρίως τῆς Γλώσσης, πού ὅπως ἀνεφέρθη στόν πρόλογο, εἶναι τὸ κυριώτερο μνημεῖο τοῦ ἀρχαίου Πνεύματος.

Αὐτό θὰ πρέπει νὰ τὸ λάβῃ σοβαρά ὑπ' ὄψη του κάθε μελετητὴς τοῦ Πλατωνικοῦ ἔργου διότι ἀποτελεῖ τὴν κλεῖδα γιὰ τὴν βαθύτερη κατανόηση τῶν ἰδιωτύπως γραμμένων αὐτῶν κειμένων.

Τελειώνοντας ἐπαναλαμβάνω τὴν στερεότυπη πλέον εὐχή πού συνηθίζω.

Νομίζω ὅτι σὰς ἔρριξα γιὰ καλὰ στὰ βαθειά νέρα τῆς Πλατωνικῆς σκέψεως. Ἔτσι σὰς παρακαλῶ διὰ τῆς ἐνεργείας καὶ τῆς σκέψεώς σας νὰ ἐπαναφέρετε τὴν τάξη. Πρέπει νὰ προσπεράσουμε τὴν βοή τῆς ἀρχικῆς πιάνειας καὶ ἀνεξέλεγκτης ἐκρήξεως τοῦ Νοῦ καὶ νὰ μετατρέψωμε τίς ἐπερχόμενες μελωδίες ἀπὸ κληρονομικὲς ἀναμνήσεις τρομερῶν νοημάτων σὲ συνειδητὴ ἀντίληψη. Τότε νομίζω ὅτι ἡ Ἐνάργειά μας θὰ ἔχῃ εὖρει τὸν πραγματικό λόγο ὑπάρξεώς της πρᾶγμα πού δικαιολογεῖ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς Δημιουργίας.

M. Ἑσслиν

ΤΟ ΠΕΝΘΟΣ ΤΑΙΡΙΑΖΕΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Πρὸς νεαροὺς Ἡρόστρατους

Τὴ γλῶσσα μου ξήλωσαν
ἀλλόφρονα συνθήματα,
περιήγαγαν τὴν ψυχὴ μου
ἀπὸ τὸ φῶς τῆς γνώσης
στὸ σκοτάδι τῆς νυχτερινῆς ἡμέρας
παιδιά δίχως χνούδι στὸ μάγουλο,
μ' ἓνα σκουλαρίκι ἀσυντρόφευτο
καὶ λίθινα δάχτυλα κομμάτιασαν
σύμβολα νὰ μὴν ἀναγνωρίζονται
οἱ φίλοι ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς.

Ὁ μαθητὴς τῆς γενιᾶς μου πού
ἀπήγγελλε τῆς Σημαίας τὸ ποίημα
στὶς γιορτές τοῦ Σχολείου πληγώθηκε
ἀπὸ ἓνα καρβουνάκι στὸ μάτι,
ὁ παππούς μου, πού κρέμασαν στὴν
πόρτα τοῦ σπιτιοῦ του οἱ Τοῦρκοι γιατί,
ὡς τὰ χίλια ἐνιακόσια εἴκοσι δύο
τοὺς ἀνάγκαζε νὰ προσκυνοῦν τὴ
γαλανόλευκη πρὶν μποῦν στὸ μαγαζί
του, ἀπαγχονίστηκε ξανά στὴν πόρτα
τοῦ Πολυτεχνείου ἐξήντα τρία χρόνια
μετὰ τὸν ἀδικο χαμό του στὴ Σμύρνη.
Εὐχίασαν πάλι τὰ πόδια τοῦ ὑπολοχα-
γοῦ πατέρα μου πέντε χρόνια ἀπὸ τότε
πού πῆρε μαζί μέ τ' ἄλλα του
κτερίσματα τὸ ἔπος τοῦ Σαράντα.

Ἡ Ἱστορία διδάσκει,
ἀλλ' οἱ μικροὶ Ἡρόστρατοι θαρροῦν
πὼς δραπετεύοντας στὴ βία
μεγαλώνουνε.

Δὲν ξέρουν πὼς ὁ ἀνθρώπος
μεγαλώνει μόνο ὅταν γίνεῖ ἀνθρώπος -
καὶ αὐτό δὲν εἶναι θέμα χρόνου.

Ἀννα Κελεσιδου

Παναγὴ Λεκατσᾶ

Μέρος 2ο

Ψυχή

Η ΙΔΕΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ, ΤΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΘΙΜΑ ΘΑΝΑΤΟΥ

ΑΦΕΤΗΡΙΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΙΔΕΑΣ ΤΗΣ ΖΩΤΙΚΗΣ ΨΥΧΗΣ

Ἡ Ψυχὴ τῶν παιδιῶν εἶναι τόσο ἀδύναμη, πού κάποτε τὴν δένουν γιὰ νὰ μὴ τοὺς φύγῃ. Ἡ ἀρρώστια, πάλι, εἶναι, γιὰ τίς πρωτόγονες δοξασίες, ἡ κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου πού τοῦ ξέφυγε ἡ ψυχὴ του (παρ. 24). Χαμηλὴ, ἔτσι, ζωτικότητα καὶ ἀδυναμία, ἀπαρξία ἢ ἀπουσία τῆς ψυχῆς, εἶναι τὸ ἴδιο. Τὰ ρήματα «λιποθυμῶ», «λιποψυχῶ», καὶ «ὀλιγοψυχῶ», καὶ στίς ἀρχαῖες καὶ στίς νεώτερες σημασίες τους, λένε τὴν ἴδια ἱστορία. Ψυχὴ, ἔτσι, εἶναι πρῶτα ἡ ζωτικότητα, πού ἡ αἴσθησή της εἶναι καὶ ἡ πιὸ ἀναγκαῖα τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ζωτικότητα αὐτὴ ψυχὴ εἶναι, γιὰ τὴν πρωτόγονη νοοτροπία, μιά «δύναμη» πού ποτίζει τὸ κορμί, ὅπως ὁ χυμὸς ποτίζει τὸ δένδρο. Ἀναχυμένη σὲ ὅλο τὸ κορμί, συγκεντρώνεται, μαζί, καὶ σὲ ὁρισμένες του μεριές (ὅπως στὸ κεφάλι καὶ στὰ μαλλιά), ἢ σὲ ὅργανά του (ὅπως τὰ νεφρά, τὸ σπλάχν, ἡ καρδιά) ἢ σὲ στοιχεῖα του (ὅπως τὸ ξύγκι καὶ τὸ αἷμα) ἢ σὲ ἐκκρίματα (ὅπως τὸ σάλιο καὶ τὸ σπέρμα) ἢ σὲ λειτουργίες (ὅπως ἡ ἀνάσα) ἐκφράζεται στὰ σωματικά καὶ στὰ ψυχικά ἰδιώματα τοῦ φορέα της· μεταδίδεται, τέλος, μέ τὸ ρούφηγμά της ἢ μέ τὸ φάγωμα τοῦ κορμιοῦ ἢ τοῦ ἰδιαίτερου ὀργανικοῦ της τόπου. Οἱ πολλοί, πάλι, τόποι τῆς ψυχῆς αὐτῆς γεννοῦν τὴν ἰδέα τῶν πολλῶν ψυχῶν (γιατί δὲν ἔχουμε μιά μονάχα μὰ πολλές, μέ χωριστές ἢ μπερδεμένες λειτουργίες). Ἡ ἐνότητα ὅμως τῆς ζωτικῆς Ψυχῆς καθαροφαίνεται πίσω ἀπὸ τίς πολλές, καὶ μάλιστα σάν χωνεύονται ἢ ἀντιπροσωπεύονται ἀπὸ μία, τὴν σπουδαιότερή τους.

Ἡ ζωτικότητα, ὅμως, εἶναι ἐκδήλωση τῆς ἐξατομικευμένης ζωῆς· ἀνεβαίνει μέ τὴν ἀκμὴ καὶ καταπέφτει μέ τὴν παρακμὴ της. Ἔτσι ζωτικότητα καὶ ζωὴ κατὰ βάθος δὲν ξεχωρίζουν. Ἀπὸ ἐδῶ βγαίνει ἡ ἐξίσωση πὼς «ψυχὴ εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἐξατομικευμένη ζωὴ», ἀξονικὴ ἐξίσωση σὲ ὅλη τὴν ἱστορία τῆς ἰδέας. Εἶναι λαοὶ πού δὲν ξεχωρίζουν ἀνάμεσα στὴν «ψυχὴ» καὶ στὴν «ζωὴ» καὶ, τόσο ἀπὸ τὴν συγγένεια τῆς λαϊκῆς μέ τὴν πρωτόγονη ἀντίληψη, ὅσο κι ἀπὸ τὴν σύνδρομη ἐδῶ ἑλληνικὴ καὶ ἐβραϊκὴ παράδοση (παρ. 14), ὅπου ὁ ὅρος «ψυχὴ» σημαίνει σταθερά καὶ τὴν «ζωή», οἱ ὅροι ἔμειναν συνώνυμοι καὶ ἀνάμεσά μας. Ἐνα κύριο, ἐδῶ, χαρακτηριστικὸ τῆς ζωτικῆς Ψυχῆς εἶναι καὶ μένει τὸ Ἀπρόσωπό της. Ἀντίθετα μέ τὴν Ψυχὴ τοῦ Νεκροῦ, πού εἶναι ἀπόλυτα προσωπικὴ, ἡ ζωτικὴ Ψυχὴ δὲν ἔχει οὔτε κρατεῖ τὴν προσωπικότητα τοῦ φορέα της, οὔτε κατὰ τὰ χαρακτηρι-

στικά (στίς περισσότερες παραστάσεις), οὔτε κατὰ τὴν συνείδηση τοῦ Ἐγὼ του.

Ἀπρόσωπη καὶ ἄμορφη σάν ζωτικότητα, ἡ ψυχὴ μορφώνεται, σάν παράστασή τῆς ἐξατομικευμένης ζωῆς, στὴν παράσταση τῆς Ψυχῆς-Εἰδώλου. Ἡ παράσταση τούτῃ πού γεννιέται ἀπὸ τὸ ὄνομα (πού ἀνακαλεῖ τὴν μνημονικὴ εἰκόνα), ἀπὸ τὰ ὄνειρα, ἀπὸ τὸν ἴσκιο, ἀπὸ τὸ καθρέπτισμα καὶ ἀπὸ τὸ «Ἀνθρωπάκι τοῦ Ματιοῦ», δίνει στὴν ζωτικὴ Ψυχὴ τὴν εἰδωλική τους εἰκόνα. Ὅσο, πάλι, ἀτομικεύεται καὶ μορφώνεται σὲ ὄντοτητα ξεχωριστὴ ἢ ψυχὴ, τόσο καὶ παύει νὰ εἶναι ἡ ζωὴ, καὶ γίνεται ἡ «ἀρχὴ» της ἢ ὁ φορέας. Ἔτσι καὶ τὰ μέρη, τὰ στοιχεῖα καὶ οἱ λειτουργίες τοῦ κορμιοῦ, πού εἶναι τόποι τῶν πολλῶν καὶ μερικῶν ψυχῶν, γίνονται τόποι μερικοὶ τῆς μιᾶς ψυχῆς, ἀρχῆς ἢ φορέα τῆς ζωῆς τοῦ ἀτόμου.

Ἡ καθεμίᾳ ἀπὸ τίς παραστάσεις αὐτές δὲν ἐκτοπίζει τίς ἄλλες. Σὲ ὅλα τὰ στάδια τῆς ἱστορίας τῆς ἰδέας τῆς Ψυχῆς θὰ βρίσκουμε τὴν ἄμορφη ζωτικὴ δύναμη ἢ ζωτικότητα νὰ συναλλάσσεται σταθερά μέ τὴν ἄμορφη ἢ μορφωμένη παράσταση τῆς ἐξατομικευμένης ζωῆς, καὶ τίς δύο πάλι νὰ συναλλάσσονται μέ τὴν παράσταση τῆς ἄμορφης ἢ μορφωμένης Ψυχῆς, σάν ἀρχῆς ἢ φορέα τῆς ζωῆς καὶ, παραπέρα, τῆς συναισθηματικῆς καὶ πνευματικῆς λειτουργίας.

ΟΡΓΑΝΟΨΥΧΕΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΚΟΙ ΤΟΠΟΙ ΤΗΣ ΖΩΤΙΚΗΣ ΨΥΧΗΣ - ΤΟ ΛΙΠΟΣ ΤΟΠΟΣ ΤΗΣ ΖΩΤΙΚΗΣ ΨΥΧΗΣ

Τὸ στέαρ αὐτῶν συνέκλεισαν Ψαλμ. 16 (17).10

Ὅταν ὁ Αὐστραλὸς σκοτῶν ἡ σέ βεντέτα τὸν ἐχθρό, τοῦ παίρνει καὶ τὸ ξύγκι τῶν νεφρῶν του. Ἔτσι τοῦ κόβει τὴν ἱκανότητα νὰ τὸν ἐκδικηθῇ, στερῶντας του τὴν «δύναμη» τοῦ σκοτωμένου. Ὅταν ἀνάμεσα στίς φυλές τῆς Βικτωρίας πεθαίνῃ κανεὶς, πστεύεται πὼς τὸν σκότωσαν οἱ μάγοι κλέβοντας τὸ ξύγκι τῶν νεφρῶν του. Μιά ἀραβικὴ ἐκφραση, «τὸν βρήκα μέ τὸ ξύγκι τῶν νεφρῶν», θὰ πῇ «τὸν βρήκα ζωντανό καὶ στὴν ὑγεία του». Ἔτσι τὸ ξύγκι τῶν νεφρῶν θεωρεῖται τόπος τῆς ζωῆς, τῆς ζωτικῆς δυνάμεως ἢ ψυχῆς (ὅπως καὶ τὰ νεφρά τὰ ἴδια).

Τό ξύγκι, ωστόσο, πού ξεχώρισε σάν τόπος τῆς ζωῆς καί παραπέρα τῆς ψυχῆς, εἶναι τό «διάφραγμα», ἴσως ἀπό τήν θέση του στήν μέση τῶν σωθικῶν, πού τό ἓνα ἢ τό ἄλλο, ἢ καί ὅλα μαζί, θεωροῦνται νά εἶναι τέτοιοι τόποι. Γιά τήν γυναῖκα πού τοῦ λάβωσε τήν ψυχή, «μοῦ ἀναποδογύρισε τήν καρδιά καί μοῦ ἔσχισε» λέει ὁ Ἄ-ραβας ἐννοῶντας τό διάφραγμα, «τό ξύγκι». Μαζί μέ τά ἄλλα ξύγκια, τῆς κοιλιᾶς καί τῶν νεφρῶν, ὁ Ἰσραήλ τό ἀφιερώνει καί ἐτοῦτο τοῦ Θεοῦ, καί στόν Ψαλμό 16, 10 «τό στέαρ αὐτῶν συνέκλεισαν, τό στόμα αὐτῶν ἐλάλη-σεν ὑπερηφανίαν», μαρτυριέται πώς γίνεται καί τόπος τῶν συναισθημάτων. Ἡ ἱπποκρατική σχολή μεταχει-ρίζεται τήν λέξη φρένες, γιά νά πῇ τό διάφραγμα, ἀπό τά μισά τοῦ 5ου αἰῶνα· μά μία σειρά χωρία μαρτυροῦν πώς τήν ἴδια σημασία ἔχει καί στήν ἐποποιία. Ὁ πλη-θυντικός καί ἡ σύνθετη χρήση τῆς λέξης μαρτυροῦν πώς σημαίνει τόσο τό διάφραγμα, ὅσο καί τό «περι-κάρδιον», πού μία πρωτόγονη ἀνατομία δέν τά ξεχω-ρίζει. Οἱ «φρένες» εἶναι ὁ τόπος τῆς Ζωτικῆς Ψυχῆς, τοῦ «θυμοῦ» (παρ. 3), καθώς τά γνώριμα ὁμηρικά «θυμός ἐνὶ φρεσίν» καί «κατά φρένα καί κατά θυμόν» τό μαρ-τυροῦν. Σέ δεύτερο σκαλί οἱ «φρένες» εἶναι ὁ τόπος τῶν συναισθημάτων. Ἡ τρίτη σημασία τους, στόν Ὅμηρο καί στήν ποίηση τῶν κατοπινῶν, εἶναι τοῦ τόπου ἢ τῆς σφαίρας τῆς πνευματικῆς λειτουργίας. Χωρίς ἀξίωση νά ἀκολουθήσουν τήν πορεία τῆς ιδέας τῆς ψυχῆς, τό «ἐπίπλοον» καί τά ἄλλα ξύγκια τῶν σωθικῶν καί τοῦ κορμιοῦ, ἐξακολουθοῦν νά μένουν τῆς Ζωτικῆς Δυνά-μεως τόποι. Ἀνάμεσα στούς Αὐστραλοῦς Νταϊέρι τά ξύ-γκια τῶν μηρῶν, τῶν μπράτσων καί τοῦ στομαχιοῦ τοῦ νεκροῦ, τρώγονται ἀπό τοὺς συγγενεῖς του. Στήν θυσι-ατική πράξη τῶν Ἑβραίων, τό «στέαρ τό ἐπὶ τῶν ἐνδοσθίων», τό «στέαρ τό ἐπὶ τῆς κοιλίας», τό «στέαρ τό κατακαλύπτον τόν κοιλίαν» ἀνήκουν, ὅλα, στόν Θεό τους. Στό πρόσωπο τοῦ νεκροῦ οἱ ἀρχαῖοι Ἰνδοὶ ἄπλω-ναν τό ξύγκι τῆς κοιλίας τῆς γελάδας πού τοῦ θυσίαζαν στήν ταφή, γιά νά τονώσουν τήν ψυχή του. Τά κόκκαλα τῶν καμένων ὁμηρικῶν ἡρώων φυλάγονται μέσα σέ λί-πος. Στήν θυσιαστική τους πράξη οἱ Ἑλληνες τυλίσουν τά κόκκαλα στό ξύγκι τῆς κοιλιᾶς καί τά καῖνε γιά τόν Θεό τους. Στήν πράξη τῶν Ρωμαίων καίγεται τό ξύγκι τοῦτο στόν βωμό, μαζί μέ τά ἄλλα σωθικά τοῦ ζώου. Οἱ Πέρσες ἄφηναν λίγο ἀπό τό ξύγκι τῆς κοιλιᾶς τοῦ θύμα-τος στήν φωτιά, λέγοντας πώς ἄφηναν, ἔτσι, στόν Θεό τήν «ψυχή» του.

Ἀπό τήν σημασία, τέλος, τοῦ Ξυγκιοῦ ὡς τόπου τῆς Ζωτικῆς Δυνάμεως, βγαίνει ἡ μαγική, καί λατρευτική ὕστερα, πράξη, νά ἀλείφουν τά κορμιά καί τά ἁγιοπράματα μέ ξύγκι. Σκοπός τῆς πράξεως εἶναι νά μεταδοθῇ ἡ ζωτική δύναμη τοῦ ζώου. Ἡ πράξη κατε-βαίνει ἀπό τό κυνηγητικό στάδιο καί συνεχίζεται, σάν ἄλειμμα ἢ «χρῖσμα», μέ τά κάθε εἶδους φυτικά λάδια πού ἀντικαθιστοῦν τό λίπος.

ΤΑ ΝΕΦΡΑ ΚΑΙ ΤΑ ΓΕΝΝΗΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ

*Πύρωσον τοὺς νεφρούς καί τήν καρδίαν μου. Ψαλμ. 25
(26, 2 Αἱματόεντ' αἰδοῖα φίλαις ἐν χερσίν ἔχοντα:*

Τυρταῖος 7,25

Ἀπό τήν μεσαία τους θέση στό κορμί, ἀπό τήν ἀτο-νία καί τοὺς πόνους τῆς μέσης στήν ἀρρώστια καί στόν κάματο καί ἀπό τόν σχετισμό τους μέ τά γεν-νητικά ὄργανα, τά Νεφρά (μαζί μέ τό Ξύγκι τους· παρ. 5) θεωροῦνται τόπος τῆς Ζωτικῆς Δυνάμεως ἢ ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ ζώου. Ἔτσι στήν θυσιαστική πράξη τῶν Ἑβραίων τά νεφρά εἶναι ἀνάμεσα στά σωθικά πού προσφέρονται σταθερά στόν Θεό τους. Εἶναι, πάλι βι-βλικά χωρία, ὅπου τά νεφρά θεωροῦνται, δίπλα στήν καρ-διά, τόπος τῆς ψυχικῆς καί τῆς πνευματικῆς περαιτέρω λειτουργίας. Τά ἀχνάρια τοῦτα συναντιοῦνται σέ κομ-μάτια τῆς Γραφῆς πού ἀνακρατοῦν τήν ἀρχαιότερη πα-ράδοσή της. Ὅτι καί ἀνάμεσα στούς Ἰνδοευρωπαίους ἐπικρατοῦσε ἄλλοτε ἡ ἴδια σημασία τῶν νεφρῶν, δέν λείπουν τα σημάδια.

Στό κάψιμο τοῦ νεκροῦ ἀνάμεσα στούς ἀρχαίους Ἰνδούς, ἦταν καί ἡ συνήθεια νά τοῦ βάζουν στά χέρια τά νεφρά τοῦ ζώου πού τοῦ θυσίαζαν στήν ταφή «φυλακτό γιά τόν σκύλο τοῦ Χάρου». Ὁ ἀρχικός ὡστόσο, σκοπός ἦταν νά δυναμώσουν τήν ψυχή τοῦ νεκροῦ μέ τήν ζωτι-κή δύναμή τους. Στά ἀρχαῖα γερμανικά ἡ λέξη *niuro* ση-μαίνει καί «νεφρός» καί «ὄρχις» μαζί καί τό διπλό τοῦ-το νόημα στήν λέξη νεφρός βρίσκεται καί στήν χρήση τῶν Ἑλλήνων. Ἔτσι καί τό γνώριμο χωρίο στόν Σουῖδα: «λ. νεφροί· οἱ λογισμοί· ἐπειδὴ τὰς ὑπογαστρίους ὀρέ-ξεις διεγείρουσι (οἱ νεφροί), ἐντεῦθεν κινοῦνται τῆς ἐπι-θυμίας οἱ λογισμοί», ἀγκαλά καί κατεβαίνει ἀπό τήν ἐ-βραϊκή παράδοση, δέν εἶναι ἀταίριαστο μέ τήν παρά-δοση τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ σημασία τῶν νεφρῶν ὡς τόπου τῶν ἐπιθυμιῶν, ἡ τόσο φανερή στήν γλῶσσα τῶν Ψαλμῶν, ἔχει τήν ρίζα της καί ἐδῶ στόν ἀρχικό σύνδεσμο τῶν νεφρῶν μέ τά γεννητικά ὄργανα, πού τόν ἀνακρατεῖ ἡ διπλή σημασία τους στίς Ἰνδοευρωπαϊκές γλῶσσες. Ἀπό τόν σύνδεσμό τους πάλι μέ τό Σπέρμα καί μέ τά Νεφρά, καί ἀπό τό συμπερπάτημα τῆς λειτουργίας τους με τήν ἀκμή τοῦ κορμιοῦ, τά ἀνδρικά Γεννητικά Ὁργανα θεωροῦνται καί αὐτά τόποι τῆς Ζωτικῆς Δυνάμεως, ἀπ' ὅπου καί θεω-ροῦνται «σεβαστά», αἰδοῖα καί *verenda*. Ὁ Ἀβραάμ βά-ζει τόν ὑπηρέτη του νά ὀρκιστῇ μέ τό χέρι του πάνω στό ὄργανό του. Ἡ ἴδια συνήθεια διετεθεῖτο μέχρι τόν πε-ρασμένο αἰῶνα ἀνάμεσα στούς ἀραβικούς πληθυσμούς, ὅπου ἡ χειρονομία αὐτή ἔδινε τήν πιό ἀναντίλογη ἐγ-γύηση γιά τήν ἐπισημότητα καί εὐλικρίνεια τοῦ ὄρκου. Ἀπό ἐδῶ καί ἡ πράξη νά κόβει ὁ φονιάς τά γεννητικά ὄργανα τοῦ σκοτωμένου του, γιά νά τοῦ κόψῃ τήν δύ-ναμη νά τόν βλάψῃ.

Ἡ πράξη αὐτή συνθίζεται ἀνάμεσα σέ καθυστερη-μένους λαούς, ὅπως στούς Ἀβυσσηγούς καί στούς Μπα-χίμα. Ὅτι τήν ἴδια πράξη ἀντιμετωπίζουν στούς μεσση-νιακούς πολέμους οἱ Σπαρτιάτες, τό μαρτυροῦν οἱ γνώ-ριμοι στίχοι τοῦ Τυρταίου, ὅπου τά κομμένα ὄργανα το-ποθετοῦνται στά χέρια τοῦ σκοτωμένου. Μά ἡ κατοχή τοῦ τόπου τῆς ζωτικῆς δυνάμεως τήν μεταδίδει σέ ὁ-ποιον τόν ἔχει. Μιά ἐπιγραφή τῶν αἰγυπτιακῶν Θηβῶν, ἱστορῶντας τήν νίκη τοῦ Menepthah I' ἐνάντια στούς Λίβυες, ἀναφέρει ἀνάμεσα στά τρόπαια τοῦ βασιλιᾶ καί γεννητικά ὄργανα τῶν ἐχθρῶν του. Ὁ Σαούλ τάζει τοῦ Δαβίδ τήν θυγατέρα του, ἂν τοῦ φέρῃ τά γεννητικά ὄρ-γανα ἑκατό Φιλισταίων. Ἡ Ὀδύσσεια ξέρει ἓνα βασιλιά στήν Ἥπειρο πού κόβει τά γεννητικά ὄργανα τῶν ξέ-νων. Σέ διάφορες ἀφρικανικές φυλές τά τρόπαια αὐτά κρεμιοῦνται στόν σβέρκο τοῦ ἀλόγου, στήν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ καί ἐνίοτε στό κούτελο τοῦ κατόχου τους· καί γιά νά φτιάχνουν τέτοια διαδήματα, τά κόβουν καί ἀπό ζωντανούς ἀκόμα σκλάβους.

ΤΟ ΣΠΕΡΜΑ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΔΟΥΛΙ

Τήν δέ δύναμιν τήν ἐν ταῖς γοναῖς ψυχὴν εἶναι φασιν, ἣν συλλέγοντες ἐσθίομεν

Μεγάλοι ἐρωτήσεις Μαρίας Βαρβηλιτῶν Ἐπιφάνιος, Πανάριον 9, 4

Ὅτι τό σπέρμα θεωρεῖται φορτωμένο ἀπό κάποια μυστική δύναμη τό μαρτυροῦν οἱ ψιλόλογοι ὁρισμοί (ὅμοια βαριοί καί ἐτοῦτοι μέ τοὺς ὁρισμούς γιά τά μολέματα τῆς ἐμμηνορροῆς) πού ὀρίζει τό Λευιτικό γιά τό μόλεμά του. Ἀνάλογο ταμποῦ ἀνάμεσα στούς Ἑλληνες προδίδουν κάποιοι στίχοι τοῦ Ἡσιόδου. Στήν παράδοση τῶν λαῶν (ἀπό στάδια πού δέν ξέρουν τόν ρόλο του στήν ἀναπαραγωγή) τό σπέρμα εἶναι ἀπό τίς ὕλες πού κάνουν τήν γυναῖκα νά πιάνῃ παιδί, ὅταν τίς τρώῃ.

Ὅτι ἡ μυστική αὐτή δύναμη δέν εἶναι ἄλλη ἀπό τήν ζωτική δύναμη ἢ ψυχή, πολλά μποροῦν νά τό μαρτυρή-σουν. Ὡς τόπος τῆς ζωτικῆς δυνάμεως ἢ ψυχῆς, τό σπέρ-μα μεταδίδει τά ψυχικά ιδιώματα καί ἀπό ἐδῶ βγαίνει, πράξη στήν ἀρχή της μαγική, ἡ δωρική παιδευαστία. Τά ἴδια μαρτυροῦν καί ἡ σπερματική Μετάληψη, πού σημειώ-νεται ἀνάμεσα σέ πολύ καθυστερημένους λαούς, ὅπως οἱ Αὐστραλοὶ καί πού τήν ξανασυναντοῦμε στήν γνωστι-κή αἵρεση τῶν Βαρβηλιτῶν καί στήν μεσαιωνική ἐρωτι-κή μαγεία. Οἱ Βαρβηλιῖτες μεταλαβαίνουν ἀπό σπέρμα καί καταμήνια, διδάσκοντας ὅτι «ἡ δύναμη πού βρίσκε-ται μέσα στά ἔμμηνα καί στά σπέρματα εἶναι μιᾶς λογῆς

ψυχὴ ἢ ζωή, πού μαζεύνοντάς τιν τὴν τρώμε». Αὐστηροί, πάλι, ὁρισμοί τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν στόν μεσαίω-να ἀπαγορεύουν στίς γυναῖκες νά πίνουν τό σπέρμα τοῦ ἀνδρός τους γιά νά σιγουρέψουν τόν ἔρωτά του. Σέ ἀτ-τικό ἀμφορέα τοῦ 6ου αἰῶνα ἀναπαριστᾶται ἓνας ἄν-δρας νά παίζῃ τόν διπλόν αὐλό καί ἀπό τόν φαλλό του νά πέφτουν σταλαγματιές πάνω ἀπό μία μεγάλη πετα-λούδα. Ἡ πεταλούδα εἶναι παράσταση τῆς Ζωτικῆς Ψυ-χῆς (παρ. 32), καί ὅμοια παράσταση βρίσκουμε σέ ἓνα σαρδώνυχα, ὅπου ἀναπαρίσταται Πριαπερμῆς, καί πάνω ἀπό τό σπέρμα, πού τινάζεται ἀπό τόν φαλλό, φτερο-κοπᾷ μία πεταλούδα. Καί στά δύο βλέπεις τήν σπερμορ-ροή νά μαυλίζῃ ἢ νά θρέφῃ τίς ψυχές μέ τήν ζωτική δύ-ναμή της. Γιά τόν Λεύκιππο τό σπέρμα εἶναι ψυχῆς ἀπόσπασμα καί ὁρισμένοι φιλόσοφοι ἀξιῶνουν πώς εἶναι ἡ πρώτη ψυχή, ἐνάντια σέ ἐκείνους πού ἀξιῶνουν πώς «ψυχὴ» εἶναι τό αἷμα. Μιά συμβιβαστική ἄποψη ἐξοικο-νομεῖ καί γιά τό σπέρμα καί τό αἷμα τήν ιδιότητα τοῦ τό-που τῆς ψυχῆς, ἀξιῶνοντας πώς τό σπέρμα δέν εἶναι παρά ἀφρός τοῦ αἵματος.

Ὁ σχετισμός τοῦ σπέρματος καί τῆς ψυχῆς δέν βγαίνει ἀπό τόν ρόλο του στήν ἀναπαραγωγή, πού οἱ καθυστερημένοι λαοὶ δέν τόν γνωρίζουν. Τό συμπερπά-τημα τῆς ζωτικῆς καί ἐρωτικῆς ἀκμῆς, ἡ αἴσθησις πώς λιγοστεύει ἡ σωματική δύναμη στήν σπερμορροή, καί ἡ μυστηριακή της ἡδονή, συνεργοῦν στήν ιδέα τοῦ σχετι-σμοῦ τους. Ἡ κύρια ὁμως ρίζα του εἶναι ὁ ταυτισμός τοῦ σπέρματος μέ τό μεδούλι. Γιά τίς λαϊκές καί τίς ἀρχαῖες δοξασίες τό σπέρμα δέν εἶναι παρά τό μεδούλι, καί μά-λιστα τῆς ραχοκοκκαλιᾶς καί τοῦ κεφαλιοῦ, δηλαδή ὁ νωτιαῖος μυελός καί ὁ ἐγκέφαλος, πού παρουσιάζονται καί αὐτά ὡς τόποι τῆς ψυχῆς. Ἡ ψυχή, γιά τόν Δημό-κριτο, εἶναι δεμένη καί ριζωμένη στό μεδούλι: «τῆς δέ ψυχῆς οἱ περὶ τόν μυελόν ἔμενον ἔτι δεσμοὶ κατερρι-ζωμένοι». Ἡ λέξη αἰών, πού σημαίνει ζωή, σημαίνει καί τόν νωτιαῖο μυελό συγχρόνως. Ἔτσι καί ἡ κάτω ἄκρη τῆς ραχοκοκκαλιᾶς λέγεται ἱερὸν ὅστουν καί ὁ σωλῆ-νας της ὅλος, ἱερά σύριγξ. Τό φίδι, μία ἀπό τίς πιό συχνές ἐνσαρκώσεις τῆς Ζωτικῆς ψυχῆς (παρ. 30) πιστεύεται πώς εἶναι τό μεδούλι ραχοκοκκαλιᾶς νεκροῦ: «*ράχις ἄν-θρώπου νεκροῦ ὑποσηπόμενον τόν μυελόν ἤδη τρέπει εἰς ὄφιν*». Ὅτι, πάλι, καί τό μυαλό, ἡ ἄλλη πηγή τοῦ σπέρ-ματος, εἶναι τόπος τῆς ζωτικῆς ψυχῆς, τό μαρτυρεῖ ἡ καν-νιβαλική μυαλοφαγία, πού δέν λείπει καί ἀπό τήν Ἑλλά-δα: Ὁ Τυδέας παίρνει τό κεφάλι τοῦ ἐχθροῦ του Μελά-νιππου καί τοῦ ρουφᾷ τό μυαλό του. Στήν ὕστερη Ἑλλάδα ἀποφεύγουν νά τρῶνε τό μυαλό καί τά ἄλλα περιεχόμενα τοῦ κεφαλιοῦ, μέ τήν ιδέα πώς ἀποφεύγουν, ἔτσι, κάποιο μύσος.

Οἱ λαϊκές δοξασίες πῶς τό σπέρμα βγαίνει ἀπό τόν νωτιαῖο μυελό καί τόν ἐγκέφαλο, βρίσκουν καί τήν ἐπισημότερη ἔκφρασή τους: "Ἐνα σχόλιο στόν Αἰσχύλο λέει πῶς ἡ ὁσφύς προσφέρεται θυσία στούς θεούς, ἐπειδὴ ἔχει τὰ σπέρματα μέσα. Τό ἱπποκράτειο «περί γονῆς» λέει πῶς τό σπέρμα συγκεντρώνεται στόν νωτιαῖο μυελό, ὅπου κατεβαίνει ἀπό τό κεφάλι. Ὁ Κροτωνιάτης Ἀλκμαίων ξέρει πῶς τό σπέρμα ἔρχεται καί ἀπό τόν ἐγκέφαλο καί ὁ Σάμιος Ἱππων «τὴν ψυχὴν ποτέ μὲν ἐγκέφαλον λέγει, ποτέ δὲ ὕδωρ καί γάρ τό σπέρμα εἶναι τό φαινόμενον ἡμῖν ἐξ ὕγρου, ἐξ οὗ φησὶ ψυχὴν γίνεσθαι», γιὰ νά πῇ ὁ ἴδιος τήν ψυχὴ «ὕδωρ γονοποιόν», δηλαδή σπέρμα. Γιὰ τόν Πλάτωνα, τέλος, ἡ ψυχὴ εἶναι σπέρμα ἢ μέσα στό σπέρμα· τό σπέρμα τοῦτο κλείνεται στό κρανίον καί στήν ραχοκοκκαλιά· ταυτίζεται μέ τό μυαλό καί λέγεται «γόνιμος μυελός», δημιουργῶντας τήν νέα ζωὴ παραπέρα.

ΤΟ ΣΗΚΩΤΙ

Τό μὲν θυμοειδὲς περὶ τὰν καρδίαν τό δὲ ἐπιθυμητικόν περὶ τό ἥπαρ

Τίμαιος Λοκρός 100 α Η

Ηθέση τοῦ σηκωτιοῦ ἀνάμεσα σέ ἄλλα ὄργανα πού θεωροῦνται τόποι τῆς ζωτικῆς δυνάμεως καί ψυχῆς, τό παραγέμισμά του ἀπὸ τό αἷμα πού εἶναι τόπος τῆς αἱμοψυχῆς (παρ. 13) καί ὁ σύνδεσμός τους μέ τήν χολή πού σχετίζεται μέ καταστάσεις ψυχικές (παράβαλε τό ὁμηρικό χόλος καί τό ὑστερότερο, γιὰ τήν ὀργή, χολή), κάνουν ἔδρα τῆς ζωτικῆς ψυχῆς καί τό Σηκῶτι.

Ὅρισμένοι Χιλιανοὶ ἐξετάζουν τό σηκῶτι τοῦ νεκροῦ, καί ἂν εἶναι καθαρὸ, ὁ θάνατος θεωρεῖται φυσικός· μά ἂν εἶναι φλογισμένο, ὁ θάνατος εἶναι ἀπὸ μάγια. Οἱ Καγκόρο τῆς βόρειας Νιγηρίας ἐξηγοῦν τὴν ἀρρώστια μέ τὴν ἰδέα πῶς κάποιος κακόπραγος μάγος ἐκλεψε τό σηκῶτι τοῦ ἀρρώστου τους γιὰ νά τό φά. Ἔτσι καί ἡ θεραπεία εἶναι ἀπλή: Νά βρεθῇ ὁ μάγος πού τό ἐκλεψε καί νά ὑποχρεωθῇ νά τό ξαναβάλῃ στόν ἄρρωστο.

Οἱ ντόπιοι μιᾶς περιοχῆς τοῦ Σουδάν ξέρουν πῶς «τό σηκῶτι εἶναι ὁ τόπος τῆς ψυχῆς» καί ἔτσι τό τρῶνε ἱεουργικά γιὰ νά πάρουν τὴν δύναμη τοῦ ἀνθρώπου (οἱ γυναῖκες, πού ἐδῶ δὲν ἔχουν ψυχὴ, δὲν ἐπιτρέπεται νά τό τρῶνε). Ὁμοῖα στήν Οὐγκάντα, τό σηκῶτι τοῦ νεκροῦ δυναμώνει ὅποιον τό τρώει. Πλήθος λαοὶ τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀφρικῆς καί τῆς βόρειας Ἀμερικῆς τρῶνε τό σηκῶτι τῶν σκοτωμένων ἐχθρῶν, μέ τὴν ἰδέα πῶς κερδίζουν τὴν δύναμή τους. Οἱ Ἑσκιμῶι ἔτρωγαν τό σηκῶτι ἐκείνου πού σκότωναν, γιὰ νά τοῦ ἀδυνατίσουν τὴν νεκροψυχὴ (παρ. 46, 72) καί νά γλυτώσουν ἀπὸ τὴν ἐδίκησή του. Οἱ Βαβυλώνιοι τό ἔχουν γιὰ τόπο τῆς ζωῆς ἢ τῆς ψυχῆς καί ὕστερα δίνουν τῆς καρδιᾶς τὸν ρόλο αὐτό.

Ἔτσι ἡ λέξη τους που θά πῇ «σηκῶτι» συναντιέται στόν τόπο τῆς λέξεως «καρδιά» ἢ δίπλα τῆς, σημαίνοντας καί αὐτὴ τὸν τόπο τῆς ζωῆς· καί στοὺς ὕμνους τους βρίσκεται ἐπιδόξ: «Ἄμποτες ἡ καρδιά σου νά ἀναπαυτῇ καί τό σηκῶτι σου νά γαληνέψῃ».

Οἱ ἀρχαῖοι Ἀραβες τρῶνε τό σηκῶτι τοῦ ἐχθροῦ γιὰ νά τοῦ πάρουν τὴν δύναμή του. Ἰχνη τῆς ἰδέας πῶς τό ὄργανο εἶναι τόπος τῆς ζωῆς (καί παραπέρα τῆς ψυχῆς) ἀνιχνεύονται ἀνάμεσα καί στοὺς Ἑβραίους. Οἱ ποιητὲς τῶν Ἑλλήνων ξέρουν τό σηκῶτι γιὰ τόπο τῶν συναισθημάτων καί οἱ φιλόσοφοι ὡς κέντρο τῆς ἐπιθυμίας. Μία μίμηση τοῦ Δημοκρίτου τό λέει «ἐπιθυμίας αἴτιον», καί ἀπὸ τὰ τρία μέρη τῆς ψυχῆς (ἡγουν ἀπὸ τίς τρεῖς ἄλλοτινὰ ψυχές: παρ. 22). Τό «ἐπιθυμητόν» ὁ Τίμαιος ὁ Λοκρός τό βάζει στό σηκῶτι. Τό φάγωμα τοῦ σηκωτιοῦ ἀπὸ τόν ἀετό στοὺς μύθους γιὰ τὸν Προμηθέα καί τὸν Τιτυό (πού σημαίνει βασάνισμα τῆς ψυχῆς τῶν θεομάχων αὐτῶν), μαρτυρεῖ τίς λαϊκές καί ἐδῶ ρίζες τῶν δοξασιῶν τῶν ποιητῶν καὶ φιλοσόφων. Ἀξιοπρόσεκτη εἶναι ἐδῶ καί ἡ σύνδεση τοῦ σηκωτιοῦ μέ τὴν ἀναπνοή, πού αὐτὴ εἶναι ἡ κυριώτερη ψυχὴ. Τό σηκῶτι τοῦ Προμηθέα, πού τό τρώει ὁ ἀετός, ξαναγίνεται μέ τὴν ἀνάσα. Στόν Ἐπιτάφιο Ἀδωνίδος τοῦ Βίωνος, ἡ Ἀφροδίτη γυρεῖ τοῦ ἐραστῆ τῆς ἑνα τελευταῖο φιλί, «ἄχρῃς ἀποψύχῃς ἐς ἐμόν στόμα κείς ἐμόν ἥπαρ πνεῦμα τεόν ρεύσῃ». Γιὰ τὸν Πλάτωνα, πάλι, τό σηκῶτι δέχεται εἰκόνες ἀπὸ τὴν διάνοια μέ ἐπίπνοιαν, πνοὴ ἢ ἀνάσα. Ὡς τόπος τῆς ζωτικῆς ψυχῆς τό ὄργανο ξεχωρίζει καί στήν λατρεία καί στήν μαγεία.

Στὴν θυσιαστικὴ πράξη τους οἱ Ἑβραῖοι καί οἱ Ρωμαῖοι ἀφιερώνουν στοὺς θεοὺς τους καί τό σηκῶτι. Γιὰ τοὺς Ἕλληνες τό θῦμα πρέπει νά ἔχῃ λαμπερόχρωμα τὰ σωθικά καί πάνω ἀπ' ὅλα, τό σηκῶτι του ὑγιές. Διάφοροι λαοὶ γυρεῦν τό σηκῶτι τοῦ ἐνός ἢ ἄλλου ζωντανοῦ, μέ τὴν ἰδέα πῶς, τρώγοντάς το, τονώνουν τὴν ἐξυπνάδα τους καί τὴν παλληκαριά, μεγαλώνουν τὴν ψυχὴ, γιὰ τρεῦν τὴν ἀρρώστιες τους ἢ μαθαίνουν τὴν γλῶσσα τῶν ζώων. Ἀπὸ τίς ἴδιες δοξασίες βγαίνει καί ἡ πολὺ κλαδὴ ἡπατοσκοπία. Στὴν ρίζα τῆς βρίσκεται, σίγουρα ἡ πίστη πῶς ἡ σκέψη τοῦ θεοῦ εἶναι γραμμένη στόν τόπο τῆς ψυχῆς τοῦ ζώου πού ταυτίζεται, σάν θῦμα, μαζί του. Ἀπὸ τὴν καννιβαλική, πάλι, ἡπατοφαγία ἀπομένουν κάποιες ἀντίλαλοι καί σέ χρόνια πιό φωτισμένα. Ἡ Ἐκάβη θά ἤθελε νά ἔτρωγε τό σηκῶτι τοῦ Ἀχιλλέως ὡμό· στοὺς ἀραβικοὺς πολέμους τῆς Ἰσπανίας ἡ Ἰντα τρῶει τό σηκῶτι τοῦ ἐχθροῦ τῆς. Μακρινὸς ἀπόηχος ἀπόμεινε καί σέ δικούς μας λόγους παροιμιακοὺς, πῶς «θὰ σοῦ φάω τό σηκῶτι» καί τὰ ὅμοια. Συχνά, ἀκόμη, μεταφορικά «μοῦ ἔψησε τό σηκῶτι», «μοῦ κοπήκανε τὰ ἥπατα», ἀναθυμίζουν τίς παλιές τους σημασίες.

Η ΚΑΡΔΙΑ

Διαλογισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν τῇ καρδίᾳ

κ. Λουκ. 24, 38

Η ἰδέα πῶς ἡ καρδιά εἶναι τόπος τῆς ζωτικῆς δυνάμεως, τῆς ζωῆς καί τῆς ψυχῆς (ἀπὸ τὴν παλμικότητά της, τοὺς ταραγμούς της στὴν συγκίνηση καί τό σταμάτημά της στόν θάνατο) ἀποξεμένει σέ διαφορὲς πράξεις, δοξασίες, μοτίβα καί τρόπους τοῦ λόγου.

Τρώγοντας, ἔτσι, κανεῖς τὴν καρδιά τοῦ ἐνός ἢ ἄλλου ζώου, τοῦ παίρνει τὴν δύναμη, τό θάρρος, τὴν γρηγοράδα, τὴν πονηριά, τὴν σοφία του, καθὼς καί τὰ μαγικά ἢ μαντικά ἰδιώματα πού πιστεύεται νά ἔχῃ. Συχνὸ εἶναι καί τό φάγωμα τῆς καρδιᾶς τοῦ σκοτωμένου ἐχθροῦ, ἀκόμη καί ἀνάμεσα σέ λαοὺς πού ἀποξεμάθανε τὴν ἀνθρωποφαγία. Ἡμεταληπτικὴ τούτη καρδιοφαγία ἔχει τοὺς ἀντιλάλους της στὴν Θεραπευτικὴ καί στὴν Μαύρη μαγεία. Μέ τὴν ἰδέα πῶς ἡ καρδιά τῆς κόρης ἢ τοῦ παιδιοῦ γιαιτρεύει τὴν ἀρρώστια ἢ φέρνει τὸν ἔρωτα, συχνά ἀνοίγονται οἱ τάφοι· καί ἡ παράδοση πῶς οἱ μάγισσες τρῶνε καρδιές, ἀπὸ ἀνάλογη πράξη θά βγαίνει. Τόπος, ἔτσι, τῆς ζωῆς ἢ ψυχῆς, ἡ καρδιά συναντιέται καί στὴν θυσιαστικὴ κάποτε πράξη. Οἱ παλιοὶ Μεξικανοὶ ξεριζώναν τὴν καρδιά τῶν ἀνθρώπων πού θυσίαζαν καί τὴν προσέφεραν στοὺς θεοὺς τους. Στὰ αἰγυπτιακά μνημεῖα ἡ καρδιά παριστάνεται ὡς προσφορά· στίς θυσίες χωρίζεται ἀπὸ τὰ ἄλλα πρὶν νά προσφερθῇ στόν βωμό· στὴν νεκρικὴ τελετὴ «τό Ἄνοιγμα τοῦ Στόματος» ἡ καρδιά τοῦ θυσιασμένου βοδιοῦ προσφέρεται στόν νεκρό καὶ τρώγεται ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του. Ἔτσι καί στὴν ταφὴ ἡ καρδιά ἔχει κάποτε ξεχωριστὴ μεταχείριση, ὅπως στὴν Αἴγυπτο, πού βαλσαμώνεται καί θάβεται χωριστά σέ ἕνα ἀνθρωπόμορφο βάζο, ἢ ὅπως ἀνάμεσα στοὺς Χριστιανούς, πού θάβεται σέ ἱερό κάποτε τόπο. Ἐπειδὴ, στὴν Αἴγυπτο, μπορεῖ κιόλας ὁ νεκρὸς νά μὴ ξαναβρῇ στόν Ἄλλο Κόσμο τὴν καρδιά του καί νά μὴ ἀναστηθῇ σάν θεός, τοῦ βάζουν καί μιὰ τεχνητὴ μέσα στὴν μούμια. Μέσα ἀπὸ τὴν θυσιαστικὴ καί ταφικὴ πράξη καθαρογράφεται ἡ ἰδέα πῶς ἡ καρδιά, ὡς τόπος τῆς ζωῆς ἢ ψυχῆς, εἶναι τό ἄτομο τό ἴδιο.

Ἡ ἰδέα τούτη κορυφώνεται στὴν καθολικὴ λατρεία τῆς Ἱερῆς Καρδιᾶς, πού ἀντιπροσωπεύει τὸν ἴδιο τὸν Ἰησοῦ, μέσα ἀπὸ τὸν συμβολισμό τῆς ἀγάπης του γιὰ τὸ ἀνθρώπινο γένος. Ἀπὸ τὴν ἰδέα τοῦ τόπου τῆς ζωῆς ἢ ψυχῆς ἀνακλαδίζουν γύρω στὴν καρδιά καί ἕνας κύκλος παραμυθικὰ μοτίβα. Ἐνα τους στέκει στὴν ἰδέα πῶς, ἂν ξαναβαλθῇ ἡ βγαλμένη καρδιά στό πεθαμένο κορμί, ἐκεῖνο ξαναζωντανεύει. (Σέ μιὰ παραλλαγή, τῆς πεθαμένης κόρης ἡ καρδιά μεγαλώνει καί ξαναγίνεται κόρη). Ἄλλο, ἀπὸ τὸν κύκλο τῆς Ἀσπορῆς Σύλληψης, εἶναι πῶς, τρώγοντας τὴν καρδιά τοῦ ζώου ἢ τοῦ νεκροῦ, καταπιάνει παιδί ἢ γυναῖκα. Ἐδῶ πέφτει καί ὁ μῦθος πῶς ὁ

Δίας ἔκανε σκόνῃ τὴν καρδιά τοῦ σπαραγμένου Ζαγρέα καί τὴν ἔδωσε τῆς Σεμέλης νά τὴν πιῇ, πού καταπιάνει καί ξαναγεννᾷ, ὡς Διόνυσος πιά, τὸν Ζαγρέα. Ὅτι πίσω ἀπὸ τό μοτίβο τοῦτο μπορεῖ νά βρίσκεται ἀρχαία πράξη νεκροφαγικοῦ καννιβαλισμοῦ, τό μαρτυροῦν ἀνάλογες πράξεις.

Τόπος τῆς ζωῆς (σέ ὁρισμένους λαοὺς ἡ λέξη «καρδιά» σημαίνει «ζωή») ἢ τῆς ζωτικῆς ψυχῆς, ἡ Καρδιά γίνεται τόπος τῆς μορφοποιημένης ζωτικῆς ψυχῆς καί τῆς συναισθηματικῆς καί πνευματικῆς λειτουργίας. Σέ διαφόρους ἔτσι, καθυστερημένους λαοὺς συναντιέται ρητὴ ἢ πίστη πῶς ἡ καρδιά εἶναι ὁ τόπος ὅπου μένει ἡ ψυχὴ ἢ, ἂν οἱ ψυχές εἶναι πολλές, ἡ πιὸ σπουδαία. (Μιὰ πρωτόγονη ἀνατομία πού βρίσκει τὴν καρδιά ἀδειανή, ἀπεικάζει πῶς τό πλάσμα πού βρισκόταν μέσα της καί τὴν δούλευε, ἔχει φύγει).

Οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι μέ τὴν λέξη «ab» ἐννοοῦν τὴν καρδιά καί μαζί τὸν καημό, τὴν ἐπιθυμία, τὴν θέληση, τὴν παλληκαριά, τὴν σοφία, ταυτίζοντας ἔτσι τὴν ψυχικὴ ζωὴ μέ τό ὄργανο τοῦτο. Ὅμως εἶναι γι' αὐτοὺς καί μιὰ ψυχὴ «*hati*», ἡ Ψυχὴ τῆς Καρδιᾶς, πού ὀρίζει τὴν κατάσταση, τὴν φυσικὴ καί ψυχικὴ, τοῦ ὀργάνου. Οἱ δύο τοῦτες ψυχές μποροῦν νά κλεφτοῦν ἀπὸ τὸν ἀνθρώπο, μέ ἀποτέλεσμα νά πεθάνῃ. Στὰ μνημεῖα ὁ νεκρὸς παριστάνεται νά λατρεύῃ τό *hati* του καί αὐτό φαίνεται νά εἶναι ἡ καρδιά πού ζυγίζεται στὴν μετὰ θάνατο κρίση. Γιὰ τοὺς Ἑβραίους ἡ καρδιά εἶναι ἡ πηγὴ καί τό σύμβολο τῆς ζωῆς καί ἐδῶ στέκει ἡ νόηση, ἡ θύμηση, ἡ θέληση, ἡ φαντασία, ἡ χαρά, ἡ λύπη, ἡ ὀργὴ καί τὰ ὅμοια. Στόν Ὅμηρο εἶναι, ὅσο καί οἱ φρένες, τόπος τῶν συναισθημάτων: τῆς ὀργῆς, τοῦ θάρρους, τῆς χαρᾶς, τῆς λύπης, τῆς θελήσεως, τῆς ἀγάπης. Τὴν ἰδέα τούτη τὴν συμμερίζεται ὁ ὑστερότερος ἐλληνικὸς καί ρωμαϊκὸς κόσμος. Ἐδῶ ἡ καρδιά ἐκτοπίζει τό ξύγκι καί τό σηκῶτι καί γίνεται ὁ τόπος τῆς ψυχικῆς λειτουργίας. Ἔτσι στίς λαϊκὲς δοξασίες, ἡ καρδιά ἀξιώνει νά εἶναι ὁ τόπος τῆς ψυχῆς καί στὴν φιλοσοφία.

Ἀπὸ τὰ τρία μέρη τῆς ψυχῆς τό «θυμοειδὲς» εἶναι γιὰ τὸν Τίμαιο τὸν Λοκρό καί τὸν Πλάτωνα στὴν καρδιά θρονιασμένο. Ἀντίθετα, ὁ Ἀριστοτέλης θέλει τὴν καρδιά κέντρο τῆς ὅλης ψυχικῆς ζωῆς καί τέτοιο, κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδρασή του, μένει ἴσαμε τὸν 16ο καί 17ο αἰῶνα. Εἶναι ἡ ἐποχὴ πού, μέ τὴν ἀνάπτυξη τῶν ἀνατομικῶν μελετῶν καί τὴν καρτεσιανὴ διδασκαλία, ἡ (πνευματικὴ) ψυχὴ οἰκονομεῖται στό μυαλό, ὅπου ἀπὸ τότε καί ἀπομένει. Οἱ λαϊκὲς ὥστόσο πίστες συγκεντρώνουν στὴν καρδιά ὁλόκληρη τὴν συναισθηματικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ λειτουργία αὐτὴ εἶναι πού κάνει στίς προχωρημένες θρησκείες τὴν καρδιά τόπο τῶν ἠθικῶν καὶ θρησκευτικῶν βιωμάτων. Ὅτι ἡ λέξη «καρδιά» δὲν εἶναι ἐδῶ μεταφορικὴ, βγαίνει ἀπὸ τό ζύγισμα τῆς καρδιᾶς τοῦ Αἰγυπτίου νεκροῦ μπροστὰ στόν Ὅσιρι καί ἀπὸ τὰ παρα-

κάλια τοῦ νεκροῦ νά μή καταμαρτυρήση τοῦ ἀφέντη της σ' ἐκείνη τήν κρίση. Στήν βραχμανική διδασκαλία, ἡ πολιτεία τοῦ Βράχμα, εἶναι τό κορμί· μέσα της εἶναι ἕνα παλάτι, ὁ «*λωτός τῆς καρδιᾶς*»· μέσα σέ τοῦτο τό παλάτι ἕνας αἰθέρας· καί τοῦτος ὁ μικρός αἰθέρας εἶναι ἡ ψυχή, ἡ, καλλίτερα ὁ ἴδιος ὁ Βράχμα πού βρίσκεται μέσα στήν καρδιά τῶν πιστῶν του. Στήν Παλαιά Διαθήκη ἡ καρδιά εἶναι ὁ τόπος τῶν θρησκευτικῶν συναισθημάτων καί τέτοια μένει καί στήν Καινή Διαθήκη. Ἀπό ἐδῶ, μέ τήν διδαχή τοῦ Παύλου, γίνεται τό ὄργανο τῆς πίστεως, τό κέντρο πού δέχεται τόν οὐράνιο φωτισμό, καί ἔτσι τοῦ ἰδιοῦ τοῦ Χριστοῦ ἡ κατοικία.

ΤΟ ΚΕΦΑΛΙ

Πολλὰς ἰφθίμους κεφαλὰς Ἴδι προΐαψεν

Ἰλιάς 11, 55

Γνώριμες εἶναι οἱ συνήθειες τῶν λαῶν νά κόβουν τά κεφάλια τῶν ἐχθρῶν καί νά τά παλουκῶνουν ἢ νά τά φυλάνε στά σπίτια τους, στά κάστρα ἢ στά ἱερά τους. Τό ἔθιμο ἰχνηλατεῖται σέ πολλούς πρωτογόνους λαούς (πού σέ ὀρισμένους εἶναι καί ἐπιχείρηση σημαντική, γνωστή καί μέ τό ὄνομα Κυνήγι Κεφαλιῶν), σέ πλῆθος ἀρχαίους καί μερικούς νεωτέρους. Οἱ Ἑβραῖοι ξέρουν τό ἔθιμο καί ἀνάμεσά τους συχνά πηγαινοέρχονται τά κομμένα κεφάλια. Ἀνάμεσα στούς προέλληνες καί τούς πρωτοέλληνες μερικοί μυθικοί βασιλιάδες μαζεῦουν καί κρεμοῦν κεφάλια. Ἡ συνήθεια ἀντηχεῖ καί μέσα ἀπό τίς φοβέρες τῶν ὁμηρικῶν ἡρώων πού συχνά φοβερίζουν νά κόψουν τό κεφάλι τοῦ ἐχθροῦ καί εἶναι φορές πού (μ' ὅλο τό καλοχτένισμα τῶν Ἑπῶν) τοῦ τό κόβουν.

Ἡ ἀντίδραση τοῦ ἐλληνικοῦ ἥθους τῆς ἀκμῆς ἐκφράζεται στό γνῶριμο ἀνέκδοτο τοῦ Πausανία. Ὃταν τόν ὁρμήνεψαν νά κόψη καί νά κρεμάση τό κεφάλι τοῦ Μαρδονίου, ὅπως ἔπραξαν οἱ Πέρσες μέ τό κεφάλι τοῦ Λεωνίδα, ἀποκρίθηκε πῶς ἂν στέκουν στούς βαρβάρους, ὅμως δέν στέκουν γιά τούς Ἕλληνες τά ἔργα τοῦτα. Μά τό νησάκι τοῦτο τοῦ ἀνθρωπισμοῦ βρίσκεται μέσα σέ μία θάλασσα ἀπό κομμένα κεφάλια. Ἀνάμεσα στούς Καρμανῖτες τοῦ Περσικοῦ Κόλπου κανεῖς δέν παντρεύεται προτοῦ φέρῃ κεφάλι στόν βασιλιά, πού ἐκεῖνος τό κρεμά στό παλάτι. Οἱ Σκύθες παρουσιάζονται στόν βασιλιά τους μέ κεφάλια τῶν ἐχθρῶν πού τό δέρμα τους τό κρεμοῦν στά χαλινάρια. Οἱ Ταῦροι παλουκῶνουν τά κεφάλια τῶν ναυαγῶν καί τά κεφάλια τῶν ἐχθρῶν τά καρφῶνουν στίς σκεπές τους. Οἱ κατοικίες, τά παλάτια καί οἱ τόποι τῶν Κελτῶν βρίθουν ἀπό τά κρανία καί ἐκεῖνοι πού τά ἔχουν δέν τά ἀλλάζουν μέ ὅσο χρυσάφι. Ἀνάμεσα στούς κοντινοῦς μας λαούς ἀλησμόνητες ἔμειναν οἱ πυραμίδες ἀπό πολλές χιλιάδες κεφάλια κάθε φορά πού ἔστηναν ὁ Σαλμανασάρ III καί ὁ Ταμερλᾶνος - ἀπ' ὅπου ἴσως καί τά παραμύθια γιά τούς πύργους τούς κα-

μωμένους ἀπό κόκκαλα καί κεφάλια. Στά ἀνατολίτικα αὐτά ἔθιμα δίνουν νέα ζωή οἱ κατακτητικοί πόλεμοι τῶν Τούρκων πού ἔφθαναν ἴσαμε τήν καρδιά τῆς Εὐρώπης· καί ἔτσι ἡ ἀλλιῶς παραδόθηκαν καί στούς καιρούς μας.

Ἡ φρικτή τούτη πράξη δέν φαίνεται ὥστόσο νά παρακινῆται ἀπό ὁρμές θηριωδίας. Ὃτι τά κεφάλια μαζεῦονται καί φυλάσσονται ὡς τόποι τῆς ζωτικῆς δυνάμεως καί ψυχῆς, τό μαρτυρεῖ ἡ πράξη ὅχι λιγοστῶν λαῶν πού μεταχειρίζονται τά κρανία στά χωράφια καί στίς φυτεῖες, μέ τήν ἰδέα πῶς τά γονιμεύουν. Οἱ ἀρχαῖοι Γερμανοί στερέωναν κρανία πάνω στά δένδρα τους καί ἡ πράξη φαίνεται ἀνάλογη μέ τό γονιμικό ἔθιμο τῶν Ἑλλήνων καί τῶν Ρωμαίων νά κρεμοῦν μάσκες ἢ ὁμοιώματα τῶν βλαστικῶν τους θεῶν ἀπό τά δένδρα. Ἐτσι ἐξηγεῖται καί ἡ συνήθεια νά καρφῶνουν ψηλά τά κεφάλια τῶν ζῶων πού θυσιάζονται, μία πράξη πού, κατεβαίνοντας ἀπό τήν μινωική ἐποχή, κυριαρχεῖ στήν θυσιαστική πράξη τῶν Ἑλλήνων.

Εἶναι πάλι φορές πού τό μάζεμα τῶν κεφαλιῶν συνοδεύεται ἀπό τό φάγωμα τοῦ δερματός τους ἢ τοῦ μυαλοῦ τους. Ἡ μεταληπτική αὐτή κεφαλοφαγία, πού μαρτυρεῖ πῶς τό κεφάλι εἶναι τόπος τῆς ζωτικῆς δυνάμεως καί τῆς ψυχῆς, γυρίζει καί σέ πράξη ἐκδικητικοῦ καννιβαλισμοῦ, ὅπως ὅταν ὁ Τυδέας παίρνει τό κεφάλι τοῦ Μελανίππου καί τοῦ ρουφᾷ τό μυαλό του. Ἀσύνειδοι ἀντίλαλοι τό ποτήρι Κρούμου καί ὁ ἄχαρος λόγος μας πῶς «*θά τοῦ φάω τό κεφάλι*». Ὃτι ὥστόσο τό κεφάλι εἶναι τόπος τῆς ζωτικῆς δυνάμεως καί ψυχῆς, τό μαρτυρεῖ καί ἄλλη πολύκλαδη πράξη. Εἶναι συχνές οἱ φορές πού τό κεφάλι χωρίζεται στίς ταφικές τελετές ἀπό τό κορμί, γιά νά θαφτῇ χωριστά μέ ἰδιαίτερη προσοχή, ὅπως μαρτυρεῖ ἡ πράξη τῶν παλαιολιθικῶν καί νεολιθικῶν αἰώνων, ἡ γιά νά μείνῃ στά χέρια τῶν ζωντανῶν, σάν ἕνα ἅγιο πρᾶγμα. Οἱ Ἰσηδόνες ἔκοβαν τό κεφάλι τοῦ νεκροῦ, τό καθάριζαν, τό χρύσωναν καί τό ἔβαζαν σέ ναό, νά τό λατρεύουν. Οἱ Πάνηβοι τῆς Λιβυκῆς εἶχαν καί αὐτοί τό συνήθειο νά χωρίζουν τό κεφάλι ἀπό τό λείψανο τοῦ βασιλιά, νά τό μαλαματώνουν καί, βάζοντάς το σέ ναό, νά τό λατρεύουν. Τό χρυσάφι εἶναι σύμβολο ἀθανασίας καί θεϊκότητος καί ἔτσι ἐξηγοῦνται καί οἱ μαλαματένιες μάσκες στά πρόσωπα τῶν πεθαμένων. Χρυσῶνοντας μέ τίς μάσκες τά πρόσωπα τῶν πεθαμένων βασιλιάδων τους, τονίζουν τήν θεϊκή ἀθανασία πού φτάσανε, περνώντας τήν κρίση τοῦ θανάτου. Ὅμοια συνήθεια (ἀπό στοργή ἢ σεβασμό, γιά νά λατρεύουν τό κεφάλι ἢ νά τό ἔχουν φυλαχτό) συναντιοῦνται σέ διαφόρους καθυστερημένους λαούς, καί οὔτε ἀπό τήν Ἑλλάδα λείπουν. Τό κομμένο κεφάλι τοῦ Ὀρφῆως μαντολογεῖ καί ἐδῶ καί ὁ μῦθος ἔχει στήν ἱστορική πράξη τό ἀντίστοιχό του. Ὁ βασιλιάς τῆς Σπάρτης Κλεομένης φύλαγε τό κεφάλι τοῦ φίλου του Ἀρχονίδη μέσα σέ ἕνα ἀγγεῖο μέ μέλι, ἀξιώνοντας πῶς τό συμβουλευέται πρὶν ἀπό κάθε ἐπιχείρησή του. Ἀνάλογη πράξη νά φυλάνε τά κεφάλια μέ τήν

ιδέα πῶς μαντολογοῦν, συναντᾶται ἀνάμεσα στούς Ἰουδαίους καί τούς ἄλλους Σημίτες. Ἐτσι καί στήν λειψανολατρεία τῶν Χριστιανῶν, τό πιό πολύτιμο ἀπό τά λείψανα τῶν Ἀγίων τους θεωρεῖται ἡ «κάρα».

Ὃλα τοῦτα μαρτυροῦν μιά γνῶριμη, πραγματικά, ἰδέα τῶν λαῶν, πῶς τό κεφάλι εἶναι ὁ τόπος τῆς ψυχῆς ἢ, ὅπου οἱ ψυχές εἶναι πολλές, τῆς μῆς ἢ περισσοτέρων ἀπό τοῦτες. Γιά τόν Πλάτωνα (πού ἀπηχεῖ ἰδέες πυθαγορικές) τό κεφάλι εἶναι τό θεϊκῶτατο καί κυρίαρχο μέρος μας καί τό κατοικεῖ ἡ ψυχή πού εἶναι ἕνας δαίμων. Ἐτσι καί στήν θυσιαστική πράξη τῶν Αἰγυπτίων τό κεφάλι τοῦ ζῶου δέν τρώγεται μά ρίχνεται στόν Νεῖλο, ἐνῶ ἀνάμεσα στούς Πέρσες ἀφιερώνεται στόν θεό, ἔτσι πού τό ἀθάνατο μέρος τοῦ ζῶου νά ξαναγυρίσῃ σέ ἐκεῖνον. Ἀπό δῶ τό κεφάλι σημαίνει συχνά τήν ζωή, εἶναι τό ἱερώτερο μέρος μας καί, ὡς το ὑψηλότερο καί τό ἱερώτερο μέρος τοῦ κορμιοῦ, συχνά ἀντιπροσωπεύει, τόσο στόν λόγο ὅσο καί στήν παράσταση, τό ὅλον. Ἐτσι εἶναι φορές πού χρησιμοποιεῖται μέ τήν ἔννοια καί τῆς ψυχῆς τοῦ νεκροῦ, ὅπως στόν στίχο τῆς Ἰλιάδας 11, 55 «*πολλὰς ἰφθίμους κεφαλὰς Ἴδι προΐαψεν*». Τήν ἐρμηνεία τήν δίνει ὁ ὁμηρικός χαρακτηρισμός τῶν ψυχῶν, «*ἀμενηνά κάρηνα*», κεφάλια δίχως ζωτική δύναμη (μέρος). Μιά καί ἡ ψυχή τοῦ νεκροῦ εἶναι, ὅπως θά δοῦμε, ἕνα ὁμοίωμα τοῦ ζωντανοῦ, τό εἰδωλό του σημαίνεται σάν κεφαλή, ὅπως καί ἐκεῖνος. Ὃταν πάλι οἱ Ὀρφικοί καί οἱ Πυθαγόρειοι ταυτίζουν τήν ζωτική ψυχή μέ τήν ψυχή τοῦ νεκροῦ, δηλώνουν, μέ τήν ἰδέα πῶς οἱ ψυχές μετασαρκώνονται στά κουκκία, πῶς «*ἴσον τοι κυάμους φαγεῖν κεφαλὰς τε τοκῶν*». Μέ τά ιδιώματα τοῦτα τοῦ κεφαλιοῦ δέν εἶναι ἄσχετες οἱ ἱεουργικές πράξεις πού βλέπουν στό κεφάλι γιά τό ὅλο: Ὃπως τό σκέπασμα τοῦ κεφαλιοῦ σέ μνητικές τελετές, τό λούσιμό του στόν καθαρμό, ἢ τό νά ρίχνουν στάχτες ἢ χῶματα πάνω του ὡς σημάδι ταπεινώσεως, λύπης ἢ πένθους. Μέ τήν ἱερότητα τοῦ κεφαλιοῦ συμπορεύονται καί οἱ κίνδυνοί του. Ὡς τόπος μέ τόσα ἀνοίγματα, δίνει νά μπαμβογαίνουν τά πνεύματα, εἴτε τά θεϊκά, ὅπως στήν ἔμπνευση, εἴτε καί τά κακόπραγα, πού βλάπτουν. Ἐτσι διάφορα ταμποθ ἐμποδίζουν τό ἄγγιγμα τοῦ κεφαλιοῦ ἢ τό νά στέκη κανεῖς ἀπό πάνω του, καί ἄλλα τό προστατεύουν ἀπό τίς κακές ἐπιρροές καί τά μάγια.

Τό στοιχεῖο, τέλος, πού κάνει τό κεφάλι τόπο τῆς ψυχῆς, δέν εἶναι τό μυαλό ὡς ἔδρα τῆς νοήσεως, γιατί ἡ λειτουργία του αὐτή εἶναι ὑστερώτερη γνώση. Εἶναι τά ὄργανα τῆς ὁράσεως, τῆς ἀκοῆς, τῆς ὁσφρήσεως καί τῆς γεύσεως· ὁ θάνατος ἀπό τό κόψιμο ἢ τό χτύπημα τοῦ κεφαλιοῦ ὁ παλμικός χτύπος τῆς κροταφικῆς ἀρτηρίας πού θεωρεῖται τό σάλεμα τῆς ψυχῆς· ἴσως ἡ ἰδέα πῶς κάθε κρανιακός πόνος εἶναι ἀπό τό τριβέλισμα κάποιου ζῶου μικροῦ (ἀπ' ὅπου ἴσως, γιά νά φύγῃ τό ζῶο τοῦτο, τά τρυπήματα σέ κρανία τῆς νεολιθικῆς ἐποχῆς)

τό μυαλό, ὡς τό πιό μεγάλο «μεδούλι» τοῦ κορμιοῦ· ὁ λόγος· τά μάτια, τά μαλλιά καί τό σάλιο πού εἶναι τόποι τῆς ψυχῆς· καί ἡ μύτη καί τό στόμα, ἀπ' ὅπου μπαμβογαίνει ἡ ἀναπνοή, πού εἶναι, καθώς θά δοῦμε, ἡ ψυχὴ ἡ ἴδια.

ΤΑ ΜΑΛΛΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΝΥΧΙΑ

Ἄμα πεθάνῃ ὁ νοικοκύρης, παίρνουν λίγες τρίχες ἀπό τά μαλλιά του, κόβουν κι ἕνα νυχάκι, τά τυλίγουν σέ σβῶλο κερὶ καί τά κρύβουν στά θεμέλια, στό ὑπόγειο τοῦ σπιτιοῦ, γιά νά μείνῃ ἀπό τόν νοικοκύρη κάτι μέσ στό σπίτι.

Ζητήμ. Ἑλλ. Λαογρ. Α' 114

Ὃπως κάθε στοιχεῖο τοῦ κορμιοῦ πού χωρίζεται ἀπό αὐτό, ἔτσι τά Νύχια καί τά Μαλλιά, πού χωρίζονται ἀπό τό κορμί χωρίς νά τό μισερῶνουν, εἶναι ὑποκατάστατα τοῦ προσώπου. Ὃτι ὥστόσο δίνει στά ὑποκατάστατα τοῦτα μιά ξεχωριστή σημασία, εἶναι πῶς μεταγλώνουν (ἀκόμη καί τοῦ πεθαμένου μέσα στόν τάφο του) καί ξαναμεγλώνουν ὅταν κοποῦν. Ἐτσι σχετίζονται ἐπίμονα μέ τήν ἰδέα τῆς ἀνανεώσεως τῆς ζωῆς (τά νύχια, κατά μία παράδοση, εἶναι τά ἀπομεινάρια ἀπό τό ἀθάνατο δέρμα τῶν πρωτοπλάστων), καί γίνονται καί αὐτά τόπος τῆς ζωτικῆς δυνάμεως, τῆς ζωῆς ἢ ψυχῆς, καί, γενικά, τῆς δυνάμεως τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐπίμονη, ἔτσι, εἶναι, ἀνάμεσα στούς λαούς, ἡ ἰδέα πῶς ἡ δύναμη τοῦ ἀνθρώπου βρίσκεται στά Μαλλιά καί χάνεται ἅμα κοποῦν. Στό παλιό Μεξικό καί στήν Εὐρώπη, πρὶν νά σκοτώσουν τόν μάγο ἢ τήν μάγισσα, τούς ἔκοβαν τά μαλλιά, γιά νά τους κόψουν τήν δύναμή τους. Οἱ μάγοι καί οἱ ἱερεῖς καί οἱ βασιλιάδες, πού ἡ δύναμή τους πρέπει νά μένῃ πολλή, δέν κόβουν τά μαλλιά τους. Ἡ ἰδέα πῶς τά μαλλιά εἶναι τόπος τῆς δυνάμεως, εἶναι καί τῶν Ἑλλήνων. Τά μαλλιά τῆς Μέδουσας εἶναι τό παλλάδιο τῆς Τεγέας. Ὃταν ὁ Δίας τινάζει τά μαλλιά, ὀλάκερος ὁ Ὀλυμπος ταρακουνιέται. Τόπος τῆς δυνάμεως τά Μαλλιά, εἶναι καί τόπος τῆς ψυχῆς, καί ἅμα κουρεύουν τό παιδί, τοῦ ἀφήνουν μιά τούφα μαλλί, ὅπου νά μείνῃ ἡ ψυχὴ ἢ μιά ἀπό τίς ψυχές τους. Ἀπό ἐδῶ ἡ ἰδέα πῶς ἡ ὑπερδύναμη ἢ ζωὴ ἢ ψυχὴ, βρίσκονται μέσα στά μαλλιά ἢ σέ ξεχωρὲς τρίχες τοῦ κεφαλιοῦ ἢ τοῦ κορμιοῦ, καί χάνονται σάν οἱ τρίχες αὐτές χαθοῦν.

Τόπος τῆς δυνάμεως, τῆς ζωῆς ἢ ψυχῆς, τά μαλλιά καί τά νύχια ἀνακρατοῦν καί μεταδίδουν τά ιδιώματα τοῦ προσώπου. Οἱ Ἀράντα τῆς κεντρικῆς Αὐστραλίας κάνουν ζῶνῃ τά μαλλιά τοῦ πεθαμένου καί τά φοροῦν στόν πόλεμο, μέ τήν ἰδέα πῶς παίρνουν καί τά χαρίσματά τους. Ἄν πεθάνῃ ἀκριβὸς συγγενῆς ἀνάμεσα στούς Τλινγκίτ τῆς βόρειας Ἀμερικῆς, ἕνα νύχι του καί μιά τούφα μαλλιά μπαίνουν στήν ζῶνῃ μῆς κόρης τοῦ γένους του, γιά νά ξαναγεννηθῇ ὁ νεκρὸς ἀπὸ ἐκείνη.

Εἶναι ἀνάμεσά μας μεριές πού κόβονται καί πού φυλάγονται τὰ νύχια τοῦ Νεκροῦ γιά νά μείνη καί ἡ τύχη του μέσα στό σπίτι. Γιά νά γνωρίζουν τόν χαρακτηῖρα κάποιου ἄλλου, οἱ Ἰάπωνες πίνουν μέσα σέ νερό τὰ ἀπονυχίσματά του. Οἱ γυναῖκες τῆς Ἱερουσαλήμ κάνουν τόν ἄνδρα τους νά φάη ἀπό τὰ νύχια τους ἢ τὰ μαλλιά καί ἔτσι νά μεγαλώσῃ ὁ ἔρωτάς τους. Οἱ ζωντανοί, πάλι, κόβουν τὰ μαλλιά τους καί τὰ προσφέρουν στόν νεκρό, νά τόν τονώσουν (παρ. 69).

Τό κόψιμο, ἀπό τήν ἄλλη, τῶν Μαλλιῶν πολύ σταθερά συναντιέται καί στίς μυητικές τελετές (στήν ἐνήβωση, στόν γάμο, στόν καθαρισμό: τῆς λεχωνιάς, τῆς ἀρρώστιας, τοῦ πένθους, τοῦ ταξιδιοῦ καί τοῦ φόνου). Εἶναι ἕνας τύπος συμβολικοῦ θανάτου καί τὰ κομμένα μαλλιά παίρνουν τήν θέση τοῦ συμβολικοῦ λειψάνου. Εἶναι πάλι περιστάσεις ἢ καιροί πού τὰ Μαλλιά καί τὰ Νύχια δέν μπορεῖ νά κοποῦν χωρίς κίνδυνο, ὅπως τῶν παιδιῶν καί τῶν κοριτσιῶν στήν ἐνήβωση, τῆς γυναίκας στήν ἐγκυμοσύνη της, κάποτε τὰ μαλλιά τῶν πολεμιστῶν, ἢ ἐκείνων πού ταξιδεύουν. Ἰδια εἶναι ἡ περίσταση τοῦ Ναζηραίου πού κουρεύεται μονάχα σάν τελειώση ἢ καθιέρωσή του.

Σέ ὅλα τοῦτα τό πρόσωπο βρίσκεται σέ κατάσταση ιερότητας ἢ ταμπού, καί κάθε ἐνέργεια πάνω στόν τόπο τῆς δυνάμεώς του ἢ τῆς ψυχῆς, θεωρεῖται ἐνέργεια παρακινδυνευμένη. Σημαντική περίσταση πού τό πρόσωπο μπαίνει ἀπό μόνο του σέ ταμπού, εἶναι τό ἴδιο του τό τάμα νά μή κόψῃ τὰ μαλλιά του πρίν νά καταφέρῃ τόν σκοπό πού βάζει. Τέτοια τάματα ἔχουμε ἀνάμεσα σέ φυλές τῶν ἀρχαίων Γερμανῶν, στούς Ρωμαίους, στούς Σάξωνες καί τούς Ἑλληνες, καθώς τό τάξιμο τοῦ Πηλέως, πού τάζει τὰ μαλλιά τοῦ Ἀχιλλέως, ἄν γυρίσῃ, στόν Σπερχεῖο, καί τῆς Βερενίκης πού τάζει τήν πολυῦμνητη κόμη. Ἔτσι τό κόψιμο τῶν Μαλλιῶν καί τῶν Νυχιῶν, καί μάλιστα προσώπων ἱερῶν, εἶναι σωστή ἱερουργία. Τὰ μαλλιά ἢ τὰ νύχια τους κόβονται πάνω στόν ὕπνο τους ἢ ὁ κουρέας βρίσκεται κάτω ἀπό μίαςμα βαρύ ἢ τό κούρεμα τοῦ λαοῦ γίνεται μίαν ἱερή καί ἐπίσημη ἡμέρα. Εἶναι φορές πού, σάν κόβονται μαλλιά ἀρχηγῶν, γίνεται καί ἱερουργική ἀνθρωποφαγία. Ἀνάλογες δεισιδαιμονίες ἀνάμεσα στούς Ἑλληνες μαρτυρεῖ τό πυθαγόρειο σύμβολο, «ἀπονυχίσμασι καί κουραῖς μή ἐπουρεῖν μηδέ ἐφίστασθαι» ἕνα ἄλλο πού συμβουλεύει νά φτύνωνται τὰ ἀποκόμματα καί ἡ πρόληψη νά μή κόβωνται τὰ νύχια καί τὰ μαλλιά σέ θρησκευτικό πανηγύρι. Ὅλα τοῦτα τὰ διαπερνᾷ ἕνας φόβος διπλός, πρῶτα πώς ἀναστατώνεται ἡ φυσική τάξη (ἴσως μέ τό ξαπόλυμα τῆς δυνάμεως πού βρίσκεται μέσα στά Μαλλιά: καί ἀπό ἐδῶ εἶναι πού συχνά μεταχειρίζονται τὰ κομμένα μαλλιά γιά νά φέρνουν

ἀστροπελέκια καί μπόρες). Ὁ ἄλλος φόβος εἶναι μή τὰ νύχια καί τὰ μαλλιά πέσουν στά χέρια κακόβουλων μάγων. Ἔτσι καί τὰ καῖνε συχνά σάν κοποῦν ἢ τὰ κρύβουν σέ σίγουρο μέρος. Κάποτε καί τὰ θάβουν κάτω ἀπό δένδρα ἢ τὰ τοποθετοῦν ἀνάμεσα στά κλαδιά (σύμβολα καί αὐτά τοῦ ἀνανεώματος τῆς ζωῆς), ἢ τὰ τοποθετοῦν σέ χώρους ἱερούς, ὅπως ναούς καί κοιμητήρια. Εἶναι τέλος φορές πού τό φύλαγμα τοῦτο τῶν Νυχιῶν καί τῶν Μαλλιῶν συνδέεται μέ τίς χριστιανικές προσδοκίες: Καλοφυλάγονται τὰ νύχια καί τὰ μαλλιά, νά τὰ ξαναβρῇ ὁ πεθαμένος τήν ἡμέρα πού θά ἀναστηθοῦν οἱ Νεκροί, καί νά μή ψάχνῃ νά τὰ βρῇ σέ ἐκείνη τήν ἀναστάτωση μέσα.

ΤΟ ΣΑΛΙΟ

Καί πτύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπηρώτα αὐτόν

«εἴ τι βλέπεις;»

καί ἀναβλέψας ἔλεγεν· «βλέπω ἀνθρώπους...»

κ. Μάρκ. 8, 23 κ.έ.

Επίμονες συνήθειες παρουσιάζουν τό σάλιο ὡς τόπο τῆς ζωτικῆς δυνάμεως ἢ ψυχῆς, καί ἔτσι ἰκάνο νά μεταδίδῃ τὰ ιδιώματα καί ἀπό τήν ἄλλη νά στομῶνῃ τό κακό καί τὰ πνεύματά του. Στόν σχετισμό του μέ τήν ζωτική ψυχὴ συνεργοῦν βέβαια τό στέρεμά του στόν θάνατο, ἡ σχέση του μέ τήν ἀναπνοή καί ἀκόμη τό ὅτι πάνω σέ νευρικές ταραχές λιγοστεύει ἢ αὐξάνεται. Ἔτσι ἀνάμεσα στά ἄλλα ἐγκώμια τοῦ βαβυλωνιακοῦ Μαρντούκ, ὡς Θεοῦ τῆς Ζωῆς, τοῦ λένε οἱ ὕμνοι του πώς «τό Σάλιο τῆς Ζωῆς εἶναι δικό σου». Ὡς τόπος τῆς ζωτικῆς ψυχῆς εἶναι μέρος ἢ φορέας τῆς προσωπικότητας, ὅπως τό μαρτυροῦν λόγοι παροϊμιακοί, δικοί μας καί ξένοι: «εἶναι φτυστός ὁ πατέρας του», πού σημαίνουν πώς μοιάζει κανεῖς τοῦ γονιοῦ του ἢ ἄλλου προγόνου. Ἔτσι καί ἕνας ἀπό τούς τρόπους νά γεννοῦν παιδιά, εἶναι καί ὁ τρόπος μιᾶς φυλῆς τοῦ Καυκάσου, ὅπου ἡ γυναῖκα πίνει τό σάλιο τοῦ ἀνδρός της. Ἡ ἴδια ἰδέα βρίσκεται σέ μύθους κοσμογονικούς, ὅπου διάφορα πρόσωπα (καί κάποτε καί νησιά καί βουνά) γεννιοῦνται ἀπό τό σάλιο τῶν Θεῶν. Εἶναι φορές πού τό σάλιο παριστάνεται κιόλας νά μιλά, προμηνύοντας τόν κίνδυνο πού πλησιάζει.

Ὡς μέρος ἔτσι καί φορέας τῆς προσωπικότητας, εἶναι ἀπό τίς ὕλες πού παραχρησιμεύουν στήν μαύρη μαγεία. Γιά αὐτό καί φυλάγονται πολύ, οἱ βασιλιάδες κιόλας καί ἄλλα πρόσωπα ἱερά, μή πέσῃ τό σάλιο τους στά χέρια τῶν μάγων. Σάν τέτοιο, πάλι, μεταδίδει τήν

ψυχὴ ἢ κάποια ἀπό τὰ ιδιώματά της. Ἔτσι, ὅπως σμίγουν ἢ ἀλλάζουν τό αἷμα τους γιά νά γίνουν ἀδελφοποιτοί, τό ἴδιο γίνεται καί μέ τό σάλιο: ἀνταλλάζοντας ἢ σμίγοντας τό σάλιο τους, ἀνταλλάζουν ἢ σμίγουν τίς ψυχές τους. Ὁ ἀκριδοδιώχτης μάγος τοῦ Βελουχιστάν μεταδίδει τὰ χαρίσματά του φτύνοντας στό στόμα τόν διάδοχό του. Ὁ μάντης Πολύιδος δίδαξε στόν Γλαῦκο τήν μαντική μά, τήν ὥρα πού μίσησε, τόν ἔβαλε νά τοῦ φτύσῃ στό στόμα του, καί ἐκεῖνος ξέμαθε τήν τέχνη. Ὡς μέρος καί φορέας τῆς προσωπικότητας καί τῆς ψυχῆς, τό Σάλιο κατασταίνει ἕνα σύνδεσμο ἀνάμεσα στά πρόσωπα ἢ ἀνάμεσα στά πρόσωπα καί στά πράγματα: μίαν *κοινωνία*. Ἡ κύρια ἱερουργία στήν μύηση μέλους τῆς μυητικῆς ἐταιρείας τῶν Ἀἰσάουα τοῦ Μαρόκου, εἶναι νά φτύσῃ ὁ ἀρχηγός στό λαρύγγι τοῦ νεοφύτου. Ὄταν οἱ δουλοπάροικοι ἐπαναστατοῦσαν κατά τῶν Ἀγγλων φεουδαρχῶν, εἶχαν ἐπίσημο ὄρκο τους νά μαζεῦνται γύρω σ' ἕνα λιθάρι καί νά φτύνουν ἀπάνω. Ἡ πράξη φαίνεται νά ὀριζόταν ἀπό τήν ἰδέα πώς, σμίγοντας τό σάλιο τους, ἔσμιγαν καί μεταξύ τους, καί πώς ἡ σκληράδα τοῦ λιθarioῦ (οἱ ὄρκοι πάνω σέ λιθάρια εἶναι συχνοί) γινόταν καί τοῦ δεσμοῦ τους. Ἡ ἰδέα τῆς κοινωνίας στέκει κάτω καί ἀπό τό συνήθειο νά φτύνουν τούς ἄλλους ἢ τὰ πράγματα, σάν θέλουν νά χαιρετίσουν ἢ νά εὐχαριστήσουν, ἢ τούς ναούς τους ἢ τίς πέτρες τίς ἱερές, σάν εἶναι νά τὰ προσκυνήσουν.

Ἀπό τήν ἰδέα, πάλι, πώς τό σάλιο φέρνει μαζί του κάτι ἀπό τήν προσωπικότητα, ξεπηδᾷ ἡ ἰδέα πώς μπορεῖ καί νά παίρνῃ μαζί του κάτι πού βασανίζει τό πρόσωπο, γλυτώνοντάς το ἀπό αὐτό. Ἔτσι τό φτύσιμο εἶναι ἕνας τρόπος νά ρίχνῃ κανεῖς ἀπό πάνω του τό κακό, τήν ἀρρώστια, τόν κόπο ἢ τὰ κρίματά του. Ἀπό τήν ἰδέα τούτη καί ἀπό τήν ἰδέα πώς, ὡς τόπος τῆς ζωτικῆς ψυχῆς, εἶναι φορτωμένο ἀπό μία μυστηριακὴ δύναμη, τό Σάλιο προστατεύει ἀπό πρόσωπα καί ἀπό πράγματα, ἀπό τό μάτι τό κακό, ἀπό τούς δαίμονες καί ἀπό τὰ μάγια. Εἶναι, ἔτσι, φορές πού φτύνουν τὰ δένδρα τους ἢ τριγυρίζουν τό χωράφι μέ ἄχυρα πού τὰ σαλιώνουν, καί ὁ κλέφτης δέν μπορεῖ νά τὰ σιμώσῃ. Τό ἴδιο, φτύνουν ἀκούγοντας ἢ βλέποντας κακοσῆμαδα πράγματα ἢ πρόσωπα ἢ ζωντανά, ἢ φτύνουν καί μάλιστα στόν κόρφο τους, γιά νά ἀποδιώξουν κάποιο κακό, καί συχνά μάλιστα τὰ παιδιά, πού, καθώς εἶναι λιγοδύναμα, παραπέφτουν στά μάγια καί στό μάτι. Ἀνάμεσα στούς Μαντίγκα, φυλὴ Τελούγκου τῶν Ἰνδιῶν, ἡ ἱέρεια, πού θεωρεῖται ἐσάρκωση μιᾶς θεᾶς, χορεύοντας ἕνα φρενιασμένο χορό, ἀναμπαίζει τούς λατρευτές της καί φτύνει καταπάνω τους, πού πιστεύεται

πώς τούς καθαρίζει ἀπό τόν ρύπο τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος τους. Ἔτσι καί γίνεται τό Φτύσιμο ἕνα ἀπό τὰ στοιχεῖα τοῦ ξορκισμοῦ τῶν δαιμόνων. Τό τριπλό φτύσιμο εἶναι συνηθισμένο ξόρκι τῶν Αὐστραλῶν γιά τήν δύναμη τῶν πνευμάτων. Στό βάπτισμα τῶν Ὀρθοδόξων ὁ παπᾶς, ἀφοῦ ρωτήσῃ τόν νονό τρεῖς φορές ἂν ἀπαρνιέται τόν Σατανᾶ, τοῦ λέει «καί ἐμφύσησον καί ἐμπτυσον αὐτῷ», καί ἐκεῖνος ἔτσι καί κάνει. Στό βάπτισμα πάλι τῶν Καθολικῶν ὁ λειτουργός ξορκίζει τό παιδί καί μέ τό σάλιο του τοῦ ἀλείφει τὰ ρουθούνια καί τὰ αὐτιά του. Ἡ χρήση τούτη τοῦ σάλιου στήν ὀνοματοδοσία τοῦ παιδιοῦ φαίνεται νά εἶναι γενικώτερη συνήθεια. Ἀνάμεσα στούς Μαντίγκοι καί τούς Μπαμπάρα τῆς δυτικῆς Ἀφρικῆς, ὁ ἱερέας φτύνει τρεῖς φορές στό πρόσωπο τοῦ παιδιοῦ ὅταν τοῦ δίνουν τό ὄνομά του. Ἀνάμεσα στούς Μπανυόρο τοῦ Οὐγκάντα, τήν 3ῃ ἢ 4ῃ μέρα ἀφοῦ γεννήθηκε τό παιδί, ὁ ἱερέας τό παρουσιάζει στά προγονικά πνεύματα, γυρεύοντάς τους νά τοῦ εἶναι καλόγνωμα καί, σέ κάθε του δέση, τό φτύνει. Ὄταν ὁ Μωάμεθ ὀνόματισε τόν ἔγγονό του Χασάν, λέγεται πώς ἔκανε τό ἴδιο. Ὁ Πέρσιος ἀναμπαίζει τίς συγγένισσες πού ἀλείβουν μέ σάλιο τό κούτελο τοῦ παιδιοῦ, ὅταν τοῦ δίνεται τό ὄνομά του. Ὅτι στίς συνήθειες αὐτές τό σάλιο εἶναι, ὅπως καί στό χριστιανικό βάπτισμα, ἀποτρεπτικό, δέν φαίνεται νά χωράῃ ἀμφιβολία.

Ἔτσι τό Σάλιο εἶναι καί ἕνα δραστικό θεραπευτικό, γιατί διώχνοντας τούς δαίμονες καί καθαρίζοντας τὰ μολέματα, διώχνει καί τῆς ἀρρώστιας τόν δαίμονα ἢ καθαρίζει ἀπό τό μόλεμά της. Διάφορες ἀρρώστιες, ὅπως ὁ πονοκέφαλος ἢ τό φλόγωμα τῶν ματιῶν (στήν Ἰαπωνία, στήν Κίνα, στήν ἀρχαία Ρώμη) γιатρεύονται μέ τό σάλιο. Τό ἴδιο ὁ Ἰησοῦς γιатρεύει τόν τυφλό φτύνοντάς τον στά μάτια ἢ φτιάχνοντας μέ τό σάλιο πηλό καί ἀλείφοντάς του τὰ μάτια. Ἀκόμη καί σήμερα ὀρισμένοι βορεινοί λαοί γιатρεύουν ἀρρώστιες τῶν ματιῶν μέ τό πρῶνιό ἢ «νηστικό» πού τό λένε, σάλιο.

Καθαρίζοντας, ἔτσι, ἢ στομώνοντας τό κακό, τό Σάλιο φέρνει τήν καλή τήν τύχη. Ἔτσι φτύνουν τὰ σύνεργα στήν ἀρχὴ τῆς δουλειᾶς ἢ τὰ χέρια τους πρίν ἀπό τήν μάχη (ὅπως οἱ Ρωμαῖοι καί οἱ Ἰαπωνέζοι πολεμιστές) ἢ πρίν ἀπό κάποια σπουδαία δουλειά ἢ τό πρῶτο νόμισμα πού κερδίζουν.

Σέ χαμηλότερα, τέλος, σκαλιά τοῦ πολιτισμοῦ, τό φτύσιμο εἶναι πράξη ἢ σημάδι περιφρονήσεως ἢ μισήμοι, συνήθειο πού κρατήθηκε ἴσαμε τώρα. Τό φτύσιμο ἐδῶ μπορεῖς νά τό πεῖς μία κατάρρα ἐνσωματωμένη στό σάλιο.

Η ΨΥΧΗ ΚΑΙ ΤΟ ΑΙΜΑ - ΑΙΜΟΨΥΧΗ ΤΟ ΑΙΜΑ ΤΟΠΟΣ ΤΗΣ ΖΩΤΙΚΗΣ ΨΥΧΗΣ

Η γάρ ψυχή πάσης σαρκός αίμα αὐτοῦ ἐστὶ: Λευιτ, 17, 14 unde exsanguis mortui discuntur, Serv. in Virg. Aen. 3, 67

Εύκολη είναι ή παρατήρηση πώς, όταν τό ζωντανό χάνη τό αίμα του, άτونهί ή πεθαίνει. Έτσι οικουμενική είναι ή πίστη πώς τό Αίμα είναι ή ζωή ή ό τόπος της ζωής και παραπέρα της ψυχής του ανθρώπου και του ζώου. «Ψυχή πάσης σαρκός αίμα αὐτοῦ ἐστὶ» κατά τόν ιερό νόμο τών Έβραίων, και κατά τόν έργο «περί ιερής νούσου» «όρώντες άποσφαζόμενους τούς άνθρώπους και τό αίμα ρέον έκ του σώματος, τουτο νομίζουσιν είναι τήν ψυχήν τῷ ανθρώπῳ». "Οτι στην όρατή της παράσταση ή ψυχή τούτη θεωρεΐται νά είναι ό άχνός πού αναδίδεται από τό χυμένο αίμα, τό μαρτυρεΐ, κατά μίαν έρμηνεία, τό ελληνικό όνομα της ζωτικής ψυχής, θυμός, πού σχετίζεται μέ τό θύειν (παράβαλε και τό θυμιάω) και είναι, έτσι, παράλληλο μέ τό λατινικό Fumus. Έτσι ή ψυχή παριστάνεται σάν καπνός· βγαίνει μαζί μέ τό αίμα από τήν πληγή· τό χυμένο αίμα βογγά και γυρεύει έκδίκηση (και παύει μόλις τό ρουφήξη ή γής ή τό σκεπάσουν μέ χῶμα).

Η ιδέα πώς τό Αίμα είναι τόπος της ζωής και της ψυχής, κάνει νά ανακλαδίζη πολύμορφη πάνω του πράξη. "Οτι στην άρχή τό αίμα είναι γενική και εύχарιστη τροφή, τό μαρτυροῦν διάφοροι πρωτόγονοι λαοί πού μέ εύχαρίστηση εξακολουθοῦν νά τό πίνουν. Μέ τήν ιδέα ώστόσο πώς σέ έτοῦτο στέκει ή ψυχή και μέ τά διάφορα παραπέρα ταμπού πού προστατεύουν τό ζῶο και δέν συγχωροῦν παρά τόν θυσιαστικό του μονάχα σκοτωμό, τό αίμα προσφέρεται μονάχα στους δαίμονες και τούς θεούς, ένῶ γιά τούς ανθρώπους τό δοκίμασμά του ή έμποδίζεται όλότελα ή γίνεται ιερουργία. Έτσι στην θυσιαστική πράξη τό αίμα προσφέρεται σταθερά στον θεό, νά του τονώση τήν δύναμή του. Έδῶ ή βρέχουν μέ αυτό τήν πέτρα ή τήν στήλη τήν ιερή ή τό εΐδωλο του θεοῦ, ή ραντίζουν τό αίμα ή τό χύνουν στον βωμό ή, προσφορά τών χθονίων δαιμόνων και θεῶν, στους λάκκους της θυσίας. Τό ίδιο στην νεκρολατρεία τό αίμα προσφέρεται στον νεκρό γιά τροφή του. Από έδῶ προέρχεται ή πίστη και στην μυστικιστική δαιμονολατρεία πώς οι δαίμονες λιχουδεύονται τά αίματα, και ή πράξη της μαγείας νά κράξη τά πνεύματα μέ αίμα. Είναι πάλι φορές πού οι ίδιοι οι λατρευτές προσφέρουν τό αίμα τους στον θεό, όπως οι προφήτες του Βάαλ, οι λειτουργοί της Κυβέλης και Συρίας Θεάς, οι Πέρσες στο πανηγύρι τών δυό τους μαρτύρων. Ο άνθρωπος όμως κινδυνεύει άν το πιη, γιατί άνήκει στον θεό ή καταπίνει τήν ψυχή του ζώου. Πρόσεχε «ίσχυρῶς τοῦ μή φαγεῖν αίμα, ότι τό αίμα αὐτοῦ ψυχή», λέει ό νόμος τών Έβραίων, και «έπιστήσω τό πρόσωπόν μου, φοβερίζει ό Ιαβέ, επί τήν

ψυχήν τήν έσθουσαν αίμα και άπολῶ αὐτήν έκ του λαοῦ αὐτῆς» πᾶς ό έσθων αὐτό έξολοθρευθήσεται». "Οπου, αντίθετα, έξακολουθεΐ ή αρχαία ώμοφαγική πράξη και οι άνθρωποι χρωστοῦν νά δοκιμάσουν τό αίμα γιά νά πάρουν τήν ζωτική δύναμή του ή νά μεταλάβουν από τήν οὐσία του θεοῦ πού ταυτίζεται μέ τό θῦμα τους, ή πράξη γίνεται ιερουργία. Η αίμοποσία έτσι συναντιέται σέ κάθε ιερουργική ώμοφαγία, όπου ό μύστης, μαζί μέ τό κρέας, δοκιμάζει άναγκαστικά και τό αίμα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ή ώμοφαγία τών Άράβων, πού τήν αρχίζουν πίνοντας τό αίμα του ζώου. Στην ίδια ιδέα στηρίζεται και ή αντίστοιχη πράξη της καννιβαλικής αίμοποσίας, πού συναντιέται σέ διάφορους πρωτογόνους λαούς και άναφέρεται γιά άλλους αρχαίους. Η τονωτική δύναμη του αίματος, πού παρακινεΐ στην αίμοποσία αὐτή, φανερώνεται και σέ άλλες ιερουργίες, όπως όταν χύνεται αίμα γιά νά γονιμέψη τό τοτέμ ή τήν Γῆ, ή γιά νά δυναμώση τήν ψυχή του πεθαμένου. Όταν τό πίνουν οι ψυχές τών νεκρῶν, ξαναβρίσκουν γιά λίγο τήν συνείδηση, δηλαδή τήν ζωή τους. Από τήν ιδέα αὐτή φαίνεται νά γεννιέται και ό θεσμός της βεντέτας. Πίνοντας ό σκοτωμένος τό αίμα του φονιά, παίρνει τήν ζωή ή ψυχή του πού βρίσκεται μέσα του και ξαναπαίρνει, έτσι, από τήν ζωή πού στερήθηκε ό,τι ή θυσία του φονιά του μπορεί νά του δώση. Έτσι και όταν τόν θάνατο του φονιά τόν αντικαθιστά ό καθαρμός, τήν θέση του φονιά τήν παίρνει ένα σφαχτάρι.

Από τήν ιδέα της τονωτικής δυνάμεως του αίματος βγαίνει ή ιδέα της θεραπευτικής δυνάμεώς του. Οι Αῦστραλοί ποτίζουν μέ ανθρώπινο αίμα τούς άρρώστους και τούς γέρους τους, γιά νά τούς γιάνουν και νά τούς δυναμώσουν. Στο ρωμαϊκό άμφιθέατρο άρρωστοι, γέροι, σακάτηδες ρίχνονται στά κορμιά χτυπημένων μονομάχων και τούς πίνουν τό αίμα. Από τήν ίδια ιδέα βγαίνει και ή χρήση του αίματος σέ άναγεννητικές τελετουργίες. Γνώριμο είναι τό αίμάτινο λουτρό του μουμένου, τό Ταυροβόλιον, στά μυστήρια του Άττι και της Κυβέλης. Άνάμεσα στις ιερουργίες της άναδείξεως του βασιλιά όρισμένων βασιλείων τών Χάουσα της Βόρειας Νιγηρίας, συναντιέται ένα όμοιο λουτρό μέ αίμα ταύρου. Στά Θεσμοφόρια της Κυρήνης οι τελέστριες αλείβουν τά χέρια τους και τά πρόσωπα μέ αίμα από τά θῦματά τους. Από τήν ριζική, πάλι, ιδέα του τόπου της ψυχής βγαίνει και ή ιδέα γιά τήν έμπνευστική ενέργεια του αίματος. Η ιέρεια της Γῆς στην άχαϊκή Αιγείρα πίνει, γιά νά προφητέψη, αίμα ταύρου. Τό ίδιο ή παρθένα ιέρεια του Άπόλλωνος Δειραδιώτη στο Άργος πίνει, γιά νά έμ-

πνευσθη από τόν θεό, αίμα προβατίνας. Γνώριμη, πάλι, είναι ή συνήθεια του άδελφοποιημοῦ μέ τό σμίξιμο του αίματος, πού συναντιέται σέ όλη τήν γῆ και σέ όλα τά σκαλοπάτια. Τά πρόσωπα πού αδελφώνονται σμίγουν τό αίμα τους ή ραντίζονται μέ αίμα τρίτου. Στην πρώτη περίπτωση ή σμίγουν τό αίμα τους άπάνω σέ ένα πράγμα ιερό ή τό τρίβουν πάνω στις άνοιχτές τους πληγές ή πίνουν ό ένας αίμα του άλλου, είτε βυζαίνοντάς το από τήν πληγή είτε και σμίγοντάς το μέ τροφή ή πιότο, πού τά τρώνε ή τά πίνουν. Τό αποτέλεσμα δέν είναι μία συγγένεια συμβολική ή τεχνητή, μά σμίξιμο της ζωής ή ψυχής τών αδελφοποιτῶν, έτσι πού ό καθένας τους, υπερασπίζοντας τήν ζωή του άλλου, νά υπερασπίξη τήν δική του. Άνάμεσα στους Έλληνες λείπουν τά σημάδια της πράξεως αὐτῆς, ίσως γιατί τήν αντικαθιστά ή συμποσιακή μετάληψη του κρασιοῦ, πού παίρνει τήν θέση του αίματος. Μία γνώριμη στους Έλληνες μορφή της πράξεως αὐτῆς είναι ό άνάλογος δεσμός πού καθιστά τήν χρήση του αίματος στον όρκο. Τά πρόσωπα δέν ανταλλάζουν τό αίμα τους, μά κοινοῦν μεταξύ τους πίνοντας από τό αίμα, ζώου ή ανθρώπου, ή βουτώντας σέ αὐτό τά χέρια τους (συμβολικά: πώς παίρνουν τάχα νά φάνε). Είναι μία μετάληψη πού κατασταίνει άνάμεσα στά πρόσωπα ή (έπειδή τό θῦμα σφάζεται θυσιαστικά) και άνάμεσα σέ έτοῦτα και στους Θεούς, μία κοινωνία. Είναι φορές πού ή συμφωνία γίνεται όλόϊσια άνάμεσα στά πρόσωπα και στον θεό, όπως ή συνθήκη πού κατασταίνει ό Μωϋσης άνάμεσα στον Ισραήλ και στον θεό του. Τό μισό έδῶ από τό αίμα τών σφαγείων τό χύνει στο θυ-

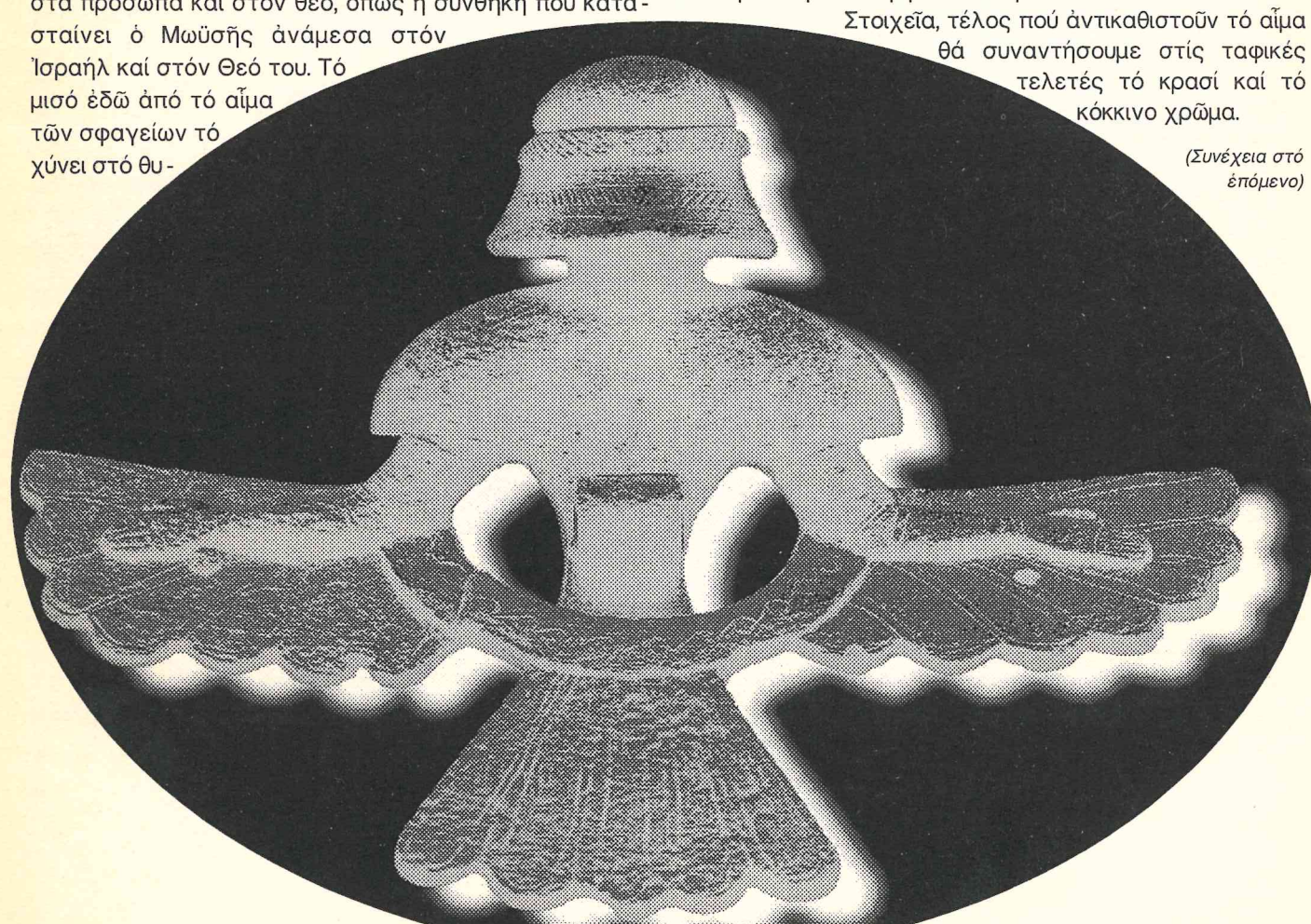
σιαστήριο γιά τόν θεό και μέ τό άλλο ραντίζει τόν λαό, πού παραδέχεται όσα ό θεός του προστάζει. Η δεσμευτική ενέργεια της πράξεως βρίσκεται στην ιδέα πώς όλοι πού μετέλαβαν από τόν τόπο της ζωής ή ψυχής, μετέχουν όλοι τους πιά σέ μία και τήν ίδια ζωή ή ψυχή, έτσι πού κάθε τους όρκοπάτημα, ως ξεπεσμός του επιόρκου από τήν μία και τήν ίδια ζωή ή ψυχή, νά του στοιχίξη τήν ζωή του. Από έδῶ και ή πράξη νά μεταχειρίζονται τό αίμα σάν μέσο Θεοκρισίας· άπ' όπου και ή πρόληψη πώς τό αίμα όρισμένων ζῶων, όπως του ταύρου, σκοτώνει.

Από τήν ίδια, πάλι, ιδέα, πώς τό Αίμα είναι τόπος της ζωής και της ψυχής, βγαίνουν και τά διάφορα ταμπού πού έμποδίζουν νά χυθῇ ανθρώπινο αίμα, και μάλιστα προσώπων ιερῶν, στην γῆ, μή μέ τήν δύναμή του (έδῶ τήν έξαιρετική και από τήν άλλη της πλευρά: τήν μiasματική και έξολοθρευτική) τήν στερέψη.

Οι αρχαίες αὐτές ιδέες του αίματος-ψυχής ξαναγυρίζουν στην διδαχή τών προσωκρατικῶν φιλοσόφων. Μερικοί από αὐτούς διδάσκουν πώς «είναι αίμα ή ψυχή», γιατί τό χαρακτηριστικό ιδίωμα της ψυχής είναι ή αίσθηση, και ή αίσθηση, λένε, είναι στό φυσικό του αίματος. Όρισμένοι Πυθαγόρειοι αντιγυρίζουν τήν ιδέα, διδάσκοντας πώς ή ψυχή θρέφεται από τό αίμα. Ο Έμπεδοκλής πιστεύει πώς τό αίμα πού τριγυρίζει τήν καρδιά είναι τό στοιχείο πού μέ αὐτό στοχαζόμαστε («αίμα ανθρώποις περικάρδιόν ἐστὶ νόημα»), βάζοντας έτσι τήν πνευματική λειτουργία στο αίμα.

Στοιχεία, τέλος πού αντικαθιστοῦν τό αίμα θά συναντήσουμε στις ταφικές τελετές τό κρασί και τό κόκκινο χρώμα.

(Συνέχεια στο
επόμενο)

ΟΜΝΥΜΙ ΑΠΟΛΛΩΝΑ ΙΗΤΡΟΝ...

Πρώτος Ιητρός θεραπευτής ήταν ο θεός του λευκού φωτός, ο Λύκειος Απόλλων. Η θεϊκή του λάμψη μετουσιώθηκε κάποτε σέ μουσική μέ την οποία θεραπεύει. Με τον ύμνο του, τον Παιάνα, καθαρίζονταν πολίτες ολόκληρες από τις επιδημίες της πανούκλας και της χολέρας. Με την λύρα του έπαιρνε την φλόγα των πυρετών. Γι' αυτό οι γιατροί όρκίζονται σ' αυτόν. "Ομνυμι Απόλλωνα Ιητρόν" - λένε - και στον υίο του τον Ασκληπιό και στην έγγονή του την Πανάκεια...

Ο θεός έφθασε κάποιο λυκαυγές από τον δρόμο του ήλιου. Την άμαξά του - μας πληροφορεί ο Αλκαίος - την έσερναν κύκνοι. Και την στιγμή της άφιξης του στους Δελφούς, τά αηδόνια κελαηδούσαν, τά χελιδόνια καί τά τζιτζίκια τετέριζαν και από την Κασταλία πηγή έρρε άσήμι. Με τό τόξο του σκότωνε τους υβριστές, τους υπερόπτες, τους υπερφίλους. Αυτούς που δεν ε-φάρμοζαν τό μέτρο.

Πρώτα σκότωσε τον υπερβολικό Τυφώνα, που τον γέννησε ή Ήρα, χωρίς τον Δία, από θυμό. Η λεξη τυφών παράγεται από ρίζα *τυφ- απ' όπου τό ρήμα τυφώ, που σημαίνει σκοτίζω. Ο άνεμοστροβίλος αυτός τυφλώνει. Τυφλός ονομάζεται αυτός που οι όφθαλμοί του καλυπτονται από τό νέφος, την σκόνη και τον ατμό του τυφώνα. Τυφλός επομένως είναι αυτός που δεν βλέπει. Ομόρριξη είναι και ή λεξη τυφός, ή νόσος τυφός, που με τους πυρετούς και τις παραισθήσεις προκαλεί παρόμοια συμπτώματα.

Δεύτερος έχθρος του θεού ήταν ο Φλεγύας, που του έκαψε τον ναό. Η ρίζα *φλεγ- παράγει ακόμα τό φλέγω, τον φλέγμονα και όλες τις φλεγμονές.

Τρίτος κατά σειρά ήταν ο μαντικός δράκοντας Πύθων. Τόν σκότωσε και αυτόν ο άργυρότοξος γενάρχης των γιατρών. Ο Πύθων έμεινε εκεί, στους Δελφούς, και σάπισε. Έτσι από τό *πυ- έφτασαν στο πύθω σαπίζω και στο πύον. Η σήψη πλέον άρχισε νά παράγεται από τό πύθειν και από τό πύον της πληγής του Πύθωνος. (Τό μέρος όπου σάπισε ο μαντικός δράκος τό είπαν Πυθώ και απ' αυτήν την λέξη άργότερα έφτασαν στο πυ-ν-θ-άν-ομαι: έρωτώ νά μάθω, και στην Πυθία.

Τό πύον, λοιπόν, την φλεγμονή και την τύφλωση των θνητών θεραπεύσε και θεραπεύει ο Απόλλων.

Με την μαντική (ή διαγνώστική) του ακόμα, έντοπίζονταν τά μιάσματα που προκαλούσαν την νόσο και την επιδημία. Οι εξαγνιστές θεραπευτές του στην συνέχεια καθόριζαν τά καθαρτήρια λου-τρά, τά ραντίσματα και τά θειαφίσματα ή και την πυρά, ανάλογα με τό αίτιο, γιά την τελική απολύ-μανση.

Σέ μία επιδημία πανούκλας στο στρατόπεδο των Άχαιών, διαβάζουμε: Λαούς δ' άπελυμαίνοντο και εις άλα λύματ' έβαλον (Ιλιάδα Α 313).

Οι στρατιώτες απολυμαίνονταν και τά

άπονύματα (τά λύματα) στην θάλασσα τά ριχναν. Μετά θυσίαζαν στον Απόλλωνα. Άλλά και ο υίός του Απόλλωνος, ο ήπιος θεός ο χωρίς σκληρότητα: Ασκληπιός και ή κόρη του, ή έγγονή του Απόλλωνος, ή Πανάκεια θεραπεύουν.

Η πανάκεια γιά κάθε νόσο σχετίζεται με την ρίζα *ακ- που υποδηλώνει την αιχμή του βέλους. Τό πρώτο χειρουργικό εργαλείο που είχε ο Μαχάων, ο γιός του Ασκληπιού, στά πεδία των μαχών της Ιλιάδας (Μαχάων, μάχη ομόρριζες). Από την *ακ- παράγονται ακόμα: ή ά-κανθα, τό άκρον, ή άκέστρα (ή βελόνη), ο άκων, τό άκόν-τιον και άλλα αρχαία χειρουργικά εργαλεία.

Έρχονται όμως και οι στιγμές που ο θεός χάνει έντε-λώς όλη την θεραπευτική του τέχνη. Είναι εκείνες οι στιγμές όταν ο ίδιος σκοτώνει. Ο αιφνίδιος θάνατος των άνδρων λ.χ. αποδιδόταν εις τά «άγανά αυτού βέλεα». Άλλοτε τά βελη του προκαλούν φοβερές επιδημίες λοιμού. Σ' αυτές τις περιπτώσεις δεν υπάρχει κανένα γιατρικό και ο Παιάνας του δεν μπορεί νά θεραπεύσει.

Ανάλογα και ο σημερινός γιατρός χάνει αυτήν την ικανότητα γιά ίαση, όταν ύπηρετ ή ως έρευνητής τον βιολογικό πόλεμο λ.χ. ή όταν χορηγή άδιάκριτα διάφορα ισχυρά αντιβιοτικά, που ευοδώνουν την ανάπτυξη διαφόρων άνθεκτικών στελεχών μικροβίων, κ.ο.κ.

Γιά νά μή χάνη όμως ο ίδιος ο Απόλλων (άλλά και κάθε γιατρός που όρκί-ζεται στο ό-νομά του) τις ιαματικές και τις εξαγνιστικές του ιδιότητες, δια-κηρύσσει τό

Γνώθι σαυτόν

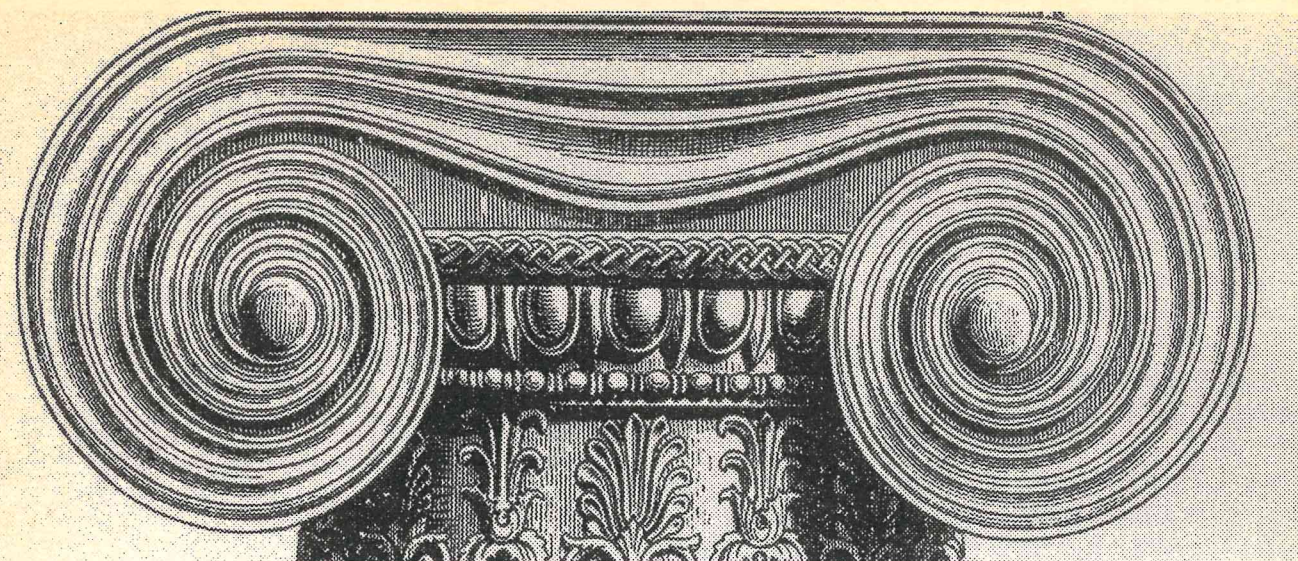
και τό

Μηδέν άγαν

Αυτά τά δύο ρητά ήσαν χαραγμέ-να στο Δελφικό Μαντείο του.

Τό νά γνωρίζη κάποιος τον έαυτό του και νά μή ξεπερνά ποτέ τό μέτρο και τά ανθρώπινα όριά του.

Νίκος Βαρδιάμπασης

ΤΟ ΕΝΙΑΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Εξ όσων αναπτύσσει σχετικώς με τά συστήματα και τάς ιδέας των αρχαίων Έλλήνων φιλοσόφων ο **ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ**, καταφαίνεται σαφώς, τό έναίον της αρχαίας Έλληνικής φιλοσοφίας και τά δέκα κύρια σημεία επί των όποιων αυτή στη-ρίζεται. "Ητοι:

ΑΙ ΑΡΧΑΙ
ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ
ΤΑ ΚΟΣΜΟΓΟΝΙΚΑ ΑΙΤΙΑ
Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΜΟΡΦΩΝ
Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ
Η ΨΥΧΗ
Η ΦΥΣΙΣ ΚΑΙ Η ΣΥΝΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ
ΕΚΔΗΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΙΣ
ΕΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΤΕΛΕΙΟΠΟΙΗΣΕΩΣ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ
ΒΙΟΘΕΩΡΙΑ
Η ΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΕΝ ΤΗ ΦΥΣΕΙ
ΒΙΩΤΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ
ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ, ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ
ΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΑΥΤΟΥ ΤΟΥ
ΗΘΙΚΟΙ ΝΟΜΟΙ
ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΙΣ ΤΗΣ ΚΟΣΜΙΚΗΣ ΤΑΞΕΩΣ
ΕΙΜΑΡΜΕΝΗ
ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΕΩΣ

Κατά σύντομον περίληψιν, ή Έλληνική κοσμο-θεωρία δέχεται δύο πρώτα αίτια της δημιουργίας ή δημιουργικάς αρχάς, έξ ών παρήχθησαν τά άτομα της ύλης, τά φυσικά σώματα και αί άτομικά ψυχά. Αί αρχαί αύται ώνομάσθησαν διαφοροτρόπως υπό των διαφόρων φιλοσόφων.

Η μία, ούσα άδαρής συνεχής ούσία, μή διακρινομέ-νη τουτέστιν εις άτομα, πληρούσα τό πάλν, ώνομάσθη ένεργητική ή πλαστική ούσία (τό ποιούν), Μονάς, πύρ, αϊθήρ, πέμπτον στοιχείον, είδος, Πατήρ, νούς, Θεός και Λόγος.

Η δε έτέρα κατανομημένη εις άτομα ή μεριστή ούσία, ώνομάσθη άόριστος Δυάς, παθητική αρχή (τό πάσχον) της δημιουργίας, ύλη, Μητήρ κλπ.

Τά υλικά σώματα και αί ψυχά αποτελούνται εκ της δευτέρας ταύτης ούσίας, τά άτομα της όποιας συγκροτεί και διαμορφώνει εις μορφάς ή πρώτη των δη-μιουργικών ούσιών, ήτις πληροί τό πάλν, διαθέουσα άπα-σαν την Φύσιν και όλα τά έν αυτή δημιουργήματα.

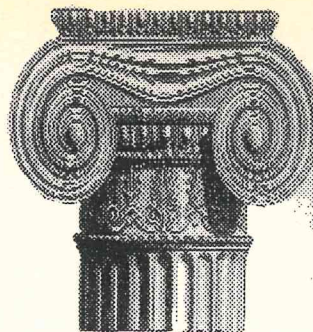
Αυτή είναι ή πλαστική δύναμις της φύσεως και αυτή προσδιορίζει τάς ιδιότητας, τάς όποιας εμφανίζουν τά δημιουργήματα ταύτα, καθώς και τον τρόπον της έμ-φανίσεως και λειτουργίας των, είτε ταύτα είναι υλικά σώματα, είτε έμψυχα όντα.

Κατ' ακολουθίαν ή ούσία της Μονάδος, του Λόγου, αποτελεί και την αρχήν της ζωής. Είναι τό "Εν, τό πάν-σοφον "Εν.

Εις την γνώσιν αυτού συνίσταται ή ανθρωπίνη σοφία

Η παρατηρουμένη ένότης και άρμονία έν τη φύσει όφείλεται εις τό έναίον και συνεχές της ούσίας ταύτης, ό δε φυσικός νόμος απορρέει εκ της φύσεως των δύο αυ-τών ούσιών και ίδία εκ του Λόγου τούτου, όστις έξανα-γκάζει τά πάντα ν' ακολουθώσι τό υπό των νόμων αυ-τού προδιαγεγραμμένον, ούτως είπείν, σχέδιον.

Ὡς ἐκ τούτου οὐδεμία δυσαρμονία, οὐδέν κακόν ὑπάρχει κατὰ φύσιν. Τά πάντα δέ εἶναι συντηρημένα καί ἐπιδρῶσιν ἀλλήλα, ἀναπτυσσόμενα ὑπὸ τὸ Κράτος ἀδηρίτου καί πρὸς σκοπούς κατετινύσης ἀνάγκης.

Ἐνεκα τούτου ἡ Μονάς ὠνομάσθη Ἀνάγκη, Ἀδράστεια, Δικαιοσύνη καί Εἰμαρμένη.

Ὡς ἐκ τῆς ἐνότητος τῆς φύσεως καί τοῦ φυσικοῦ νόμου καί τῆς συνδέσεως τῶν δημιουργημάτων μεταξὺ των, πάντα ἐπιπλέκονται πρὸς ἀλλήλα καί πάντα εἶναι πρὸς ἀλλήλα φίλα διὰ τὴν ταυτότητα τοῦ χώρου, ἐν ᾧ εὐρίσκονται, καί τῆς οὐσίας ἐξ ἧς ἀποτελοῦνται.

Ἡ μεταξύ τῶν ὄντων σύνδεσις αὕτη εἶναι ὡς ἐκ τούτου ἱερά καί οὐδέν ἐν τῇ φύσει εἶναι ξένον πρὸς τὰ ἄλλα διότι ὁ κόσμος εἶναι εἰς ἐξ ἀπάντων καί εἰς Θεός, εἰς Λόγος ὑπάρχει διὰ πάντων, καί οὐσία μία, καί νόμος εἰς καί λογική μία, κοινή πάντων τῶν ἐμφύχων καί λογικῶν ὄντων.

Ἐνεκα τῆς κοινότητος ταύτης πᾶσα μεταβολή ἐπερχομένη εἰς ἐν οἰονδήποτε κτίσμα ἢ μέρος τῆς φύσεως ἔχει τὸν ἀντίκτυπόν της εἰς τὰ συνεχόμενα πρὸς αὐτὸ ἄλλα μέρη τῆς φύσεως.

Τοῦτο δημιουργεῖ μεταξύ τῶν ὄντων μίαν ἀλληλεγγύην, ἔνεκα τῆς ὁποίας ἕκαστον τούτων δέον νὰ ἐνεργῇ κατὰ τρόπον μὴ βλάπτοντα, ἀλλὰ προάγοντα τὰ ἄλλα. Οὕτως ἐνεργοῦν πᾶν λογικόν ὄν καθίσταται ἐργάτης καί συνεργός τῶν συμβαινόντων ἐν τῇ φύσει.

Γενικῶς εἰπεῖν, ἡ φύσις, τὸ Σύμπαν, ἐμφανίζεται ὡς τι ἐνιαῖον σύνολον, φέρον ἐν ἑαυτῷ τὸν Θεόν ἢ Λόγον καί συνεπῶς ὡς εἰς ὄργανισμός, ἐν τεράστιον καί ἀπειρον τὴν ἑκτασιν καί τὰς δυνάμεις ὅν, ἔχον ζωὴν καί συνείδησιν, οὕτινος μέλη ἀποτελοῦν ὅλα τὰ ἐν τῇ φύσει ὄντα.

Διὰ τὴν σύστασιν τῶν ἐν τῇ φύσει πραγμάτων καί ζωϊκῶν μορφῶν ἀπαιτεῖται ἀπαραιτήτως ἡ συμβολή καί συλλειτουργία καί τῶν δύο δημιουργικῶν οὐσιῶν. Ἐνεκα τούτων ἡ ἐξωτερικὴ μορφή τῶν ὄντων, ἡ λειτουργία αὐτῶν καί ὁ ἐσωτερικός αὐτῶν Λόγος τελοῦν εἰς στενωτάτην σχέσιν καί ἀλληλουχίαν. Ἡ δὲ ἐκφρασις, σύνδεσις καί λειτουργία τῆς μορφῆς εἶναι συγχρόνως καί πραγματοποιήσις τοῦ σκοποῦ τοῦ ὄντος, καθόσον ὁ αὐτός λόγος προσδιορίζει ἀμφότερα ταῦτα.

Ἐπειδὴ δὲ κατὰ φυσικόν νόμον καί ὑπὸ τὴν ὠδήσιν τοῦ ἐσωτερικοῦ νόμου τῆς οὐσίας των, ὅλα τὰ ὄντα τείνουσι πρὸς πάντοτε ἀνωτέρους σκοπούς, ἐξελλίσσονται πρὸς ἀνωτέρας πάντοτε ὑλικὰς καί πνευματικὰς μορφάς καί ὁ Κόσμος ἀκόμη, ὡς σύνολον, ἀνυψοῦται διαρκῶς εἰς ἀνώτερα ἐπίπεδα.

Ὅσον δὲ περισσότερον ἐξελλίσσονται τὰ ὄντα καί πραγματοποιοῦνται ἐκάστοτε ἀνώτερα μορφαὶ αὐτῶν,

κατὰ τοσοῦτον ἡ ὕλη ὑποχωρεῖ καί ὁ Λόγος ἀποκτᾷ περισσοτέραν ἐπικράτησιν. Σκοπὸς ἐπομένως, πρὸς ὃν κατείνουσι τὰ ὄντα εἶναι ἡ ἀπαλλαγὴ αὐτῶν ἀπὸ τῆς ὕλης, ἡ ἀπεργασία τοῦ καθαροῦ Λόγου καί ἡ πλήρης πνευματοποίησις αὐτῶν.

Ὅλα τὰ ἐν τῇ φύσει λογικὰ ὄντα, εἰς οἰονδήποτε πνευματικὴν βαθμίδα καί ἂν εὐρίσκωνται, ἀποτελοῦν μίαν λογικὴν κοινωνίαν, ἧς τὰ μέλη συνδέονται ἀρρήκτως πρὸς ἀλλήλα καί συνεπῶς εἶναι ἀλληλεγγύα πρὸς κοινὴν πρόοδον.

Καί παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἡ κοινωνικότης καί ἡ ἀλληλεγγύη εἶναι ἀπότοκοι τῆς λογικῆς αὐτῶν ιδιότητος καί τῆς ἀνάγκης τῆς πνευματικῆς αὐτῶν ἀναπτύξεως καί τοῦ πορισμοῦ τῶν ἀναγκαίων τοῦ βίου.

Ἐπὶ κεφαλῇ τῆς κοινωνίας τῶν λογικῶν ὄντων εὐρίσκονται οἱ Θεοί, οἵτινες εἶναι λογικὰ ὄντα, εὐρισκόμενα ἐπὶ πνευματικῆς βαθμίδος ὑπερτέρας τῆς ἀνθρωπίνης καταστάσεως, εἶναι ὄντα φύσεως καί δυνάμεις τελειότερας καί ὑπερτέρας τῆς ἀνθρωπίνης, σοφά, παντοδύναμα καί ἀθάνατα.

Ἐχουν πλήρως καί τέλειον λογικόν, ἀναλλοίωτον εὐθυδικίαν, τόπον διαμονῆς τὸν καθαρὸν καί ἐλευθερον αἰθέρα τῶν μεσοπλανητικῶν διαστημάτων, εἶναι εὐδαίμονα καί κυβερνῶσι μετὰ δικαιοσύνης τὸν πνευματικόν κόσμον, καθοδηγοῦντα τοὺς ἀνθρώπους διὰ τῶν χρηστηρίων, τῶν ὀνείρων καί τῶν ἐμπνεύσεων.

Μεταξὺ ἀνθρώπων καί Θεῶν ὑπάρχει μία ἱεραρχία πνευματικῶν ὀντοτήτων, διαδοχικῶς τελειοτέρων, καθ' ὅσον πλησιάζουν περισσότερον πρὸς τὴν κατάστασιν τῶν Θεῶν.

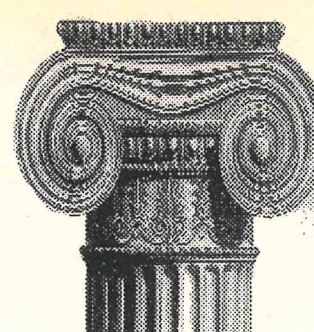
Ὁ ἀνθρωπος εἶναι καί αὐτός λογικόν ὄν, ἀποτελῶν μέλος τῆς κοινωνίας τῶν λογικῶν ὄντων, τῆς αὐτῆς μετὰ τῶν Θεῶν, ἀλλὰ πολὺ ὑποδεεστέρας ὀργανικῆς φύσεως καί δυνάμεις.

Ἐχει περιορισμένας πνευματικὰς δυνάμεις, ἀναλόγους πρὸς τὰ αἰσθητήρια ὅργανα ἅτινα διαθέτει. Ἀποτελεῖται δ' ἐκ τῆς ψυχῆς ἧτις καί εἶναι τὸ κύριον μέρος τῆς ὑποστάσεώς του, τὸ ἡγεμονικόν, καί τοῦ σώματος, ὅπερ ὑπόκειται εἰς τὸν νόμον τῆς φθορᾶς καί τοῦ θανάτου, δι' ὃ καί ὁ ἀνθρωπος εἶναι θνητός.

Ὑπόκειται δὲ κατὰ τὸ διάστημα τῆς ζωῆς του, εἰς τὴν Μοῖραν, τὴν ὁποίαν δι' ἕκαστον προσδιορίζουν οἱ Θεοί.

Μετά θάνατον, δηλαδή τὸν ἀποχωρισμὸν ἀπὸ τοῦ ὕλικου σώματος, ἡ ψυχὴ ἐπιβιοῖ καί ἀναζῇ καί πάλιν εἰς ἄλλα σώματα, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀποκτῶσα ἐκάστοτε νέας πνευματικὰς δυνάμεις καί βαίνουσα προοδευτικῶς ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἐξελλίξεως.

Ἐάν διὰ τοῦ συγκεντρουμένου οὕτω πνευματικοῦ κεφαλαίου κατορθώσῃ νὰ ἐξαγνισθῇ, γνωρίσῃ ἑαυτὸν

ὁ ἀνθρωπος καί φανερωθῇ ἡ ἐν αὐτῷ ὑπάρχουσα θεία δύναμις, σώζεται οὐτως ἀπὸ τῶν βασάνων τῆς ἐπιγείου ζωῆς καί λυτροῦται. Ὅποτε, ὅταν ἡ ψυχὴ τοῦ ἀποχωρισθῇ τοῦ γῆϊνου σώματος, καθίσταται ἀθάνατος, ἀμβροτος Θεός, παραμένων εἰς τὸν ἐλεύθερον αἰθέρα.

Ἡ σχέσις, ἡ συνδέουσα τὸν ἀνθρωπον πρὸς τοὺς Θεούς, εἶναι σχέσις ὡς πρὸς ἡγεμόνας καί προστάτας. Ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς Θεούς ἀπαιτεῖ νὰ ὑπακούωμεν εἰς τὸν καθολικόν νόμον τῆς φύσεως, ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπει τοῦτο ἡ ἀνθρωπίνη ἡμῶν ἀδυναμία.

Ὁ ἀνθρωπος ἐπικοινωνεῖ μὲ τοὺς Θεούς διὰ τῆς προσευχῆς καί διὰ τῶν ὑπὸ τῆς θρησκείας ἐφαρμοζομένων ἱεροτελεστιῶν. Ἐάν δὲ εἶναι ἀγνός καί ζῇ κατὰ φύσιν, δέχεται ἐκ τῶν Θεῶν ἐμπνεύσεις καί διδασκαλίας. Ἡ δὲ καλλιέργεια καί ἐξελιξις τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων καί ἱκανότητων φέρει τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν εἰς ἔνωσην μετὰ τοῦ θείου διὰ τῆς ἐκστάσεως.

Ὁ ἀνθρωπος πρέπει νὰ φαντάζεται ἑαυτὸν πάντοτε ἐνώπιον τῶν Θεῶν, ἀπέναντι τῶν ὁποίων πρέπει νὰ τρέφῃ εὐγνωμοσύνην, ὡς παρεχόντων πᾶν ἀγαθόν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Νὰ ἐπιδεικνύῃ τὴν ψυχὴν του, πράττουσαν ὅτι εἶναι σύμφωνον πρὸς τοὺς νόμους τῆς φύσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου, καί νὰ ἔχῃ ἐμπιστοσύνην πρὸς τὴν πορείαν τῆς φύσεως, καί τὴν ἐν αὐτῇ ἐπικρατοῦσαν τάξιν καί δικαιοσύνην.

Ὁ ἀνθρωπος πρέπει νὰ ἔχῃ πάντοτε ὑπ' ὄψιν του, ὅτι εἶναι μέλος τοῦ συστήματος τῆς κοινωνίας τῶν λογικῶν ὄντων, ὅτι ἡ ιδιότης του ὡς λογικοῦ ὄντος ἀπαιτεῖ τὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ζωὴν, ὅτι βούλησις τῆς φύσεως εἶναι ὅπως πάντα τὰ λογικὰ ὄντα συνδέωνται πρὸς ἀλλήλα δι' ἀλληλεγγύης καί ἀγάπης καί ὅτι πρέπει νὰ βοηθῶσι καί ὠφελῶσι καί οὐχὶ νὰ βλάπτωσιν ἀλλήλα.

Ὡς πρὸς τὸν ἀνθρωπον καί πᾶν λογικόν ὄν βιωτικὰ καί ἡθικὰ ἀρχαὶ εἶναι αἱ αὐταὶ πρὸς τὰς ἀρχάς, τοὺς νόμους τουτέστι, τῆς καθόλου φύσεως.

Ἡ δὲ πρὸς τοὺς φυσικοὺς νόμους συμφωνία τῆς ζωῆς καί τῆς διαγωγῆς ἀποτελεῖ συμφωνίαν πρὸς τὸν Λόγον, ὅστις εὐρίσκεται ἐν τῇ οὐσίᾳ τοῦ ἀνθρώπου, ἅμα καί τοῦ συνόλου τῆς φύσεως, διότι ὁ ἀνθρώπινος Λόγος εἶναι μόνον τοῦ Θεοῦ Λόγου, συγγενῆς καί ὁμοειδῆς πρὸς αὐτόν. Σκοπὸς ἄρα τοῦ βίου εἶναι ἡ ρύθμισις αὐτοῦ συμφώνως πρὸς τὸν Λόγον τοῦτον, δηλαδή πρὸς τὸν φυσικόν νόμον.

Κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς, ἐν ἡμῖν φέρομεν τὸν δαίμονα, ὅστις εἶναι αὕτη ἡ ψυχὴ μας, συγγενὴ καί τοῦτον καί ὁμοίας φύσεως πρὸς τὸν διοικούντα τὸν ὅλον Κόσμον. Οὗτος προσδιορίζει καί τὰς λειτουργίας τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καθ' ὅλας τὰς λεπτομερείας καί ἐκδηλώσεις αὐτῆς.

Κατ' ἀκολουθίαν, ἐκτός τοῦ φυσικοῦ νόμου, ὃν δέον νὰ ἀκολουθῇ ὁ ἀνθρωπος, ἵνα διάγῃ ἐν ἀρετῇ, δέον ἀκόμη νὰ σκέπτεται καί νὰ πράττῃ συμφώνως πρὸς τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ ἐν αὐτῷ δαίμονος, ὅστις ἀποτελεῖ τὸ λογικόν καί θείον μέρος τοῦ εἶναι μας.

Ἐάν ὑφίσταται τοιαύτη συμφωνία,

τότε ὁ ἀνθρωπος ζῇ ὁμολογουμένως τῇ φύσει, τουτέστι κατ' ἀρετὴν. Ἐφ' ὅσον ὅμως παραβλέπη τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ ἐν αὐτῷ Λόγου καί ἄγεται ὑπὸ τοῦ ἀλόγου καί κακοδαίμονος μέρους τοῦ εἶναι του, ζῇ κατὰ πάθος καί οὐχὶ ὁμολογουμένως τῇ φύσει. Ἐκ τούτου προκύπτει, ὅτι τὰ ἐκδηλούμενα ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων πάθη εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς μὴ συμφωνίας τῶν συναισθημάτων καί σκέψεων αὐτῶν πρὸς τὴν ἐν τῇ φύσει τάξιν καί τὸν ἐν αὐτοῖς δαίμονα.

Πρὸς ἐπίτευξιν τῆς πρὸς τὸν ἐν ἡμῖν δαίμονα συμφωνίας δὲν ἀρκεῖ ἡ γνῶσις τῆς θείας τάξεως ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ καί ἡ ἐλευθέρα ἀπόφασις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς μεταβολὴν τῆς γνώσεως ταύτης εἰς πράξιν, καθόσον ὁ ἀνθρωπος, πεπροικισμένος, ὡς ἐκ τῆς συστάσεώς του, μέ ἐλευθέραν βούλησιν, δύναται συμφώνως πρὸς ταύτην ν' ἀκολουθῇ ἢ νὰ παραβαίῃ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς φύσεως καί τοῦ ἐν αὐτῷ δαίμονος. Ἐνῷ τὰ κατώτερα αὐτοῦ ὄντα, στερούμενα λογικοῦ καί ἐλευθέρας βουλήσεως, ἐνεργοῦν σύμφωνα πρὸς τὸν ἐν αὐτὸν νόμον, ὅστις ἐκδηλοῦται ὡς ἔνστικτον.

Ἄλλ' ἐάν ὁ ἀνθρωπος κατανοῇ καλῶς τὰ ἐν τῇ φύσει συμβαίνοντα, ἀποκτᾷ τελείαν γνῶσιν καί ἑαυτοῦ, ἀποκτᾷ τουτέστι τὴν αὐτογνωσίαν καί τότε ταυτίζει τὴν βούλησίν του ἐλευθέρως πρὸς τὴν βούλησιν τῆς δημιουργοῦ Θεότητος, ἧτις διήκει διὰ σύμπαντος τοῦ κόσμου ὡς φυσικός νόμος.

Ἡ γνῶσις τότε ἡμῶν αὐτῶν, ὁμοῦ μὲ τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθοῦς φύσεως καί τάξεως τοῦ παντός, ἐπιφέρει τὴν νέκρωσιν τῶν κατωτέρων ὁρμῶν ἡμῶν καί τὴν ἐφαρμογὴν βίου ἀναλόγου πρὸς τὰς ἐνεργείας τοῦ Λόγου τοῦ Παντός.

Αὕτη εἶναι, κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν σκέψιν, ἡ πραγματικὴ σοφία καί ὁ ὕψιστος καί μοναδικός σκοπός, πρὸς ὃν πρέπει νὰ κατατείνῃ ὁ ἀνθρωπος, ὅστις διὰ τῆς ἐπιτεύξεως αὐτοῦ καθίσταται καί εὐδαίμων, καθόσον ἡ εὐδαιμονία του ἐγκτεται εἰς τὴν ἐντὸς αὐτοῦ εὐρισκομένην πηγὴν τοῦ ἀγαθοῦ καί ἐν τῷ πράττειν ὅτι ἀπαιτεῖ ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου, τοῦδ' ὅπερ ἐκ τῆς φύσεως συνδέεται μὲ εὐφροσύνην.

Διὰ δὲ τῆς ἐπερχομένης μεταβολῆς εἰς τὸ ἐσωτερικόν εἶναι τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τῆς πραγματώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου σκοποῦ, δημιουργεῖται ὁ νέος ἀνθρώπινος τύπος, ὁ ἀληθὴς ἀνθρωπος, ὁ Σοφός.

Κ. Δ. ΓΕΩΡΓΟΥΛΗ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Μέρος 1ον

Ἐννοια καὶ ἀξία τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας

Η ἱστορία τῆς φιλοσοφίας θέτει ὡς γενικώτερόν της σκοπὸν νὰ ἐκθέσῃ διὰ συνεχοῦς καὶ ἡτιολογημένης ἐξιστορίσεως τὴν διαδικασίαν διὰ τῆς ὁποίας ἐτέθησαν καὶ ἀνεπτύχθησαν τὰ φιλοσοφικὰ προβλήματα. Ἐν σχέσει μὲ τὴν φιλοσοφίαν εἶναι κάτι τὸ ὑστερογενές. Πρῶτον λαμβάνει ὑπόστασιν ἡ φιλοσοφία ὡς συστηματικὴ ἔρευνα καὶ ἐπεξεργασία ἀποριῶν καὶ προβλημάτων, κατόπιν δὲ γεννᾶται ἡ ἱστορία τῆς φιλοσοφίας ὡς ἐξιστόρησις τοῦ τρόπου κατὰ τὸν ὁποῖον ἐτέθησαν καὶ συνεζητήθησαν τὰ προβλήματα. Εἰς τὴν πρώτην ἐκκίνησιν τῆς φιλοσοφικῆς σκέψεως δὲν ὑπάρχει ἱστορία τῆς φιλοσοφίας, ἀλλὰ μόνον συστηματικὴ διερεύνησις. Ἄλλ' ἢ τοιαύτη πρωταρχικότης εἶναι προνόμιον τῶν ἐποχῶν κατὰ τὰς ὁποίας σημειοῦται ἡ πρώτη ἐμφάνισις τοῦ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ. Αἱ ὑστερώτεραι γενεαί, εἴτε τὸ θέλουν εἴτε δὲν τὸ θέλουν, ἀναγκάζονται νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας. Εἰς τὴν ἀρχὴν αὕτη ἐμφανίζεται ὡς ἀνοργάνωτος καὶ ἀσυστηματοποίητος ἀνάμνησις καὶ παράδοσις σὺν τῷ χρόνῳ δὲ ὀργανοῦται εἰς ἐπιστημονικὴν καὶ συστηματικὴν μάθησιν.

Ὑπάρχει ἡ τάσις νὰ καταφρονῇται ἡ ἱστορία τῆς φιλοσοφίας θεωρουμένη ὡς στεῖρα καὶ μὴ δημιουργικὴ ἐνασχόλησις. Μία τοιαύτη καταφρόνησις εἶναι δικαιολογημένη ὅταν λαμβάνῃ ἡ ἐξιστόρησις τῆς ἐξελιξέως τῆς φιλοσοφίας τὴν μορφήν ξηρᾶς διαμνημονεύσεως. Μόνον πτωχαὶ εἰς δημιουργικότητα ἐποχαὶ ἐπαναπαύονται εἰς ἓν τοιοῦτον σχῆμα τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας. Αἱ δημιουργικαὶ ἐποχαὶ πραγματοποιοῦν τὴν ἀνακαίνισιν τῆς φιλοσοφικῆς σκέψεως μόνον διὰ τῆς πάλης πρὸς τὰ κληροδοτηθέντα ὑπὸ τοῦ παρελθόντος ἱστορικὰ προβλήματα. Ἄν δὲν ὑπάρξῃ τελείως συνειδητὴ ἱστορικὴ παράδοσις δὲν δύναται νὰ ἐποικοδομηθῇ δημιουργία. Ὁ Κάντιος κατῴρθωσε νὰ ἀνακαίνισῃ τὴν φιλοσοφικὴν σκέψιν τῆς ἐποχῆς τοῦ ἱστάμενος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ φιλοσοφικοῦ δογματισμοῦ. Ὅταν εἶχε κατορθώσει νὰ ὑπερβῇ τὰ ὅρια τῆς δογματικῆς ὀντολογίας, ἀνεκάλυψεν ὅτι εἶχε συναντηθῇ μὲ προβλήματα, τὰ ὁποῖα εἶχον θέσει ὑπὸ συζήτησιν ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Πλάτων.

Ἡ καντιανὴ διδασκαλία περὶ κατηγοριῶν καὶ διαλεκτικῶν ἰδεῶν καταδεικνύει ὅτι ἡ **συστηματικὴ φιλοσοφία δὲν δύναται νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὰ ἐμπρός, ἂν δὲν ὀπισθοδρομήσῃ πρὸς τὰ ὀπίσω διὰ νὰ ἀντιληφθῇ τὴν πρω-**

ταρχικὴν μορφήν ὑπὸ τὴν ὁποίαν εἶχον ἐξ ἀρχῆς τεθῇ τὰ **προβλήματα**. Ἡ δημιουργικὴ μὲ τὴν συστηματικὴν φιλοσοφίαν ἐνασχόλησις πίπτει εἰς τὸ κενόν, ἂν δὲν δύναται νὰ ἀναχθῇ εἰς τὴν πρώτην θέσιν τῶν προβλημάτων διὰ τῆς ἱστορικῆς ἀναμνήσεως. Ἡ ἱστορία τῆς φιλοσοφίας οὕτω θεωρουμένη ἀποτελεῖ αὐτὴν ταύτην τὴν φιλοσοφίαν.

Εἰς τὰς χεῖρας τῶν μεγάλων φιλοσόφων ἡ ἱστορικὴ φιλοσοφικὴ ἔρευνα πολλάκις ταυτίζεται μὲ τὴν συστηματικὴν. Γράφων ὁ Νάτορπ τὸ πολύτιμον βιβλίον του «Ἡ περὶ τῶν ἰδεῶν θεωρία τοῦ Πλάτωνος» ἔχει τὴν συνείδησιν ὅτι δὲν κάμνει ἀπλῶς ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας ἀλλὰ συγχρόνως καὶ εἰσαγωγὴν εἰς τὴν «ὑπερβατικὴν φιλοσοφίαν». Δὲν χρειάζεται νὰ λεχθοῦν περισσότερα διὰ νὰ γίνῃ κατανοητὸν ὅτι ἡ ἱστορία τῆς ἐλληνικῆς φιλοσοφίας προηγεῖται κατ' ἀξίαν πάσης ἄλλης. Μὲ τὴν ἐλληνικὴν φιλοσοφίαν ἀρχίζει ἡ ἀληθὴς καὶ γνησίᾳ φιλοσοφικῇ διανοήσῃ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἱστορία τῆς ἐλληνικῆς φιλοσοφίας, ἥτις μᾶς καθιστᾷ φανεράν τὴν πρώτην κίνησιν τοῦ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ, ἔχει τὴν προτεραιότητα ἐν συγκρίσει μὲ οἷαν-δήποτε ἄλλην. Εἴμεθα ἀναγκασμένοι, ἂν θέλωμεν νὰ κατανοήσωμεν τὴν φιλοσοφίαν εἰς τὴν οὐσίαν της, νὰ ἀνατρέξωμεν εἰς τὰς πρώτας πηγὰς καὶ νὰ ἀσχοληθῶμεν μὲ τὴν ἱστορίαν της.

Ἡ ἱστορία τῆς φιλοσοφίας
ὡς **ἰδιαιτέρος ἐπιστημονικὸς κλάδος**

Η πρώτη ἐπιτυχὴς δοκιμὴ νὰ γραφῇ κατὰ τρόπον ἐπιστημονικὸν ἱστορία τῆς φιλοσοφίας ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους εἰς τὸ πρῶτον βιβλίον τῶν **«Μετὰ τὰ φυσικά»**, ὅπου ἐξιστορεῖ, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς πρὸς τὰ πρόσω ἐξελικτικῆς ἀναπτύξεως τῶν προβλημάτων, τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Θαλῆ τοῦ Μιλησίου μέχρι καὶ τοῦ Πλάτωνος συμπεριλαμβανομένου. Κατὰ τὴν νεωτέραν ἐποχὴν, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀντελήφθη τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας ὡς προοδευτικὴν καὶ συστηματικὴν ἀνάπτυξιν ἰδεῶν, ἀκολουθοῦσαν λογικὴν σειράν, ὑπῆρξεν ὁ Γερμανὸς φιλόσοφος Ἐγκελς (1770-1831). Ἡ ἱστορία τῆς φιλοσοφίας εἶναι, κατ' αὐτόν, ἀνάπτυξις ἐνὸς **«ἐνυαίου πνεύματος ὅπερ λαμβάνει συνείδησιν τοῦ ἑαυτοῦ του»**. Ἡ ἀλληλουχία τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων, ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς φιλοσοφίας ἀκολουθεῖ τὴν ἀλληλουχίαν τῶν λογικῶν κατηγοριῶν. Διδάσκει συνεπῶς ὁ Ἐγκελς ὅτι εἶναι δυνατὴ μία **«ἐκ**

τῶν προτέρων» συστηματικὴ κατασκευὴ τῆς ἱστορικῆς ἐξελιξέως τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων. Τὰς θεωρίας του ταύτας ἀκολουθῶν καὶ ὁ μαθητὴς του Ἐδουάρδος Τσέλλερ (1814-1908) ἐγράψε τὴν περίφημον «Φιλοσοφίαν τῶν Ἑλλήνων» εἰς ἕξ τόμους, τῆς ὁποίας σύνοψιν μετέφρασεν εἰς τὴν ἐλληνικὴν ὁ Μαργαρίτης Εὐαγγελίδης. Τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα ἐκτίθενται εἰς αὐτὴν συμφώνως πρὸς τὸ τριαδικὸν ἐγελιανὸν σχῆμα τῆς θέσεως, ἀντιθέσεως καὶ συνθέσεως.

Σὺν τῷ χρόνῳ, μὲ τὴν πρόοδον τῆς φιλολογικῆς ἐρεύνης κατενοήθη ὅτι ἡ τοιαύτη σχηματικὴ μέθοδος παρεγνώριζε τὰ ἱστορικὰ δεδομένα. Ἡ ἱστορικὴ ἔρευνα ἔδειξεν ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τῶν φιλοσοφικῶν ἰδεῶν δὲν προχωρεῖ ἀκολουθοῦσα ἀκαμπτον λογικὴν ἀναγκαιότητα. Διεπιστώθη ὅτι ἐπὶ τῆς ἐξελιξέως τῶν φιλοσοφικῶν ἰδεῶν ἀσκοῦν τὴν ἐπίδρασιν τῶν πολλοὶ παράγοντες, μὴ ὑπαγόμενοι εἰς τὰς λογικὰς κατηγορίας. Ἡ ἱστορία τῆς φιλοσοφίας ἐξελίσσεται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν παραγόντων, οἵτινες ἐπηρεάζουν τὴν καθόλου ἱστορικὴν ζωὴν. Γίνεται ἐπ' αὐτῆς αἰσθητὴ ἡ ἐπίδρασις προσωπικῶν, ἀτομικῶν καὶ συναισθηματικῶν παραγόντων κατὰ τρόπον ἀποκλείοντα οἷανδήποτε ἐκ τῶν προτέρων συστηματοποίησιν. Ὅθεν ἐγένετο φανερόν ὅτι τὸ μέγα σύγγραμμα τοῦ Τσέλλερ δὲν ικανοποιεῖ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς συγχρόνου ἐποχῆς. Παρὰ ταῦτα ὅμως μέχρι σήμερον δὲν κατέστη δυνατόν νὰ ἀντικατασταθῇ ἀπὸ ἄλλο καλύτερον. Προετάρη ἡ χρησιμοποίησις πολλῶν μεθόδων, ἀλλ' οὐδεμία ἐκ τούτων ἐγένετο ὁμοφώνως δεκτὴ.

Ἡ παράδοσις τῆς ἐλληνικῆς φιλοσοφίας

Τὰς γνώσεις μας περὶ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς φιλοσοφίας ἀντλοῦμεν ἀπὸ πηγὰς τὰς ὁποίας διαιροῦμεν εἰς ἀμέσους καὶ ἐμμέσους. Ἀμέσους πηγὰς ὀνομάζομεν τὰ συγγράμματα τῶν ἰδίων τῶν φιλοσόφων, ἐμμέσους δὲ τὰς εἰδήσεις τὰς ὁποίας μᾶς διδουν ὡς πρὸς τὰς δοξασίας τῶν φιλοσόφων καὶ ὡς πρὸς τὴν ζωὴν αὐτῶν ἄλλοι συγγραφεῖς.

Ἄμεσοι πηγαί. Ὡς πρὸς τὰς ἀμέσους πηγὰς ἐσημειώθησαν κατὰ τὴν διαδρομὴν τοῦ χρόνου τεράστιαι ἀπώλειαι. Ὀλόκληρος ἡ προσωκρατικὴ φιλοσοφία ἐχάθη ἐκτὸς ὀλίγων ἀποσπασμάτων. Ἐπίσης δὲν διεσώθησαν τὰ διαλογικὰ ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλους ὡς καὶ τὰ συγγράμματα τῶν φιλοσόφων τῆς περιπατητικῆς σχολῆς καὶ τῶν φιλοσόφων τῆς Ἀκαδημίας. Τεράστιαι ἀπώλειαι ἐσημειώθησαν καὶ ὡς πρὸς τὴν φιλοσοφίαν τῶν Στωϊκῶν καὶ τῶν Ἐπικουρείων. Διεσώθησαν μόνον ἐκεῖνα τὰ συγγράμματα ἅτινα εἶχον προσελκύσει τὸ ἐνδιαφέρον τῶν νεοπλατωνικῶν. Διεσώθησαν ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Πλάτωνος καὶ τὰ σπουδαιότερα ἐκ τῶν ἐπιστημονικῶν ἔργων τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῶν Στωϊκῶν διεσώθησαν τὸ «Ἐγχειρίδιον» καὶ αἱ «Δια-

τριβαί» τοῦ Ἐπικτήτου (1ος αἰὼν μ.Χ.), ἀμφότερα γραμμένα ἀπὸ τὸν Ἀρριανόν. Ἐχομεν καὶ τὰ «Εἰς ἑαυτόν» τοῦ αὐτοκράτορος Μ. Αὐρηλίου (161-180 μ.Χ.) καὶ τὸν «Πίνακα» τοῦ Κέβητος. Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῶν Ἐπικουρείων διεσώθησαν ὑπὸ τοῦ Διογένηος τοῦ Λαερτίου αἱ «Κύρια δόξα» καὶ ἐπιστολαὶ τοῦ Ἐπικούρου. Διεσώθησαν ἀκόμη εἰς τοὺς λεγομένους ἡρακλεωτικούς κυλίνδρους ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ «Περὶ φύσεως». Ἐκ τῆς σχολῆς τῶν Σκεπτικῶν περιεσώθη τὸ ἔργον τοῦ Σέξτου Ἐμπειρικοῦ «Πρὸς μαθηματικούς», εἰς τὸ ὁποῖον περιέχονται καὶ αἱ «Πυρρώνειοι ὑποτυπώσεις» καὶ τὸ «Πρὸς τοὺς δογματικούς». Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τῶν Νεοπυθαγορικῶν ἐφθάσαν μέχρις ἡμῶν συγγραφή τοῦ Λευκανοῦ Ὁκέλλου «Περὶ τῆς τοῦ παντὸς φύσεως» γραφεῖσα κατὰ τὸν 2ον π.Χ. αἰῶνα καὶ τὸ εἰς τὸν Τίμαιον τὸν Λοκρὸν ἀποδιδόμενον «Περὶ ψυχῆς κόσμου» σύγγραμμα. Τὰ περισσότερα ἐκ τῶν διασωθέντων ἔργων προέρχονται ἐκ τῆς Νεοπλατωνικῆς σχολῆς. Ταῦτα εἶναι τὰ ἔργα τοῦ Φίλωνος τοῦ Ἰουδαίου (20 π.Χ. - 40 μ.Χ.), καθὼς καὶ τὰ συγγράμματα τοῦ Πλωτίνου, Πορφυρίου, Ἰαμβλίου καὶ Πρόκλου.

Ἐμμεσοὶ πηγαί. Αἱ ἐμμεσοὶ πηγαὶ συνίστανται ἀπὸ συγγραφεῖς πολλῶν εἰδῶν. Ἄλλαι ἀποτελοῦν ἀπλῶς ἐκθεσιν τῶν δοξασιῶν τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων καὶ συγκαταλέγονται εἰς τὸ δοξογραφικὸν εἶδος. Ἄλλαι ἀπασχολοῦνται μὲ τὴν βιογραφίαν καὶ συναποτελοῦν τὸ βιογραφικὸν εἶδος. Μία τρίτη ὁμὰς συγγραφεῶν συναπαρτίζεται ἀπὸ συγγράμματα ἅτινα ἐξετάζουν τὴν ἱστορικὴν ἀνάπτυξιν τῶν διαφόρων φιλοσοφικῶν σχολῶν. Ὡς ἐμμεσος πηγὴ χρησιμεύουν προσέτι διάφορα ἀπανθίσματα ἐκ τῶν ἔργων, οἱ σχετικοὶ μὲ τοὺς φιλοσόφους χρονολογικοὶ πίνακες καθὼς καὶ τὰ σχόλια «Ὑπομνήματα», τὰ ὁποῖα ἔχουν γραφῇ πρὸς ἐρμηνείαν φιλοσοφικῶν συγγραμμάτων.

1ον. Δοξογράφοι. Ἡ δοξογραφία ἀνεπτύχθη κυρίως εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἰδρυθεῖσαν περιπατητικὴν σχολήν. Ὁ μαθητὴς του **Θεόφραστος** ἐγράψε μέγα σύγγραμμα ἐκ 18 βιβλίων ὑπὸ τὸν τίτλον «Φυσικῶν δόξα» ἐκ τοῦ ὁποῖου διεσώθη ἓνα ἀρκετὰ ἐκτεταμένον ἀπόσπασμα «Περὶ αἰσθήσεων». Ἐκ τοῦ μνημονευθέντος ἔργου τοῦ Θεοφράστου ἐλήφθη τὸ ὑλικὸν διὰ νὰ γίνῃ κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ 1ου π.Χ. αἰῶνος συνοπτικὴ ἐκθεσις τῶν δοξασιῶν τῶν διαφόρων φιλοσόφων. Τὴν ἐπιτομὴν αὐτὴν συνήθως ὀνομάζουν μὲ τὸν λατινικὸν ὄρον «Βετούστα Πλάτσιτα», «παλαιὰ ἀρέσκοντα», ἥτοι δοξασίαι πρεσβευόμεναι ὑπὸ τῶν παλαιῶν φιλοσόφων. Ἀπὸ τὴν ἐπιτομὴν αὐτὴν ἤντλησεν ὑλικὸν ὁ **Ἀέτιος** (περὶ τὸ τέλος τοῦ 1ου μ.Χ. αἰῶνος) πρὸς συγγραφὴν νέας συνοπτικωτέρας ἐπιτομῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «Συναγωγὴ τῶν ἀρεσκόντων».

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπιτομὴ αὕτη, ὡς καὶ ἡ προηγουμένη, ἀπωλέσθη, ἐχρησίμευσεν ὅμως ὡς πηγὴ διὰ νὰ γραφοῦν

δύο συγγραφαί, αἵτινες περιεσώθησαν μέχρις ἡμῶν. Ἡ πρώτη φέρει τὸν τίτλον «**Περὶ τῶν ἀρεσκόντων φιλοσόφοις φυσικῶν δογμάτων**». Ἐγράφη περὶ τὰ μέσα τοῦ 2ου μ.Χ. αἰῶνος καὶ ἀποδίδεται ἐσφαλμένως εἰς τὸν Πλούταρχον. Ἡ δευτέρα εἶναι ἡ σχετικὴ μετὰ τὴν ἀρχαίαν φιλοσοφίαν ἐπιτομή, ἣτις φέρεται εἰς τὸ βιβλίον τῶν «**Ἐκλογῶν**» τοῦ Ἰωάννου τοῦ Στοβαίου, ζήσαντος κατὰ τὸν 5ον μ.Χ. αἰῶνα. Τὸ σχετικὸν μετὰ τὰς ἐπιτομὰς ταύτας πρόβλημα τὸ ἔλυσε τελειωτικῶς ὁ μέγας Γερμανὸς Χέρμαν Ντίλς, ὅστις καὶ ἐξέδωκε τὸ γνωστὸν σύγγραμμα «**Ἕλληνες Δοξογράφοι**», ἀπαραίτητον διὰ τοὺς θέλοντας νὰ σπουδᾶσιν ἐκ τῶν πηγῶν τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν. Εἰς τοῦτο περιέχονται, ἐκτὸς τῶν δύο ἐπιτομῶν, τὰ ἐκ τοῦ «**Περὶ αἰσθήσεων**» τμήματος ἀποσπάσματα τοῦ Θεοφράστου, ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ «**Περὶ εὐσεβείας**» ἔργου τοῦ Φιλοδήμου, ἡ ὑπὸ τὸν τίτλον «**Γαληνοῦ περὶ φιλοσόφου ἱστορίας**» συγγραφή, τὸ πρῶτον βιβλίον «**Τοῦ κατὰ πασῶν αἰρέσεων ἐλέγχου**» τοῦ Ἱππολύτου καὶ τὸ «**Πλουτάρχου Στρωματέων ἀποσπασμάτων**», τὸ ὁποῖον ἔχει διασώσει ὁ Εὐσέβιος καὶ τοῦ Ἑρμείου τοῦ φιλοσόφου «**Διασυρμὸς τῶν ἔξω φιλοσόφων**».

2ον. Βιογράφοι. Ἐπὶ κεφαλῇς ὧν τῶν βιογραφούντων τοὺς Ἕλληνας φιλοσόφους ἔργων πρέπει νὰ ταχθοῦν τὰ «**Ἀπομνημονεύματα**» τοῦ Ξενοφῶντος, ἅτινα, μαζί με τοὺς σωματικὸς πλατωνικοὺς διαλόγους μᾶς παρέχουν πληροφορίας περὶ τῆς φιλοσοφίας καὶ τοῦ βίου τοῦ Σωκράτους. Τὸ βιογραφικὸν εἶδος εἶχε χρησιμοποιήσει καὶ ὁ Ἀριστοτέλης εἰς ἀπολεσθείσας συγγραφάς του, ἀναφερόμενας εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῶν Πυθαγορείων, τοῦ Ἀρχύτου, τοῦ Ξενοκράτους καὶ τοῦ Σπευσίππου.

Ὁ πρῶτος συγγραφεὺς, ὅστις ἠθέλησε νὰ ἐξάρῃ τὸ ἀτομικὸν βιογραφικὸν στοιχεῖον, ἦτο ὁ ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἀριστοτέλους Ἀριστόξενος ὁ Ταραντῖνος. Μέγα πλῆθος βιογραφικῶν πληροφοριῶν εἶχε συγκεντρώσει εἰς κολοσσιᾶν σύγγραμμα ἐξ 120 βιβλίων ὁ Καλλιμάχος ὁ Κυρηναῖος (310-240 π.Χ.) ὑπὸ τὸν τίτλον «**Πίνακες τῶν ἐν πάσῃ παιδείᾳ διαλαμπάντων καὶ ὧν συνέγραψον**». Ἐκ τοῦ ἔργου τούτου προέρχονται οἱ παρὰ Διογένηϊ Λαερτίῳ φερόμενοι κατάλογοι τῶν φιλοσοφικῶν συγγραμμάτων. Ὁ μαθητὴς τοῦ Καλλιμάχου Ἑρμιππος ὁ Σμυρναῖος (περὶ τὸ 200 π.Χ.) συνέχισε τὸ ἔργον τοῦ διδασκάλου του, συνδυάζων τὰ ἀρχαιὰ μετὰ τὰ ἀνεκδοτικὰ γεγονότα. Τὸ ὑπ' αὐτοῦ παρεχόμενον ὑλικὸν ἔχει χρησιμοποιήσει εὐρύτατα ὁ Διογένης ὁ Λαέρτιος. Κατὰ τὸ δεύτερον ἡμῖς τοῦ 3ου π.Χ. αἰῶνος μετὰ τὴν βιογραφίαν ἡσχολήθη καὶ ὁ Ἀντίγονος ὁ Καρύστιος, ὅστις ἐπέεξε τὴν βιογραφικὴν ἐρευναν καὶ εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ προσωπικοῦ χαρακτήρος, παρέσχε δὲ τὴν ἀφορμὴν νὰ εἰσαχθῇ καὶ ἡ μυθιστοριογραφικὴ τάσις εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ζωῆς τῶν φιλοσόφων. Ἐκ τούτου ἐπή-

γασεν ἰδιαιτέρον βιογραφικὸν εἶδος, εἰς τὸ ὁποῖον τὸ ἱστορικὸν στοιχεῖον ἀναμιγνύεται ἀδιακρίτως μετὰ τὸ μυθικόν. Τοιούτου εἶδους βιογραφία εἶναι ὁ βίος τοῦ Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως, ὁ γραφεὶς ὑπὸ τοῦ Φιλοστράτου, αἱ μυθιστοριογραφικαὶ βιογραφίαι τοῦ Πυθαγόρου, αἱ γραφεῖσαι ὑπὸ τοῦ Πορφυρίου καὶ Ἰαμβλίου καὶ ὁ Δημῶναξ τοῦ Λουκιανοῦ.

Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ὑλικοῦ τοῦ παρεχομένου ὑπὸ τῶν βιογράφων πρέπει νὰ γίνεται μετὰ πολλῆς προσοχῆς. Κατὰ τὴν κλασσικὴν περίοδον, ἐπειδὴ πρωταρχικὴν σημασίαν ἔχει ὁ δημόσιος βίος, παραμελεῖται ἡ ἀναγραφὴ πληροφοριῶν, αἵτινες ἔχουν σχέσιν μετὰ τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν προσωπικότητα. Ἐξαίρεται μόνον τὸ ὑπερπροσωπικὸν καὶ τὸ γενικόν. Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται ἡ σπάνις βιογραφικῶν πληροφοριῶν, ἀναφερομένων εἰς τὰ πρόσωπα, ἅτινα ἔδρασαν κατὰ τὸν 5ον π.Χ. αἰῶνα καὶ κατὰ τὴν προγενεστέραν ἐποχὴν. Αἱ ἀνεκδοτικαὶ πληροφορίες, αἱ σχετικαὶ μετὰ τὰς προσωπικότητας ἐκείνων τῶν ἐποχῶν, φαίνεται ὅτι διεσώθησαν διὰ τῆς προφορικῆς παραδόσεως καὶ συνελέγησαν εἰς μεταγενεστέρους ἐποχάς. Ὅταν δὲ ἤρχισε, κατὰ τὸν 4ον π.Χ. αἰῶνα, νὰ ἀναπτύσσεται ἡ βιογραφία ὡς ἰδιαιτέρον συγγραφικὸν εἶδος, δὲν διεπνέετο ἀπὸ τὴν τάσιν τῆς ἐξακριβώσεως τῶν ἱστορικῶν βιογραφικῶν στοιχείων.

Ὁ σκοπὸς τῆς βιογραφικῆς ἐρεῦνης ἦτο νὰ ἐμφανίσῃ τὰς προσωπικότητας τῶν φιλοσόφων ὡς ἐκπροσωποῦσας ἰδιαιτέρον ἰδεῶδες τῆς ἠθικῆς ζωῆς. Ἦδη ὁ Ἀριστοτέλης εἶχε διακρίνει τρία ἰδεῶδη ζωῆς, τὸν θεωρητικὸν βίον, τὸν πολιτικὸν βίον καὶ τὸν ἀπολαυστικόν. Οἱ βιογράφοι ἀφορμώμενοι ἀπὸ ἐν ὠρισμένον ἰδεῶδες, προσεπάθουν νὰ ἐμφανίσουν τοὺς βιογραφουμένους ἄνδρας ὡς ἀκολουθοῦντας εἰς τὴν ζωὴν των ἐν ἐκ τῶν ἐν λόγῳ ἰδεωδῶν. Ὁ Σωκράτης, π.χ., ἐβιογραφεῖτο ὑπὸ τῶν ὁπαδῶν τῆς πλατωνικῆς Ἀκαδημίας ὡς πρότυπον τοῦ θεωρητικοῦ βίου. Ἐνίοτε καὶ ὠρισμένοι πόλεις ἐθεωροῦντο ὡς ἐκπροσωποῦσαι ὠρισμένον εἶδος ζωῆς. Οὕτω οἱ Συβαρίται ὑπελαμβάνοντο ὡς πρότυπα τοῦ ἀπολαυστικοῦ βίου. Ὁ περιπατητικὸς Δικαίρχος ὁ Μεσσήνιος, θέσας ὡς προτιμητέον ἰδεῶδες τὸν πρακτικὸν ἠθικὸν βίον, συνετέλεσε νὰ ληφθῇ τοῦτο ὡς ὁδηγητικὴ ἀρχὴ διὰ τὴν συγγραφὴν τῶν βιογραφιῶν. Συνεπῶς, ὅταν χρησιμοποιοῦμεν βιογραφικὰς πληροφορίας, πρέπει νὰ τὰς κρίνωμεν λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὸ ἰδεῶδες, τὸ ὁποῖον ἀποδέχεται ὁ παρέχων αὐτὰς συγγραφεὺς.

3ον. Ἱστορικοὶ τῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν. Αἱ φιλοσοφικαὶ σχολαὶ ἐξετάζονται ἢ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν δογμάτων τὰ ὁποῖα πρεσβεύουν ἢ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἱστορικῆς των ἐξελιξεως. Τὴν πρώτην ἀποψιν ἀκολουθεῖ ὁ Κλειτόμαχος (2ος π.Χ. αἰών), ὅστις ἔγραψε «**Περὶ τῶν κατὰ φιλοσοφίαν αἰρέσεων**». Τὴν αὐτὴν τάσιν ἀκολουθεῖ καὶ ὁ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Αὐγούστου ζήσας Ἀρειὸς Δί-

δμος. Τὴν κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν ἐξιστόρησιν τῆς δράσεως καὶ τῶν δοξασιῶν τῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν ἐχρησιμοποίησε πρῶτος ὁ Σωτῖων ὁ Ἀλεξανδρεὺς, ὁ ὁποῖος ἔγραψε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 3ου π.Χ. αἰῶνος συγγραφὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «**Διαδοχαὶ τῶν φιλοσόφων**».

Ἡ ἱστορία τῆς φιλοσοφίας ἐξιστορεῖ τὸ κατὰ διαδοχικὴν σειρὰν μαθητοῦ καὶ διδασκάλου, διεκρίνοντο δὲ δύο μεγάλα φιλοσοφικὰ σχολαί. Ἡ μία ἦτο ἡ Ἰωνικὴ, ἀρχίζουσα ἀπὸ τὸν Θαλῆν καὶ τερματιζομένη μετὰ τὸν Χρύσιππον, ἡ δὲ ἄλλη τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος (ἡ Ἰταλική), ἡ ὁποία ἀρχίζει ἀπὸ τὸν Πυθαγόραν καὶ τελειώνει μετὰ τὸν Ἐπίκουρον. Τὴν μέθοδον τῆς κατὰ διαδοχὴν ἐξιστορήσεως ἀκολουθοῦν καὶ ὁ Φιλόδημος (1ος αἰὼν π.Χ.) εἰς τὴν «**Σύνταξιν τῶν φιλοσόφων**», ἐξ ἧς διεσώθησαν ἀποσπάσματα ἀναφερόμενα εἰς τοὺς Ἀκαδημικοὺς καὶ Στωϊκοὺς, καὶ ὁ Διοκλῆς ἐκ Μαγνησίας, σύγχρονος τοῦ Αὐγούστου, εἰς τὴν «**Ἐπιδρομὴν τῶν φιλοσόφων**». Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐβιογράφει τοὺς φιλοσόφους ὁ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀδριανοῦ ζήσας Φαβρινός εἰς τὰ ἀπολεσθέντα συγγράμματά του «**Ἀπομνημονεύματα**» καὶ «**Παντοδαπὴ ἱστορία**».

Ἡ συγγραφικὴ αὕτη τεχνοτροπία ἐτυποποιήθη καὶ κατέληξε εἰς ἀπλὴν συγκόλλησιν διαφόρων σημειωμάτων. Τὸ μόνον σύγγραμμα, τὸ ὁποῖον διεσώθη μέχρις ἡμῶν ἐκ τῆς ἐν λόγῳ βιογραφικῆς σημειωματογραφίας, εἶναι ἡ ἐκ δέκα βιβλίων συγγραφή τοῦ κατὰ τὸν 3ον μ.Χ. αἰῶνα ζήσαντος Διογένηος τοῦ Λαερτίου ὑπὸ τὸν τίτλον «**Βίος καὶ γνῶμαι τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ εὐδοκίμησάντων καὶ τῶν ἐκάστη αἰρέσει ἀρεσκόντων ἐν ἐπιτόμῳ συναγωγῇ**». Τὸ ἐν λόγῳ σύγγραμμα, παρὰ τὴν ἀκρισίαν τοῦ συγγραφέως του, μᾶς παρέχει πολυτίμους πληροφορίας καὶ εἶναι ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἐκ τῶν πηγῶν σπουδὴν τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας. Εἰς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν πρέπει νὰ καταταχθῇ καὶ ὁ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 2ου π.Χ. αἰῶνος ζήσας περιπατητικὸς Σάτυρος, ὁ ὅστις εἶχε γράψῃ σύγγραμμα ὑπὸ τὸν τίτλον «**Βίος**». Ἀνακαλυφθεὶς ἐν Αἰγύπτῳ πάπυρος μᾶς ἔδωκεν ἀπόσπασμα ἀναφερόμενον εἰς τὸν βίον τοῦ Εὐριπίδου.

4ον. Φιλοσοφικαὶ ἀνθολογίαι καὶ ἀπανθίσματα. Ἑμμεσον πηγὴν τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας ἀποτελοῦν καὶ τὰ ἀπανθίσματα. Πολλὰς πληροφορίας καὶ εἰδήσεις μᾶς παρέχουν οἱ «**Δειπνοσοφισταί**» τοῦ Ἀθηναίου, ἔργον γραφέν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς 3ης μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος. Ἐπίσης ἀξίας προσοχῆς εἶναι καὶ ἡ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον γραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Αἰλιανοῦ «**Ποικίλη Ἱστορία**». Εἰς τὰς λατινιστὶ γεγραμμένας «**Ἀττικὰς νύκτας**» τοῦ Ἀύλου Γελλίου (150 μ.Χ.) εὐρίσκονται πολλὰ ἀξιόλογοι πληροφορίες. Ἐπίσης καὶ τὰ ἔργα τοῦ Κικέρωνος καὶ τοῦ Σενέκα, καθὼς καὶ τὸ «**Περὶ φύσεως τῶν ὄντων**» ποίημα τοῦ Ρωμαίου ποιητοῦ Λουκρητίου, ἀποτελοῦν πηγὰς διὰ τὴν σπουδὴν τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας,

διότι οἱ Λατῖνοι ἀντλοῦν τὰς φιλοσοφικὰς των δοξασίας ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ τοῦς Ἕλληνας. Οἱ «**Στρωματεῖς**» τοῦ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως (200 μ.Χ.) καὶ ἡ «**Προπαρασκευὴ εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως**» τοῦ Εὐσεβίου μᾶς παρέχουν πληθὺν πληροφοριῶν περὶ τῶν δοξασιῶν τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων. Μεγάλην ἀξίαν ἔχει προσέτι καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Νεμεσίου, γραφέν περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 5ου μ.Χ. αἰῶνος, ἔργον «**Περὶ φύσεως ἀνθρώπου**». Πλουσιώτατα εἰς ἀπανθίσματα τυγχάνουν καὶ τὸ «**Ἀνθολόγιον**», αἱ «**Ἐκλογαὶ φυσικαὶ καὶ ἠθικαὶ**» τοῦ Ἰωάννου τοῦ Στοβαίου (500 μ.Χ.). Εἰς τὰ λεξικά τῶν Ἑσυχίου καὶ Σουῖδα ἔχουν περιληφθῇ ἀποσπάσματα ἐκ τῶν φιλοσόφων καὶ εἰδήσεις περὶ αὐτῶν.

5ον. Ὑπομνηματισταί. Πολλὰς πληροφορίας καὶ ἀποσπάσματα μᾶς διέσωσαν οἱ σχολιάσαντες τὰ ἔργα τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους σχολιασταί, οἵτινες ἀνήκουν εἰς τὴν Νεοπλατωνικὴν σχολήν. Οὗτοι κατὰ τὸ πλεῖστον διεφύλαξαν πᾶν ὅ,τι περιεσώθη μέχρις ἡμῶν, προερχόμενον ἐκ τῆς φιλοσοφίας τῶν προσωκρατικῶν. Πολύτιμον ὑλικὸν μᾶς διεφύλαξεν εἰς τὰ ὑπομνήματά του, διὰ τῶν ὁποίων ἐξηγεῖ τὰ ἀριστοτελικά συγγράμματα, καὶ ἰδίᾳ τὰ «**Μετὰ τὰ φυσικά**», ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Ἀφροδισιεὺς (περὶ τὸ 200 μ.Χ.).

Ἐξ ἴσου πολύτιμα στοιχεῖα μᾶς παρέχει καὶ ὁ Σιμπλικίος εἰς τὰ ὑπομνήματα, ἅτινα ἔγραψεν εἰς τὰ «**Φυσικά**» καὶ εἰς τὰ «**Περὶ Οὐρανοῦ**» βιβλία τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἄξια προσοχῆς εἶναι καὶ τὰ σχόλια τοῦ Θεμιστίου, τοῦ Ἰωάννου τοῦ Φιλοπόνου (530 μ.Χ.), καθὼς καὶ τὰ εἰς τὰ πλατωνικά συγγράμματα σχόλια τοῦ Πρόκλου, τοῦ Ἀλβίνου καὶ τοῦ Ὀλυμπίδωρου. Ἐπὶ τῶν στοιχείων τὰ ὁποῖα παρέχουν οἱ ἐν λόγῳ συγγραφεῖς, καθὼς καὶ ἄλλοι πολλοί, στηριζόμενος ὁ προμνημονευθεὶς Γερμανὸς φιλόλογος Χέρμαν Ντίλς, συνέλεξε τὰ ἀποσπάσματα τῶν προσωκρατικῶν φιλοσόφων καὶ κατέταξε ταῦτα, διὰ τοῦ πολυτίμου τριτόμου συγγράμματός του «**Τὰ ἀποσπάσματα τῶν προσωκρατικῶν**», ἐκδοθέντος εἰς πρώτην ἐκδοσιν κατὰ τὸ 1903 καὶ εἰς πέμπτην ἐκδοσιν τῇ ἐπιμελείᾳ τοῦ μαθητοῦ του Βάλτερ Κράνς κατὰ τὸ 1934-1937.

6ον. Χρονικογράφοι. Ὁ παλαιότερος ἐκ τῶν χρονικογράφων, οἵτινες ἡσχολήθησαν μετὰ τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας, εἶναι ὁ Ἐρατοσθένης (275-195 π.Χ.), ὅστις ἔγραψεν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου συγγραφὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «**Χρονογραφία**». Ἐκ τούτου ἠντλησεν ὑλικὸν ὁ ἐξ Ἀθηνῶν καταγόμενος στωϊκὸς Ἀπολλόδωρος (180-109 π.Χ.), ὅστις ἔγραψε τὰ «**Χρονικά**» εἰς τριμέτρους ἰαμβικούς στίχους, διὰ τῶν ὁποίων παρείχοντο χρονολογίαι περὶ τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν, φθάνουσαι μέχρι τοῦ ἔτους 110 π.Χ. Εἰς αὐτὰ ἐμνημονεύετο, οὐχὶ τὸ ἔτος τῆς γεννήσεως τῶν διακριθέντων ἀνδρῶν εἰς τὰ γράμματα καὶ τὴν πολιτικὴν ζωὴν, ἀλλὰ τὸ ἔτος τῆς ἀκμῆς των, ὅπερ θεωρεῖται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὸ τεσσαρακοστόν.

Τὰ διασωθέντα ἐκ τῶν ἀπολεσθέντων ἔργων συγγράμματα καὶ ἀποσπάσματα ἔχουν περισυλλεγῇ, ὡς ἐλέγχθη ἀνωτέρω εἰς τὰς ἐξῆς συλλογὰς:

1ον. «Ἑλληνες Δοξογράφοι» Χ. Ντίλ, τόμ. 1.

2ον. «Ἀποσπάσματα Προσωκρατικῶν» Χ. Ντίλ, τόμ. 3.

3ον. «Ἀποσπάσματα Ἑλλήνων φιλοσόφων» Φ. Μούλλαχ, τόμοι 3. Ἡ συλλογὴ αὕτη εἶναι πεπαλαιωμένη διότι ἐξεδόθη τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1860.

4ον. «Ἀποσπάσματα τῶν παλαιότερων Στωϊκῶν» Χάνς φὸν Ἄρνιμ, τόμοι 4.

Ἡ μελέτη τῶν πηγῶν καὶ οἱ σκοποὶ τῆς

Ἀπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως ἤρχισεν ἡ μελέτη τῶν πηγῶν τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας. Οἱ ἀνθρωπισταὶ τῆς Ἀναγεννήσεως ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὴν ἀναβίωσιν τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας, καὶ παροτρυνόμενοι ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνας Πλατωνιστὰς μεταξὺ τῶν ὁποίων κορυφαίαν θέσιν κατέχει ὁ Πλήθων (1360-1452), προβαίνουν εἰς μεταφράσεις τῶν ἔργων τοῦ Πλάτωνος. Ὁ Μαρσίλιος Φικίνος μεταφράζει καὶ τὸν Πλωτῖνον, ἄλλοι δὲ λόγιοι συμπαθοῦντες πρὸς διάφορα ἄλλα ἑλληνικὰ φιλοσοφήματα, ἐπεκτείνουν τὴν μεταφραστικὴν ἐργασίαν καὶ εἰς ἄλλους συγγραφεῖς. Κατὰ τὸν 15ον καὶ 16ον αἰῶνα οἱ φιλοσοφοῦντες εὐρίσκονται χωρισμένοι εἰς ὁμάδας ἐκάστη τῶν ὁποίων ἀντλεῖ τὰς δοξασίας τῆς ἀπὸ τὰς παλαιὰς φιλοσοφικὰς σχολὰς. Ὁ Βέλγος Λίπς μελετᾷ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17ου αἰῶνος τὰ συγγράμματα τῶν Στωϊκῶν, ὁ Βεριγκάρντ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἀριστοτελικὴν φιλοσοφίαν, ὁ δὲ Γκασσέντι κατὰ τὸ 1649 ἐκδίδει ὑπόμνημα περὶ τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἐπικούρου. Ὁ εὐρύτατα διαδεδομένος σκεπτικισμὸς κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα ἐπανέρχεται εἰς τὴν μελέτην τῶν ἐπιχειρημάτων τῆς ἀρχαίας σκεπτικῆς φιλολογίας καὶ ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν ἀπαιτήσεων τῆς ἐποχῆς τοῦ ὁ Γάλλος φιλόλογος Ἑρρίκος Στέφανος ἐκδίδει μετὰ μεταφράσεως τὸ «Κατὰ τῶν δογματικῶν» σύγγραμμα τοῦ Σέξτου τοῦ Ἑμπεϊρικοῦ. Καὶ αὐτὸς ὁ Καρτέσιος ἔχει ὑποστῇ τὴν ἐπίδρασιν τῆς φιλοσοφίας τῶν Σκεπτικῶν, ἡ δὲ διατύπωσις ἐκ μέρους τοῦ τῆς «μεθοδικῆς ἀμφιβολίας» ὡς θεμελιώδους ἀρχῆς μαρτυρεῖ περὶ τῆς ἐπιρροῆς τὴν ὁποίαν ἤσκησαν ἐπὶ τοῦ πνεύματός του αἱ ἐν λόγῳ ἀντιλήψεις.

Εἶναι φανερόν κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων ὅτι ἡ μελέτη τῶν πηγῶν τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ἀνταπεκρίνεται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ δημιουργηθῇ ἡ φιλοσοφία ὡς ἐπιστημονικὴ μάθησις. Καὶ πράγματι ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος διὰ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Καρτεσίου καὶ τοῦ Βάκωνος ἐμφανίζεται ἡ φιλοσοφία ὡς συστηματικὴ μάθησις ἀνεξάρτητος ἀπὸ τὰς πολυαρίθμους σχολὰς εἰς τὰς ὁποίας ἐνεφανίζετο κατα-

τετμημένη κατὰ τοὺς προηγουμένους δύο αἰῶνας. Οἱ φιλόσοφοι συγκεντρώνουν τὴν προσοχὴν των εἰς τὴν συστηματικὴν φιλοσοφίαν καὶ ἡ μελέτη τῶν πηγῶν τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας μένει εἰς τὰς χεῖρας τῶν θεολόγων καὶ τῶν φιλολόγων.

Τοὺς θεολόγους ἐνδιέφερε κυρίως ἡ μελέτη τῆς ἀριστοτελικῆς φιλοσοφίας, ἐπειδὴ ὁ Ἀριστοτέλης ἦτο ὁ ὑπὸ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ἀναγνωριζόμενος φιλόσοφος. Οἱ φιλόλογοι κινούμενοι ἐκ θαυμασμοῦ πρὸς τὸ καλλιτεχνικὸν ὕφος τοῦ Πλάτωνος εἶχον στρέψει τὴν προσπάθειάν των εἰς τὴν σπουδὴν τῶν συγγραμμάτων του. Περὶ συστηματικῆς ἐργασίας διὰ τὴν συγκρότησιν τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας εἰς ἰδιαίτερον φιλοσοφικὸν κλάδον, ὁ δέκατος ὀγδοὺς αἰὼν, ὁ δεσποζόμενος ὑπὸ τῆς λογικοκρατίας τοῦ διαφωτισμοῦ, ἦτο ὅλως ἀνίκανος. Διὰ τοῦτο δὲν πρέπει κανεὶς νὰ ἐκπλήττεται διὰ τὴν παρατηρουμένην κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ἀδιαφορίαν γιὰ τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας. Ἡ ἀναφανείσα κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος ρωμαντικὴ κίνησις ὑπῆρξεν εὐνοϊκὴ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἱστορικῶν σπουδῶν. Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται διατὶ μόνον κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ἦτο δυνατόν νὰ ἐμφανισθῇ ἡ ἱστορία τῆς φιλοσοφίας ὡς ἀνεξάρτητος φιλοσοφικὸς κλάδος.

Τὴν ἀφετηρίαν διὰ μίαν τοιαύτην κίνησιν εἶχον παράσχει, ὅπως εἶπομεν ἀνωτέρω, αἱ θεολογικαὶ καὶ φιλολογικαὶ μελέται αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὰ ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ Πλάτωνος. Ὁ μέγας Γερμανὸς θεολόγος Σλαγιερμάχερ (1768-1834) ἀνεδείχθη εἰς τῶν ἐπιφανεστέρων μελετητῶν τοῦ Πλάτωνος, μεταφράσας ἅπαντα τὰ πλατωνικὰ συγγράμματα μὲ ἀριστοτεχνικὴν δεξιότητα εἰς τὴν γερμανικὴν. Συγχρόνως ἡ κλασσικὴ φιλολογία ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ρωμαντικῆς κινήσεως ἠρῦνθη εἰς ἐπιστήμην, ἥτις ἔχει τὴν ἀποστολὴν νὰ μελετήσῃ ἀπάσας ἐν τῷ συνόλῳ των τὰς πνευματικὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἀρχαιότητος. Εἰς τὰ ἀντικείμενα τῶν σπουδῶν τῆς κλασσικῆς φιλολογίας συμπεριελήφθη συνεπῶς καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ μελέτη τῆς ἱστορικῆς ἀναπτύξεως τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας. Τὴν πρώτην ἀρχὴν τῆς ἐρεῦνης εἰς τὸ πεδῖον τοῦτο ἀπετέλεσαν αἱ περὶ τοῦ Πλάτωνος ἐρευνᾶς τοῦ Σλαγιερμάχερ. Πρὸς συμπλήρωσιν των ἐπεξετάθη ἡ φιλολογικὴ ἐρευνα εἰς τὰ ἀριστοτελικά ἔργα καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐξεδόθησαν «Τὰ Ἀπαντα τοῦ Ἀριστοτέλους» εἰς μνημειώδη ἐκδοσὶν δι' ἐξόδων τῆς ἐν Βερολίνῳ Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν. Ἡ ἐκδοσις αὕτη ἀρξαμένη ἀπὸ τοῦ 1831 ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Ἑμ. Μπέκκερ ἐπερατώθη κατὰ τὸ 1870, ἐκδοθέντων πέντε τόμων μεγάλου σχήματος. Ἡ πρώτη συνθετικὴ ἐκθεσις τῆς ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας εἶναι ἡ γενομένη ὑπὸ τοῦ Τσέλλερ «Φιλοσοφία τῶν Ἑλλήνων» ἀρχικῶς ἐκδοθεῖσα εἰς τρεῖς τόμους 1844-1853.

Ἡ ἀλλαγὴ τῶν ἀπόψεων διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας

Ἀρχικῶς ὡς πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν τῶν φιλοσοφικῶν ἰδεῶν εἶχεν ἰσχύσει ἡ ἀντίληψις τοῦ Ἑγέλου, ὅτι ἡ κίνησις των προχωρεῖ ἀκολουθοῦσα τὴν προκαθορισμένην ὑπὸ τῆς διαλεκτικῆς τριαδικῆς πορείαν τῆς θέσεως, ἀντιθέσεως καὶ συνθέσεως. Ὑπὸ τὸ πρῶτον τοῦτο διεμόρφωσε τὴν ἱστορικὴν ἐκθεσιν περὶ τῆς πορείας τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ὁ Ἑδ. Τσέλλερ. Ἡ διαπίστωσις ὅμως τῶν γεγονότων ὑπὸ τῆς φιλολογικῆς ἐρεῦνης ἐδείξεν ὅτι ἡ κίνησις τῆς φιλοσοφικῆς σκέψεως δὲν εἶναι τόσο σχηματικὴ. Κινεῖται καὶ αὕτη ἀκολουθοῦσα τὸν ρυθμὸν τῆς γενικῆς ἱστορικῆς πορείας, παρουσιάζει ἀπρόοπτα καὶ ἀκολουθεῖ δρόμον ὁ ὁποῖος δὲν δύναται νὰ καθορισθῇ ἐκ τῶν προτέρων. Κατόπιν τῶν διαπιστώσεων τούτων ἐθεωρήθη ἡ ἀποψις τοῦ Ἑγέλου ὡς ἀνεπαρκής.

Ἐκτὸς τούτου ἐνεφανίσθησαν μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καὶ γενικώτεραι φιλοσοφικαὶ ἀντιλήψεις, αἵτινες ἐπέβαλον νὰ ἀναζητηθοῦν νέαι ἀπόψεις. Κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος ἀνεπτύχθησαν δύο νέαι φιλοσοφικαὶ μαθήσεις, ἡ Κοινωνιολογία καὶ ἡ Λαοψυχολογία, αἵτινες ἀντικρύζουν τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας ὑπὸ νέαν προοπτικὴν. Ἰσχυρίζονται ὅτι καὶ αἱ φιλοσοφικαὶ ἰδέαι ἐφ' ὅσον ἀποτελοῦν ἀντικατοπτρισμὸν τῆς νοοτροπίας ὠρισμένων κοινωνικῶν καὶ λαϊκῶν συνόλων, πρέπει νὰ ἐμφανίζονται κίνησιν προσδιοριζομένην ὑπὸ τῆς ἰδιουτυπίας τῶν ὁμάδων εἰς τοὺς κόλπους τῶν ὁποίων ἀναπτύσσονται. Ἐνῷ λοιπὸν κατὰ τοὺς Ἑγελιανούς ἡ φιλοσοφία πρέπει νὰ ἐξιστορηθῇ ὡς ἐνιαία κίνησις ἀπὸ τὸν Θαλῆν ἕως σήμερον, οἱ κοινωνιολογοῦντες ἱστορικοὶ ἀρνοῦνται νὰ δεχθοῦν τὴν ἐν λόγῳ ἐνότητα. Ἀποσυνθέτουν τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας εἰς ἰδιαιτέρας ἐνότητες. Τὴν τοιαύτην ἀντίληψιν ἤγαγεν εἰς τὰς ἐσχάτας ἀκολουθίας τῆς ὁ Γερμανὸς ἱστορικοφιλόσοφος Σπέγγλερ εἰς τὸ βιβλίον του «Ἡ καταστροφὴ τῆς Ἑσπερίας», ἐκδοθὲν κατὰ τὸ 1918. Ἐν αὐτῷ ὑποστηρίζει ὅτι ἕκαστος πολιτισμὸς ἔχει ἰδίαν ψυχὴν, ἀντικατοπτρισμὸς τῆς ὁποίας εἶναι καὶ ἡ φιλοσοφία. Συμφώνως πρὸς τὴν τοιαύτην δοξασίαν καὶ ἡ ἑλληνικὴ φιλοσοφία παρουσιάζει ἰδιαιτέραν φυσιογνωμιστικὴν ἐνότητα, διακρινόμενη δι' ἰδιαιτέρων χαρακτηριστικῶν. Ἀλλὰ καὶ αἱ δοξασίαι αὗται τοῦ Σπέγγλερ ἠλέγχθησαν ὡς ὑποθετικαὶ καὶ ἀνακριβεῖς. Τὰ ἀποδεικτικὰ ἐπιχειρήματά του ἠλέγχθησαν κατὰ τὸ πλεῖστον ἡμαρτημένα, τὸ δὲ βιβλίον του ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν παροδικὴν εἰς τοὺς ἡμιμορφωμένους ἑρασιτέχνους τοὺς ἐπηρεαζομένους ἀπὸ κτυπητοὺς τίτλους. Ἡ κοινωνιολογικὴ ἐρμηνεία τυγχάνει ὅμως ἀνεπαρκῆς, διότι ἀφορμᾶται διὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἰδεῶν ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀντικειμενικῶς νοουμένου περιβάλλοντος. Λησμονεῖ ὅτι εἰς τὴν δημιουρ-

γίαν τοῦ περιβάλλοντος συντελοῦν ἐνεργητικῶς καὶ αἱ πνευματικαὶ ἰδέαι, καὶ ὅτι περιβάλλον ὡς ἀμετάθετος ἀντικειμενικὴ πραγματικότης δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ.

Εἰδικώτερον ὡς πρὸς τὰς ἐρεῦνας τὰς ἀναφερομένας εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ἤσκησαν ἐπίδρασιν καὶ αἱ κρατοῦσαι ἐκάστοτε εἰς τὴν περιοχὴν τῆς συστηματικῆς φιλοσοφίας ἰδέαι. Κατὰ τὰ ἀρχὰς τοῦ εικοστοῦ αἰῶνος ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς νεοκαντιανῆς φιλοσοφίας ἠρυνάτο ἡ ἑλληνικὴ φιλοσοφία ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς συμβολῆς τῆς διὰ τὴν δημιουργίαν τῆς ἐπιστήμης. Ὑπὸ τὴν προοπτικὴν ταύτην ἐξήτασε τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν ἡ σχολὴ τοῦ κριτικοῦ ἰδεαλισμοῦ, ἥτις ἐρμηνεύει τὸν Πλάτωνα ὡς πρόδρομον τοῦ Καντίου (βλέπε βιβλίον Νάτορπ «Ἡ περὶ ἰδεῶν φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος» εἰς τὴν ἑλληνικὴν, μετάφρασις τοῦ Μ. Τσαμαδοῦ). Ἡ ἐπικράτησις ἀφ' ἐτέρου τῶν ἀνορθολογιστικῶν τάσεων εἰς τὴν σύγχρονον εὐρωπαϊκὴν φιλοσοφίαν ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ ἐξαρθῇ τὸ μυθικὸν στοιχεῖον τὸ ἐνυπάρχον εἰς τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφικὴν διανόησιν.

Τὴν πρώτην ὥθησιν εἰς τὰς πρὸς μίαν τοιαύτην κατεύθυνσιν μελέτας εἶχε δώσει ὁ Νίτσε (1844-1900), ὁστις ἐπέστησε τὴν προσοχὴν μας ἐπὶ τῶν ἀξιοθαιμμάτων πράγματι στοχαστῶν τῆς προσωκρατικῆς περιόδου, ὁποῖοι εἶναι ὁ Ἡράκλειτος καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς. Ὑπὸ τῶν παρορμήσεων τοῦ Νίτσε ἐμπνεόμενος ὁ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος μας συγκεντρωθεὶς γύρω ἀπὸ τὸν Γερμανὸν ποιητὴν Γκεόργκε κύκλος θεωρεῖ ὡς πρωταρχικὸν θέμα τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν μυθικῶν στοιχείων τῆς ἑλληνικῆς διανοήσεως. Ἐνῷ διὰ τοὺς νεοκαντιανούς ἡ σπουδαιότης τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ἐγκεῖται εἰς τὸν λόγον, διὰ τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Γκεόργκε τὸ πᾶν εἶναι ὁ μῦθος. Ὡς τρίτη καὶ ἀξιολογωτάτη κατεύθυνσις ἐμφανίζεται ἡ ὑπὸ τὸ πρῶτον τῆς ἰδέας τῆς παιδείας ἐξέτασις τῆς ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας. Τῆς ἐν λόγῳ κινήσεως ἀρχηγέτης τυγχάνει ὁ ἰδρυτὴς τοῦ τρίτου ἀνθρωπισμοῦ Γερμανὸς φιλόλογος Βέρνερ Γαϊγκερ. Ἀφορμώμενος ἀπὸ τὸ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἀναπτυσσόμενον ἰδεῶδες τῆς παιδείας, παρακολουθεῖ καὶ ἐρμηνεύει τὴν ὅλην ἐξέλιξιν τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας θεωρῶν ταύτην ὡς διαδικασίαν διὰ τῆς ὁποίας ἐκφράζεται ἡ ἰδιάζουσα μόνον εἰς τὴν πνευματικὴν κοινότητα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἰδέα τῆς παιδείας.

Ἐκ παραλλήλου ἡ μορφή ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἐνεφανίσθη κατὰ τὸν εικοστὸν αἰῶνα ἡ συστηματικὴ φιλοσοφία διὰ τῆς φαινομενολογίας καὶ τοῦ ὑπαρξισμοῦ ἔφευγεν εἰς τὴν ἐπικαιρότητα θέματα, ἅτινα εἶχον ἀναπτυχθῇ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων καὶ κατέδειξεν ὅτι ἡ ἱστορικὴ ἀναδρομὴ εἰς τὰς ἀρχαίας πηγὰς τυγχάνει ἐποικοδομητικὴ διὰ τὴν διασαφήνισιν τῶν προβλημάτων τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦν τὴν σύγχρονον σκέψιν. Ὁ Χοῦσσερλ ἐτόνισε πολλάκις ὅτι ἡ φαινομενολογία ὡς γενικὴ φιλοσοφικὴ μάθησις πρέπει νὰ νοηθῇ ὡς κάτι τὸ ἀντίστοιχον

μέ την Διαλεκτικήν του Πλάτωνος, ὁ δὲ Χάιντεγгер εἰς τὰς ὄντολογικάς του διερευνήσεις ὡς κεντρικὸν ἐρώτημα ἐπαναθέτει τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους διατυπωθεῖσαν ἀπορίαν «τὶ τὸ ὄν;». Ὁ Νικολαΐ Χάρτμαν πειράται νὰ οἰκοδομήσῃ καθολικὸν μεταφυσικὸν σύστημα ἀνάλογον μέ την ἀριστοτελικὴν πρώτην φιλοσοφίαν. Καὶ ἀπὸ μεθοδολογικῆς ἀπόψεως ὀπισθοχωρεῖ ἢ σύγχρονος συστηματικὴ φιλοσοφία εἰς μορφὰς ἐρεῦνης, αἵτινες προσεγγίζουν μέ τὰς ὑπὸ τῶν φιλοσόφων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος χρησιμοποιοθεῖσας. Ἡ μέθοδος τῆς φαινομενολογικῆς ἀναγωγῆς τοῦ Χοῦσσερλ βαδίζει ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος συνιστωμένην «θέαν τῶν ἰδεῶν». Ὁ Νικολαΐ Χάρτμαν διακηρύττει ὅτι ἡ ἀποδοτικώτερα μεθοδική πορεία τυγχάνει ἡ ἀπορητικὴ ἐπεξεργασία τῶν φιλοσοφικῶν προβλημάτων κατὰ τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὁποῖον δυνάμεθα νὰ τὴν παρακολουθήσωμεν ἐφαρμοζομένην εἰς τὰ ἀριστοτελικά συγγράμματα. Ἡ μεταξὺ συστηματικῆς καὶ ἱστορικῆς θεωρήσεως ἀπόστασις εἰς τοὺς φιλοσόφους τούτους σμικρύνεται τόσον πολὺ ὥστε σχεδὸν καθίσταται ἀνεπαίσθητος.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς περιοχὰς ὠρισμένων ἐπιστημῶν σημειοῦται σήμερον ἀναδρομὴ εἰς τὴν ἀρχαίαν φιλοσοφίαν. Ἡ ἀνάγκη διὰ τὴν διασαφήνισιν τῶν θεμελιῶν ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται ἡ σύγχρονος μαθηματικὴ ἐπιστήμη ἠνάγκασε τοὺς ἐρευνητὰς νὰ ὀπισθοδρομήσουν εἰς τὰς ἐποχὰς τῆς πρώτης θεμελιώσεως καὶ νὰ ἀναζητήσουν διὰ τῆς ἱστορικῆς ἐρεῦνης τὸ ἀρχικὸν νόημα τῶν πρώτων μαθηματικῶν ἐννοιῶν. Ἐκ τῆς τοιαύτης ἀναδρομῆς ἐδόθη ἡ ἀφορμὴ νὰ μελετηθῇ ἡ **ἀριθμολογικὴ θεωρία τοῦ Πλάτωνος** καὶ νὰ δειχθῇ ὅτι δέν ἐπρόκειτο περὶ μυστηριαζουσῶν πυθαγορικῶν ἀντιλήψεων, ἀλλὰ περὶ ἐπιστημονικῆς συλλήψεως σχέσιν ἐχούσης πρὸς προβλήματα συζητούμενα σήμερον ὑπὸ τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης.

Αἱ ἀνωτέρω σκιαγραφηθεῖσαι τάσεις ἐγένοντο ἀφορμὴ νὰ δημιουργηθῇ ἀστάθειά τις ὡς πρὸς τὴν ἀποψιν ἀπὸ τῆς ὁποίας ἰστάμενοι εἶναι ὀρθὸν νὰ ἀσχοληθῶμεν μέ την ἱστορίαν τῆς ἐλληνικῆς φιλοσοφίας. Δέν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκλάβωμεν τὴν ἱστορικὴν τῆς ἀνάπτυξιν ἀκολουθοῦντες τοὺς Ἑγελιανούς, ὡς κίνησιν ρυθμιζομένην ἀπὸ τὸ τριαδικὸν σχῆμα, ἀλλὰ πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τοὺς συγκεκριμένους ἱστορικοὺς παράγοντας. Ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου δέν δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ ἱστορία τῆς φιλοσοφίας ὡς μία ἐπέκτασις τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης, ἥτις περιορίζεται νὰ ἐξακριβώνῃ ὠρισμένα πραγματικά δεδομένα διὰ τῆς κριτικῆς διερευνήσεως τῶν πηγῶν. Συνεπῶς εὕρισκόμεθα ἐναντι δύο ἀντιτιθεμένων τάσεων αἵτινες εἶναι ἡ **λογικοκρατία** καὶ ὁ **ιστορισμός**. Εὐλογον εἶναι νὰ σκεφθῶμεν ὅτι ἡ ἀντινομία εἶναι δυνατόν νὰ ὑπερπηδηθῇ διὰ συμβιβασμοῦ.

Ἐνα τοιοῦτον συμβιβασμὸν ὑπέδειξε πρὸ ἐτῶν εἰς

τῶν καλυτέρων μελετητῶν τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας, ὁ Γερμανὸς νεοκαντιανὸς φιλόσοφος Βίντελμπαντ. Κατ' αὐτὸν πρέπει νὰ ἀντικρύσωμεν τὰ προβλήματα τῆς λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τρεῖς παράγοντας: Ὁ πρῶτος ἐκ τούτων εἶναι ὁ πραγματικός. Τὴν ἀνθρωπίνην σκέψιν, λέγει ὁ Βίντελμπαντ, τὴν ἀπασχολοῦν πάντοτε ὠρισμένα προβλήματα, ἅτινα ἔχουν πραγματικὸν περιεχόμενον ὅπερ ἀπαντᾶται εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς τῆς ἱστορικῆς ἐξελιξεως. Ὑπάρχει μία «λογικὴ τῶν πραγμάτων» τὴν ὁποίαν δέν δυνάμεθα νὰ παραγνωρίσωμεν. Ὁ δεύτερος παράγων εἶναι ὁ ἱστορικοπολιτιστικός. Ἡ φιλοσοφία δηλαδὴ θέτει τὰ προβλήματά της καὶ ἐξευρίσκει τὰ μέσα διὰ τὴν λύσιν των ἀκολουθοῦσα τὴν νοοτροπίαν καὶ τὰς ἀπαιτήσεις ὠρισμένης ἐποχῆς. Ἡ ἀπόλυτος ἀλήθεια ἀναγκάζεται νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὸ ἱστορικοπολιτιστικὸν πνεῦμα τῆς ἐποχῆς καὶ νὰ ἐμφανισθῇ ὡς «σχετικὴ ἀλήθεια», ὅπως εἶπε κάποτε αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Ἑγελος. Ὁ τρίτος παράγων εἶναι ὁ ἀτομικός. Ὁ ἱστορικός τῆς φιλοσοφίας δέν πρέπει νὰ λησμονῇ ὅτι ἕκαστος φιλόσοφος ἀποτελεῖ ἰδίαν προσωπικότητα, ἥτις ἐπιδρᾷ ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν προβλημάτων ἅτινα ἐκλέγονται πρὸς μελέτην, ἀφ' ἐτέρου δὲ καὶ ἐπὶ τῶν λύσεων αἵτινες δίδονται εἰς αὐτά.

Συνεπῶς ἡ ἀποστολὴ τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας εἶναι:

1ον. Νὰ καθορίσῃ τί προκύπτει ἐκ τῶν πηγῶν ὡς πρὸς τὰ περιστατικά τῆς ζωῆς ἐκάστου φιλοσόφου ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴν του ἐξέλιξιν καὶ τὰς δοξασίας του.

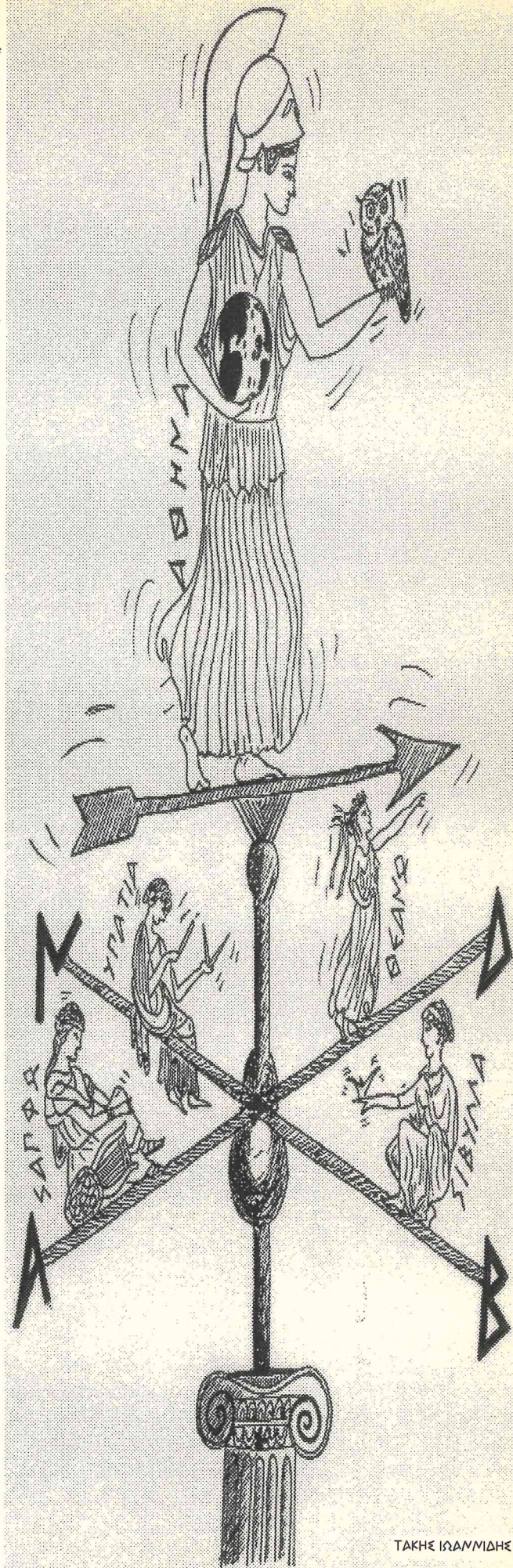
2ον. Νὰ ἀναπαραστήσῃ τὴν γενικὴν διαδικασίαν κατὰ τρόπον ὥστε νὰ διασαφηνισθῇ δι' ἕκαστον φιλόσοφον ἡ ἐξάρτησις τῶν δοξασιῶν ἀπὸ τὰς δοξασίας τῶν προκατόχων του, ἀπὸ τὰς γενικὰς ιδέας τῆς ἐποχῆς του, καὶ ἀπὸ τὴν ἰδικήν του ψυχολογίαν.

3ον. Ἀπὸ τῆς θεωρήσεως τοῦ συνόλου νὰ κρίνῃ ποίαν ἀξίαν ἔχουν αἱ κατὰ τὸν ἄνω τρόπον καθορισθεῖσαι δοξασίαι τοῦ φιλοσόφου ἐν σχέσει μέ τὰ διαπιστούμενα ὑπὸ τῆς ἱστορίας ἐγκυρα πορίσματα τῆς γενικῆς ἐννοουμένης φιλοσοφικῆς ἐργασίας. Συμφώνως πρὸς τὰς δύο πρώτας ἀπαιτήσεις, λέγει ὁ Βίντελμπαντ, τὸ ἔργον τοῦ ἱστορικοῦ τῆς φιλοσοφίας εἶναι φιλολογικοῖστορικόν. Συμφώνως πρὸς τὴν τρίτην εἶναι κριτικὸν φιλοσοφικόν.

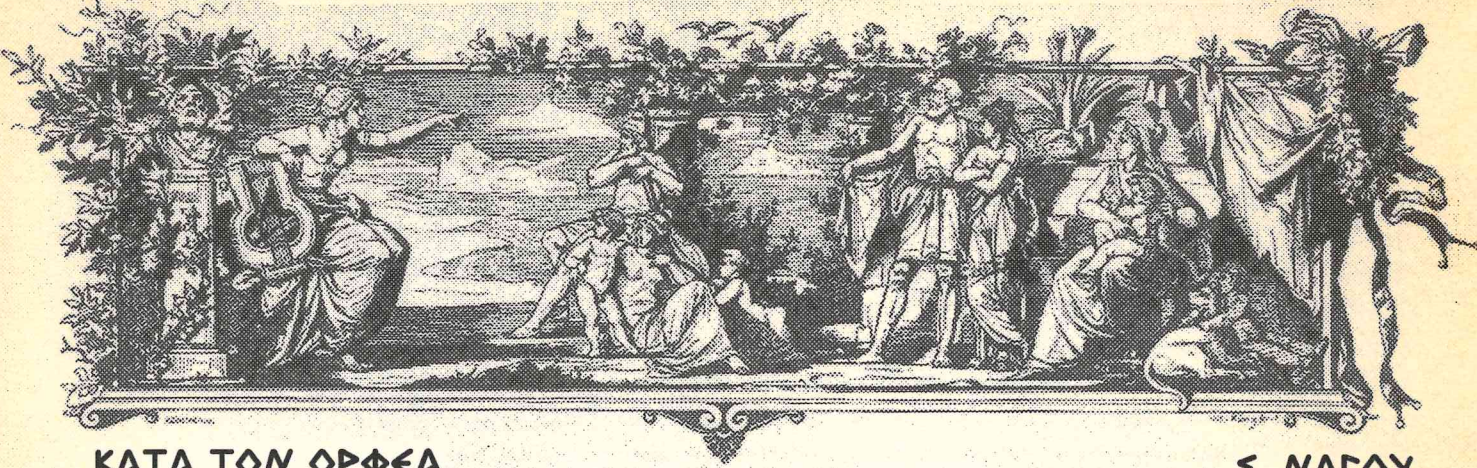
Ἡ ἀνωτέρω προταθεῖσα ἀποψὶς ἐπεβλήθη ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς νεοκαντιανῆς φιλοσοφίας καὶ ἐθεωρήθη ὡς κανονικὴ. Τὰ προβλήματα τῆς ἱστορίας τῆς φιλοσοφίας ἠντικρύζοντο μέ τὴν συνδυαστικὴν αὐτὴν μέθοδον, ἥτις προσεπάθει νὰ χρησιμοποιήσῃ καὶ τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον τοῦ Ἑγέλου, συγχρόνως δὲ νὰ συμμορφωθῇ μέ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ψυχολογίας τῆς κοινωνιολογίας καὶ τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης. Ἐσχάτως ὅμως κατόπιν τῆς διαδόσεως τῆς φαινομενολογικῆς φιλοσοφίας κατέστησαν φανεραὶ αἱ ἐλλείψεις τῆς ἐν λόγῳ μεθόδου. Κα-

τέστη φανερόν ὅτι ἡ περὶ τῶν ἀπαιτήσεων τῶν τιθεμένων ὑπὸ τῆς ἱστορίας ἀντίληψις ἦτο ὅλως ἀνεπαρκής. **Διότι ἱστορία δέν εἶναι μόνον τὰ πραγματικὰ γεγονότα.** Κάτω ἀπ' αὐτὰ ὑπάρχει βαθύτερος πυρὴν, μία βαθυτέρα ἱστορικὴ οὐσία. Ἡ ἱστορικότης δέν εἶναι διὰ τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὸ ἐπιπρόσθετον, ἀλλὰ ἀποτελεῖ ὄντολογικὸν δι' αὐτὸν χαρακτηριστικόν. Ὅταν λέγωμεν ἱστορικὴν διείσδυσιν δέν νοοῦμεν διαπίστωσιν ἱστορικῶν γεγονότων, ἀλλὰ πραγματικὴν διείσδυσιν εἰς τὴν ὄντολογικὴν οὐσίαν τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος.

Ὅταν κάμνωμεν ἱστορικὴν ἀναδρομὴν δέν παραπλανόμεθα εἰς μίαν μακρινὴν περιοχὴν, ἥτις δέν ἔχει σημασίαν διὰ τὴν σύγχρονον πραγματικότητα, ἀλλὰ διεισδύομεν εἰς αὐτὰς τὰς ρίζας τῆς πραγματικότητος. Μόνον μία τοιαύτη ἀναδρομὴ μᾶς κάμνει φανερόν τὸ ἔδαφος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἰστάμεθα. Ἡ κατὰ τὸν τρόπον αὐτὸν νοουμένη ἱστορικότης συνετέλεσεν ὥστε νὰ ἐπέλθῃ ἡ σημειωθεῖσα ἀνωτέρω συμπληρόσις ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ τῆς ἱστορικῆς καὶ συστηματικῆς ἐρεῦνης. Ἀνεγνωρίσθη ὅτι τὸ γνησίως φιλοσοφεῖν δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἀναδρομὴ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐλληνικὴν φιλοσοφίαν, ἐφ' ὅσον ἐκεῖ εὕρισκονται τὰ πρῶτα θεμέλια τῆς ἱστορικῆς υπάρξεως τοῦ πολιτισμένου πνευματικοῦ κόσμου. Ὁ Κάντιος, ὅστις ἐζησεν εἰς ἓνα αἰῶνα ὅστις ἐστερεῖτο τῆς ἱκανότητος νὰ αἰσθανθῇ τί εἶναι ἱστορία, ἐξεφράσθη περιφρονητικῶς ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας. Διέκρινε τοὺς φιλοσοφοῦντας εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἔχουν ὡς μόνην φιλοσοφίαν των «τὴν ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας» καὶ εἰς ἐκείνους «οἵτινες ἀντλοῦν ἀπ' αὐτὰς τὰς ἰδίας τὰς πηγὰς τοῦ λόγου». Ἡ κρίσις αὕτη τοῦ Καντίου ἦτο δικαιολογημένη, διότι εἰς τὴν ἐποχὴν του ἡ ἱστορία τῆς φιλοσοφίας ἦτο ἀπλὴ συγκόλλησις εἰδήσεων. Σήμερον τὰ πράγματα ἔχουν ἀλλάξει. Κατενόηθη ὅτι ἡ ἱστορικότης εἶναι κατὰ τὸ ὁποῖον ζῇ ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ὁποῖον καθορίζει τὴν ἐν γένει εἰς τὴν ζωὴν στάσιν του. Ὅσον βαθύτερα καὶ εἰλικρινεστέρα εἶναι ἡ αἴσθησις τῆς ἱστορικότητος, τόσον μεγαλυτέρα εἶναι ἡ πληρότης τῆς προσωπικότητος. Αἱ συστηματικαὶ φιλοσοφικαὶ ἐρευναι ἐδείξαν ὅτι ἡ ἐλληνικὴ φιλοσοφία δέν εἶναι μία ἰδιαιτέρα παραλλαγή τῆς φιλοσοφικῆς σκέψεως, ἀλλ' εἶναι «ἡ κατ' ἐξοχὴν φιλοσοφία». Μύησις εἰς τὴν φιλοσοφίαν δέν δύναται νὰ ὑπάρξῃ, ἂν δέν βασισθῇ εἰς τὴν γνωριμίαν μέ τὰ φιλοσοφικά προβλήματα ὅπως τὰ ἔθεσαν οἱ Ἕλληνες. Μύησις δὲ εἰς τὴν φιλοσοφίαν κατὰ τὴν ἐλληνικὴν ἀποψιν δέν σημαίνει ἀλαζονικὴν ὑπερηφάνειαν διὰ τὴν κατοχὴν πλήθους γνώσεων. **Φιλοσοφία εἶναι συγχρόνως διὰ τοὺς Ἕλληνας καὶ παιδεία, ἐξύψωσις τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ ἀληθινόν του ἀξίωμα.**

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΟΡΦΕΑ

Σ. ΝΑΓΟΥ

Μία από τις λαμπρότερες ημέρες του έτους, τις οποίες πρέπει να εορτάζει η ανθρωπότητα είναι εκείνη της Έαρινης ισημερίας. Κατά την ημέρα αυτή, μύστες των παρελθουσών γενεών, μύστες των Θείων λειτουργιών της Φύσεως ετέλουν επίσημες εορτές, αναφερόμενες στην οργανική και πνευματική τους λειτουργία. Στις ελληνικές μάλιστα χώρες, στίς Ισημερίες και τις Τροπές του Ήλιου απέδιδαν σπουδαία σημασία.

Ομιλών και εγώ σήμερα πράττω τοῦτο, όχι διότι προτίθεμαι να εξισώσω το πνεῦμα μου προς τα μεγάλα του παρελθόντος πνεύματα. Πάντοτε πίστευσα ότι το δικό μου πνεῦμα παραβαλλόμενο προς το πνεῦμα των αρχαίων μυστῶν, παρουσιάζει την ὄψη την οποία δύναται να παρέχει χαμόκλαδο παραβαλλόμενο προς ὑψηλούς και μεγαλοπρεπείς Πλατάνους. Τους μεγαλοπρεπείς αυτούς Πλατάνους, ὑπὸ την ευεργετική σκιά των οποίων ἐγαλουχήθησαν και ἐφωτίσθησαν ὅλες οἱ πρὸς τὸ φῶς τοῦ Ήλιου ἀτενίσασες ψυχές, θέλω διὰ τῆς ὁμιλίας μου αὐτῆς νὰ ὑμνήσω.

Τὰ Θεία αὐτὰ πνεύματα τοῦ παρελθόντος ἔχουν ἀνάγκη τοῦ ὕμνου αὐτοῦ διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο δύνανται νὰ ἀναζήσουν στίς ἀντιλήψεις των νέων ἐρμηνευτῶν τῆς Φύσεως καὶ νὰ χρησιμεύσουν σὲ αὐτοὺς ὡς Ἱεροφάντες τῶν ἀποκαλύψεων τῶν Θείων μυστικῶν τῆς, τὰ ὁποῖα ἡ Φύση φιλόστοργα κρατεῖ στὰ βάθη τῶν ἐνεργειῶν τῆς, ὅπως μὴ τὰ προσβάλλουν ἀνθρώπινα βλέμματα βέβηλα καὶ ἐδισμένα νὰ βλέπουν σὲ διαφθορά. Ἐὰν τὸ πνεῦμα μας τὸ ἀποτελούμενο ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα ἀποκαλοῦμε διάνοια, μὲ ἐπιμονὴ ζητοῦσε νὰ ἐρευνήσῃ τὸ μυστήριον τῆς συνθέσεώς του καὶ τὴν βάση ἀπὸ τὴν ὁποία ἐξορμᾶται σὲ ἐνέργειες, τὴν ψυχὴ του δηλαδή, πολλὰ θὰ μπορούσε νὰ πληροφορηθῇ ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς. Ἰδοὺ τί μὲ χωρίζει ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς σκεπτομένους μόνον μὲ τις δυνάμεις τῆς σημερινῆς τους διανοίας καὶ ἰδοὺ τί εἶναι ἐκεῖνο ποὺ φέρει τὸν νοῦ μου πρὸς ἐπισκόπηση τοῦ ἔργου τῶν παρελθουσῶν μεγάλων ψυχῶν. Ὁ Πυθαγόρας καὶ οἱ Ἱεροφάντες τῆς Ἐλευσίνης εἶχαν μία κρυμμένη ἔννοια περὶ τῆς σημασίας τῶν ἡμερῶν αὐτῶν καὶ τὴν μετέδιδαν μόνον πρὸς ὅσες ψυχές ἐβλεπαν ὅτι ἀγαποῦσαν τὸ φῶς τοῦ Ήλιου καὶ ἀπέδιδαν πρὸς τὸ φῶς τοῦτο τὴν ἱερώτερη σημασία.

Ἦδη τὸ πνεῦμα μου μὲ μεταφέρει ἀπομακρύνοντάς με ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη πρὸς ἄλλη δόξα, τῆς ὁποίας Θεῖες ἔννοιες θέλω νὰ ὑμνήσω σήμερα. Μὲ μεταφέρει πρὸς τὸν Θεῖον Ὀρφέα, πρὸς τὸν τιμημένο τοῦτο ἱεροφάντη τῆς Φύσεως, ἀπὸ τὸ πνεῦμα καὶ τις ιδέες τοῦ ὁποίου θὰ ἀντλήσω, γιὰ νὰ σὰς εἶπω περὶ τῆς Έαρινης ισημερίας.

Ο Θεῖος Ὀρφεὺς ὁ ἱερὸς σύζυγος τῆς Εὐρυδίκης καὶ ὁ κληροδοτήσας Θεῖες ἀλήθειες πρὸς ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἐμύησε στίς ιδέες του ἀποκαλοῦσε τὴν Έαρινὴ Ἰσημερίαν Θεῖαν Νύμφην, κατερχομένη ἐξ Οὐρανοῦ ἀνὰ ἔτος γιὰ νὰ ἐξαγνίσῃ τις ψυχές τοῦ Ἄδου. Ἄνευ τῆς Νύμφης αὐτῆς, ἄνευ τῆς ἐξ Οὐρανοῦ καταβάσεώς της, οἱ ψυχές τοῦ Ἄδου θὰ χάνονταν στὸ μέγα του ἔρεβος καὶ συνειδητὴ καὶ χαρὰ στὴν Γῆ δὲν θὰ γεννιόταν. Ἄνευ τοῦ φωτὸς τῆς Οὐρανίας αὐτῆς Νύμφης, οὐδὲ ἄρωμα οὐδὲ ζωὴ θὰ ἐξελίσσετο ἐπὶ τῆς Γῆς, οὐδὲ ιδέα τῆς ἁρμονίας θὰ ὑπῆρχε. Ἄν καὶ ἓνα μόνον ἔτος δὲν κατερχόταν στὴν Γῆ, ἡ θλίψη τῶν ψυχῶν τῆς θὰ γενικευόταν καὶ οἱ ἁρμονίες τῶν διανοῶν πρὸς τις ψυχές θὰ διεσαλευόταν. Ἐὰν ἡ Θεῖα Οὐρανία Νύμφη ἐγκατέλειπε τὸ ἔργο τῆς μεταδόσεως τῆς ἀγάπης τῆς πρὸς τὴν Γῆ, μῖσος γενικὸ θὰ περιέβαλλε ὅλες τις ἀνθρώπινες ψυχές καὶ κανένα αἶσθημα ἁρμονίας πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀπὸ καμμία θὰ ἐκδηλωνόταν.

Ὅταν κατέρχεται καὶ μᾶς περιβάλλῃ, ἡ ψυχὴ μας μεταβάλλεται σὲ φῶς, τὸ φῶς τοῦτο ἐκδηλώνει τὴν χαρὰ. Χαρὰ εἶναι ὁ ἔρως, ἔρως εἶναι ὁ νόμος τῆς ζωῆς μας, ὁ νόμος ὁ ἀνυψῶν καὶ ἀφομοιών τὴν ψυχὴ μας πρὸς τὸ Φῶς τοῦ Ήλιου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὅλες οἱ δυνάμεις τῆς Οὐρανίας Νύμφης ταξινομοῦνται σὲ Θεῖα Ἁρμονία. Ὅταν κατέρχεται ἡ Θεῖα αὐτὴ Νύμφη, καὶ μᾶς εὐρίσκει σὲ ἐκεῖνον τὸν χρόνον τῆς ζωῆς ὁ ὁποῖος ἐξασφαλίζει τὴν γενικὴ ἁρμονία τῶν ὀργάνων τοῦ οργανισμοῦ μας, τότε προσδέτει καὶ τὴν δική της ἁρμονία καὶ τότε συντελεῖται ὁ Θεῖος ἀσπασμὸς τῆς γῆϊνης ψυχῆς πρὸς τὸ κράτος ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἐξορμᾶται τὸ φῶς τοῦ Ήλιου. Ἀλλὰ καὶ ὅταν, ἔλεγε ὁ Ὀρφεὺς, ὁ οργανισμὸς μας ἀπέβαλε τὴν ἐνεργητικότητά των νεύρων του καὶ μᾶς ψαύει ἡ Θεῖα Οὐρανία Νύμφη, μᾶς γεννᾷ ἀμέσως τὸ αἶσθημα τῆς ζωῆς καὶ μᾶς ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν ἰδέαν τοῦ Θανάτου. Στὰ κέντρα τῶν ἐνεργειῶν τῆς Θεῖας αὐτῆς Νύμφης εὐρίσκεται τὸ Θεῖο μυστικὸ τῆς αἰώ-

νίου νεότητος τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν. Τὰ μυστήρια τοῦ Ὀρφέως τὰ ὁποῖα ὑπῆρξαν καθαρῶς φυσιολατρικά, ἐξελίσσονταν σὲ εἰκόνες διάφορες οἱ ὁποῖες διαβιβάζονται ἀπὸ ἐκεῖνον στὴν Γῆ.

Τὴν πρώτη εἰκόνα ἀκολουθοῦσε δεύτερη. Σὲ αὐτὴν τὴν δεύτερη εἰκόνα, ἡ Οὐρανία Νύμφη γυμνόπους ψαύει τὴν Γῆ, ὅπου βλέπει αὐτὴν ὁ Ήλιος. Ἀλλὰ ταυτοχρόνως ἡ περιβολὴ τῆς Νύμφης ἐξελίσσεται σὲ χρωματισμούς. Οἱ χρωματισμοὶ τῆς ἐκπέμπουν ἀρώματα. Τὰ ἀρώματα αὐτὰ μεθοῦν μὲ τὴν ἁρμονία τους τις ψυχές ληρμονιώντας τις κακίες ἐκείνες τις ὁποῖες τοὺς ἐδώρισε ὁ Χειμῶνας, γοργῶς σπεύδουν νὰ ἐνωθῶν ἀκούγοντας τις Οὐράνιες Χάριτες. Διπλὴ σημασία ἐνεῖχε ἡ εἰκόνα αὐτὴ. Ἀφ' ἐνός ζητοῦσε νὰ σύρῃ πρὸς τὰ ἄνω τις ψυχές τοῦ Ἄδου καὶ ἀφ' ἐτέρου νὰ καλλωπίσῃ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς Γῆς. Ἐπὶ ἐνενήντα περίπου ἡμέρες, τις ἡμέρες τοῦ ὅλου Ἔαρος, κατέρχετο ἡ Οὐρανία Νύμφη καὶ ἔψαυε τὴν Γῆ μὲ τὰ θεῖα τῆς πόδια, σκορπίζοντας σὲ αὐτὴν χρώματα καὶ μύρα. Ποτὲ δὲν ἀπομακρυνόταν ἀπὸ τὸ ἄρμα τοῦ Ήλιου. Ἀπὸ ἐκεῖ ἀντλοῦσε τις δυνάμεις τῆς καὶ ἐκεῖνος ἀντλοῦσε τις δικές του δυνάμεις ἀπὸ τις Οὐράνιες ἐκείνες μοῖρες μὲ τις ὁποῖες ἐφάπτεται κατ' ὅλον τὸν χρόνον τοῦ Ἔαρος. Ἡ Θεῖα αὐτὴ εἰκόνα, ἡ ἐξελισσομένη σὲ τόσους χρωματισμούς καὶ ἐκπέμπουσα τόσα ἀρώματα, ἐνέπνευσε τὸν Θεῖον Ὀρφέα νὰ συλλάβῃ τὴν ἔννοιαν τῆς ἁρμονίας, διὰ τῆς παντοδυναμίας τοῦ πνεύματός της. Πρὸ τοῦ συμβολισμοῦ τῆς δεύτερης εἰκόνας, δὲν μπορούσε νὰ νοηθῇ ἡ ὑπαρξὴ τῆς Θερμότητος τῆς Γῆς, ἡ ὁποία τόσο πολὺ συντελεῖ στὸ νὰ περιβάλλῃ αὐτὴν μὲ τὴν πολύχρωμη καὶ ἀρωματώδη περιβολὴ τῆς.

Γιὰ τὸ πνεῦμα τῆς Γῆς ἡ Οὐρανία Νύμφη εἶναι ὁ Προμηθεύς. Γιὰ τὴν Γῆ εἶναι ὁ ἁρμονικὸς Πᾶν. Καὶ ὁ Προμηθεὺς καὶ ὁ Πᾶν εἶναι θεῖοι συμβολισμοί. Ὁ Προμηθεὺς δίδει τὸ Φῶς στὸ Πνεῦμα τὸ εὐρισκόμενον σὲ ἁρμονικὴ σχέσιν πρὸς τὸ σύνολο τοῦ Ἀείρου, ἐνῶ ὁ Θεῖος Πᾶν συμβολίζει ὅτι στὴν Γῆ ἐφθασαν οἱ δυνάμεις τοῦ Ἀείρου καὶ ἀποτελεῖ μετ' αὐτοῦ ἁρμονίαν. Ἡ ἐξέλιξις τῆς ζωῆς τῆς, εἶναι ἐξέλιξις διὰ μέσου τῆς ἁρμονίας τῆς Γῆς, τῶν δυνάμεων τοῦ Ἀείρου. Διάμεσος μετὰ τοῦ Ἀείρου καὶ τῆς Γῆς εἶναι ὁ Ήλιος. Ἡ ὑπαρξὴ τοῦ Ήλιου ἐξασφαλίζει τὴν αἰωνιότητα τῆς Γῆς καὶ τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς τῆς. Ἀλλὰ ἡ παραγωγή τῆς Θεῖας αὐτῆς ἁρμονίας ἐπὶ τῆς Γῆς συντελεῖται τὸ Ἔαρ (τὴν Ἀνοιξή). Τὸ Ἔαρ κατὰ πρῶτον φέρει καὶ ἀφομοιώνει τὴν Γῆ πρὸς τις ἐνέργειες τοῦ φωτὸς τοῦ Ήλιου. Τὸ χρονικὸ διάστημα ποὺ μεσολαβεῖ ἀπὸ τὴν Έαρινὴ Ἰσημερίαν μέχρι τὴν Θερρινὴ Τροπὴ τοῦ Ήλιου, εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν γονιμοποιὸς ἐποχὴ, κατὰ τὴν ὁποία τὸ ἐρχόμενο διὰ τοῦ φωτὸς τοῦ Ήλιου σπέρμα Αὐτοῦ, ἀναβλαστάνει ὑπὸ νέα μορφή στὴν Γῆ καὶ ἐξελίσσεται στὰ χρώματα καὶ στὰ ἀρώματα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸ σύνολο τῆς ἐπίσημης γῆϊνης περιβολῆς. Οἱ διάφορες μορφές τῆς Γῆς, κατὰ τὸ χρονικὸ τοῦτο διάστημα, συντρέχουν νὰ ἐκδηλώνουν τις δυνάμεις τους καὶ νὰ ἔρχονται σὲ γενικὴ ἐπιμειξία ἀπὸ τὴν ὁποία προκύπτει ἡ ἁρμονία τους. Ἡ

Γῆ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτο χαίρει. Ἡ ἐκδήλωσις αὐτῆς τῆς χαρᾶς τῆς εἶναι ἐγγύησις τῆς προαγωγῆς τῆς σὲ φωτεινὴ. Ὅταν ἐκδηλώσῃ τὸ φῶς τῆς, τότε θὰ καταστῇ μεσά-ζουσα μετὰ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ σωμάτων σκοτεινῶν περὶ αὐτῆς εὐρισκόμενων. Τότε τὸ Πνεῦμα τῆς, θὰ καταστῇ ἄπειρο στίς δυνάμεις καὶ στὴν ἁρμονία, θὰ καταστῇ Νύμφη δηλαδή, δίδοντας φῶς.

Τὴν δεύτερη εἰκόνα τῆς Έαρινῆς Νύμφης τοῦ Οὐρανοῦ στὰ μυστήρια τοῦ Ὀρφέως ἀκολουθοῦσε καὶ ἄλλη. Ἡ τρίτη εἰκόνα παριστᾷ τὴν ἴδιαν Νύμφην κρατοῦσαν Λύρα. Ὑπὲρ αὐτῆς φωτεινὸς Ἀπόλλων ἄνευ οὐδεμίας παγόπλης τείνει πρὸς Αὐτὴν μὲ χάρι τὰ χέρια του καὶ ἐκφράζει Θεῖο μελῶμα, τὸ ὁποῖο φαίνεται ὅτι δέχεται ἡ Οὐρανία Νύμφη μὲ ἀφατὴ εὐγνωμοσύνη. Ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Ἀπόλλωνος ἐξέρχονται πολύχρωμες φωτεινὲς γραμμές, οἱ ὁποῖες ψαλοῦν ὅλο τὸ σῶμα Αὐτῆς. Κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τῆς, νεῦρος Παῖς τείνει τὰ χέρια του ζητώντας νὰ δοθῇ σὲ αὐτὸν ἡ κρατούμενη ἀπὸ τὰ χέρια τῆς Οὐρανίας Νύμφης Λύρα. Ἡ εἰκόνα αὐτὴ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διευθετίσεως τῶν δυνάμεων σὲ ἓνα σύνολο ἀπὸ τὸν Θεῖο Ήλιο. Οἱ δυνάμεις ἐνενήντα περίπου μοιρῶν τοῦ Οὐρανοῦ ἀποτελοῦν τὸ σύνολο τοῦτο. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐκδηλώσεως τοῦ συνόλου τοῦτου εἶναι ἡ Λύρα, τὴν ὁποία τὸ Πνεῦμα τῆς Γῆς τείνει νὰ λάβῃ γιὰ νὰ κινήσῃ τις χορδές τῆς καὶ νὰ τοῦ δοθῇ ἡ ἀντιλήψις τῆς ἁρμονίας.

Τὰ ἀρώματα ἀποτελοῦν κατὰ τὸν χρόνον τῆς Έαρινῆς Ἰσημερίας ἁρμονία, τὰ χρώματα ἐπίσης, ἀλλὰ ἡ ἔννοια αὐτῶν δὲν εἶναι γνωστὴ στὸ Πνεῦμα τῆς Γῆς. Ὁ Ὀρφεὺς ἀναλαμβάνοντας ἀπὸ τὰ χέρια τῆς Νύμφης τὴν Λύραν πληττει τις χορδές τῆς καὶ μεταδίδει στὸ Πνεῦμα τῆς Γῆς τὴν ἔννοιαν. Τὰ χρώματα στὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ ἐξελίσθησαν σὲ ἤχους καὶ οἱ ἤχοι σὲ ἔννοιαν, ἡ ὁποία προάγει ἐφ' ἑξῆς τὴν ψυχὴ νὰ ζητήσῃ, τί εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο θὰ τὴν μεταφέρῃ στὸ κράτος τοῦ Φοῖβου Ἀπόλλωνος. Κατὰ τὸν ἑαρινὸν χρόνον τοῦ ἔτους οἱ εἰκόνες ποὺ παριστοῦν τὴν Οὐρανία Νύμφην ἐξελίσσονταν σὲ μεγαλύτερα σχήματα καὶ σὲ μεγαλύτερες δυνάμεις. Ἀλλὰ ἰδοὺ φθάνει ἡ δόξα τοῦ Ήλιου. Ἐρχεται πρὸς τὸ ὕψιστό του σημεῖο, ἔλκει πρὸς τὰ ἄνω τὴν Νύμφην καὶ τὴν ἀφομοιώνει πρὸς τὸ Θεῖο τοῦ Ἄρμα. Τότε ἡ Γῆ μεταμορφώνει τὰ χρώματά της σὲ Θεῖους καρπούς, σὲ συνδυαστικὸ λόγον τῶν ὁποίων μεταμορφώνονται τὰ ἀρώματα.

Νέα εἰκόνα παρατάσσεται στὰ μυστήρια τοῦ Ὀρφέως. Ἡ Νύμφη ἀντικαθίσταται ἀπὸ Ἐφῆβο. Ὁ Ἐφῆβος παριστᾷ ὅτι φέρει τὴν εὐθυμία ἀπὸ τὸν Οὐρανὸ νὰ τὴν μεταδώσῃ στὴν Γῆ. Εἶναι ὅλος χαρὰ καὶ ὅποια ψυχὴ προσεγγίζει τὴν μεταβάλλει σὲ Φῶς. Ἡ Θερμότης του εἶναι μεγάλη, κατακαίει ὅλες τις σάρκες ὄλων τῶν ψυχῶν τῶν ὁποίων οἱ δυνάμεις δὲν ἔχουν σχέσιν μὲ τὸν χειμῶνα. Ὅσες μετέβαλαν τοὺς χρωματισμούς τοῦ Ἔαρος σὲ φωτεινὸ σύνολο ἁρμονικοῦ καρποῦ, προσεγγίζουν τὸν Ἐφῆβο καὶ λαμβάνουν ἀπὸ αὐτὸν κάτι τὸ ὁποῖο πυρπολεῖ τὸ σύνολο αὐτῶν καὶ τὸ μεταβάλλει σὲ ἓνα θεῖο χρωματισμὸ, ὅμοιος τοῦ ὁποίου τὸ Ἔαρ δὲν παρήχθη. Ὁ χρωματισμὸς αὐτός εἶναι

απροσδιόριστος στήν ὄψη καί τήν ἐνέργεια. Ὁμοιάζει κατά προσέγγιση μέ τόν χρωματισμό κυανοῦ χυμοῦ σταφυλῆς. Εἶναι χρωματισμός Πνεύματος καί ὄχι Γῆϊνης μορφῆς.

Ο Ἐφήβος εἶναι ὁ Διόνυσος, εἶναι ἡ συμβολική παράσταση τῆς θείας Ἑλευσίνας, ἡ σώζουσα τήν κόρη τῆς Δήμητρος ἀπό τίς ἐπιρροές τοῦ Πλούτωνος. Εἶναι τό φῶς τό προσεγγίζει ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν, τό ὁποῖον ἀφοῦ πρότερον κατακαύσῃ, τι θνητό ὑπάρχει σέ αὐτές, τίς φέρει στήν Ἑστία ἐκείνη τοῦ Οὐρανοῦ ἀπό τήν ὁποία παρήχθη.

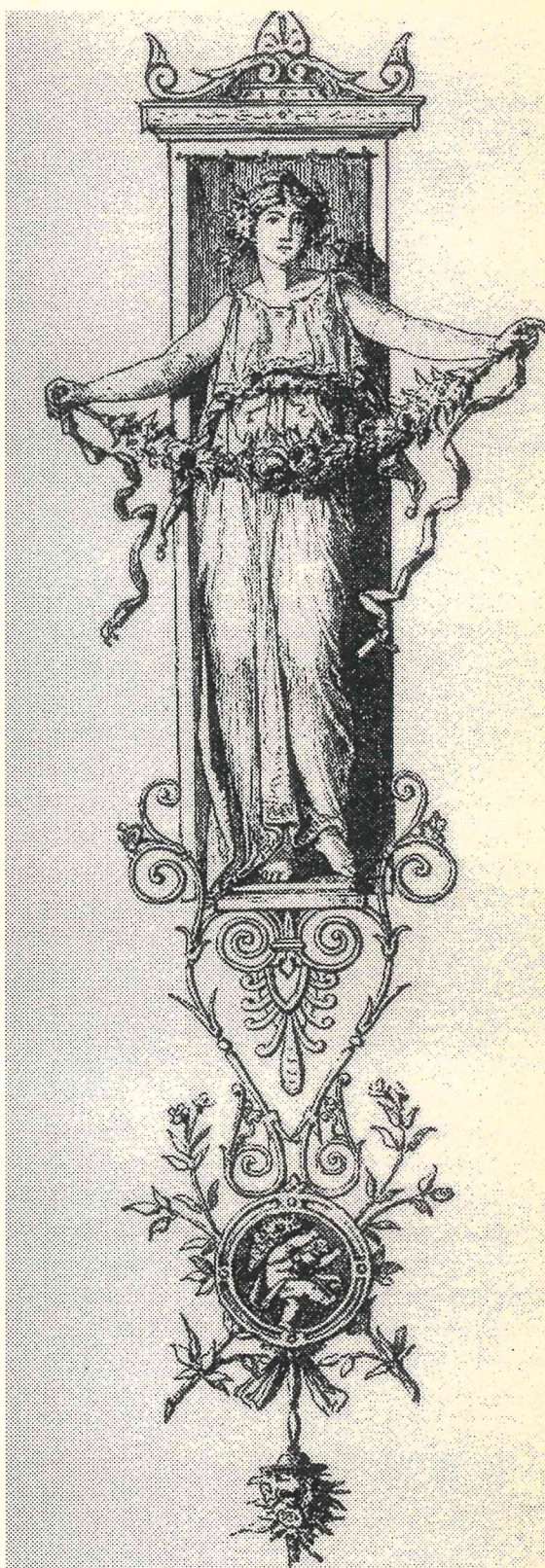
Η θεία αὐτή εἰκόνα τοῦ Ὁρφέως συμβολίζει τά γενόμενα κατά τόν χρόνο τοῦ Θέρου. Οἱ καρποὶ τότε ὠριμάζουν, ἡ σταφυλή παράγει τόν χυμό της, ὁ χυμός αὐτός εἶναι ἡ ἐρχομένη ἀπό τόν Οὐρανό στήν Γῆ εὐθυμία. Ἡ εὐθυμία ἡ διαλύουσα τά σκότη τά ὁποῖα παρήχθησαν στίς ψυχές κατά τίς ὥρες τοῦ Χειμῶνος. Ὁ ἥλιος κατά τήν ὥρα τοῦ Θέρου εὐρίσκεται στίς ἀγκάλες τοῦ Πατρός του καί οἱ δυνάμεις τίς ὁποῖες μεταβιβάζει ἐπὶ τῆς Γῆς εἶναι καρπὸς γόνιμος. Ὁ καρπὸς αὐτός ἀποτελεῖ μία θαυμασία διαβάθμιση, διότι σέ τοῦτο συμμετέχουν καί ὅλες οἱ λοιπές δυνάμεις τοῦ Οὐρανοῦ.

Ο σῖτος διαφέρει τῆς σταφυλῆς, εἶναι τοῦτο κάτι, τό ὁποῖο ὁ θεῖος Ὁρφεύς ἐσυμβόλιζε μέ ἔννοια τήν ὁποία οὐδέποτε δυνάμεθα νά μεταφέρουμε σέ βέβηλο γλῶσσα. Προηγῆθηκε ὁμοῦς ὁ καρπὸς τοῦ σίτου. Πρὶν φανῇ ἡ δόξα τοῦ Ἠλίου, ὁ καρπὸς ὠριμάζει, καί τότε ἡ σταφυλή ἀρχίζει νά μεταβάλλεται σέ καρπό. Μία ἐπιπλέον δύναμη ἐνυπάρχει στήν σταφυλή, δύναμη μέ τήν ὁποία τρέφονται οἱ Θεοί.

Εὼ παρίσταται νέα εἰκόνα τοῦ Ὁρφέως. Ὁ Ἐφήβος στέφεται μέ κλάδους ἀμπέλου καί κρατεῖ Νεάνιδα στίς ἀγκάλες του. Θεῖον μεῖδιμα στίς μορφές καί τῶν δύο διακρίνεται. Ὁ Ἐφήβος ὑπερέχει κατά τό ἀνάστημα τῆς Νεάνιδος. Τοῦτο προφαίνει τήν Οὐρανία καταγωγή του. Ἀλλά καί τῆς Νεάνιδος ἡ μορφή λάμπει ἀπὸ χαρά. Κοντὰ ὑπάρχει πινακίδα ὑπαγορεύουσα νά βλέπῃ διαρκῶς ἡ Νεάνις πρὸς τόν Ἐφήβο, πρὸς τὸ πρόσωπό του. Τοῦτο μετὰ χαρᾶς ἡ Νεάνις πράττει.

Επεταί ἄλλη εἰκόνα κατά τήν ὁποία ὁ Ἐφήβος περιβάλλει τήν πρὶν ἄνευ ἐνδύματος Νεάνιδα μέ ἐσθῆτα χρώματος κυανοῦ. Ἡ περιβολή αὐτῇ εἶναι περιβολή Νύμφης. Προσεγγίζει πλέον ὁ γάμος της. Νύμφες πολλές μέ ὅμοιες ἐσθῆτες κομίζουν ὑδρίες γεμάτες μέ Θεῖο ποτό. Τὸ ποτὸ εἶναι οἶνος. Ἡ σταφυλή πλέον στήν Γῆ ὠρίμασε καί ὁ γάμος πρέπει νά γίνη. Γενική χαρὰ στὰ μυστήρια ἐπικρατεῖ. Προσέρχονται ἐπὶ σκηνῆς ὅλοι οἱ Οὐράνιοι μύστες περιβεβλημένοι μέ κλάδους ἀμπέλου στίς κεφαλές. Ἡ χαρὰ, ἡ εὐθυμία κορυφώνονται.

Ο ἥλιος ὁλοένα διέρχεται τοὺς ἀστερισμοὺς τοῦ θέρους, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ἀντλεῖ τίς δυνάμεις τῆς εὐθυμίας. Ἀλλά ἰδοὺ προσεγγίζει διὰ τήν Γῆ τὸ πέρας τοῦ θέρους. Τότε οἱ μύστες τοῦ Ὁρφέως ἀνυψώνονται ὑπεράνω

τῆς Γῆς ἀκολουθώντας τὸ ἄρμα τῶν νυμφῶν, οἱ ὁποῖοι θὰ ζήσουν πλέον στὸ Φῶς. Μία μόνη παραγγελία ἀφήνουν ἐπὶ τῶν Γῆϊνων ὑπάρξεων. Νὰ συλλέξουν τοὺς καρποὺς τοῦ θέρους διὰ τῶν ὁποίων καί μόνον θὰ ζήσουν κατά τίς ὥρες τοῦ Φθινοπώρου καί τοῦ Χειμῶνος. Ὁ ἥλιος ἀκολουθώντας τήν τροχιά του θὰ ἐπανέλθῃ ἐπὶ τῆς Γῆς νά ρίψῃ νέο σπέρμα, ὥστε τοῦτο ἀργότερα θὰ ἐξελιχθῇ σέ ἄνθος, σέ ἄρωμα καί σέ καρπό. Κατὰ τόν χρόνο τοῦ Χειμῶνος οἱ ψυχές πρέπει νά ζήσουν. Ἡ ζωὴ τους θὰ ἐξαρτηθῇ ἀπὸ τοὺς καρποὺς τοῦ θέρους καί ὅσες ἐπιμελῶς δὲν συλλέξουν αὐτούς, ὑπόκεινται στὸν θάνατο. Ἡ παραγγελία εἶναι ἐπιτακτική γιὰ ἐκείνες οἱ ὁποῖες θέλουν νά ζήσουν. Ἐντεῦθεν ὁ Θεῖος Ὁρφεύς παριστᾷ διὰ εἰκόνας τήν σύνεση, ἀπὸ τήν ὁποία δὲν πρέπει νά ἀποχωρισθοῦν οἱ ψυχές. Εἶναι ἡ σωτηρία τους. Ἡ εἰκόνα τῆς συνέσεως παριστᾷ γυναῖκα περιβεβλημένη μέ ἐνδυμα ἄνευ οὐδενὸς εἰδικοῦ χρώματος. Τὸ ἐνδυμα προφυλάσσει αὐτὴν ἀπὸ τὸ ψῦχος, ἀλλὰ ταυτοχρόνως κρατεῖ στὰ χέρια της τοὺς καρποὺς, τοὺς καρποὺς τοῦ Θέρου. Ἀντλεῖ ἀπὸ τοὺς καρποὺς αὐτοὺς δυνάμεις, δυνάμεις περιέχουσες θερμότητα δυναμένη νά ἀντιδρᾷ κατά τοῦ ψύχους.

Ο ἥλιος κατά τόν χρόνο τοῦτο, οὐδὲν μεταβιβάζει στίς ψυχές, εἶναι ἀσθενὴς ἡ ἐπίδρασή του. Ὅ,τι ἀντλεῖ ἀπὸ τοὺς ἀστερισμοὺς τοὺς ὁποῖους διέρχεται, εἶναι ὑποτύπωμα σπέρματος, τὸ ὁποῖο διαρκῶς μετατρέπεται γιὰ νά τὸ καταστήσῃ πυρῆνα καί νά τὸν ἐναποθέσῃ ἐπὶ τῆς Γῆς, ὥστε ἀργότερα νά τοῦ μεταβιβάσῃ νέες δυνάμεις καί νά ἐκδηλωθῇ σέ ἄνθος. Τὸ ἄνθος εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ἐμφάνσεως τοῦ Ἡλιακοῦ σπέρματος σέ καρπό. Ἡ εὐωχία τῶν Ὁρφικῶν καταπαύει τὸν Χειμῶνα ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἐναπέμειναν ἐπὶ τῆς Γῆς. Ἀναμένουν τὸ ἔαρ γιὰ νά αἰσθανθοῦν τὸ ἄρωμά του. Τὸ ἄρωμα τοὺς ὑπενθυμίζει τὸ Κράτος τοῦ Οὐρανοῦ, τὸ ὁποῖο ἔρχεται γιὰ νά τοὺς μεταδώσῃ τὴν αἰώνια ζωή.

Α μα τῇ ἐμφάνει τοῦ ὑποδέχονται τοῦτο μέ θεῖες τελετές. Κατὰ τὸ ἔαρ γενική ἐπιμειξία τελεῖται μεταξὺ τῶν δυνάμεων τῆς Γῆς καί ἐκείνων τοῦ Οὐρανοῦ. Τοῦτο δὲν διαφεύγει τῆς προσοχῆς τους. Ἀντλοῦν δυνάμεις καί προχωροῦν μέ βεβαία τὴν πίστι, ὅτι δὲν θὰ ἐπανέλθουν ἐπὶ τοῦ Χειμῶνος. Κατὰ τίς τελετὲς αὐτὲς ἡ Λύρα τοῦ Ὁρφέως ὑπενθυμίζει τὴν ἁρμονία. Οἱ ἥχοι αὐτῆς εἶναι παραγγελία τοῦ Οὐρανοῦ. Σπεύδουν νά ἐννοήσουν τοῦτο καί προχωροῦν νά χαιρετίσουν τὸ θέρος, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀναμένουν τὴν σωτηρία τους. Τέτοια εἶναι ἡ ἔννοια τήν ὁποία ἐφρόντισα νά σᾶς μεταδώσω, τὴν ὁποία οἱ μεγάλοι τῆς Φύσεως Μύστες ἀπέδιδαν στίς ὥρες τοῦ ἔτους.

Ο μολογῶ ὅτι ὑπῆρξε ἀσθενὴς ὄργανο καί τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὸ ὅτι δὲν μπόρεσα νά σᾶς μεταδώσω πλήρως τὴν ἔννοια αὐτή. Ἄς εὐχηθούμε ὅπως οἱ ψυχές μας ἀποκτήσουν τὸ μέσον νά ἔλθουν μέ διαυγὲς βλέμμα νά ἐπισκοπήσουν τὸ παρελθὸν καί ἀντλήσουν ἀπὸ τίς μεγάλες του ψυχές, τὰ θεῖα ἰδανικά τους, τὰ ὁποῖα εἶναι νά μυσταγωγηθοῦν ὅλες οἱ ψυχές τῆς Γῆς στίς θεῖες ιδέες τους.

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΘΑΥΜΑΤΟΣ

ΑΝΤ. ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ

Αλλά γιατί να επικαλεσθῶ ἄλλην Μοῦσαν, ἀφοῦ Σὺ ἡ Ἰδία, ἡ Ἐλευθερία, εἶσαι Βασίλισσα Μουσῶν καὶ διὰ τῆς μεγάλης πνοῆς Σου, ἀνυψῶνεις τὶς γενναῖες ψυχὰς εἰς τοῦ αἰθέρος τὰ ὕψη, παρέχεις σὲ αὐτὲς τὴν ἀθανασία καὶ τὶς ἀποθεώνει;

Ὁ ὕμνος Σου, ὦ Ἐλευθερία, δὲν δύναται νὰ τονισθῇ διὰ λέξεων, δὲν διατυπώνεται σὲ στίχους, καμμία μουσικὴ δὲν δύναται νὰ ἐκφράσῃ τὴν βαθυτάτη καὶ ὑψίστη ἔννοιάν Σου.

Ὁ ὕμνος Σου γράφεται μόνον μὲ αἶμα, μὲ τὸ αἶμα ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι προσφέρουν τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς ὁλοκαυτώματα στὸν θεῖο βωμὸ Σου, γιὰ νὰ ἀποκτήσουν οἱ λαοί, ἢ νὰ διατηρήσουν τὴν ἀνεξαρτησίαν τους, τὴν αὐτονομίαν τους, τὴν θέσιν τους ὑπὸ τὸν ἥλιο ἐπὶ τῆς μητέρας γῆς, τὸ δικαίωμα νὰ εἶναι κύριοι τῶν τυχῶν τους, μόνον κύριοι ἑαυτῶν.

Καὶ Σὺ, ὦ Ἑλλάς, ἄλλη Μοῦσα ἐμπνέουσα τὶς μεγάλες ψυχὰς πρὸς τὴν σύλληψιν τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ὠραίου, πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ δικαίου, πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, δηλαδὴ πρὸς τὴν συμπάθειαν πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην μορφὴν γενικῶς, πρὸς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀξίας καὶ τῶν δικαιωμάτων της.

Σὺ ἀνύψωσες τὴν ἀνθρωπίνην μορφὴν μέχρι τοῦ θεοῦ καὶ παρέστησες τοὺς θεοὺς Σου, δηλαδὴ, πᾶν ὅ,τι τελειότερον ὑπάρχει ἐν τῇ φύσει σὲ ἀνθρώπινες μορφές ὑπερόχου κάλλους καὶ τελειότητος. Οἱ ἄνθρωποι, οἱ σύγχρονοί μας δὲν βλέπουν καὶ δὲν θαυμάζουν παρὰ τὰ ἐκταφέντα ἐκ τῶν κόλπων σου λείψανα τῆς ὑπερόχου συλλήψεως τέχνης τῶν τέκνων Σου καὶ δὲν διακρίνουν τὸ θεῖο πνεῦμα σου ποῦ τὰ ἐνέπνευσε καὶ τὰ ἐνσάρκωσε, δὲν διακρίνουν τὶς μεγάλες ιδέες, τὶς τελειότερες ἐμπνεύσεις, οἱ ὁποῖες ὑπαγόρευσαν τὴν ὅλην ἐκδήλωσιν ἐκείνων τῶν φαινομένων, τὰ ὁποῖα ἀπετέλεσαν τὸ Ἑλληνικὸ θαῦμα.

Τὰ ὑποδείγματα ποῦ εἶχες ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνατολικούς λαοὺς δὲν σοῦ ἐχρησίμεισαν γιὰ νὰ διατυπώσης τὸ τέλειον.

Σὺ ἐνεπνεύσθης τὶς ιδέες σου ὅχι ἀπὸ τὰ ἔργα τους, ἀλλ' ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν ἀρχετύπων, ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν θεῶν.

Τὰ πολιτεύματά τους ἐνεπνεύσθησαν ἀπὸ μία ὀλιγάριθμη σχετικῶς τάξιν, ἡ ὁποία μετεχειρίζετο τὶς μεγάλες λαϊκὰς μάζας γιὰ τὴν ὁποία πραγμάτωσιν τῶν βουλῶν της, εἴτε πυραμίδες ἤθελαν νὰ ἐγείρουν, εἴτε κατακτητικούς πολέμους νὰ διεξαγάγουν.

Σὺ ὅμως αἰωνία Ἑλλάς, στηριζομένη στὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀξίας καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, συγκρότησες ἰσοπολιτεῖες ἐλευθέρων ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχαν συνείδησιν τῶν δικαιωμάτων τους καὶ ἐλευθέρᾳ σκέψει καὶ βουλήσει ὑπὸ τὴν συναίσθησιν τοῦ καθήκοντος συνέβαλαν στὴν τήρησιν τῆς τάξεως καὶ τῆς εὐνομίας στὴν πόλιν καὶ προέτασαν τὰ στήθη τους κατὰ παντός, ὁ ὁποῖος ἤθελε προσβάλλει τὴν ἀνεξαρτησίαν τους, τὴν ἐλευθερίαν τους,

Αὐτὸ τὸ πνεῦμα τῆς ἀνατάσεως τῶν ψυχῶν πρὸς τὰ ἀνώτερα ἰδανικά, πρὸς τὸν θεῖον κόσμον ἀνήγειρε τὶς πόλεις, ἐκτιζε ναοὺς, ἐσμύλευε στὸν λίθον... ποίησιν, μουσικήν, τὰ μεγάλα ἔργα, ποῦ τιμοῦν οἱ αἰῶνες.

Εἶναι τὸ θεῖον ἀρχέτυπον καὶ τὸ ὑπόδειγμα πρὸς συγκρότησιν καὶ ὁργάνωσιν.

Ἄν στὴν φύσιν ὅλων τῶν ἀνθρώπων εἶναι νὰ θαυμάζουν καὶ ν' ἀγαποῦν τὸ κάλλος, στοὺς Ἕλληνες αὐτοὺς ὁ θαυμασμός μεταβαλλόταν πολλὰς φορὰς σὲ ἐνθουσιασμόν καὶ σχεδὸν λατρεῖαν τοῦ κάλλους.

Ὁ Λεωνίδας μὲ τοὺς 300 τοὺς καὶ ὁ Ἀθανάσιος Διάκος μὲ τὸν ἡρωισμόν καὶ τὴν αὐτοθυσίαν τους, ὅχι μόνον ἔδωσαν ἀμίμητο παράδειγμα τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ καθήκοντος πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἀλλὰ εἰσήλθαν στὴν ἀθανασία καταστάσαντες διδάσκαλοι καὶ ὑμνητὲς τῆς ἐλευθερίας στὸν αἰῶνα.

Ὡ Ἑλλάς, χώρα τοῦ ὠραίου, τοῦ τελείου, τοῦ ὑποδειγματικοῦ, τοῦ κλασσικοῦ. Σὲ τί ἄραγε ὀφείλεται τὸ μεγαλεῖόν Σου τοῦτο; Στὸν γαλανὸν Οὐρανόν Σου, στὴν γαλανὴν θάλασσαν ποῦ σὲ περιβάλλει, στὸν αἰθέρα ποῦ ἀναπνέουν οἱ κάτοικοί σου, ἢ στῶν ἀστρῶν τοῦ Οὐρανοῦ τὶς ἐπιδράσεις; Τὸ κάλλος καὶ τὸ μεγαλεῖόν Σου ἀποτελεῖ μυστήριον γιὰ τοὺς ἀνθρώπους.

Συγχώρεσε ἓνα τῶν ἐλαχίστων τέκνων Σου νὰ ἀποκαλύψῃ μία πτυχή τοῦ μυστηρίου Σου τοῦτου.

Τὸ μυστήριον τοῦ Ἑλληνικοῦ θαύματος, ὀφείλεται στὴν Ἐλευθερίαν ποῦ ἀνέπτυξε τὸ πνεῦμα τῶν τέκνων Σου. Ἀδέσμευτο, μὴ περιοριζόμενο ἀπὸ κανένα δεσμόν, ἐξωτερικευμένο ἐξέπεμψε τὶς ἀκτῖνες τοῦ καὶ αὐτὲς συνάντησαν τὴν φύσιν, μητέρα καὶ πηγὴ τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ὠραίου καὶ μὲ αὐτὰ συνδέθηκε, αὐτὰ ἀφομοίωσε καὶ αὐτὰ κατόρθωσε νὰ μεταφέρῃ στὸν κόσμον μας τὸν πεπερασμένο καὶ τοῦ ἔδωκε τὴν ἀπεραντοσύνην καὶ τὸ μεγαλεῖόν τοῦ ἀπείρου. Ἐτσι ὅλα τὰ ἔργα τῆς μεγάλης τοῦς διανοίας, ὅλα τὰ τεχνουργήματα τῆς σμύλης καὶ τοῦ χρωστήρος τοὺς ἔφεραν τὴν σφραγίδα τῆς γλαυκώπιδος θεᾶς τῆς Σοφίας, ἡ ὁποία στοὺς ὀφθαλμούς της ἀντικατόπτριζε τὸ κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ τῆς ἀθάνατης κατοικίας της. Ἐὰν ἐλάμβαναν τὰ ὑποδείγματά τους ἀπὸ τὸν κόσμον τὸν δικόν μας, τὸν ὕλικόν καὶ ἀνθρώπινον, τότε καὶ τὰ ἔργα τους θὰ εἶχαν τὴν σφραγίδα τοῦ ἀνθρωπίνου, τοῦ πεπερασμένου, τοῦ μικροῦ, τοῦ ἀτελοῦς, τοῦ στενόχωρου. Ἀλλὰ τὸ μυστικόν τους ἐνέκειτο ἀκριβῶς σὲ τοῦτο. Τὸ χρυσόπτερον πνεῦμα τοὺς πέταξε ψηλὰ στὸν κόσμον τοῦ ἰδανικοῦ, τοῦ ὠραίου, τοῦ θεοῦ καὶ αὐτὸ ὑπῆρξε τὸ μυστικόν τοῦ πολιτισμοῦ τους. Αὐτὸ ἐνέπνευσε στὸ πνεῦμα τοὺς τὴν ἔννοιαν τοῦ μέτρου, τῆς ἀναλογίας, τῆς ἁρμονίας, τὴν ὁποία μετέφεραν στὰ ἔργα τοὺς ὑπὸ μορφὴν αἰσθητῆ. Καὶ αὐτῶν τὴν ἔννοιαν βρῆκαν στὴν περιβάλλουσαν ἐμᾶς ὠραία φύσιν, τὴν ὁποία ἀγάπησαν, ἐμελέτησαν, ἐσπούδασαν καὶ ἔτσι βρῆκαν τὸ μυστικόν της, τὸ ὁποῖον ἐγένετο καὶ δικόν τους μυστικόν.

Ἑλλάς, χώρα τοῦ πνεύματος! Ἐὰν ἡ πνευματικότης τῆς μητέρας, σὲ Σένα θὰ τὴν εὕρῃ. Διότι τὰ τέκνα Σου ἐσπούδασαν τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ, ἀνεκάλυψαν τὶς μυστικὰς λειτουργίας τοῦ καὶ τὶς ἀγνωστες ιδιότητές τοῦ, τὶς καλλιέργησαν καὶ τὶς ἀνέπτυξαν στὸν μέγιστον βαθμὸ ἀναπτύξεως. Σὺ ὦ Ἑλλάς ἐγαλούχησες τὸ πνεῦμα τῆς Γῆς, τὸ ἀνέστησες, τὸ ἀνδρώσες καὶ τὸ ἀνέδειξες σὲ ἡρωικὰ πνεύματα, σὲ ἥρωες, σὲ θεοὺς.

Αὐτὴν τὴν ἰκανότητα Σοῦ μετέδωσε μία ἄλλη μητέρα, ἡ Δήμητρα, ἡ Μήτηρ Γῆ, τὴν ὁποία δέχθηκες καὶ φιλοξένησες, τὴν ὁποία ἐλάτρευες καὶ ἀπὸ ἐκείνη δέχθηκες τὰ θεῖα δῶρα, ποῦ ἐπέτρεψαν στοὺς κατοίκους Σου νὰ ἀποβάλουν τὴν βαρβαρότητα, νὰ μάθουν τὴν ὑψηλὴν καὶ εὐγενὴ ζωὴ καὶ μὲ αὐτὴν νὰ ζήσουν καὶ νὰ μεγαλώσουν. Ὅ,τι χρειαζόνταν πλέον γιὰ νὰ ζήσουν τὴν ὑψηλὴν αὐτὴν ζωὴν, τὸ ἔμαθαν καὶ τὸ εἶχαν: τὴν καλλιέργειαν τῆς Γῆς, τὴν καλλιέργειαν τοῦ πνεύματος.

Μὲ τὴν πρώτην ἀπέκτησαν τὰ μέσα μιᾶς ζωῆς ἀνετης, ἐξευγενισμένης, μὲ τὴν δευτέραν κατέστησαν τὸ πνεῦμα τοὺς ὑψιπετές, τοῦ ἔδωσαν ὀφθαλμούς νὰ διακρίνῃ γύρω τοῦ τὰ φαινόμενα τῆς φύσεως αὐτῶν, νὰ τὰ σπουδάξῃ καὶ νὰ διακρίνῃ τὴν πραγματικότητα ὁλοκληρωμένην, νὰ διδάσκει τὴν ἀλήθειαν.

Ἐτσι ἐδημιουργήθηκαν τὰ μεγάλα ἑλληνικὰ πνεύματα, οἱ γίγαντες ἐκεῖνοι τῆς διανοήσεως, οἱ ὁποῖοι ἔθεσαν τὰ θεμέλια τοῦ μεγαλουργήματος ἐκείνου, ποῦ ὀνομάσθηκε Ἑλληνικὸν θαῦμα.

Ὁ ἄνθρωπος γιὰ αὐτοὺς δὲν ἦταν πλέον τὸ πεπερασμένο καὶ εὐτελές ὄν, τὸ ὁποῖον κατεχόταν ἀπὸ δέος γιὰ τὰ συμβαίνοντα γύρω τοῦ φυσικὰ φαινόμενα, ἀλλὰ ὄν παντοδύναμον, τὸ ὁποῖον θὰ ἠδύνατο νὰ κατακτήσῃ τὸν Οὐρανόν.

Ἐσμύλευσαν πρῶτα τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν καὶ μὲ αὐτὴν ὥς κίνητρο καὶ ὥς δημιουργὸν τύπον διέπλυσαν τὰ πάγκαλα σώματα, ποῦ θαυμάζομε στὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν καὶ στὴν ζωφόρον τοῦ Παρθενῶνος.

Ἐγνώρισαν, ὅτι τὸ πνεῦμα κινεῖ καὶ διαμορφώνει τὴν ὕλην, σύμφωνα μὲ τὰ πρότυπα ποῦ ἀνευρίσκει στὸν κόσμον τοῦ ἰδανικοῦ καὶ ἔτσι κατόρθωσαν νὰ ἀνυψώσουν τὴν ἀνθρωπίνην μορφὴν μέχρι θεοποιήσεως.

Ἡ ὕλη, ἂν ἀφεθῇ μόνῃ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν μηχανικῶν νόμων ποῦ διέπουν τὴν ἀψυχὴ φύσιν, δὲν δύναται νὰ ἀνέλθῃ ὑψηλότερα ἀπὸ τὴν βαθμίδα τοῦ φυτοῦ (καὶ τοῦ ζώου).

Ἐκεῖνο ποῦ δύναται νὰ δημιουργήσῃ ἓναν κόσμον ἰδανικόν καὶ τὰ πρότυπα τῶν ἡρώων καὶ τῶν ἡμιθέων εἶναι τὸ καλλιεργούμενον, τὸ ὑψιπετές πνεῦμα καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ μυ-

στικὸν τῶν προγόνων μας: νὰ δίδουν στὸ πνεῦμα πτερὰ!

Αἰῶνες ἐπεσώρευσαν σκότος καὶ ἀμάθεια στὸν προνομιοῦχον αὐτὸν τόπον, ποῦ λέγεται Ἑλλάς. Ἡ ἐξωτερικὴ μορφή ἀλλάξε, ἐρμώθηκε, κατέπεσε σὲ ἐρείπια. Ἀλλὰ τὸ ἐσωτερικόν, ἡ ψυχὴ, ὑπὸ τῶν μυστικῶν πνοῶν τῆς Μητέρας μας, διεσώθη.

Δὲν ἐγνώριζε πλέον τὸ μυστικὸν νὰ διαπλάσῃ ἥρωες καὶ ἡμιθέους, ἀλλὰ ἔστω ἀκαλλιέργητος διετήρησε τὶς μυστικὰς ιδιότητες τῆς ἐλληνικῆς ψυχῆς.

Καὶ ὁ ἔρως τῆς μαθήσεως ἐξεδήλωσε καθ' ὅλες τὶς ἐποχὰς μεγάλους διδασκάλους τοῦ Γένους καὶ ὁ ἔρως τῆς Ἐλευθερίας ἐδημιούργησε τὴν κλεφτοურიάν καὶ ἐφούσκωνε τὰ στήθη τῶν ἡρώων τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, καὶ ἐὰν ἀπέμαθε τὸ μυστικὸν νὰ διαπλάσῃ ἡμιθέους, διετήρησε ὅμως τὴν δύναμιν νὰ ἐκδηλώσῃ ἥρωες καὶ ὁλοκαυτώματα. Ἡ αὐτοθυσία, τὴν ὁποία ἐπέδειξε στὸν Ζάλογγον, στὸ

Κοῦγκι, στὸ Ἀρκάδι, στὸ Μεσολόγγι εἶναι ἐνδειχτὴ τοῦ μεγαλείου τῆς ψυχῆς τῶν προσφερόντων τὴν ζωὴν τοὺς ὁλοκαυτώματι στὸν βωμὸ τῆς Ἐλευθερίας καὶ τῆς Πατρίδος.

Αὕτῃ ἡ πνοή Σου, Μητέρα Ἑλλάς, ἐξακολουθεῖ νὰ πυρπολῇ αἰωνίως τὴν Ἑλληνικὴν ψυχὴν.

Ἡ βασιλικὴ σου πορφύρα ἔπαυσε νὰ σελαγίζῃ στὸν ὀρίζοντα τοῦ κόσμου καὶ ἡ ἐξωτερικὴ σου ἐμφάνισιν ὑπέστη μίαν καταστροφὴν. Ἀλλὰ ἡ πνοή σου θερμαίνει ἀκόμη τὰ στήθη τῶν τέκνων Σου.

Θὰ προσπαθῶμε

νὰ σὲ ἀνεύρωμε μέσα στὰ ἐρείπιά Σου, θὰ εὕρωμε ὅλα τὰ συντρίμμια τῆς δόξας Σου ἓνα πρὸς ἓνα, θὰ ἀποκαταστήσωμε τὴν πορφύραν Σου φωτεινὴν καὶ λαμπρὴν, θὰ σὲ σπουδάσωμε καὶ ἀφοῦ σὲ γνωρίσωμε ἐμεῖς, θὰ σὲ ἐμφανίσωμε καὶ στοὺς ἄλλους λαοὺς τῆς Γῆς μεγαλειώδη, ὠραία, σελαγίζουσα ὡς βασίλισσα τοῦ παγκοσμίου πνεύματος καὶ φωτίζουσα μὲ τὴν θείαν δαδάν σου τὴν ὁδὸν τῆς ἀνθρωπότητος πρὸς τὸν ἀνώτερον πολιτισμόν, τὴν πρόδοον καὶ τὴν εὐημερίαν.

* ΩΜΝΥΩΜΕΝ *

Η 25η Μαρτίου ως μυητική εορτή

ΕΛΛΗΝΙΟΝ ΗΜΑΡ

Μαρία Παπαευσταθίου - Ασημακοπούλου

Οι Έθνικοί εορτασμοί, αποδεκτοί από το σύνολο των πολιτών και δικαιωμένοι από τον ίδιο τον χρόνο, αποτελούν τα ιστορικά αξιώματα ενός Λαού και ενός Έθνους. Γιατί δεν είναι τυχαίο που στην Έλληνική Αρχαιότητα ή Μνημοσύνη ήταν η παναρχαία μήτρα όλων των Μουσών.

Χωρίς ιστορική μνήμη οι Λαοί χάνονται. Για να υπάρξει και λειτουργική απρόσκοπτα η μνήμη ενός Έθνους απαιτείται η παρουσία των παιδιών της Ήρας, δηλαδή των Ηρώων.

Οι ήρωες είναι τα παιδιά των γαλαξιακών οριζόντων γιατί οι Γαλαξίες, σύμφωνα με την περίφημη Έλληνική Μυθοπλασία, έγιναν από το γάλα της Ήρας κι αυτή ή εικονοπλασία είναι εξαιρετικά σημαντική. Επισημαίνει ότι οι αληθινοί ήρωες εισπνέουν την απεραντοσύνη, γι' αυτό είναι εξοικειωμένοι με τον άορατο κόσμο και με τον θάνατο κι αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο και δεν φοβούνται.

Οι Έλληνες ήρωες έχουν αναδυθεί από τους πελασγικούς πόντους, τα αιγαιοπελαγίτικα νησιά, από μυθικές αετόμορφες βουνοκορφές, από τις ίδιες τις πέτρες του Δευκαλίωνος, δηλαδή τις ανώνυμες λαϊκές μητρες, όπως ο μεγάλος ήρωας Καραϊσκάκης.

Κι αλήθεια, οι αείζωοι επαναστατικοί ποταμοί του 1821 προέρχονται απ' όλες τις μεριές της Έλληνικής Γης και από όλα τα στρώματα του Έλληνικού σώματος. Προέρχονται ακόμα από την εύρύτερη επικράτεια της αποδήμου Έλληνισμού για να αποδείξουν ότι η αληθινή Ελλάδα δεν είναι μόνο διαχρονική αλλά και διαχωρική και ότι το μύρο της Έλληνικότητας φυλάσσεται αείχρονο στις ψυχές των απανταχού της γης Ελλήνων.

Η Ελλάδα, χώρα έπιστημόνων, Σοφών και Ηρώων, έδωσε πάντοτε δείγματα ανθρωπίνης υπεράσσεως. Από-

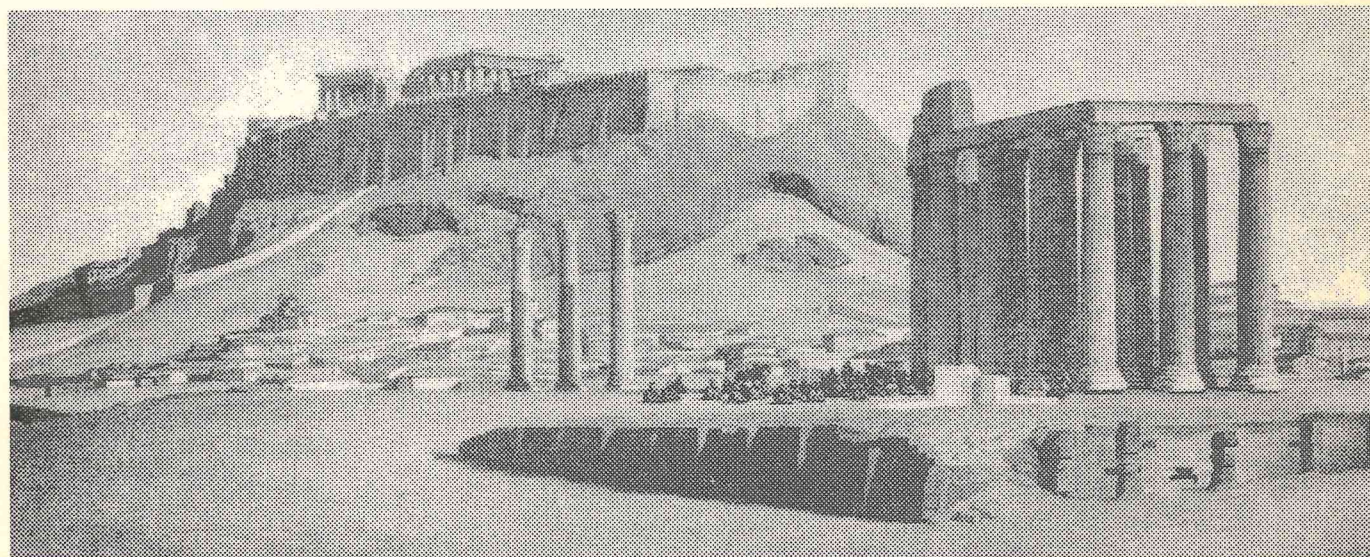
δειξε ότι οι ήρωικές ψυχές μπορούν ν' ανυψώνουν την θνητή καθημερινότητα όλο πλησιέστερα προς το Θείο.

Ο αείφλογος νόστος των αποδήμων απέδειξε και τότε, το 1821, όπως πάντα, όπως και σήμερα αν χρειασθῇ, ότι η ψυχή των Ελλήνων μπορεί να θυσιάσει τα πάντα για την σωτηρία της Πατρίδος. Αυτό είναι μια πρόσθετη απόδειξη της ιστορικής μας συνεχείας. Γιατί όταν οι αρχαίοι Έλληνες άποικοι βάφτιζαν τα ποτάμια και τις πόλεις της νέας πατρίδος τους με τα όνόματα της Μητρικής τους Γης, υπάκουαν σε μια παναρχαία νομοτέλεια και ανάγκη της Έλληνικής ψυχής. Στόν Ένα, τόν Άριστο Οϊωνό: στην άμυνα για την διαιώνιση της Πατρίδος.

Η έννοια της Πατρίδος είναι τάξεως ψυχολογικής, ήθικης, συνειδησιακής, σημαντικής και γεωγραφικής. Είναι το ίδιο αίμα, ή ίδια γλώσσα, οι ίδιοι ναοί, οι ίδιοι τάφοι των προγόνων. Γίνεται ποτέ να σβήσουν όλ' αυτά; Να υποστούν διεύρυνση ναί, αλλά να μηδενποιηθούν, αποκλείεται. Γιατί τότε μηδενποιείται όλη η ανθρωπινή πεμπτουσιακή ύπαρξη και ο άνθρωπος γίνεται παρωδία και σκιά ανθρώπου.

Σκεφθήτε τόν Παρθενώνα, αυτό το όνειρικό Άνθος της μετρικής, αισθητικής και σημαντικής τελειότητας, αποθήκη των Τούρκων, μαρουταποθήκη, όπως τόν είχαν καταντήσει. Αυτό και μόνο φθάνει για μια έντιμη και πολιτισμένη συνείδηση να ξεγεραθῇ κι εύτυχως υπήρχαν πολλές φωτισμένες συνειδήσεις που επαναστάτησαν.

Έτσι, αποτελεί ιδιαιτερότητα της Έλληνικής Έπαναστάσεως του 1821 ή πολυδύναμη εκπροσώπηση του ήρωικού της Πανθέου. Οι ήρωες στρατολογήθηκαν από όλες τις τάξεις, τις γωνιές και τα στρώματα του Έλληνικού Σώματος.

Από τις ανώνυμες λαϊκές μητρες των χωριών, των πεδιάδων, των βουνών, των νησιών μας.

Από τους εμπόρους, ντόπιους και αποδήμους. Γιατί δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι από αυτήν την τάξη ξεκίνησε ή φιλική Έταιρεία με τόν Τσακάλωφ, Σκουφά και Ξάνθο.

Από τα ματωμένα ράσα της Έρωσύνης. Γιατί όλοι γνωρίζουμε ότι απ' αυτήν προέρχονται οι Παπαφλέσσας, Παλαιών Πατρών Γερμανός και Άθανάσιος Διάκος.

Από τις πριγκιπικές οικογένειες των Ύψηλάντηδων και του Λόρδου Βύρωνος που απέδειξε με το μεσολογγίτικο θάνατό του τόν Έλληνισμό του.

Από τους έπιστήμονες, τόν Ρήγα Φεραίο, τόν Κοραή και άλλους. Από τους διπλωμάτες, με πρώτο τόν άδικοχάμενο άξιο κυβερνήτη της Ελλάδος Καποδίστρια.

Έτσι, το ιερό όστεοφυλάκιο των Ελλήνων ήρώων είναι τροφοδοτημένο από πολυδύναμες, πολύτροπες και πολύχρωμες πρωθύλες που αναγκάζουν τόν άμερόληπτο ιστορικό να καταλήξει στο συμπέρασμα πώς, όπως μπροστά στόν Θάνατο, έτσι και μπροστά στην Έλευθερία, όλες οι ανθρωποποίητες διακρίσεις μηδενποιούνται και πώς το μόνο που βαραίνει στην ζυγαριά του Μίνωα, του Αϊακού και του Ραδάμανθυ, δηλαδή για την Ούράνια Δικαιοσύνη, είναι το Ψυχικόν Πῦρ, τόν Άείζωον.

Αυτό το αναλίσκον πῦρ των Ελλήνων ήρώων το έχουν γνωρίσει καλά οι αιώνιοι έχθροί της φυλής μας, οι Τούρκοι. Έτσι, τώρα που ή ιταμότητά τους, μαζί με τις χαλεπές διεθνείς αλλά και έλληνικές συγκυρίες, τους όδήγησαν να κατέχουν τό μισό νησί της Κυπρίας Άφροδίτης και να άπειλούν τόν πανάρχαιο έλληνικό χώρο του Αιγαίου, όφείλουν να ξέρουν ότι:

Εμείς οι Έλληνες δεν γιορτάζουμε τυπικά και συμβολικά κάθε χρόνο την Ίερή μας Έπανάσταση του '21. Άλλά, κάθε χρόνο, ανανεώνουμε τούς όρκους στους Ήρωές μας και στα ιερά Σύμβολά τους, στην Σημαία και τόν Σπαθί, ότι δεν θα άφήσουμε ποτέ, ή Γῆ των Ηρώων, των Άγίων και των Σοφών να μολυνθῇ από βάρβαρα χνῶτα!

Κάθε έπέτειο της 25ης Μαρτίου όφείλουν όλοι οι Έλληνες, σε όποια γωνιά της γῆς κι αν βρίσκονται, να μεταλαμβάνουν των Άχράντων Μυστηρίων του Ήρωισμού και της Θυσίας των έπωνύμων και άνωνύμων άγωνιστών που προσέφεραν τόν δισκοπότηρο της καρδιάς τους ώστε να υπερπληρωθῇ ό κρατῆρας του νεωτέρου Έθνους μας.

Τέτοιες σημαντικές ήμερομηνίες ή έθνική αύτογνωσία επιτυγχάνεται με την ανάμνηση όπως έδίδασκε για την γνώση ό Σωκράτης. Κι αυτή ή πλατωνική συνιστώσα, ή ανάμνηση, αποδίδεται στα νεοελληνικά με μια έξ ίσου δυνατή και ώραία λέξη: τήν θύμηση.

Η θύμηση παράγεται από την όμηρική λέξη θυμός, που θά πῇ ψυχή. Θυμάμαι, συνεπώς, σημαίνει ότι διατηρώ έπαφή με τις δυνάμεις της ψυχής. Η ψυχή όμως είναι ή μεγάλη μητέρα όλων των ήρώων, γι' αυτό και άποκαλούνται ψυχωμένοι.

Εύλαβική ανάμνηση του '21, συνεπώς σημαίνει πώς ακολουθοῦμε τήν "Ίερά Όδόν" της θύμησης για να λάβουμε έθνική πλέον μύηση από την πυράκτωση των γενναίων ψυχών που μάς κατέστησαν έλεύθερους. Και ή κορυφαία νεοελληνική έπέτειος είναι και πρέπει να παραμείνι μιá αληθινή μυητική διαδικασία στην φλεγόμενη κάμινον των έθνικών μας ιδεοπλασιών. Γιατί ή Μητέρα Ελλάδα με τόν ένα χέρι της λικνίζει τόν καρδιαίο Διόνυσον και με τόν άλλο τόν ροπαλοφόρο Ήρακλή.

Υπάρχουν ελάχιστες στην Γῆ χώρες με είδοποιητικό-τητα να γεννοῦν σοφούς. Τα παιδιά όμως της Ελλάδος αν με τόν ένα χέρι γράφουν σοφά τυλιγάδια, με τόν άλλο κρατούν σπαθί για τούς ποικιλώνυμους έχθρους.

Γι' αυτό κάθε έπέτειο της μεγαλύτερης νεοελληνικής έποποιίας είναι έπιβεβλημένο να θυμώμαστε τις πανάρχαιες ήρωικές μας ρίζες που έθρεψαν τόν πολύχυμο δένδρο της Έλευθερίας μας.

Και είναι έπιτακτική ανάγκη να πνέη ό άνεμος του ήρωισμού στην ζωή για να σαρώσει τόν μικρό νοῦ, τήν μικρή βλέψη και τήν κοντόθωρη ένασχόληση.

Η Ελλάδα άλλωστε διδάξε πάντοτε τα παιδιά της τόν αλφάβητο του ήρωισμού:

Στην Έλληνική Μυθολογία ό Άρης ήταν παιδί της Ήρας, δηλαδή ήρωας. Και μ' αυτή την σοφή μυθοπλασία οι Έλληνες ήθελαν να έπισημάνουν ότι ό πόλεμος δικαιώνεται όταν δίδη την έντολή ή Μητέρα Ήρα που δεν είναι άλλη από τήν Ψυχή.

Το περίφημο Δελφικό Μαντείο θέλοντας να εξάρη τόν εξαγνιστικό ρόλο του ήρωισμού όχι μόνο είχε κατονομάσει "Ήραίο" ένα δελφικό μῆνα αλλά είχε καθιερώσει σε κάθε έννεαετή κύκλο, όπως αναφέρει ό Πλούταρχος, "Ήρωίδα Έορτή".

Από την άπαρχή της ζωής του γένους μας οι Έλληνες απέκάλεσαν ήρωες όσους προσέφεραν μεγάλες εύεργεσίες στο Έθνος. Οι Ήρωες ήσαν "Άρχηγέτες" και "Οικιστές", όπως αναφέρει ό Ήρόδοτος, και λατρεύονταν με έορτές και θυσίες. Τόσο δέ τιμούσαν τούς ήρωες που από τόν όνομά τους βαφτίζονταν φυλές και πόλεις.

Έτσι από τόν ήρωα Ήρακλή από τόν όποιο κατάγονται όλοι οι ήρωες και από τούς άθλους του έχουν όνομα-τοποιηθῇ όχι μόνο χώροι και πόλεις της μητροπολιτικής Ελλάδος, όπως τόν Ήράκλειον της Κρήτης, αλλά και οι έσχατιές της Έσπερίας όπου οι Ήράκλειες Στήλες άποτελούσαν τόν φάρο της Εύρώπης.

Η ψυχολογική και κοινωνική δύναμη του ήρωισμού είχε κατανοηθῇ τόσο ρηξικέλευθα από τούς Έλληνες ώστε δεν υπάρχει μεγάλος στοχαστής να μη έκθειάζη τόν ήρωισμό.

Ο Όμηρος στην Ίλιάδα άποκαλεί τούς ήρωες "ήμθεών γένος άνδρῶν".

Ο Ήσιόδος στο "Έργα και Ήμέραι" μιλάει για "όλβιους ήρωες" που ό Δίας τούς έδωσε για κατοικία τις νήσους των Μακάρων.

Ο Πίνδαρος στο "Νέμεα ΙΙΙ" άποφαίνεται: "Ήρωες Θεός".

Ὁ Πλάτων στὸν "Κρατύλο" βάζει τὸν Σωκράτη νὰ διδάσκη τὸν Ἑρμογένη:

Σωκράτης: Δὲν γνωρίζεις ὅτι εἶναι ἡμίθεοι οἱ ἥρωες;

Ἑρμογένης: Πῶς δηλαδὴ;

Σωκράτης: Γιατὶ ὅλοι οἱ ἥρωες ἔχουν γεννηθῇ ἀπὸ ἔνωση Θεοῦ καὶ θνητῆς ἢ θνητοῦ καὶ Θεᾶς.

Στὸ τελευταῖο τοῦ ἔργο, τοὺς "Νόμους", ὁ θεὸς Πλάτων ἐπανερχεται γιὰ νὰ μᾶς πῇ ὅτι γιορτὲς καὶ θυσίαι ἔχουν θεσπίσει γιὰ τοὺς ἥρωες τὰ ἱερὰ μαντεῖα τῶν Δελφῶν καὶ Δωδώνης καὶ ὅτι κανένας ἄνθρωπος μὲ νοῦ δὲν θὰ τολμήσῃ νὰ θίξῃ ὅσα ἐκεῖνα ἐθέσπισαν.

"...οὐδεὶς ἐπιχειρήσει κινεῖν, νοῦν ἔχων".

Ἡ ἥρωγονία λοιπὸν τῆς Ἑλλάδος καὶ πανάρχαια εἶναι καὶ πανταχοῦ παροῦσα.

Ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ συνύπαρξη στὴν ἡρωικὴ ἐποποιία τοῦ '21 ἐξευγενισμένων καὶ σπουδασμένων μορφῶν, ὅπως τῶν Ὑψηλάντηδων καὶ τοῦ Καποδίστρια μὲ τοὺς σκληροτράχηλους "τουρκοφάγους" ἀγωνιστὲς, ὅπως ὁ Ἀνδρουτσός, ὁ Νικηταρᾶς, ὁ Κολοκοτρώνης, ὁ Παπαφλέσσας καὶ ἄλλοι.

Φαίνεται πῶς ὑπάρχουν ἀόρατοι ἀγωγοὶ τῆς ψυχῆς ποὺ συναδελφώνουν στὰ ψυχογενῆ πεδία τὸν ἀρχηγέτη τῆς Τραγωδίας Αἰσχύλο μὲ τὸν ἀπαίδευτο, κυριολεκτικὰ ἀπελέκητο στὰ γράμματα, Μακρυγιάννη.

Ἔτσι ὁ Αἰσχύλος παραμέρισε τὴν ποιητικὴ του διάσταση καὶ λάξευσε στὸ μνῆμα τοῦ στοῦ Πυροφόρειο Γέλας τῆς Σικελίας ὡς πεμπτουσία τῆς γηϊνῆς συνεισφορᾶς τοῦ ὅτι πολέμησε στὸν Μαραθῶνα τοὺς Πέρσες μὲ μεγάλο ἥρωισμό:

"Ἀλκμὴν δὲ εὐδόκιμον Μαραθῶνιον Ἄλσος ἂν εἶποι καὶ βαθυχαπὴς Μῆδος ἐπιστάμενος".

Γιὰ τὴν μεγάλη μου ἀνδρεία θὰ σᾶς πῇ τὸ Μαραθῶνιο ἄλσος καὶ ὁ μακρυμάλλης Μῆδος ποὺ τὴν γνώρισε καλά".

Νὰ εἶσαι Αἰσχύλος, νὰ ἔχῃς δώσει τὴν κορυφαία τραγικὴ γραφὴ ποὺ γνώρισε ἡ ἀνθρώπινη νοόσφαιρα καὶ ἀποχαιρετῶντας στὸ τέλος τοῦ βίου σου τοὺς θνητοὺς νὰ θυμίζῃς ὅτι ὑπῆρξες ἥρωας πολέμωντας τοὺς Πέρσες στὸν Μαραθῶνα, σημαίνει νὰ διδάσκῃς ὅτι ἡ ὑπεράσπιση τῆς μεγάλης Πατρίδος ποὺ εἶναι ἡ Ἑλληνικὴ ἀποτελεῖ τὴν μεγαλύτερη προσφορά στὴν ἀνθρωπότητα.

Γιατὶ χωρὶς Ἑλλάδα ἐλεύθερη δὲν θὰ ὑπῆρχε οὔτε Παρθενῶν οὔτε Πλάτων οὔτε ἡ πλειάδα τῶν μεγαλοφυῶν ποὺ μὲ τὸ φῶς τῆς σκέψεώς τους διέλυσαν τὰ σκοτάδια τῆς ἀγνοίας. Χωρὶς Ἑλλάδα ἐλεύθερη δὲν θὰ ὑπῆρχε Ἀναγέννηση καὶ Εὐρωπαϊκὸς Πολιτισμός.

Γι' αὐτὸ ὁ μέγας Αἰσχύλος προτίμησε λίγο πρὶν πάει νὰ συναντήσῃ τὸν Μίνωα, τὸν Αἰακὸ καὶ τὸν Ραδάμανθυ νὰ γράψῃ στὸ μάρμαρο: πολέμησα γιὰ τὴν πατρίδα σμίγοντας ἔτσι μὲ τὸν Μακρυγιάννη ποὺ κι ἐκεῖνος γράφει:

"Ἀπάνω στὴν Ἀλήθεια μου πεθαίνω".

Ἐννέα χρόνια κράτησε ὁ ἥρωικός Ἀγῶνας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ: Ἀπὸ τότε ποὺ ὁ ἀρχηγὸς τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης κυκλοφόρησε στὸ ἴσιο τῆς Μολδαβίας τὴν ἀγωνιστικὴ του προκήρυξη "Ἡ ὥρα ἦλθεν, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες" μέχρι τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1830, ὅταν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν τριῶν συμμαχικῶν Δυνάμεων ὑπέγραψαν τὸ Πρωτόκολλο τοῦ Λονδίνου γιὰ τὴν ἴδρυση τοῦ Ἀνεξαρτήτου Ἑλληνικοῦ Κράτους.

Ἐννέα ὑπῆρξαν οἱ Μοῦσες τῶν Ἑλλήνων καὶ χρειάστηκε ἡ συνεισφορά ὅλων γιὰ νὰ κατακτηθῇ ἡ ἀκριβοπληρωμένη λευτεριά μας. Γιατὶ ποῖος μπορεῖ νὰ ἀρνηθῇ ὅτι ἡ Τερψιχόρη ἐγκαταλείποντας τὶς πλαγιὲς τοῦ Ὀλύμπου καὶ τοῦ Κιθαιρώνα ντύθηκε κι αὐτὴ τὴν Ζαλογγίτικη φορεσιά της καὶ χόρεψε τὸν ἥρωικὸ χορὸ μαζί μὲ τὶς Ἑλληνίδες μανάδες.

Ποῖος μπορεῖ νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι δὲν ἦταν παροῦσα ἡ Ἐρατώ μὲ τὸν ἔνθεο ζῆλο ποὺ ἐμπνέει καὶ ποὺ τὸν ἐπιδεικνύουν μόνο γνήσιοι ἀσκητὲς καὶ γνήσιοι ἐπαναστάτες;

Ποῖος μπορεῖ νὰ ἀρνηθῇ ὅτι ἡ Τραγωδία ποὺ ἐκπροσωπεῖ ἡ Μελοποιμένη δὲν ἔγραψε περιλαμπρὲς σελίδες;

Οἱ μεγάλες στιγμὲς τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας δὲν γράφτηκαν ποτὲ ἀπὸ φορεῖς ταπεινῶν καὶ ἰδιοτελῶν κινήτρων. Γράφτηκαν ὅταν ἡ Ἀριθμοκίνητη Ψυχὴ (ὅπως τὴν ἀποκαλοῦν οἱ Πυθαγόρειοι) ἀψήφησε τοὺς ποσοτικούς ἀριθμούς γιατί γνώριζε τὴν ἀρρητὴ δυναμικότητα τῶν ὀλίγων μπροστὰ στὴν δυσκίνητη πολλαπλότητα.

Γιατὶ, τί θὰ μπορούσε νὰ ὑποκινήσῃ τοὺς Ἕλληνες ἐμ-

πόρους τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας μὲ τὸν ἐξασφαλισμένο ὁπλοῦς ποτε ἐπιούσιο; Τί θὰ μπορούσε νὰ συνεπάρῃ τὸν Ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωσίας Καποδίστρια νὰ θυσιάσῃ τὴν περιλαμπρὴ θέσιν τοῦ στὸν βωμὸ τῆς Πατρίδας; Ποιὰ τυπικὴ λογικὴ τοῦ 2+2=4 θὰ μπορούσε νὰ εὐφλογίσῃ τὸν στρατηγὸ καὶ ὑπασπιστὴ τοῦ Τσάρου, Ἀλέξανδρο Ὑψηλάντη, νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν καριέρα του γιὰ νὰ ὀδηγηθῇ, σὰν ἐλάφι τῆς Ἀρτέμιδος, στὸ αἱματόβρεχτο θυσιαστήριο τῆς ἱερῆς Πατρίδος;

Καμμιὰ ἐξωτερικὴ ἐπιβολή, καμμιὰ αὐταρχικότητα δὲν μπορεῖ νὰ δώσῃ αὐτὰ τὰ θαυμαστὰ ἀποτελέσματα. Τὸ ἱστορικὸ Κάλεσμα εἶναι μαγνητικῆς προελεύσεως, σημαίνει ἔξοδο ἀπὸ τὸ ἐγώ, ὑπέρβαση ὅλων τῶν μικροτήτων, ἰδεοφόρο Μύση. Καὶ πραγματικὰ αὐτὴ ἀκριβῶς τὴν λέξη τῶν Καβειρίων, τῶν Ἑλευσινίων καὶ τῶν Χριστιανικῶν Μυστηρίων, τὴν λέξη Μύση, χρησιμοποιοῦσαν οἱ Φιλικοὶ γιὰ τοὺς χρισμένους "Ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος" ὅπως ἀκριβῶς ἔλεγαν καὶ ἔγραφαν.

Ἔχει θεμελιακὴ σημασία νὰ κατανοήσουμε τὰ βαθύτερα κίνητρα ἐκείνων ποὺ θυσιάστηκαν γιὰ νὰ μᾶς προσφέρουν μιὰ ἐλεύθερη πατρίδα.

Τί λόγο εἶχαν νὰ πρωτοστατήσουν σ' ἓνα ἐπικινδυνωδέστατο ἐγχείρημα, γιὰ τοὺς ἴδιους καὶ τὶς οἰκογένειες τους, οἱ ἀπόδημοι Ἕλληνες, ἂν τὰ κίνητρα δὲν ἦσαν ψυχογενῆ, εὐρύθωρα καὶ ἐθνικά;

Τί λόγο εἶχε ὁ Λόρδος Βύρων νὰ ἀφήσῃ τὴν κοινωνικὴ του θέσιν, τὴν ἀνεση, τὴν ποιήσῃ του γιὰ νὰ σβήσῃ στὴν ἀγκαλιά της λιμνοθάλασσας καὶ τῆς Ἑλλάδος, ἂν δὲν τὴν θεωροῦσε πνευματικὴ του Μητέρα;

Τὰ ἴδια τὰ δημοτικὰ μας τραγούδια, αὐτὲς οἱ ἀνώνυμες ἀλλὰ ἀδιάψευστες λαϊκὲς μαρτυρίες, ἐπιβεβαιώνουν τὴν ἀλήθεια: -"Βασίλη κάτσε φρόνιμα, νὰ γίνῃς νοικοκύρης" λέει ἡ ἀνώνυμη μητέρα, ἐκπρόσωπος τῆς οἰκογενειακῆς σωφροσύνης καὶ ἡ ἀπάντησή κάθε κλεφτόπουλου μὲ τὸ στόμα τοῦ Βασίλη εἶναι πασίγνωστη: -"Δὲν μπορῶ μάνα, δὲν μπορῶ τοὺς Τούρκους νὰ δουλεύω".

Ἡ Ἑλληνικώτατη αὐτὴ ἀπάντησις τοῦ μικροῦ κλεφτοπούλου ποὺ πῆγαινε σὲ βέβαιο θάνατο, τὸ διασυνδέει, μέσω τῶν τηλεγραμμάτων τῆς ἱστορίας, κατ' εὐθεῖαν μὲ τὸν Λεωνίδα καὶ τὴν ἀπάντησή του στὴν δελεαστικὴ πρόταση τοῦ Ξέρξη. Θυμίζω, ὅτι ὁ Πέρσης βασιλιάς πρότεινε στὸν Λεωνίδα πῶς ἂν ἐγκατέλειπε τὴν χωρὶς ἐλπίδα ἐπιτυχίας ἀντίστασή του θὰ τὸν ἔχριζε μονάρχη ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Κι ὁ Λεωνίδας ἔδωσε τότε τὴν ἴδια κατὰ βάθος ἀπάντησις μὲ τὸ μικρὸ κλεφτόπουλο:

"εἰ τὰ καλὰ τοῦ βίου γινώσκεις ἀπέστης ἂν τῆς τῶν ἁλλοτρίων ἐπιθυμίας. Ἐμοὶ δὲ κρεῖσσων ὁ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος θάνατος τοῦ μοναρχεῖν τῶν ὁμοφύλων"

(ἂν γνώριζες τὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς δὲν θὰ ἐπιθυμοῦσες τὰ ἀγαθὰ ἄλλων. Ὅσο γιὰ μένα εἶναι προτιμότερο νὰ πεθάνω ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος παρὰ νὰ γίνω μονάρχης τῶν ὁμοφύλων μου).

Νὰ τώρα καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ Καποδίστρια πρὸς τὴν

Αὐτοκράτειρα τῆς Ρωσίας ὅταν προσπαθοῦσε νὰ τὸν ἀποτρέψῃ νὰ κατέβῃ στὴν Ἑλλάδα, ἐκφράζοντας φόβους γιὰ τὴν ζωὴ του:

"Κυρία, ἐὰν ἐγὼ ἀρνηθῶ καὶ ἡ Ἑλλὰς καταπέσῃ, τί θὰ εἰποῦν περὶ ἐμοῦ; Ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἠδύνατο νὰ τὴν σώσῃ καὶ ὁ ὁποῖος ἐπροτίμησεν ἐπιφανῇ θέσιν εἰς τὴν Ρωσίαν παρὰ νὰ βοηθήσῃ τὴν πατρίδα του ἢ ὁποία καὶ ἔχῃ. Ἀλλωστε, Κυρία μου, καθὼς ἀφιέρωσα τὴν νεότητά μου εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἐνδόξου εὐεργέτου μου, μακαρίτου υἱοῦ τῆς αὐτοκρατορικῆς μεγαλειότητός σας, ὁμοίως δύναμαι κάλλιστα νὰ προσφέρω εἰς τὴν Ἑλλάδα θυσίαν τὸ γηραλέον μου σῶμα".

Καὶ τὸ προσέφερε! Προσέφερε τὴν ζωὴ του ἀπαράλλαχτα σὰν τὸ μικρὸ κλεφτόπουλο, μὲ μιὰ βασικὴ διαφορὰ, εἶχε πέσει ἀπὸ Ἑλληνικὸ χέρι!

Αὐτὴ ἡ ντροπὴ τῆς φυλῆς μας ποὺ ἀφήνει στὴν μέσῃ ἓναν Παρθενῶνα, γιὰ νὰ βᾶψῃ τὰ χέρια ποὺ λάξεψαν ἀγάλματα τῆς ζωφόρου μὲ ἀδελφικὸ αἷμα.

Ὅμως, ἀκόμα καὶ μ' ὅλες τὶς ἀντιφάσεις της, ἡ ψυχαγκάλη τῆς Πατρίδος εἶναι ἀναντικατάστατη γιὰ κάθε Ἕλληνα.

Ἔτσι, ἡ πανστρατιά τῶν ἡρώων τοῦ '21 σχηματίσθηκε ἀπ' ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ κοινωνικὰ στρώματα:

Ἀπὸ τοὺς ἀνώνυμους λαϊκοὺς ἀγωνιστὲς ποὺ μὲ μυριάδες θυσίες ἔτρεξαν στὸ σάλπισμα τῆς σταυρωμένης Πατρίδος.

Τοὺς ἱερεῖς ποὺ τὸ χρῶμα τοῦ ράσου τους ἄλλαξε σὲ πορφυρὸ βαμμένο στὸ αἷμα μὲ τὸ ὁποῖο γέμισαν τὰ Δισκοπότηρα τοῦ Γένους.

Τοὺς διανοούμενους ποὺ ἄφησαν τοὺς διαλογιστικούς τους ἐφησυχασμοὺς καὶ τὴν ἀπομόνωση γιὰ νὰ θέλουν τὴν μάχη πένα τους στὴν μεγάλη Ὑπηρεσία τῆς Ἀγωνιζόμενης Πατρίδος.

Τοὺς Ἀπόδημους Ἕλληνες ποὺ ἀπὸ τὸ Βουκουρέστι, τὴν Κωνσταντινούπολη, τὴν Αἴγυπτο, τὴν Ρωσία καὶ ὅπου-δήποτε ἄλλου εἶχαν συγκεντρωθῇ, ἐνίσχυσαν μὲ ὅλες τους τὶς δυνάμεις τὸ μαχόμενο Γένος τους. Οἱ ἀπόδημοι αὐτοὶ Ἕλληνες διδάξαν πῶς ἡ προσφορά χρημάτων γιὰ χάρη ὑψηλοτέρων ἰδανικῶν ἀνοίγει τὶς πύλες τῆς ψυχῆς καὶ τῆς εὐρύτερης συνειδήσεως.

Ἡ ἴδια ἐξ ἄλλου ἡ Ἑλληνικὴ ἀρχαιότητα ἤθελε τὸν Θεὸ Ἑρμῆ ὡς θεὸ τοῦ Ἐμπορίου, ἐπονομαζόμενο Κερδῶ Ἑρμῆ καὶ ταυτόχρονα Ἀγγελιαφόρο τῶν Θεῶν καὶ Ψυχοπομπό. Μὲ αὐτὸ δίδασκαν ὅτι ἡ ἴδια δύναμη, ὁ ἴδιος "θεός" ποὺ στρέφεται πρὸς τὰ κάτω, μπορεῖ νὰ στραφῇ καὶ πρὸς τὰ πάνω.

Τὴν ὑψίστη αὐτὴ διδαχὴ, σφραγισμένη καὶ ὑπογεγραμμένη μὲ τὸ αἷμα τους, μᾶς στέλνουν, κάθε Μάρτιο οἱ ἥρωες τοῦ '21.

Ἡ ἰαχὴ τους "Ἐλευθερία ἢ Θάνατος" προσφέρει τὴν αὐθεντικὴ ἐρμηνεία τῶν ψυχικῶν τους κινήτρων. Αὐτὲς οἱ δύο λέξεις ἰσοζυγιάζονταν στὴν συνειδησιακὴ καὶ ἱστορικὴ ζυγαριὰ τοῦ σκλαβωμένου Ἑλληνισμοῦ ἐπὶ 4 ὁλόκληρους αἰῶνες. Ὡσπου ἡ ζυγαριὰ τίναξε στὸν ἀέρα

τὸν θάνατο.

“Ὦσπου τὸ μπαρούτι καὶ τὰ βόλια λάλησαν σὲ βουνὰ καὶ ρεματιές.

“Ὦσπου τὰ ποιητικὰ ἀηδόνια Ρήγας, Κάλβος, Σολωμὸς ἄρχισαν τοὺς ἀγωνιστικούς ὕμνους τους.

“Ὦσπου ὁ μεγάλος Ρῶσος ποιητὴς Πούσκιν, βροντοφώνηξε μὲ τὴν συνοδεία τῆς λύρας του: “Ἐμπρὸς Ἑλλάδα Ἐπαναστάτισσα!”

“Ὦσπου, τέλος, γιὰ ν’ ἀναφερθοῦμε ἐνδεικτικὰ σ’ ἓνα μόνο ἀγωνιστὴ, ὁ Γιάννης Μακρυγιάννης, μὲ τὸ σπαθὶ στὸ ἓνα χέρι καὶ τὴν ἀποκαλυπτικὴ πένα του στὸ ἄλλο, νὰ γράφῃ ἐκείνες τὶς λαξευμένες ὑποθήκες στὰ κιονόκρανα τῆς φυλετικῆς μας μνήμης: “Γιατὶ ἐγίναμε πουλιὰ καὶ πιά στὸ τσόφλι δὲ χωρᾶμε” καὶ “ὅλοι μαζί ἐλευθερώσαμε τὴν Πατρίδα”.

“Ἔτσι, ἔπειτα ἀπὸ ἓνα πολύμαχο, πολύμοχθο καὶ πολυώδυνο ἐννεαετὴ κύκλο, ἡ περιπόθητη λευτεριά ἤλθε καὶ πάλι στὰ ἱερὰ Πατρικά μας χώματα.

Ἀποδεικνύοντας ὅτι ἡ Ψυχὴ τοῦ Ἀνθρώπου, αὐτὴ ἡ αἰθερόεσσα Κρήνη, χρειάζεται τὸ Οὐράνιο Τόξο τῶν Ἰδανικῶν γιὰ νὰ προσφερθῇ.

Χρειάζεται τὴν ἐπίσκεψη τῶν Προγονικῶν Ἰσκιων γιὰ νὰ ἐνθαρρυνθῇ.

Χρειάζεται τὴν εὐλογία τῆς Ἐθνικῆς Κατήχησης γιὰ νὰ συνεπαρθῇ.

Χρειάζεται τὶς Χάριτες καὶ τὶς Μοῖρες γιὰ νὰ ἐκστασιασθῇ.

Χρειάζεται τὸ Κηρύκειο Ραβδί τοῦ Ἑρμῆ γιὰ νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ χελώνιο περίβλημα τῆς καθημερινότητος καὶ νὰ μετατραπῇ σὲ ἐπτάχορδο λυρικὸ θάμβος.

Χρειάζονται, τέλος, καὶ τὰ ἀπολλώνεια βέλη τῶν ραγιάδων προγόνων μας, ποὺ τὸ 1821 ἔρριξαν κατὰστηθα στὸν πύθωνα τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ μὲ τὴν ἥρωικὴ ἰαχὴ “ἦ Ἑλλάδα ἦ Στάχτη”.

Στὴν συνηθισμένη ζωὴ οἱ ἥρωες εἶναι σπάνιοι ἀφοῦ στὴν καθημερινότητα ὅλα συμβάλλουν σ’ ἓναν ἀντιρωισμό. Ἡρωικὲς πράξεις, καὶ μάλιστα ὁμαδικές, εἶναι πρόνομο ἰδιαιτέρων καιρῶν ποὺ μποροῦν ν’ ἀποσπάσουν τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸ συνηθισμένο ἐπίπεδο διαβίωσης. Καὶ στὴν ἐποποιία τοῦ ’21 ἔλαβαν μέρος καὶ πρωτοστάτησαν πλούσιοι καὶ φτωχοί, ἀγράμματοι καὶ σπουδασμένοι, λαϊκοὶ καὶ κληρικοί. Κι αὕτη εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς σπουδαιότερες διδασκὰς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως: Ἡ ὁμαδικὴ δηλαδὴ ἔξοδος ἀπὸ τὴν σκλαβιά ποὺ λέγεται ἀτομικὸ συμφέρον, μικρόψυχη ἰδιοτέλεια καὶ διαιρετότητα.

Κι ἐμεῖς καὶ τὰ παιδιὰ μας ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ τὰ διδάγματα αὐτὰ τοῦ ἥρωισμοῦ καὶ τῆς ἀνιδιοτέλειας ποὺ μᾶς ἔδωσε τὸ ’21.

Αὐτὸ ὅμως σημαίνει ὅτι ἐμεῖς θὰ πρέπει νὰ βιώνουμε σὲ κάποιο τουλάχιστον βαθμὸ τὶς ἀρετὲς αὐτές. Διαφορετικὰ τί νόημα ἔχει νὰ προβαίνουμε σὲ ἑορτασμούς ποὺ ἀναφέρονται σὲ ἔργα μεγαλοψυχίας ἂν ἐμεῖς οἱ ἴδιοι δὲν εἴμαστε μεγαλόψυχοι; Καὶ ἡ μεγαλοψυχία δὲν νοεῖται χωρὶς Ἐνότητα καὶ Ἐθνικὴ Ὁμοψυχία.

“Ὅταν ὁ Ἐθνικός μας ποιητὴς λέῃ ὅτι ἡ Ἐλευθερία βγήκε ἀπὸ τὰ κόκκαλα τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερὰ, ἐπισημαίνει μιὰ ἱστορικὴ ἀλήθεια κι ἓνα βιοφυλετικὸ γεγονός. Γιατὶ ἔπρεπε πραγματικὰ οἱ σκληροτράχηλοι ἀγωνιστὲς τοῦ ’21 νὰ κομίζουν τὴν Ἐλευθερίαν στὰ ἴδια τὰ κύτταρά τους, μέσα στὰ “κόκκαλά τους” γιὰ νὰ τὴν ἀναζητήσουν μὲ τόσο πάθος καὶ τέτοια ὁμαδικὴ ἀδιαλλαξία.

Ἄν πρόκειται ἑορτασμοὶ σὰν τὸν σημερινὸ ν’ ἀναδυθοῦν ἀπὸ τὶς τυπικὲς συμβατότητες καὶ νὰ προσλάβουν τὸ συμβολικὸ καὶ σημαντικὸ βάρος ποὺ ἀληθινὰ τοὺς ἀξίζει, πρέπει νὰ ἀφυπνισθῇ μέσα στὸν καθένα μας ἡ ἀρχέγονη Ἑλληνικὴ ψυχὴ.

Γιατὶ ἀπὸ τὴν πανάρχαια μήτρα τῆς ἀεὶζωης Ἑλληνικῆς ψυχῆς ἀντλοῦσαν τὴν διάπυρη ἀνδρεία τους οἱ σκληροτράχηλοι ἥρωες τοῦ ’21. Τὴν ψυχὴ αὕτη ποὺ τὴν κυοφόρησαν μέσα στὴν νύχτα τοῦ χρόνου οἱ Κάβειροι καὶ οἱ Σαοί, ὁ Δάρδανος, ὁ Κάδμος καὶ ὁ Ὀρφέας γιὰ νὰ ἀναδυθῇ μέσα ἀπὸ τὸν Ὀμηρο καὶ τὸν Αἰσχύλο, μέσα ἀπὸ Μαραθῶνες καὶ Θερμοπύλες στοὺς Ἰάμβους καὶ Ἀναπαίστους τῶν Καριοφυλιῶν τοῦ ’21, στοὺς χοροὺς τοῦ Ζαλόγγου, στοὺς καλονιοβολισμοὺς τοῦ Μεσολογγίου, στοὺς ἐπινίκιους ὕμνους τῆς Ἀγίας Λαύρας.

Στὸ θησαυροφυλάκιο τῆς ἀτομικῆς καὶ ἐθνικῆς μας μνήμης παρελαύνουν εὐλαβικὲς μορφὲς μοναδικοῦ θάρρους, ἀγωνιστικότητος καὶ αὐτοθυσίας. Γιατὶ ἡ Ἑλλάδα ἀπέδειξε μέσα στοὺς περιτελλόμενους κύκλους τοῦ χρόνου ὅτι ξέρει νὰ γεννᾷ τὸ μῦρο τῶν μύρων αὐτῆς τῆς Γῆς: Ἡρώες.

Τὸ 1821, γιὰ τὴν ἀνάσταση τοῦ Γένους, ἄλλοι ἔδωσαν ὅλα τους τὰ ὑπάρχοντα, ἄλλοι ὅλη τους τὴν ζωὴ.

Ἡ ἐπισήμανση ὅμως τοῦ θριάμβου καὶ τῆς ἥρωικῆς πνοῆς τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ ’21 δὲν πρέπει νὰ μᾶς κἀν νὰ παραβλέψουμε ὅτι ἡ Ἀχιλλεῖος πτέρνα τους ὑπῆρξε πάντοτε ἡ διχόνοια ποὺ σὰν ἄλλος ὄφης τοὺς ἐστέρησε συχνότατα ἀπὸ τοὺς παραδείσιους καρπούς τῶν μόχθων καὶ τῶν θυσιῶν τους. Τόσο ἐμεῖς ὅσο καὶ τὰ παιδιὰ μας πρέπει νὰ διδασθοῦμε πολλὰ ἀπ’ αὐτά τους τὰ παθήματα γιατί ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ δὲν ἔπαψε ποτὲ νὰ κινδυνεύῃ ἀπὸ τὸν πανάρχαιο αὐτὸν ἐχθρό.

Μὲ τὴν διχόνοια τῶν Ἑλλήνων Ἀρχηγῶν ποὺ σὲ καιρὸ ἐκστρατείας ἐφθειραν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, ἀρχίζει τὴν ποιητικὴ του ἐξιστόρηση ὁ μεγάλος Ὀμηρος. Ἡ διχόνοια δηλητηρίασε τὸν Σωκράτη, ἐξόρισε τὸν Αἰσχύλο, τὸν Ἀριστείδη, τὸν Ἀναξαγόρα, γιὰ νὰ μείνουμε μόνο στοὺς ἀρχαίους. Ἀνέκαθεν ὅσοι ἤθελαν τὸ κακὸ τῆς φυλῆς τὴν διχόνοια ὑπέθαλπαν καὶ σ’ αὐτὴν ἐστήριζαν τὶς ἐθνοκτόνες προσδοκίες τους.

Τὰ δισκοπότηρα εἶναι γεμᾶτα ἀπὸ τὸ αἷμα τοῦ Ἀνδρούτσου, τοῦ Καραϊσκάκη, τοῦ Κολοκοτρώνη, τοῦ Μακρυγιάννη, τοῦ Καποδίστρια. Εἶναι τὸ ἀθάνατο κρασί τοῦ ’21. Ἄς πῶμε ἐξ αὐτοῦ πάντες καὶ ἄς διατηρήσουμε τὴν ἐθνικὴ μας ὁμοψυχία γιὰ νὰ μὴν ἀνοίξουν ποτὲ πιά οἱ ἀδελφοκτόνοι κρουνοί.

ΖΗΤΩ Η ΑΙΩΝΙΑ ΕΛΛΑΣ!

SENECA DE DE BREVITATE VITAE

Περὶ τῆς βραχύτητος τοῦ Βίου

Ἀπόδοση Κώστας Συνοδινός

Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν ἀνθρώπων, Παυλῖνε, παραπονεῖται γιὰ τὴν κακία τῆς φύσεως, ἐπειδὴ γεννιόμαστε γιὰ νὰ ζήσουμε λίγο χρόνο, γιατί τὰ χρονικά διαστήματα ποὺ μᾶς δόθηκαν περνοῦν τόσο γρήγορα, τόσο ραγδαῖα, ἔτσι, ὥστε, μὲ λίγες ἐξαιρέσεις, οἱ ὑπολοίποι νὰ τελειώνουν τὴν ζωὴ τους κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἀναπτύξεώς της. Αὐτὸ δὲν ἀποτελεῖ παράπονο μόνο τοῦ ἀμαθοῦς ὄχλου ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν. Ἀπὸ ἐκεῖ ἐξάγεται καὶ ἡ διαπίστωση τῶν ἱατρῶν «ὅτι ὁ βίος εἶναι βραχύς ἢ τέχνη ὅμως (τοῦ βίου) εἶναι μακρά».

Δὲν ἔχουμε λίγο χρόνο, ἀλλὰ (ἀντίθετα) χάνουμε πολὺ. Ἡ ζωὴ εἶναι ἀρκετὰ μακρά καὶ ἀφθονη μᾶς ἔχει δοθῇ γιὰ τὴν ὁλοκλήρωση σπουδαίων πραγμάτων, ἐὰν ὁλόκληρη σωστά διετιθέτο. Ὅταν ὅμως περνᾷ μέσα ἀπὸ τὴν χλιδὴ καὶ τὴν ἀδιαφορία, ὅταν δὲν δαπανᾶται γιὰ κανένα καλὸ πρᾶγμα, δὲν καταλαβαίνουμε πῶς πέρασε, ἀλλὰ ἀπλᾶ, ὅτι πέρασε. Δὲν ἔχουμε βραχὺ βίον ἀλλὰ εἴμαστε σπάταλοι. Ὅπως τὰ τολμηρὰ βασιλικά πλοῦτη, μόλις περιέλθουν σὲ ἀνάξιο κύριο διασκορπίζονται ἀμέσως, ἐνῶ τὰ λίγα, ἂν δοθοῦν σὲ καλὸ φύλακα, αὐξάνονται, ἔτσι καὶ ἡ ζωὴ μας πολὺ ἐπεκτείνεται γι’ αὐτὸν ποὺ τὴν διαθέτει καλὰ.

Γιατὶ παραπονιόμαστε γιὰ τὴν φύση τῶν πραγμάτων; Ἡ ζωὴ, ἐὰν γνωρίζης νὰ τὴν χρησιμοποιήσης, εἶναι μακρά. Ἀλλὰ ἄλλον τὸν κυριεύει ἡ ἀκόρεστη φιλαργυρία, ἄλλον ἡ φροντίδα γιὰ μάταιους μόχθους, ἄλλος μεθάει μὲ κρασί, ἄλλος ναρκώνεται ἀπὸ τὴν ἀδράνεια, ἄλλον καταπονεῖ ἡ φιλοδοξία, ποὺ ἐξαρτᾶται ἀπὸ ξένες κρίσεις, ἄλλον τὸν κυριεύει σφοδρὴ ἐπιθυμία τοῦ ἐμπορίου καὶ γυρίζει ὅλες τὶς θάλασσες μὲ τὴν ἐλπίδα τοῦ κέρδους· κάποιους τοὺς βασανίζει ὁ πόθος τῆς ἐκστρατείας καὶ ἀγωνιοῦν γιὰ τοὺς ξένους κινδύνους παρά γιὰ τὰ δικά τους· ὑπάρχουν μερικοὶ ποὺ ἀναλίσκονται στὸ νὰ ἐξυπηρετοῦν μὲ δουλοπρέπεια τοὺς ἀνωτέρους τους. Πολλοὺς τοὺς ἀπασχολεῖ ὁ φθόνος τῆς ξένης περιουσίας ἢ ἡ μεμψιμοιρία γιὰ τὴν δική τους. Πολλοὶ ποὺ δὲν ἐπιδιώκουν τίποτε ἢ ἀνοησία τοὺς ὁδηγεῖ σὲ νεωτεριστικὲς ἐπαναστατικὲς ἀντιλήψεις.

Κάποιοι δὲν ἔχουν ποῦ νὰ κατευθύνουν τὴν πορεία τους καὶ παραμένουν ἀδρανεῖς, τοὺς βρίσκει ἔτσι ἡ μοῖρα ὥστε νὰ ἐπαληθεύουν τὴν ἀποψη «μικρὸ εἶναι τὸ μέρος τοῦ βίου, στὸ ὁποῖο πράγματι ζοῦμε».

Τοὺς πιέζει καὶ περικυκλώνει ἡ κακία, δὲν τοὺς ἐπιτρέπει νὰ σηκωθοῦν, νὰ ἀνυψώσουν τὰ μάτια τους στὴν ἐπισκόπηση τῆς ἀλήθειας καταπιεσμένοι ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία. Οὐδέποτε τοὺς ἐπιτρέπεται νὰ ἀνατρέξουν στοὺς

ἑαυτοὺς τους. Κι ἂν ἀκόμα κάποτε, τυχαῖα, ἔλθῃ κάποια περίοδος ἡσυχίας, σὰν σὲ βαθειὰ ἀνήσυχη θάλασσα, κλυδωνίζονται καὶ δὲν ἡσυχάζουν ἀπὸ τὶς πολλὲς ἐπιθυμίες τους. Παρατήρησε ἐκείνους ποὺ καταδιώκουν τὴν εὐτυχία μὲ τὰ ὑλικά ἀγαθὰ. Στραγγαλίζονται ἀπὸ αὐτά. Σὲ πόσο πολλοὺς ἐπαχθὴς εἶναι ὁ πλοῦτος! Πόσο πολλοὶ τυραννιῶνται ἀπὸ τὴν ρητορεία καὶ τὴν καθημερινὴ ἐπίδειξη τοῦ πνεύματός τους! Πόσο πολλοὶ εἶναι ὡχροὶ ἀπὸ τὶς συνεχεῖς ἡδονές! Σὲ πόσο πολλοὺς καμμία ἐλευθερία δὲν ἀφήνει τὸ πλῆθος τῶν πελατῶν τους!...

Παράλογη εἶναι ἡ ἀγανάκτηση μερικῶν μὲ τοὺς ἀνωτέρους, ποὺ δὲν τοὺς ἔδωσαν τὸν χρόνο νὰ τοὺς πλησιάσουν. Μήπως καὶ οἱ ἴδιοι τελικὰ δὲν καταδέχθηκαν νὰ ἀτενίσουν τοὺς ἴδιους τοὺς ἑαυτοὺς τους;

Καὶ ἐνῶ κανεῖς δὲν δέχεται νὰ μοιρασθῇ τὴν περιουσία του, τὴν ἴδια τὴν ζωὴ του τὴν μοιράζεται μὲ πολλοὺς. Ἄν ρωτήσουμε κάποιον ποὺ ἔφτασε τὰ 100 χρόνια πόσο χρόνο τοῦ ἀφαίρεσε ὁ πιστωτής, ἡ φίλη, ὁ πελάτης, ἡ συζυγικὴ διένεξη, οἱ διαδρομές, οἱ ἀσθένειες, πόσο τοῦ ἀφαίρεσε ὁ μάταιος κόπος, ἡ ἀνόητη ἀγαλλίαση, ἡ ἀπληστη ἐπιθυμία, ἡ συναναστροφή γιὰ τὴν κολακεία, τί ἔμεινε τελικὰ γι’ αὐτόν; Τότε θὰ καταλάβῃς ὅτι πεθαίνεις πρόωρα. Ζῆς σὰν νὰ πρόκειται νὰ ζῆς γιὰ πάντα, δὲν παρατηρεῖς πόσος χρόνος πέρασε, δὲν καταλαβαίνεις ὅτι ἴσως αὕτη ἡ μέρα νὰ εἶναι ἡ τελευταία. Τὰ πάντα φοβᾶσαι ὡς θνητός, τὰ πάντα ζητᾶς ὡς ἀθάνατος.

Θὰ ἀκούσης τοὺς περισσότερους νὰ λένε: «Στά πενήντα μου θὰ ἀποχωρήσω πρὸς ἀνάπαυση, ἐνῶ στὰ ἐξήντα θὰ ἀπαλλαγῶ ἀπὸ κάθε καθῆκον». Ἀλλὰ ποιός σοῦ ἐγγυᾶται ὅτι θὰ ζήσης περισσότερο; Πόσο ἀργοπορημένο εἶναι νὰ ἀρχίσῃ κάποιος νὰ ζῇ, ὅταν πρέπει νὰ παύσῃ!

(Στὴν συνέχεια ἀναφέρεται σὲ ἐπιφανεῖς ἄνδρες οἱ ὁποῖοι ἐνῶ εὖχονται τὴν ἀπραγμοσύνη καὶ ἐγκωμιάζουν τὴν ἡρεμία καὶ τὴν προτιμοῦν ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγαθὰ τους, δὲν ἔχουν ἀπὸ τὰ παιδικὰ τους χρόνια ξεκουρασθῇ ποτέ, ἢ ἄλλους ποὺ τοὺς ἐνδιαφέρει ἀποκλειστικὰ τὸ κρασί καὶ οἱ διασκεδάσεις ὑποκινούμενοι ἀπὸ χαμηλὲς ἐπιδιώξεις).

.....Πόσοι σπουδαῖοι ἄνδρες, ἀφοῦ παραμέρισαν ὅλα τὰ ἐμπόδια, ἀφοῦ παραιτήθηκαν ἀπὸ τὰ πλοῦτη, τὰ ἀξιώματα καὶ τὶς ἡδονές αὐτὸ ἔκαναν μέχρι τὴν τελευταία ἡμέρα, νὰ μάθουν νὰ ζοῦν. Ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία ὅμως ἔφυγε ἀπὸ τὴν ζωὴ χωρὶς οὔτε τότε νὰ μάθῃ...

Κάποιοι διαμαρτύρονται λέγοντας: «Δὲν μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ ζήσω». Πόσες ἡμέρες δὲν μοῦ ἀφῆρεσε ὁ ὑπόδικος, ὁ ὑποψήφιος, ὁ ἰσχυρὸς φίλος; Μὴ νομίζης ὅτι

κάποιος λόγω τών ρυτίδων ή τών άσπρων μαλλιών έζησε πολύ. Αὐτός επί μακρόν υπήρξε. Ἀκριβώς ὅπως κάποιος πού νομίζεται ὅτι ταξίδεψε πολύ, ἐνῶ ἄγρια τρικυμία τόν ἄρπαξε ἀπό τό λιμάνι καί μέσα ἀπό μαινόμενους ἀνέμους τόν γύρισε ὅλο τόν κόσμο. Αὐτός τελικά δέν ταξίδεψε πολύ ἀλλά ρίχτηκε ἐδῶ καί ἐκεῖ ἐπὶ πολύ.

Παίζουν ὅλοι μέ αὐτό τό πολυτιμότερο πρᾶγμα, τόν χρόνο, γιατί τούς ἐξαπατᾷ ἐπειδὴ εἶναι ἄυλος, δέν ὑποπίπτει στίς αἰσθήσεις μας καί θεωρεῖται εὐτελέστατος ὡς πρὸς τήν ἀξία του. Οἱ ἄνθρωποι δέχονται μέ μεγάλη εὐχαρίστηση μισθοὺς ἐτήσιους, ἐπιδόματα σέ εἶδος καί δίνουν γι' αὐτά μόχθο, ἐργασία ἢ ἐπιμέλεια. Κανείς ὅμως δέν ἐκτιμᾷ τόν χρόνο, τόν χρησιμοποιεῖ χαλαρά, δωρεάν. Ἀλλά βλέπεις τούς ἀσθενεῖς, ἐάν κοντά ἔχη πλησιάζει ὁ κίνδυνος τοῦ θανάτου, νά πιάνουν τά γόνατα τῶν ἱατρῶν καί νά εἶναι ἔτοιμοι νά δώσουν ὅλη τήν περιουσία τους γιά νά ζήσουν. **Τόση διάσταση συναισθημάτων ὑπάρχει σ' αὐτούς** διότι, ἐάν μπορούσε νά τεθῇ μπροστά τους ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐτῶν τους, ὅσοι θά ἔβλεπαν ὅτι λίγα ἀπομένουν πόσο θά φοβόνταν καί μέ ποῖο τρόπο θά τά φρόντιζαν...

Συνηθίζουν νά λένε σ' αὐτούς πού πολύ ἀγαποῦν, ὅτι εἶναι ἔτοιμοι νά δώσουν μέρος τῶν ἐτῶν τους. Ὅμως κανείς δέν θά ἀποκαταστήσῃ τά ἐτῆ σου, κανείς δέν θά σοῦ τά ἐπιστρέψῃ. Ἡ ἡλικία σου σιωπηρὰ θά διολισθήσῃ, πουθενά δέν θά καθυστερήσῃ, κανείς οὔτε ἡ ἐντολή τοῦ βασιλέως, οὔτε ἡ εὐνοία τοῦ λαοῦ, θά τήν παρατείνῃ.

Ὑπάρχουν καί αὐτοὶ πού σχεδιάζουν τήν ζωὴ ξοδεύοντάς την· ἔτσι μεγάλη ζημιὰ τοῦ βίου εἶναι ἡ ἀναβολή, πού ἄρπάζει τό παρόν καί ἀπλᾶ δίνει ὑπόσχεση γιά τό μέλλον πού πράγματι ἀποβλέπει; Ὅλα ὅσα πρόκειται νά ἔλθουν εἶναι ἀβέβαια. Λέει ὁ ποιητής: *«Κάθε ἄριστη ἡμέρα πρώτη ξεφεύγει ἀπὸ τούς δυστυχισμένους θνητοὺς. Γιατί δέν τὴν κρατᾷτε; ἂν δέν τὴν πιάσετε, φεύγει».* **Πρέπει λοιπὸν νά ἀγωνίζεσαι** μέ ταχύτητα καί νά ἀντλῇς ἀπὸ τόν ὀρμητικὸ καταρράκτη, πού δέν πρόκειται νά ρέῃ γιά πάντα. Μήπως μπορεῖ κανείς νά ἀμφιβάλῃ ὅτι κάθε ἄριστη μέρα, πρώτη ξεφεύγει ἀπὸ τούς δυστυχισμένους πολυπράγμονες; Τίς παιδικές ψυχές τους καταπιέζει τό γῆρας, στό ὁποῖο φθάνουν ἀπροετοίμαστοι καί ἀοπλοί, χωρίς νά πάρουν καμμιὰ πρόνοια. **Συνήθιζε νά λέῃ ὁ φιλόσοφος Φαβιανός:**

«Κατὰ τῶν παθῶν πρέπει νά ἀγωνίζεται κανεὶς μέ ὀρμὴ καί χωρίς διστακτικότητα, ὥστε νά διαλύεται ἡ παράταξή τους». **Σέ τρεῖς χρόνους διαιρεῖται ἡ ζωὴ σ' αὐτόν** πού υπήρξε, σ' αὐτόν πού ὑπάρχει τώρα καί σ' αὐτόν πού θά ὑπάρξῃ στό μέλλον. Στόν πρῶτο, τό παρελθόν, ἡ δικαιοδοσία τῆς τύχης ἔληξε, αὐτόν ἔχασαν μέ τά πάθη τους οἱ πολυπράγμονες, πού δέν εὐκαιροῦν νά τόν ἀναπολήσουν καί, ἂν εὐκαιρήσουν, δυσάρεστη θά εἶναι ἡ ἀνάμνησή του, πού ξαναφέρνει κακίες, πάθη, ἐφήμερες ἡδονές. Ἐκεῖνος πού πολλά ἐπεθύμησε μέ φι-

λοδοξία, καταφρόνησε μέ ἀλαζονία, ὕπουλα ἐξαπάτησε, ἄπληστα ἄρπαξε καί χωρίς μέτρο ξόδεψε, φοβᾷται τὴν ἀνάμνηση αὐτῇ. Μόνον αὐτὸς πού ἐπραττε μέ αὐτοέλεγχο γυρνάει ἀφοβὰ στό παρελθόν. Διαφορετικά ἡ ζωὴ τῶν πολυπραγμόνων βυθίζεται στόν πυθμένα, δέν ὠφελεῖ κανένα. **Ὁ παρὼν χρόνος εἶναι βραχύτατος,** σέ πολ-λούς φαίνεται μηδαμινός γιατί γρήγορα ρέει σάν τούς ἀστέρες, πού ἡ κίνησή τους δέν σταματᾷ σέ κάποιο σημείο. Στούς πολυπράγμονες ἀνήκει μόνον ὁ παρὼν χρόνος, ὁ τόσο λίγος. Κοίταξε πόσο ἐπιθυμοῦν νά ζήσουν περισσότερο αὐτοί.

Οἱ πολύ ἡλικιωμένοι ζητοῦν παράταση λίγων ἐτῶν· φαντάζονται μικρότερους τούς ἑαυτοὺς τους στήν ἡλικία· μέ ψέματα κολακεύονται καί αὐτοαπατώνται. Ὅταν κάποια ἀσθένεια τούς ὑπενθυμίσῃ ὅτι εἶναι θνητοὶ τόσο στενοχωρημένοι πεθαίνουν ὄχι σάν νά βγαίνουν ἀπὸ τὴν ζωὴ ἀλλά σάν νά ἀποσπῶνται ἀπὸ αὐτὴν. Κραυγάζουν ὅτι ἦσαν ἀνόητοι, γιατί δέν ἔχουν ζήσει καί, ἐάν θεραπευθοῦν, θά ζήσουν σέ ἡρεμία. Τότε σκέπτονται πόσο μάταια ἐτοίμασαν αὐτά, πού δέν χάρηκαν, πόσο κενός ἦταν ὁ μόχθος τους. **Μόνον ἡ ζωὴ ἐκείνων πού ἡρεμα κυλᾷ εἶναι μακροχρόνια, δέν σπαταλᾷται, δέν σκορπίζεται, δέν δίνεται στήν τύχη, δέν καταστρέφεται ἀπὸ τὴν ἀμέλεια, τὴν σπατάλη, τό περιττό.** Ὅσο μικρὴ κι ἂν εἶναι, ἐπαρκεῖ μέ τὴν ἀφθονία της καὶ ὅταν θά ἔλθῃ ἡ ἐσχάτη ἡμέρα δέν θά διστάσῃ ὁ σοφὸς μέ σταθερὸ βῆμα νά βαδίσῃ πρὸς τόν θάνατο.

(Στὴν συνέχεια διαπιστώνει ὅτι ἀπράγμονες, ἡρεμοὶ καί ὠρμοὶ εἶναι αὐτοὶ πού καθοδηγοῦνται ἀπὸ τούς σοφοὺς καί τούς φιλοσόφους ὅπως τόν Πυθαγόρα, τόν Δημόκριτο, τόν Ἀριστοτέλη πού θά διδάξουν καί θά προσθέσουν σ' αὐτόν, θά τόν συμβουλεύσουν, θά τόν ἐπαινέσουν χωρίς κολακεία, θά διαπλάσσουν τόν ἑαυτό τους σύμφωνα μέ τίς ἀρχές τῶν σοφῶν αὐτῶν).

Συνηθίζουμε νά λέμε ὅτι δέν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμᾶς ποιούς ἔχουμε γονεῖς, ὅμως σέ μᾶς ἐπιτρέπεται νά γεννιόμαστε σύμφωνα μέ τὴν θέλησή μας· διάλεξε, σέ ποιά οἰκογένεια εὐγενεστάτων πνευμάτων θέλεις νά γίνῃς δεκτός; ὄχι νά υἱοθετηθῇς μόνον ὡς πρὸς τό ὄνομα ἀλλά ὡς πρὸς τά ἰδανικά, τά ὁποῖα μέ προσοχὴ πρέπει νά διαφυλαχθοῦν, νά γίνουν μεγαλύτερα γιά νά τά μοιράσῃς σέ ὅσο γίνεται περισσότερους. Αὐτοὶ θά δώσουν σέ σένα τὴν πορεία πρὸς τὴν αἰωνιότητα καί θά σέ ἀνυψώσουν *«σέ ἐκείνη τὴν θέση, ἀπὸ ὅπου κανεὶς δέν καταρρίπτει».* **Αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος τρόπος νά παρατείνεται τό θνητὸ μέρος, νά κάνῃς τό μέλλον ἀθάνατο.**

Τὰ ἀξιώματα, τὰ μνημεῖα πού ἀνήγειρε ἡ φιλοδοξία ταχύτατα ὑποσκάπτονται καί παλιώνουν. Ἐκεῖνα πού καθιέρωσε ἡ σοφία καμμιὰ ἐποχὴ δέν θά ἀφανίσῃ ἢ θά μειώσῃ. Τοῦ σοφοῦ ἐπιμηκύνεται ὁ βίος, δέν περιχαρᾶνται ἀπὸ τούς νόμους τοῦ ἀνθρώπινου γένους. **Ὁ περασμένος χρόνος του, ἀναλύεται ἀπὸ τὴν ἀνάμνηση.** Τό παρόν του, τό χρησιμοποιεῖ. Τό μέλλον τό προκα-

θορίζει· βραχύτατος εἶναι ὁ βίος αὐτῶν πού λησμονοῦν τό παρελθόν, παραμελοῦν τό παρόν, φοβοῦνται τό μέλλον. Ὅταν ἔλθῃ τό τέλος ἀργὰ καταλαβαίνουν οἱ δυστυχεῖς ὅτι, ἐνῶ τίποτε οὐσιαστικὸ δέν ἔκαναν, ἐπὶ τόσο μακρὸ χρόνο υπήρξαν πολυπράγμονες. **Τόν θάνατο πολλές φορές εὐχονται, ἐπειδὴ φοβοῦνται. Κάθε ἀναβολὴ αὐτοῦ πού περιμένουν εἶναι μακρὰ ἀλλά ὁ χρόνος γίνεται βραχύς, ὀρμητικὸς ἀπὸ τό πολύ πάθος τους. Οἱ χαρές τους εἶναι γεμᾶτες τρόμο** γιατί δέν στηρίζονται σέ σταθερές βάσεις ἀλλά ταρασσονται ἀπὸ τὴν ματαιοδοξία, πού τίς προκαλεῖ. Διότι, ὅτι κατὰ τύχη ἐπετεύχθη, εἶναι ἀσταθές, ὅτι ὑψηλότατα ἀνεγέρθη εἶναι ἐπιρρεπές· στερο γιά τὴν πτώση. Κανένα δέν ικανοποιοῦν αὐτά πού πρόκειται νά καταρρεύσουν.

Εἶναι λοιπὸν ὄχι μόνο βραχύτατος ἀλλά καί ἀθλιώτατος ὁ βίος αὐτῶν πού μέ πολύ μόχθο παρασκευάζουν ἐκεῖνοι πού κατέχουν μέ μεγάλο τίμημα. Μέ ἐπιμονὴ ἐπιδιώκουν αὐτά πού θέλουν, μέ ἀγωνία τά κατέχουν καί νέες ἀπασχολήσεις ἀντικαθιστοῦν τίς παλιές, ἡ μία ἐλπίδα προκαλεῖ ἄλλη ἐλπίδα, ἡ μία φιλοδοξία γεννᾷ μία ἄλλη.

Ἔτσι ἀγαπητέ μου Παυλῖνε, νά ἐξαιρεθῇς ἀπὸ τὴν ἀντίληψη τῶν πολλῶν καί νά ὑποχωρήσῃς σέ ἡσυχότερο λιμάνι. Σκέψου πόσα κύματα ὑπέστης, πόσες τρικυμίες ὑπέμεινες· νά δοκιμάσῃς τί γίνεται στήν ἡρεμία. **Ἄς ἔχῃ δοθῇ τό μεγαλύτερο μέρος τῆς ζωῆς σου,** ἀσφαλῶς τό καλύτερο, στήν πολιτεία. Δέν σέ καλῶ σέ νωθρὴ καί ἀδρανῇ ἡσυχία ἢ στό νά καταβυθίσῃς ὅτιδῃποτε ὑπάρχει στήν δραστήρια φύση σου στόν ὕπνο καί τίς ἡδονές. **Αὐτό δέν εἶναι ἡρεμία.** Θά βρῇς σπουδαιότερα ἔργα νά κάνῃς ἀπ' ὅσα μέχρι τώρα ἐπιτέλεσες ἀναπαυόμενος καί ἄφρων. Εἶναι προτιμότερο, πιστεψέ με, νά γνωρίζῃ κανεὶς τὴν αἰτία τῆς ζωῆς. **Προχώρησε πρὸς τά ἀσφαλέστερα καί τά μεγαλύτερα, νά μάθῃς ποιά εἶναι ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ, ποιά κατάσταση ἀναμένει τὴν ψυχὴ σου, πού θά μᾶς ἐναποθέσῃ ἡ φύση ὅταν ἀποχωριστοῦμε ἀπὸ τά σώματα, τί εἶναι ἐκεῖνο πού βαστάζει τόν κόσμο, κινεῖ τά ἀστέρια.** Θέλεις ἐσύ νά ἀναβλέψῃς πρὸς αὐτά μέ τόν νοῦ; **Τώρα, πού εἶναι ἀκόμη ζεστό τό αἷμα μας** πρέπει νά πᾶμε πρὸς αὐτά. **Σέ ἀναμένει σ' αὐτό τό εἶδος τῆς ζωῆς μέγα μέρος τῶν καλῶν τεχνῶν, ἡ ἀγάπη τῆς ἀρετῆς, ἡ ἄσκησις καί ἡ λησμονία τῶν ἐπιθυμιῶν, ἡ γνώσις τοῦ νά ζῆς καί νά πεθαινῇς, ἡ βαθεῖα ἡσυχία τῶν πραγμάτων.** Ἔτσι, ἐάν νομίζῃς ὅτι κάποιος πολλές φορές ἀνέλαβε ὑψηλὸ ἀξίωμα, ὅταν ἐνδοξο εἶναι τό ὄνομά του στήν ἀγορά, νά μὴ φθονήσῃς. Αὐτά προκαλοῦν ζημιὰ στόν βίον τοῦ ὅλοι αὐτοὶ ἀπλᾶ ἐργάσθηκαν γιά μιὰ ἐπιτύμβια ἐπιγραφή κινούμενοι ἀπὸ τὴν ματαιόδοξο ἀφιέρωσις δημοσίων μνημείων καί μεγαλόπρεπων κηδεῶν.

Ἀλλά, μά τόν Θεό, αὐτοὶ τελικὰ ἐλάχιστα ἔζησαν.

ΛΕΥΚΙΟΣ ΣΕΝΕΚΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

Γεννήθηκε στήν Κορδοῦη τῆς Ἰσπανίας λίγο πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ. Σπούδασε στήν Ρώμῃ Ῥητορική καί φιλοσοφία ἔχοντας ὡς δασκάλους τόν Φαβιανό, τόν Ἀτταλο καί τόν Σωτῖωνα, τοῦ ὁποῖου ἀκολουθώντας τίς παραινέσεις ζοῦσε ὡς χορτοφάγος.

Γιὰ μερικά χρόνια ἐζησε στήν Αἴγυπτο κοντά σέ μιὰ θεῖα τοῦ τῆς ὁποίας ὁ σύζυγος ἦταν ὁ διοικητὴς τῆς χώρας. Ὅταν ἐπανῆλθε στήν Ρώμῃ ἐγίνε ταμίας ἐπὶ αὐτοκράτορος Καλιγούλα.

Ἐπὶ Κλαυδίου (41 μ.Χ.) ἐξορίσθηκε στήν Κορσική μέ τὴν κατηγορία ὅτι διατηροῦσε ἐρωτικές σχέσεις μέ τὴν ἀδελφὴ τοῦ Καλλιγούλα Ἰουλίαν Λιβίαν. Κατόπιν ἐνεργειῶν τῆς Ἀγριππίνης (μητέρας τοῦ Νέρωνος) ἀνεκλήθη ἀπὸ τὴν ἐξορία καί ἀνέλαβε τὴν διαπαιδαγώγησι τοῦ Νέρωνος. Ὅταν ὁ Νέρων ἐστέφθη αὐτοκράτωρ ὁ Σενέκας ὀρίσθηκε ὑπατος. Γρήγορα ὅμως ἔχασε τὴν εὐνοία τοῦ Νέρωνος καί προσπάθησε νά ἀποχωρήσῃ ἐθελουσίως ἀπὸ τὴν αὐτὴ θέλοντας νά σώσῃ τὴν ζωὴ του. Τοῦτο δέν τό κατόρθωσε καί κατηγορηθεὶς ὅτι ἐνεχόταν σέ συνωμοσία κατὰ τοῦ τυράννου Πισωνος, ὑποχρεώθηκε νά αὐτοκτονήσῃ.

Ὁ Σενέκας ἦταν στωικός, κατὰ τόν Ποσειδώνιο, μέ ἐπιρροές ἀπὸ τὰ δόγματα τοῦ Ἐπικούρου. Θεωρεῖται ὡς ὁ μεγαλύτερος μετὰ τόν Κικέρωνα Λατίνος συγγραφεὺς φιλοσοφικῶν ἔργων. Γενικῶς ἡ συγγραφικὴ του παραγωγή υπήρξε μεγάλη. Ποιητικὰ του ἔργα εἶναι ἐννέα τραγωδίες, πού ἔχουν διασωθῇ ὅλες, καί ἀποτελοῦν ἐλεύθερες διασκευές ἐλληνικῶν προτύπων μέ ἀφθονες φιλοσοφικές του γνώμες καί ἀρκετὴ χρῆσις ῥητορικῆς. Οἱ τραγωδίες αὐτές εἶναι: «Ἡρακλῆς μαινόμενος», «Τρῳάδες», «Φοῖνισσαι», «Μῆδεια», «Φαῖδρα», «Οἰδίπους», «Ἀγαμέμνων», «Ὀρέστης», «Ἡρακλῆς ἐπὶ τῆς Οἴτης».

Στον Σενέκα ἀποδίδεται ἀπὸ μερικοὺς καί ἡ μόνη τραγωδία ρωμαϊκῆς ἐμπνεύσεως, ἡ «Ὀκταβία», μέ ὑπόθεσις τὴν ζωὴ τῆς κόρης τοῦ Κλαυδίου, ἑτεροθαλοῦς ἀδελφῆς καί ἐπειτα συζύγου τοῦ Νέρωνος.

Τοῦτο ὅμως δέν φαίνεται πιθανὸ διότι στήν ἐν λόγω τραγωδίαν ὑπάρχουν κάποιοι ὑπαίνυμοι οἱ ὁποῖοι προϋποθέτουν γνώσι τῶν γεγονότων πού ἔλαβαν χώρα κατὰ τὸν θάνατο τοῦ Νέρωνος. Ὡστόσο στόν Σενέκα ἀνήκει τό σατιρικὸ ποίημα «Θείου Κλαυδίου ἀποκολοκύντωσης».

Στά πεζὰ του συγγράμματα πραγματεύεται περὶ διαφορῶν φιλοσοφικῶν θεμάτων καί συζητεῖ αὐτά εἴτε μέ τὴν μορφή διαλόγων εἴτε φανταζόμενος κάποιον ἄλλο πρόσωπο πού ὑποβάλλει στὰ λεγόμενα τοῦ φιλοσόφου ἀπορίες ἢ ἀντιλογίες, δίδοντας τὴν ἀφορμὴ νά ἀναπτύξῃ περισσότερο τό θέμα του.

Ἐπίσης ἔγραψε «Φυσικὰ ζητήματα» σέ ἐπτὰ βιβλία ὡς ἐπίσης καί εἰκοσι βιβλία περιέχοντα ἠθικές ἐπιστολές. Τό ἔργο τοῦτο τοῦ Σενέκα εἶναι καί τό πιὸ σημαντικὸ ἀπὸ ὅλα του τὰ ἔργα. Ἐκτός ἀπὸ τὰ προαναφερθέντα ἔργα μνημονεύονται καί ἄλλα τὰ ὁποῖα δέν ἔχουν διασωθῇ, ὅπως λόγοι καί ἐπιστολές, ἱστορικά καί γεωγραφικά κ.ά.

Η ΕΛΕΝΗ ΤΗΣ ΣΠΑΡΤΗΣ

Τὴν Τυνδαρίδα Ἑλένη τὴν εἶδα τὴν εὐώληνη, ἀπὸ τῆς Σπάρτης στὸ Μυστρά καὶ τοῦ καιροῦ τὰ σείστρα. Κι ἤνθα τὸν κόσμον σκῆτη, καὶ μὲ ἤνθα ὁ κόσμος ποιητὴ.

Ἡ Ἑλένη τῆς Σπάρτης εἶναι ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ωραίου. Εἶναι ἡ βίβλος γενέσεως καὶ ἡ βίβλος μελέτης τοῦ κόσμου, τῆς φύσης, καὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἐκεῖνοι πού τὴν εἶδαν καὶ τὴν ἀκούσανε, καὶ οἱ ἄλλοι πού τὴν ἐκάλεσαν καὶ τὴν ἐψηλαφήσαν, ἐγέννησαν τὴν κόρη πού τῆς μοιάζει. Καὶ μὲ τὸ φίλιν πού τῆς πήρανε, ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα ὡς τὴ χαραυγὴ, ἤπιανε τὸ ἀθάνατο νερό. Ἐταί τὴν εἶδε, γιὰ παράδειγμα, ὁ Ἀλβέρτος Αἰνστάιν. Καὶ καβάλησε τὴν ἀχτῖνα τοῦ ἀστρου, γιὰ νὰ χυθῇ στὸ ἀπειρο. Μὲ ταχύτητα κίνησης ἑκατὸ φορές τὴν ἀπόσταση Ἀθήνας Λονδίνου στὸ δευτερόλεπτο. Ἐταί τὴν ἐδάγκωσε μὴλόστομη ἓνα πρῶτὸ ὁ Νεύτων. Καὶ ἐζύγισε τὸ πολῦτιμο φορτίο πού ἔχει. Ἐμέτρησε τὴν οὐράνια ἔλξη τῆς μετὰ τὴ δύναμις τῆς χρυσοῦς ἀλυσίδας πού δένει τοὺς πλανῆτες, τὰ ἀστρά, καὶ τοὺς γαλαξίες. Γιὰ νὰ στέκονται στὸ κενὸ χορευτικά, καὶ νὰ μὴ γκρεμίζονται στὸ χάος ἀνηγεμόνευτα. Ἐταί βαθιά στὰ μάτια τὴν ἐκοίταξαν ὁ Ράδερφορντ, ὁ Λευκίππος, ὁ Μπόρ. Καὶ μέσα στὰ σωθικά τῆς ὕλης ἀποκάλυψαν τὴν ἱριδα τοῦ πόνου τῆς. Καθὼς τὴν ἀντίκρυσαν νὰ πηδαίει ἀπὸ τὴ μία στοιβάδα στὴν ἄλλη μετὰ τὴ λυγερὰ τῶν φωτονίων. Ἐταί ἐχάιδεψε νωχελικὴ καὶ λαλέουσα τὴν μεταμόρφωση τοῦ κορμιοῦ τῆς ὁ Ἀναξίμανδρος καὶ ὁ Δαρβίνος. Τὸ φωτερό τῆς σείσμα μέσα στὸ σκοτάδι τῆς κοσμικῆς λήθης τοὺς ὁδήγησε καὶ ἐχάραξαν τὸ δρόμο τῆς γένεσης καὶ τοῦ θανάτου τῶν ὄντων.

Ἀποκρυπτογράφησαν τὸ χαμένο χρόνο, καὶ ἀναστύλωσαν τὴν καταγωγή τῶν εἰδῶν. Ἐταί ὁ Φρόντ καὶ ὁ Σοφοκλῆς διηύθυναν τὴ μουσικὴ, τίς συμφωνίες, καὶ τίς ζυγιές τὰ ὄργανα στὰ ὄνειρα τοῦ ὕπνου τῆς. Καὶ τὰ βαφτίσανε ἀναστενάρηδες στὴ θράκα καὶ πυρίχιο χορὸ, ὄργασμο τοῦ σύμπαντος, καὶ θάνατο καὶ λιβιδῶ. Ἐταί ἀψηλοκοίταξε ἀπὸ μακριὰ ὁ Ἐβερρεστ τὰ βυζάκια τῆς. Ἀνθισμένα στὴ λευκὴ παγωνιά τῶν κορυφῶν, καὶ στὴν πυρὴ καταλαμπὴ τῆς θύελλας. Καὶ ἐμέτρησε μὲ τίς πευκοβελόνες τὸ μῦθὸ τῆς γῆς. Ἐταί ὁ Φρειδερίκος Νίτσε, στίς ἀρχές τοῦ ἀγνοῦ Ἰανουαρίου, ἀπομαγνήτισε τὴν τρέλα τῆς, τὴν προσκυνητὴ καὶ τὴν πάνσεπτη. Καὶ ἀπὸ τότε ὁ καμὸς τοῦ πλοηγῆ τὴ γνώση μας στὸ μεγάλο κινδυνῶνα.

Γιὰτὴ ἡ Ἑλένη τῆς Σπάρτης εἶναι τὸ πρῶτο καὶ τὸ μέγα γιὰτὴ. Εἶναι τὸ πότε καὶ τὸ πού, πού ξεκινοῦν ἀπὸ τὸ παντοῦ καὶ τὸ πάντα, καὶ τελειώνουν στὸ πούθεν καὶ στὸ ποτέ. Αὐτὴ μὲ τὸ βελούδο τοῦ χεραιοῦ τῆς ἀκραγγίζει τὸ ἀδυσώπητο πέλμα τοῦ πάνθηρα. Ὅταν ὀρμαίει καὶ διαδίνεται στίς σαβάνες μὲ τὴ βία τῆς σιγῆς καὶ τῆς φήμης. Ὅσο νὰ προφτάξει τὸν ἱπτάμενο τρόπο τῆς δορκάδας, καὶ νὰ σπάσει σφοδρὰ τὸν τράχηλό τῆς. Καὶ ἐξαντλημένος ὕστερα νὰ σταθεῖ νὰ τὴ βλέπει χαυνωμένα, ὅσο νὰ ξεψυχήσει. Ἡ Ἑλένη καὶ ἡ ἀχόρταγη γνώμη τῆς, μὲ τὴν πεθυμιά πού σέρνει ξωπίσω τῆς στὴν οὐρὰ τῶν κομητῶν καὶ τῶν ὑδάτων, ἀνοίγει τὴ σκοτεινὴ ἐνοχὴ τῆς Κλυταμνήστρας στὸ νυχτοπατὴ φάλλο, τὸν κλέφτη. Καὶ δὲν ἡσυχάζει τὴ λάβρα τῆς, παρὰ σὺν καταπιεῖ ὅλες τίς θάλασσες τοῦ Αἰσχύλου.

Ὅταν ἐξαντλήσει τὸ βαθύ χρῶμα τῆς πορφύρας στὴν κόψη τοῦ σπαθιοῦ τοῦ Ὁρέστη. Περνᾷ ἡ Ἑλένη, καὶ πέρα μακριὰ διαβαίνουν οἱ καταγίδες τῆς τροπὸσφαιρας. Ἡ λάβα

τῶν ἡφαιστειῶν τῆς περιλιθώνει τὸ μανδύα τῶν πετρωμάτων τῆς γῆς. Οἱ ἥρωες καὶ οἱ πιστοὶ τῆς ἐξορύσσουν τὰ ψήγματα τῆς ἀνθρωπίνης μοίρας ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῶν κρατηρῶν καὶ τὰ ἐγκατα τῶν ἀνοίξεων. Καὶ ἡ διχαλωτὴ ἀστραπή τῆς σπάζει τὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων σὲ χίλια κομμάτια ἐβένου. Μπροστὰ στίς πύλες τῆς Θήβας καὶ στὰ Διρκαῖα ρεῖθρα. Ἀχ! ποίος κορυδαλλὸς ἐτραγούδησε τὴν Ἑλένη μὲ τὴν περιπέθεια τοῦ Ρωμαίου στὴ Βερόνα. Ποίος νηπενθὴς ἐθρήνησε τὴν αἰτία τῆς μετὰ τὸ θρῆνο τοῦ πρίγκιπα Ἀμλετ μέσα στὸ χαντάκι τοῦ τάφου. Ποιὰ δρόσος κατασκήνωσε μαζί τῆς στὸ καμίνι τῆς Ναστάσιας Φιλίπποβνας. Μετὰ τὴ φωτιά σαράντα πῆχες ψηλός. Ὅποιος τὴν ἐρώτησε καταμεσῆς στὴ ρούγα τοῦ χωριοῦ «Μὰ ποῖος εἶναι μπροστὰ μου ὁ νεκρός;» ὑποθήκεψε τὴν ὑπαρξὴ τοῦ μετὰ τὴ φρικτὴ τῆς ἀποκρίση: «Τῆς μάνας σου ὁ γιός». Καὶ ὅσοι, στὰ λυχναράμματα, ἀγγίζανε τὴν παρυφὴ τοῦ ρούχου τῆς, λίγο πρὶν ξεμερῶσαι ψιθύρισαν ἀχνὰ τὴν ευχὴ τῆς ἀρχαίας ἀποτροπῆς:

«...ὦ πού νὰ μὴν εἶχα γεννηθεῖ!».

Ὅλα τοῦ λόγου μας, καὶ τὰ ἄλλα καὶ τὰ πολλὰ, λαλοῦν ἀνεκλάλητα τὴν Ἑλένη. Καὶ λογαριάζονται λῦτρα στὴν λάμψη τῆς, καὶ λιτρίδια στὸν ἥλιο. Ὅλα δηλώνουν τὰ δέματα καὶ τὰ δῶρα τῆς, καὶ τὰ ἀδρά τῆς δοσίματα. Καὶ μὲ δίχως τὸ δῶμα τῆς, οὐδεὶς δικαστὴς θὰ δυνότανε νὰ δικαιώσει τὸ μὴδὲν καὶ τὸ δὲν, πού ἀδικοῦσε μᾶς δένουν στὴ δίνη καὶ στὸ δαρμό τοῦ δίκιου τους. Στὰ ὄρη τὸ συνετὸ φεγγάρι φωτίζει τὰ σφυρά τῆς. Στους κάμπους πιασμένη χέρι χέρι μὲ τὴν ἀνοιχτὴ διαβαίνει ἡ προσδοκία τῆς. Στίς θάλασσες οἱ σπᾶμοὶ καὶ ὁ ἰχθὼς τῆς σπιθίζουν τὴν κόψη τῶν κυμάτων μὲ τὸ μενεξεδένιο ἰώδιο τοῦ μυχοῦ τῶν μηνῶν τῆς. Στὰ δερβένια καὶ στὰ περάσματα ἡ ἀλκυονίδα μέρα τοῦ χιτῶνα τῆς κατασταίνει τὸ χειμῶνα ἐλάχιστο.

Ἡ Ἑλένη πού πλάσανε οἱ Ἕλληνες καθρεφτίζει τὴν ἐμορφιά τοῦ θεοῦ. Εἶναι ὁ νοῦς καὶ ὁ νόμος τῆς φύσης. Σαρκώνει τὸ δαχτυλικὸ ἀπατύπωμα τῆς προέλασης τῶν ὤρων. Ἀντιδονεῖ τὸ δόνακα τῆς φωνῆς τῶν φαινομένων. Κάτω ἐκεῖ στοὺς καλαμιῶνες τοῦ ποταμοῦ Εὐρώτα, τὸ ἀγνὸ σπέρμα τοῦ Δία ἐχύθηκε στὴν ἀγνὴ γαστέρα τῆς Λήδας. Καὶ ὁ καιρὸς ἔφερε στὸ φῶς τὴν Ἑλένη. Καταγγελία καὶ μὴνυση τῆς ἐμορφιάς καὶ τῆς λύπης τοῦ κόσμου.

Ὅλοι τραγουδοῦν καὶ ὅλοι τὴ συμπαλεύουν. Ἀλλὰ ποτὲ δὲ φτάνουν νὰ τὴν τελειώσουν. Ὁ Ὀμηρος καὶ ὁ Στῆσιχορος, ὁ Εὐριπίδης καὶ ὁ Πλάτων, ὁ Γοργίας, ὁ Γκαίτε καὶ ὁ Σολωμός. Ὅλοι τὴν τραγουδοῦν καὶ ὅλοι τὴν συμπαλεύουν. Κι ὅλους τοὺς διαλύει μὲ τὴ λύρα καὶ μὲ τὴ λάμψη τῆς. Τὸν Ἰάκινθο καὶ τὸν Ἰάλεμο, τὸ Ληναῖο καὶ τὸ Λῖνο, τὸ Φάνητα καὶ τὸ Φανία, ἐσένα κι ἐμένα. Θὰ μένουμε, ὅσο μένει. Νὰ τραγουδάμε τὸ τραγούδι τῆς.

Στοὺς δρόμους πού γκιζερίζα, καθὼς γιουδαῖοι καὶ αἰταγγανοί, ὅ,τι ἐσπερνες ἐθερίζα, ἀβαγιάνοὺς καὶ ρίγανη.

Ἐστρώνες τὸ κρεβάτι μου στὰ χέρια σου καὶ στὰ σπαθιά, κι ἐγερνα ἐγὼ καὶ τ' ἄτι μου, βαθύζωνη κι ἀλοταριά.

Δημήτρης Λιαντίνης

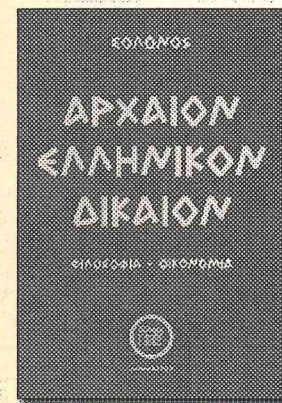

ἐκδόσεις * Ἴδεο-Θέατρον

Στουρνάρη 57 Τηλ.: 52.37.543

ΡΑΔΑΜΑΝΘΥ ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗ

ΤΑ ΑΠΑΝΤΑ ΤΟΥ ΣΟΛΩΝΟΣ

5.000 δρχ.

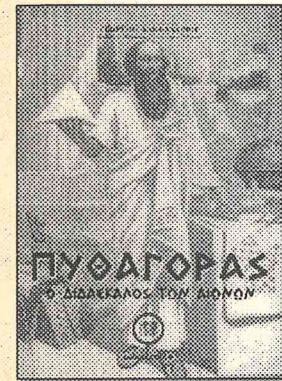
ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΚΑΚΟΥΡΗ

ΔΙΟΝΥΣΙΑΚΑ

Διδακτορική διατριβή
γιὰ τὰ ΑΝΑΣΤΕΝΑΡΙΑ
καὶ τὴν σχέσιν τοὺς μὲ τὰ
Διονυσιακὰ Μυστήρια.

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΕΘΝΟΛΟΓΙΑΣ

5.000 δρχ.

Ὁ καθ' ἡμῶν Φιλοσοφίας τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν
Γ. Σακελλαρίου

ἀναλύει ὅλο τὸ μυθικὸ
καὶ ἐκπαιδευτικὸ σύστημα τοῦ

ΠΥΘΑΓΟΡΟΥ

Πῶς μποροῦμε νὰ ἐφαρμόσουμε
σήμερα τὸ ἠθικὸ τοῦ συστήματος.

Τὸ μοναδικὸ πρακτικὸν
ἐγχειρίδιον αὐτογνωσίας
καὶ πνευματικῆς ἀνεξίσεως
διὰ μέσου τῆς
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ

ΕΧΕΙΣ ΠΥΘΑΓΟΡΙΣΜΟΥ-ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

5.500 δρχ.

Ο ΧΑΡΗΣ ΤΟΥ ΘΕΑΓΕΝΗ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ

Ὁ Χάρης, ἓνα νέο ἀγῶρι
μᾶς ξεναγεῖ στὴν κλασικὴ Ἑλλάδα
μέσα ἀπὸ τὴν περιπετειώδη ζωὴ του.

ΕΝΑ ΟΛΟΖΩΝΤΑΝΟ
ΜΑΘΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

πού περιγράφει ἐπίσης ἀναλυτικὰ
καὶ τὸν τρόπο ἐκπαιδεύσεως τῶν νέων
στὴν Ἀθήνα ἀλλὰ καὶ στὴν Σπάρτη.

Ἐνα πολὺ εὐχάριστο ἀνάγνωσμα.
Ἐνα βιβλίο πού πρέπει
νὰ διαβάσουν ὅλα τὰ Ἑλληνόπουλα.

3.500 δρχ.

ΗΧΟΓΡΑΦΗΜΕΝΕΣ ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ
μὲ τὸν ΡΑΔΑΜΑΝΘΥ ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗ

Ἄ. Ἀσπμακόπουλου
ΚΟΣΜΟΓΟΝΙΑ
ΟΡΕΞΕΤΗ

Πλάτωνος
ΑΠΟΛΟΓΙΑ
ΕΞΕΚΡΑΤΟΥΣ

Πλάτωνος
ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ
ΦΑΙΔΡΟΣ

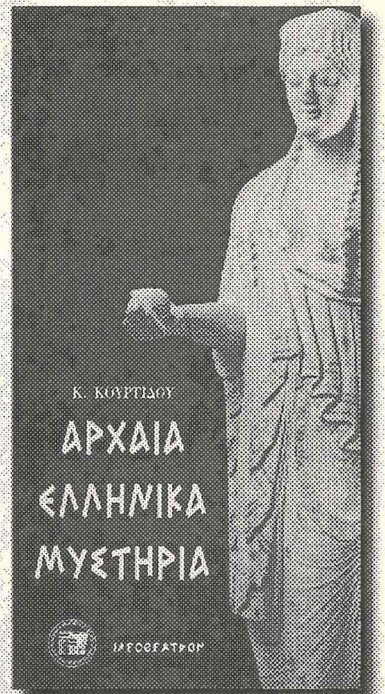

3.000 δρχ. ἐκαστὴ κοστῆ

Ἡ πλέον
ἐγκύριος
καὶ
ἐπιστημονικὴ
μελέτη γιὰ τὰ
Μυστήρια.
Περιλαμβάνει ὅλα
τὰ ἀποσπάσματα
τῆς ἀρχαίας
ἐλληνικῆς
γραμματείας
γιὰ τὰ

ΟΡΦΙΚΑ
ΚΑΒΕΙΡΙΑ
ΔΙΟΝΥΣΙΑ
ΕΛΕΥΣΙΝΙΑ

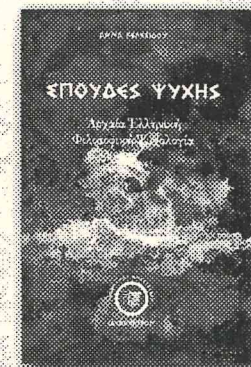
4.000 δρχ.

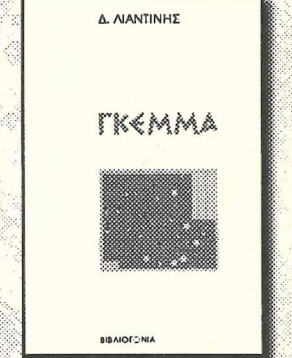
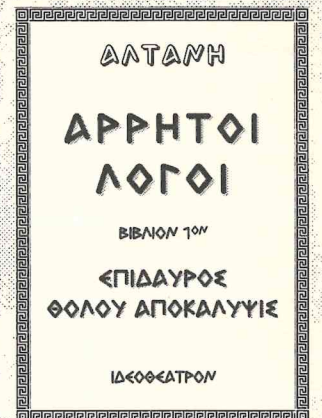
Τὸ Ἴδεο-Θέατρον
παρουσιάζει τὸ πρῶτο
βιβλίο τῆς ΑΛΤΑΝΗ
μὲ θέμα τὸν ἀποκαλυπτικὸ
συμβολισμό τῆς Θόδου.

***

Ἀναλογίες, ἀρχιτεκτονικὰ
στοιχεῖα, γλυπτά
καὶ 360 σταυροὶ
φέρουν στὸ προσκένιο
τοῦ 2.000
τὴν θαμμένην
2.000+360 χρόνια
ἀπόρρητο Μυσταγωγία
τοῦ ΛΟΓΟΥ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ
Μία ἐπιστημονικὴ μελέτη
τῆς Δι' ντ'ρας τοῦ Κέντρου
Φιλοσοφίας τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν
ANNA ΚΕΛΕΣΙΔΟΥ

Τὸ ἐρώτημα πού τέθηκε
στὸν Λιαντίνην στὸ δρόμο:
ΚΑΘΩΣ ΚΟΙΤΑΣ ΤΟ ΜΗΔΕΝ
ΣΤΑ ΜΑΤΙΑ, ΔΥΝΕΣΑΙ
ΝΑ ΜΗΝ ΑΠΟΚΑΡΤΕΡΗΣΕΙΣ;

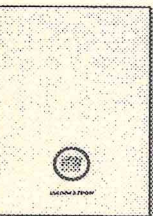

ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΥ
ΠΕΡΙ ΘΕΩΝ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΥ
Σύνοψις των βασικών αρχών της
ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ
καί της Μυστηριακής και Μεταφυσικής
διδασκαλίας περί θεών και κόσμου,
ανθρώπου, ψυχής και ειρμarmένης.
1.500 δρχ.

Jean Mallinger
ΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ
ΤΩΝ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ
ΤΑ ΑΠΟΡΡΗΤΑ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΝ
3.500 δρχ.

ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ
ΕΙΣ ΜΗΤΕΡΑ ΘΕΩΝ
ΕΙΣ ΒΑΣΙΛΕΑ ΗΛΙΟΝ
3.000 δρχ.

ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΩΝ
ΑΚΟΥΣΜΑΤΑ
ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΑ
1.500 δρχ.

ΧΑΛΔΑΪΚΑ ΛΟΓΙΑ
Τό βιβλίο
πoù συνεβουλευόντο όλοι
οί Έλληνες φιλόσοφοι
4.500 δρχ.

ΙΑΜΒΛΙΧΟΥ
ΤΑ ΘΕΟΛΟΓΟΥΜΕΝΑ
ΤΗΣ
ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗΣ
3.500 δρχ.

Π. ΓΡΑΒΙΓΓΕΡ
ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ
Η ΜΥΣΤΙΚΗ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ
ΠΥΘΑΓΟΡΙΣΜΟΥ
12.000 δρχ.

ΓΝΩΡΙΣΤΕ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΟΦΟΥΣ
Α. ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ
Μία μοναδική πραγματεία
και έσωτερική ανάλυσις
των διδασκάλων της ανθρωπότητας
ΟΡΦΕΥΣ - ΘΑΛΗΣ
ΑΝΔΡΙΜΑΝΔΡΟΣ
ΑΝΔΡΙΜΕΝΗΣ - ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ
ΞΕΝΟΦΑΝΗΣ - ΠΑΡΜΕΝΙΔΗΣ
ΖΗΝΩΝ - ΕΜΠΕΔΟΚΛΗΣ
ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ - ΑΝΔΡΑΓΟΡΑΣ
ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ - ΕΛΚΡΑΤΗΣ
ΠΛΑΤΩΝ - ΕΤΩΙΚΟΙ 5.500 δρχ.

Φιλοσοφική προσέγγιση
της ΑΡΜΟΝΙΑΣ
του ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ
καί των ΟΝΤΩΝ
μέ ΜΟΥΣΙΚΗ
καί ΧΟΡΟ
2.500 δρχ.

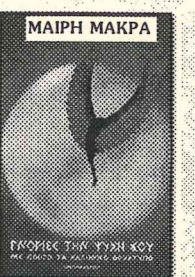
Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ
ΑΡΓΟΝΑΥΤΙΚΑ
(Διήγησις Μυθολογική)
Μέ ένα μοναδικό αφηγηματικό τρό-
πο παρουσιάζονται όλα τα μυθολογι-
κά στοιχεία που άφορούν την περί-
φημη Άργοναυτική έκστρατεία.
Άπό την προετοιμασία των Άργο-
ναυτών με τον Κένταυρο Χείρωνα
έως την άποθέωση τους
1.500 δρχ.

ΟΙ ΑΡΓΟΝΑΥΤΕΣ
ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΥΝ
Οί ιπτάμενοι δίσκοι που έμφανίζο-
νται στην Γη αφήνουν γραπτές μαρ-
τυρίες ότι είναι άπόγονοι των Έλλή-
νων, που ζούν έντός άτράκτου. Διέφυ-
γαν στο διάστημα μετά την Τιτανομα-
χία. Τό πλήρωμα του χρόνου όμως
έφθασε και ...
4.500 δρχ.

Α. ΧΑΛΑ
Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΟΥ
ΜΕ ΤΟΝ ΠΟΙΗΤΗ ΜΑΣ
ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ
Ένα βιβλίο που άποκαλύπτει
τίς βαθύτατες έσωτερικές
γνώσεις του μεγάλου ποιητού.
3.000 δρχ.

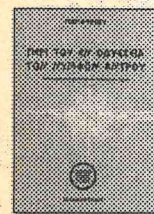

ΓΝΩΡΙΞΕ ΤΗΝ ΨΥΧΗ ΕΟΥ
ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΡΧΕΤΥΠΑ
Όδηγός αυτογνωσίας
άλλά και ψυχολογικής
αναλύσεως της Μυθολογίας
2.500 δρχ.

ΓΚΕΜΜΑ - ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ - ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΟ (ΕΤΟΑ ΚΑΙ
ΡΩΜΗ) - ΝΥΦΟΜΑΝΗΣ (ΞΕΦΕΡΗΣ) - ΧΑΣΜΑ ΣΕΙΣΜΟΥ
(ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΣ ΣΟΛΩΜΟΣ) - ΕΞΥΠΝΙΟΝ ΕΝΥΠΝΙΟΝ
(ΡΙΛΚΕ) ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ - Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

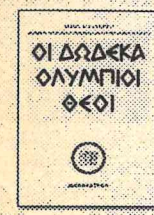
ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ
Άρχαιο κείμενο - μετάφραση
Έπιπλέον τό βιβλίο περιλαμβάνει: την ζωή και τό έργο
του Σωκράτους, την σχέση του με τον Πλάτωνα, τό
ιστορικό πλαίσιο της δίκης, τούς λόγους που καταδι-
κάστηκε σε θάνατο, ποιό ήταν τό δαιμόνιό του. Σχόλια:
Διογένους Λαερτίου, Χρ. Μαλεβίτσιν, Ρ. Α. Άναστασάκη,
Ά. Άσημακόπουλου, F. Nietzsche. 2.500 δρχ.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΟΔΥΣΣΕΙΑ
ΤΩΝ ΝΥΦΩΝ ΑΝΤΡΟΥ
Άρχαιο κείμενο - μετάφραση - σχόλια άνάλυσις
φιλοσοφίας Πορφυρίου Άγιοι και Παν. Μαρίνη
Κυκλοφορεί για πρώτη φορά τό κορυφαίο φιλοσοφικό-
θεολογικό του Πορφυρίου. Γέμει Μυστηριακών και άπορρή-
των άληθειών για την πορεία της ψυχής μετά θάνατον, άποσυμ-
βολίζοντας μέρος της μυστικής διδασκαλίας του Όμήρου.
2.500 δρχ.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΥ
ΜΙΑ ΑΛΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗΝ ΣΕΛΗΝΗ
ΚΑΙ Ο ΠΟΛΕΜΟΣ
ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ
1.500 δρχ.

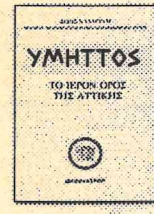
Διδως Καλλέρην
MEMBER OF THE INTERNATIONAL PYTHAGOREAN PHILOSOPHICAL SOCIETY
Έ σημαντικότερη έρμηνεία για Δωδεκάθεο
ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ - ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ
ΟΙ ΔΩΔΕΚΑ
ΟΛΥΜΠΙΟΙ ΘΕΟΙ
3.500 δρχ.

Διδως Καλλέρην
MEMBER OF THE INTERNATIONAL PYTHAGOREAN PHILOSOPHICAL SOCIETY
Τι είναι κατά τούς Πυθαγορείους
Ο ΝΟΥΣ, Η ΓΝΩΣΗ
Η ΨΥΧΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ
1.800 δρχ.

Διδως Καλλέρην
MEMBER OF THE INTERNATIONAL PYTHAGOREAN PHILOSOPHICAL SOCIETY
ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ
Έ πνευματική κληρονομιά της Ελλάδος
ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ ΡΕΑΣ-ΓΗΣ
ΤΟΥ ΙΔΑΙΟΥ ΔΙΑ-ΚΟΡΥΒΑΝΤΙΚΑ-ΛΑΒΥΡΥΝΘΙΚΑ
ΟΛΥΜΠΙΑ - ΔΕΛΦΟΙ - ΔΩΔΩΝΗ - ΑΡΓΟΣ * ΜΑΝΤΕΙΑ-ΧΡΗΣΤΗΡΙΑ
2.000 δρχ.

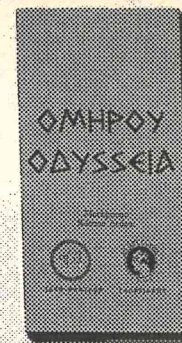
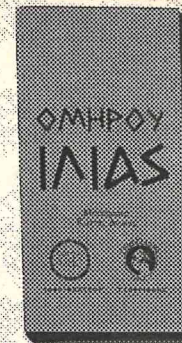

Διδως Καλλέρην
MEMBER OF THE INTERNATIONAL PYTHAGOREAN PHILOSOPHICAL SOCIETY
ΥΜΗΤΤΟΣ
ΤΟ ΙΕΡΟΝ ΟΡΟΣ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
Έ ιστορία του Έμμητου
άπό τά Πελασγικά χρόνια έως σήμερα
1.500 δρχ.

Σπύρου Πιμπλή
ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ
Πώς έτελούντο - Ό συμβολισμός -
Έ διαμόρφωσις και όργάνωσις των
Παναθηναίων - Άγώνες και Πομπή
2.000 δρχ.

ΟΜΗΡΙΚΑ ΕΠΗ

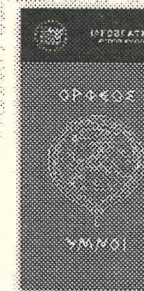
Νέα μετάφραση με προσέγγιση
της Όμηρικής διαλέκτου του Κώστα Δούκα
Μία ιστορική έκδοσις
Με την συνεργασία του οίκου "Γεωργιάδη" 14.000 δρχ.

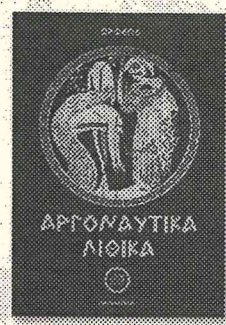
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ
Άνασάση Άσημακόπουλου
Έσωτερική ανάλυσις,
άποσυμβολισμός και συνέχεια
του
ΟΙΔΙΠΟΔΑ ΤΥΡΑΝΝΟΥ
ΟΙΔΙΠΟΔΑ ΕΠΙ ΚΟΛΩΝΩ
του Σοφοκλέους
δραματουργική επεξεργασία
Ραδάμανθυ Άναστασάκη
2.000 δρχ.

ΟΡΦΕΩΣ
ΥΜΝΟΙ
Οί Έεροι Έγνοι του Όρφέως
άποβλέπουν εις την δημιουργία
πνευματικού κλίματος,
διά την έπιτέλεσιν
ιερουργίας ή και ιεροφανείας
3.500 δρχ.

ΠΕΤΡΟΥ ΓΡΑΒΙΓΓΕΡ
ΥΜΝΟΙ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΙ
ΚΑΙ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΙ
ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
3.500 δρχ.

ΟΡΦΕΩΣ
ΑΡΓΟΝΑΥΤΙΚΑ
ΛΙΘΙΚΑ
(Έ χρήση των λίθων άπό τον Όρφέα)
Άρχαιο κείμενο - μετάφραση
Έπιπλέον αναλυτική παρουσίαση
της Άργοναυτικής έκστρατείας
- πίνακες και άποσυμβολισμός.
3.000 δρχ.

Τό Έδεο-θέατρον διαθέτει
όλα τά βιβλία του καθηγητή
Δημήτρη Λιαντίνη:

ΑΠΟΣΤΕΛΛΟΝΤΑΙ ΔΙΑ ΑΝΤΙΚΑΤΑΒΟΛΗΣ * ΤΗΛ.: 52.37.543

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΥ ΜΑΪΟΥ - ΙΟΥΝΙΟΥ '99

Μάιος

Κυριακή 6:30 μ.μ.

2 ΧΟΡΟΣ ΚΑΙ ΑΡΜΟΝΙΑ

ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΒΟΥΛΑ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΑΙΜΙΑΣ ΜΕ ΤΑ

"ΧΟΡΙΚΑ"

ΤΗΣ ΖΟΥΖΟΥΕ ΜΙΚΟΛΟΥΔΗ

9 ΠΛΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΟΣ

Ο ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΣ
ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ
ΕΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΠΡΟΚΛΟΥ
ΜΕ ΤΟΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΠΑΝ/ΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ
ΧΡΗΣΤΟ ΤΕΡΕΣΗ

16

ΤΟ ΣΥΜΠΑΝ ΠΟΥ ΑΓΑΠΗΣΑ

ΜΕ ΤΟΥΣ ΕΠΙΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ
ΤΟΥ ΠΑΝ/ΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΜΑΝΟ ΔΑΝΕΣΗ
ΣΤΡΑΤΟ ΘΕΟΔΩΡΙΟΥ

23

ΙΑΤΡΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ Η ΙΑΤΡΙΚΗ ΔΕΣΤΡΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ

ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
ΤΟΥ ΠΑΝ/ΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΡΙΑ ΤΟΥ ΔΕΣΤΡΟΝΟΜΟΥ ΧΑΣΑΠΗ
ΜΑΡΩ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Ίούνιος

Κυριακή 6:30 μ.μ.

6

ΕΝΑ ΧΡΟΝΟ ΜΕΤΑ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗ

ΔΗΜΗΤΡΗ
ΛΙΑΝΤΙΝΗ

20

ΘΕΡΙΝΟΝ ΗΛΙΟΣΤΑΣΙΟΝ

ΜΕ ΤΟΝ

ΡΑΔΑΜΑΝΘΥ ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗ

ΑΠΟΔΟΣΙΣ ΠΡΟΓΟΝΙΚΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ
ΣΣ ΕΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΔΕΔΑΕΟ.

ΚΑΘΕ ΤΡΙΤΗ 8 Μ.Μ.:

ΜΕ ΤΗΝ ΔΙΤΡΙΑ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΙ ΔΙΑΛΟΓΟΙ

ΑΝΝΑ ΚΕΛΕΞΙΔΟΥ

ΚΑΘΕ ΤΕΤΑΡΤΗ 8 Μ.Μ.:

ΜΕ ΤΟΝ ΗΛΕΚΤΡΟΜΙΚΟ - ΕΡΕΥΝΗΤΗ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟΚΡΙΤΟ

ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ΛΕΥΤΕΡΗ ΣΑΡΑΓΑ

ΚΑΘΕ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 8 Μ.Μ.:

ΜΕ ΤΗΝ ΘΕΡΑΠΕΥΤΡΙΑ ΕΝΔΟΚΡΙΝΗΣ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ - ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

ΓΝΩΡΙΞΕ ΤΗΝ ΨΥΧΗ ΣΟΥ

ΜΕ ΟΔΗΓΟ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΡΧΕΤΥΠΑ

ΜΑΙΡΗ ΜΑΚΡΑ

ΙΔΕΟΘΕΑΤΡΟΝ

ΡΑΔΑΜΑΝΘΥ Α. ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗ

ΣΤΟΥΡΝΑΡΗ 57 ΑΘΗΝΑΙ, ΤΗΛ.: 52.37.543

Στ' ἀλήθεια, ἀπὸ τὴν νηπιακὴ ἡλικία, τὰ μικρὰ παιδιὰ, πού μόλις ἀρχίζουν νὰ μαθαίνουν, ἔχουν γιὰ τροφὴ τὴν διδασκαλία τοῦ Ὀμήρου. Σάν νὰ ἔχουμε σπαργανωθῇ μὲ τὰ ἔπη του, ποτίζουμε τίς ψυχές μας μὲ τὸ γάλα τῶν στίχων του. Στέκεται δίπλα στὸν καθένα ἀπὸ τὴν ἀρχή, ἀλλὰ καὶ στὰ χρόνια κατὰ τὰ ὅποια σιγὰ σιγὰ ἀνδρώνεται. Γνωρίζει δὲ τὴν μεγαλύτερη ἀκμὴ κατὰ τὴν ἡλικία τῆς ὁλοκλήρωσης τοῦ καθενὸς καὶ μέχρι τὰ γηρατειά δέν ὑπάρχει ὁ παραμικρὸς κορεσμὸς, ἀλλὰ σταματῶντας γιὰ λίγο, διψᾷμε πάλι γι' αὐτόν.

Γενικά, μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς μὲ τὸν Ὀμηρὸ τελειώνει κανεὶς, ὅταν τελειώνει καὶ μὲ τὴν ζωὴ του.

Ἡράκλειτος 1ος μ.χ. «Ὀμηρικὰ Προβλήματα»

Τὸ Ἴδεοθέατρον θέλοντας νὰ συμβάλλῃ στὴν παρουσίαση τῆς Κλασικῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας στὸ θέατρο, δημιούργησε τὴν ΟΜΗΡΟΥΠΑΙΔΕΙΑ

Ἕνα θεατρικὸ ἐπιμορφωτικὸ δρώμενο
μὲ στόχο τὴν οὐσιαστικὴ γνῶση
τῶν Ὀμηρικῶν Ἐπῶν καὶ διὰ τῆς
θεατρικῆς μιμήσεως τὴν δημιουργία
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ

Διδάσκονται:

ΚΙΝΗΣΙΟΛΟΓΙΑ - ΥΠΟΚΡΙΤΙΚΗ
ΚΑΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΗΣ ΜΝΗΜΗΣ
ΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ - ΟΡΘΟΦΩΝΙΑ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ
ΙΛΙΑΣ - ΟΔΥΣΣΕΙΑ

ΟΜΗΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑ

ΤΜΗΜΑΤΑ:

ΠΑΙΔΩΝ - ΕΦΗΒΩΝ - ΕΝΗΛΙΚΩΝ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ: ΤΗΛ.: 52.37.543

ΔΙΔΑΣΚΕΙ Ο ΡΑΔΑΜΑΝΘΥΣ Α. ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗΣ